

T.C.
YALOVA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

**KORUMA VE BAKIM ALTINDA BULUNAN ÇOCUKLARIN AİLE
ALGISI: BİLECİK ÖRNEĞİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ
Muhammed Enes TEMELLİ
147203003

Enstitü Anabilim Dalı: Sosyal Hizmet
Enstitü Bilim Dalı: Sosyal Hizmet

Tez Danışmanı: Doç. Dr. Fethi GÜNGÖR

NİSAN 2019

T.C.
YALOVA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

**KORUMA VE BAKIM ALTINDA BULUNAN ÇOCUKLARIN AİLE
ALGISI: BİLECİK ÖRNEĞİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ
Muhammed Enes TEMELLİ (147203003)

Enstitü Anabilim Dalı: Sosyal Hizmet
Enstitü Bilim Dalı: Sosyal Hizmet

Bu tez 04/04/2019 tarihinde aşağıdaki jüri tarafından oyçokluğu ile kabul edilmiştir.

	Adı SOYADI	Kanaati			İmza
Jüri Başkanı (<i>Danışman</i>)	Doç. Dr. Fethi GÜNGÖR	☐ Kabul	☐ Düzeltme	☐ Ret	
Jüri Üyesi	Doç. Dr. Recep YILDIZ	☐ Kabul	☐ Düzeltme	☐ Ret	
Jüri Üyesi	Doç. Dr. Fikret EFE	☐ Kabul	☐ Düzeltme	☐ Ret	

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
YÜKSEK LİSANS İNTİHAL YAZILIM RAPORU
BEYAN BELGESİ

Tez Başlığı: Koruma ve Bakım Altında Bulunan Çocukların Aile Algısı: Bilecik Örneği

Yukarıda başlığı belirtilen tez çalışmamın toplam 126 sayfalık kısmına ilişkin aşağıda belirtilen filtrelemeler uygulanarak alınmış olan ve 25/03/2019 tarihinde aşağıda ismi yazılı danışmanım tarafından şahsıma iletilen iThenticate intihal tespit programı raporuna göre tezimin benzerlik oranı %10'dur.

Uygulanan filtrelemeler:

1. Kaynakça hariç,
2. Alıntılar dâhil,
3. 5 kelimeden daha az örtüşme içeren metin kısımları hariç.

Bu bilgiler doğrultusunda tez çalışmamın herhangi bir intihal içermediğini; aksinin tespiti halinde doğabilecek her türlü hukuki sorumluluğu kabul ettiğimi ve yukarıda vermiş olduğum bilgilerin doğru olduğunu beyan ederim.

Gereğini saygılarımla arz ederim.

İmza

Adı SOYADI : Muhammed Enes TEMELLİ

Öğrenci Numarası : 147203003

Ana Bilim Dalı : Sosyal Hizmet

Programı : Sosyal Hizmet

Türü : () Proje (X) Yüksek Lisans Tezi () Doktora Tezi

Danışman

Doç. Dr. Fethi GÜNGÖR

ÖNSÖZ

Günümüzün en önemli sosyal politika sorunlarından biri olan “korunmaya ihtiyacı olan çocuklar” konusunun daha net algılanıp çözülebilmesi ve ailenin çocuklar üzerindeki etkisi irdelenerek bu soruna yönelik çözüm önerilerinin oluşturulması için Bilecik örneği üzerinden Türkiye’de koruma ve bakım altında bulunan çocukların aile kurumuna bakışları araştırılmıştır. Araştırma sonucunda koruma ve bakım altında bulunan çocukların aile, kurum, çevresel ve diğer faktörlere bağlı olarak gelişen sorunları üzerinde durulmuş ve tespit edilen bu sorunlara çözüm önerileri geliştirilmeye çalışılmıştır.

Bu süreçle birlikte gerek lisans dönemimde gerek yüksek lisans dönemimde bana yol gösteren, benden desteğini esirgemeyen, iş yoğunluğum sebebiyle zaman zaman aksatmış olduğum tez çalışmasında beni motive eden danışmanım Doç. Dr. Fethi GÜNGÖR’e şükranlarımı sunarım.

Alan araştırması için gerekli anket çalışması esnasında bana büyük yardımları olan Bilecik Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler İl Müdürlüğünde görev yapan değerli dostlarım öğretmen Hüseyin ÇELİK ve sosyolog Eşref ARBAÇ’a, önerileriyle bana yardımcı olan dostlarım Ali Hasan DOĞAN, Abdurrahman KESKİN ve Merve KAYA’ya teşekkür ederim.

Ayrıca kader birlikteliğimizin olduğu, görev yaptığım kuruluşlarda koruma ve bakım altında bulunan çocuklara, bana mesleğimi bir kez daha sevdirdikleri için teşekkürlerimi sunarım.

Son teşekkür ise hayatımın her anında bana güvenen, maddi ve manevi tüm desteklerini her daim yanımda hissettiğim ailemedir. Babama, anneme ve kardeşlerime sonsuz teşekkürler.

Muhammed Enes TEMELLİ

18/03/2019

İÇİNDEKİLER

BEYAN BELGESİ.....	i
ÖNSÖZ	ii
İÇİNDEKİLER	iii
KISALTMALAR LİSTESİ.....	v
TABLOLAR.....	vi
ŞEKİLLER.....	viii
GİRİŞ	1
BÖLÜM 1: AİLE KURUMU VE ÇOCUĞUN GELİŞİMİNDEKİ ETKİSİ.....	7
1.1. Ailenin Tanımı	7
1.2. Türk Hukukunda Ailenin Tanımı.....	9
1.2.1. Türk Medeni Kanunu'nda Aile	9
1.2.2. Ceza Hukukunda Aile.....	11
1.3. Ailenin Tarihsel Gelişimi.....	12
1.4. Büyüklüklerine Göre Aile Çeşitleri	13
1.4.1. Geniş Aile.....	14
1.4.2. Çekirdek Aile.....	15
1.5. Ailenin Özellikleri.....	17
1.6. Ailenin Önemi	20
1.7. Çocuğun Gelişiminde Ailenin Etkisi	23
1.8. Korunmaya İhtiyaç Duyulmasında Ailenin Rolü.....	25
BÖLÜM 2: KORUNMAYA İHTİYACI OLAN ÇOCUK VE KURUM BAKIMI	29
2.1. Çocuk Kavramı	29
2.2. Türk Hukukunda Çocuk Kavramı	30
2.2.1. Anayasada Çocuk	30
2.2.2. Çocuk Haklarına Dair Sözleşme.....	31
2.2.3. Türk Medeni Kanunu'nda Çocuk	34
2.2.4. Türk Ceza Kanunu'nda Çocuk	35
2.3. Korunmaya İhtiyacı Olan Çocuk Kavramı	36
2.4. Korunmaya İhtiyaç Duymayanın Nedenleri	39
2.5. Korunmaya İhtiyacı Olan Çocukların Tespiti ve Tespiti ile Yükümlü Kurumlar ..	40
2.6. Koruma Önlemi ve Koruma Kararı.....	41
2.7. Çocuk Koruma Kanunu Kapsamında Uygulanan Koruyucu ve Destekleyici Tedbir Kararları	46
2.7.1. Danışmanlık Tedbiri	47
2.7.2. Eğitim Tedbiri	48
2.7.3. Bakım Tedbiri.....	48
2.7.4. Sağlık Tedbiri	50
2.7.5. Barınma Tedbiri.....	50
2.8. Koruma ve Bakım Altında Bulunan Çocuklara Yönelik Hizmet Veren Kurum Bakım Modelleri	51
2.8.1. Çocuk Koruma İlk Müdahale ve Değerlendirme Birimi (ÇOKİM).....	55
2.8.2. Çocuk Evleri Sitesi	55

2.8.3. Çocuk Evleri Koordinasyon Merkezi (ÇEKOM)	56
2.8.4. Çocuk Destek Merkezleri (ÇODEM)	57
BÖLÜM 3: BİLECİK'TE KORUMA VE BAKIM ALTINDA BULUNAN	
ÇOCUKLARIN AİLE ALGISI ARAŞTIRMASI	59
3.1. Araştırmanın Yöntemi.....	59
3.2. Araştırmanın Konusu	59
3.3. Araştırmanın Amacı ve Önemi	60
3.4. Araştırmanın Evreni ve Örneklemi	61
3.5. Araştırmanın Sayıltıları	61
3.6. Veri Toplama ve Çözümleme Teknikleri.....	61
3.7. Araştırmanın Problemi	62
3.8. Araştırmanın Hipotezleri.....	62
3.9. Bulgular ve Yorumları	62
SONUÇ.....	109
ÖNERİLER	115
KAYNAKÇA	119
EKLER.....	127
ÖZGEÇMİŞ.....	141

KISALTMALAR LİSTESİ

AB	: Avrupa Birliği
AÇSHB	: Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı
AÇSHİM	: Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler İl Müdürlüğü
BMGK	: Birleşmiş Milletler Genel Kurulu
ÇEKOM	: Çocuk Evleri Koordinasyon Merkezi Müdürlüğü
ÇHDS	: Çocuk Haklarına Dair Sözleşme
ÇHGM	: Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğü
ÇKK	: Çocuk Koruma Kanunu
ÇODEM	: Çocuk Destek Merkezleri
ÇOKİM	: Çocuk Koruma İlk Müdahale ve Değerlendirme Merkezi
m.	: Madde
MEB	: Milli Eğitim Bakanlığı
s.	: Sayfa
SHÇEK	: Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu
T.C.	: Türkiye Cumhuriyeti
TCK	: Türk Ceza Kanunu
TDK	: Türk Dil Kurumu
TMK	: Türk Medeni Kanunu

TABLÖLAR

Tablo 1: Cinsiyet Dağılımı.....	62
Tablo 2: Yaş Değişkenine İlişkin Dağılım.....	63
Tablo 3: Doğum Yerlerine İlişkin Dağılım.....	63
Tablo 4: Hangi Kurum Bakım Hizmetinden Yararlanılıyor	63
Tablo 5: Kaç Yıldır Kurum Bakımında Kaldıklarına İlişkin Dağılım	64
Tablo 6: Eğitim Durumu	64
Tablo 7: Babanın Eğitim Düzeyi	65
Tablo 8: Annenin Eğitim Düzeyi	65
Tablo 9: Babanın Mesleği.....	66
Tablo 10: Annenin Mesleği.....	66
Tablo 11: Ailenin Ekonomik Durumu	67
Tablo 12: Aile Bireylerinden Herhangi Kimse İle İrtibatının/İlişkisinin Devam Etme Düzeyi	67
Tablo 13: Aile Bireyleri İle İlişkisi Devam Edenlerin, En Çok Kimle İletişim Halinde Olduğuna İlişkin Dağılım	68
Tablo 14: Ailesiyle İrtibatı/İlişkisi Devam Edenlerin Hangi Sıklıkta Görüştüklerine İlişkin Dağılım	69
Tablo 15: Ailesiyle İrtibatı/İlişkisi Devam Edenlerin En Çok Hangi Şekilde Görüştüklerine İlişkin Dağılım	69
Tablo 16: Kardeşlerin Sayısına İlişkin Dağılım.....	70
Tablo 17: Kurum Bakımında Kalan Kardeş Durumu	70
Tablo 18: Kurum Bakımında Kalan Kardeş Sayısına İlişkin Dağılım.....	71
Tablo 19: Hayatlarında Değer Verilen Kişi	71
Tablo 20: Değer Verilen Kişinin Niteliği	72
Tablo 21: Değer Verilen Kişi İle Görüşme Sıklığı	72
Tablo 22: Değer Verilen Kişi İle Görüşme Türü	73
Tablo 23: Deneklere Göre Bir Annede En Çok Hangi Özellik Olması Gerektiğine İlişkin Dağılım	73
Tablo 24: Deneklere Göre Bir Babada En Çok Hangi Özellik Olması Gerektiğine İlişkin Dağılım	74
Tablo 25: Bir Ailede Olmazsa Olmaz Özelliğe İlişkin Dağılım	75
Tablo 26: Deneklerin Bir Aileye İhtiyaç Hissedip Hissetmemelerine İlişkin Dağılım	75
Tablo 27: Bir Aileye İhtiyaç Duyduğunu Hisseden Deneklerin En Çok Hangi Durumda Hissettiklerine İlişkin Dağılım.....	76
Tablo 28: Bir Aile En Çok Hangi Konuda Destek Sağlamalı ?.....	76
Tablo 29: Bulundukları Kurumdan Memnun Olma Durumu	77
Tablo 30: Bulundukları Kurumda Yeterince İlgi, Alaka Ve Destek Görüp-Görmediklerine İlişkin Dağılım.....	77
Tablo 31: Kurumun Sunduğu Yemek Ve Temizlik Hizmetlerinin Kalitesinden Memnun Olup-Olmama Durumu	78

Tablo 32: Kurumun Sunduğu Eğitim Ve Sosyo-Kültürel Faaliyetlerinden Memnun Olup-Olmama Durumu	78
Tablo 33: Deneklerin Bulundukları Kurumda Kendilerini Geliştirebilecek Bir Ortam Olup-Olmadığına İlişkin İnançlarının Dağılımı	78
Tablo 34: Başarıya Ulaşmak İçin Görülen En Önemli Faktöre Yönelik Dağılım	79
Tablo 35: Deneklere Göre Örnek Alınması Gereken Kişiye İlişkin Dağılım.....	79
Tablo 36: Deneklerin Kurumda En Çok Kimi Sevdiklerine İlişkin Dağılım	80
Tablo 37: Deneklerin Sorunlarını En Çok Kimle Çözdüklerine İlişkin Dağılım	80
Tablo 38: Deneklerin Kurumla İlişkileri Kesildikten Sonra Kiminle Yaşamayı Düşündüklerine İlişkin Dağılım.....	81
Tablo 39: Deneklerin Kurumdan Ayrıldıktan Sonra Onları Düşündürecek Bir Konunun Olup-Olmamalarına İlişkin Dağılımı	82
Tablo 40: Cevabı Evet Olanları Gelecekte En Çok Düşündüren Konuya İlişkin Dağılım	82
Tablo 41: Aile Ve Kaldıkları Kurum Arasında Bir Tercih Yapma Zorunluluğu Olan Deneklerin Hangisini Neden Tercih Edeceklerine İlişkin Dağılım	83
Tablo 42: Cinsiyet Değişkenine Göre Bulunulan Kurumdan Memnun Olma Durumu ...	83
Tablo 43: Cinsiyet Değişkenine Göre Örnek Alınması Gereken Kişi	84
Tablo 44: Yaş Değişkenine Göre Bir Aileye İhtiyaç Hissetme Durumu	86
Tablo 45: Yaş Değişkenine Göre Karşılaşılan Sorunun Çözüldüğü Kişi	87
Tablo 46: Yaş Değişkenine Göre Aile ve Kurum Arasında Yapılan Tercih	88
Tablo 47: Ebeveynlerin Eğitim Düzeyleri Arasındaki İlişki	89
Tablo 48: Aile İlişkileri İle Ailede Olması Gereken Özelliğe İlişkin Dağılım.....	91
Tablo 49: Aile Bireyleri ile İrtibatın Aileye İhtiyaç Duyulmasına İlişkin Dağılımı.....	92
Tablo 50: Aile Bireyleriyle İrtibatın Bulunulan Kurumda Gelişim İmkanlarına Olan İnanca İlişkin Dağılımı	94
Tablo 51: Aile Bireyleri İle İrtibatın Kurumdan Ayrıldıktan Sonra Yaşamayı Düşünülen Kişiye İlişkin Dağılımı.....	95
Tablo 52: Kardeş Sayısı Değişkenine Göre Kurumda Kalan Kardeş Durumu.....	97
Tablo 53: Kurumda Kalan Kardeş Durumuna Göre Bulunulan Kurumdan Memnuniyet Düzeyi.....	98
Tablo 54: Kurum Bakımında Kardeş Olup Olmamasının Kurumdan Ayrıldıktan Sonra Yaşamayı Düşünülen Kişiye İlişkin Dağılımı	99
Tablo 55: Bulunulan Kurumdan Memnuniyet Durumuna Göre Kurumda Gelişim Olanacağına İlişkin İncanın Karşılaştırılması	101
Tablo 56: Başarıya Ulaşmak İçin Gerekli Olan Faktör Bakımından Örnek Alınacak Kişide Olması Gereken Özelliğin Karşılaştırılması.....	102
Tablo 57: Başarıya Ulaşmak İçin Gerekli Olan Faktör Bakımından Gelecek Kaygısının Karşılaştırılması.....	104
Tablo 58: Kurumda En Çok Sevilen Kişiye Göre Sorunların Çözüldüğü Kişinin Karşılaştırılması.....	105
Tablo 59: Kurumdan ayrıldıktan sonra yaşamayı düşünülen kişiye göre aile ve kurum arasında yapılan tercihin karşılaştırılması.....	107

ŞEKİLLER

Şekil 1: Korunma Kararı Alınmadan Ailesi Yanında Desteklenen Çocuk Sayısı.....	44
Şekil 2: 2017 Yılı Korunmaya İhtiyacı Olan Çocuğa Yönelik Hizmetler.....	45
Şekil 3: ÇHGM Bakım Hizmetleri Daire Başkanlığına Bağlı Kuruluşlar ve Fiilen Bakılan Çocuk Sayısı	54
Şekil 4: 2017 Yılı İtibariyle Faal Çocuk Evi ve Bakılan Çocuk Sayısı.....	56
Şekil 5: 2016 Yılı Fiilen Hizmet Veren Çocuk Destek Merkezleri ve Hizmet Alan Çocuk Sayıları	57

Yalova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi Özeti

Tezin Başlığı: Koruma ve Bakım Altında Bulunan Çocukların Aile Algısı: Bilecik Örneği	
Tezin Yazarı: Muhammed Enes TEMELLİ	Danışman: Doç. Dr. Fethi GÜNGÖR
Kabul Tarihi: 04 /04/2019	Sayfa Sayısı: x (ön kısım) + 126 (tez) + (ekler)
Anabilim Dalı: Sosyal Hizmet	Bilim Dalı: Sosyal Hizmet
Bir toplumun hedeflediği refah düzeyine ulaşması, onu oluşturan bireylerin iyi ve nitelikli yetiştirilmesine bağlıdır. Bu sebeple gelecekte toplum içerisinde üretken bireyler olacak günümüz çocuklarının, değerlerini öğrenebileceği, eğitimini ve gelişimini sağlayabileceği ve sağlıklı ilişkiler kurabileceği ortamın oluşturulması o toplumun geleceğinin daha güzel olması açısından büyük önem arz etmektedir. Toplumsal yapının daha da sağlamlaştırılması beklenirken hem dünya genelinde hem de Türkiye’de takip edilen liberal politikalar, toplumumuzun büyük bir kesiminin işsiz kalmasına veya güvencesi olmayan işlerde istihdam edilmesine, iyi olmayan şartlarda yaşayıp, eğitim ve sağlık hizmetlerinden de yeterince yararlanamamasına sebep olmuştur. Üyelerinin ekonomik, psikolojik, sosyal ve kültürel ihtiyaçlarını herhangi bir karşılık beklemeden sağlayan, çocuklarını sosyal hayatın alanlarına hazırlayan, kültürel normları ve benimsediği değerleri onlara aktaran, kendinden sonra gelecek neslin sağlıklı bir biçimde devamını sağlamaya çalışan aile kurumu ise bu baskıları kaldırmayarak parçalanmaya başlamış, oluşan yoksulluk ile boşanma oranları artmış ve buna bağlı olarak devletin korumasına terk edilen çocukların sayısı günbegün artmıştır. Çalışmanın ana amacı; çocuk, aile ve koruma altında bulunan çocuk konularını inceleyip, korunmaya ihtiyacı olan çocuk ve aile ilişkisine yönelik değerlendirmelerde bulunarak, alana yönelik yeni çözüm önerileri geliştirmektir. Bu doğrultuda çalışma 3 ana bölümden oluşturulmuştur. 1. bölümde; aile kavramının tanımı, ailenin özellikleri, çocuğun gelişiminde veya korunmaya ihtiyaç duymasında aile faktörlerinin etkileri üzerinde durulmuştur. 2. bölümde; çocuk ve çocukluğun tanımı, korunmaya ihtiyacı olan çocuk kavramının açıklanması, Türkiye’de kurum bakım hizmeti sağlayan kuruluşların tanımı, hizmeti ve korunmaya ihtiyacı olan çocuklara yönelik sağlanan koruyucu ve destekleyici tedbirlere değinilmiştir. 3. bölüm ise çalışmanın alan uygulaması kapsamında yapılan anket çalışması ve bundan elde edilen bulguların yorumlanmasından oluşmaktadır. Araştırma kapsamında, Bilecik Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler İl Müdürlüğüne bağlı Bilecik Çocuk Evleri Sitesi ve Çocuk Evleri Koordinasyon Merkezi Müdürlüğünde koruma ve bakım altında bulunan 9-18 yaş grubunu içine alan 63 çocuğa, 2 ana başlık altında oluşturulan soru kâğıdı ile aile ve kurum yapısına ilişkin sorular sorularak katılımcıların sorulan sorular üzerinden aile algısının değerlendirilmesi sağlanmıştır. Alandan derlenen veriler bilgisayar ortamına aktarılarak frekans ve Ki-Kare testi analizlerinin yapıldığı tablolar ve karşılaştırmalar vasıtasıyla hipotezler değerlendirilmiştir. Sonuç olarak; koruma ve bakım altında bulunan çocukların, kaldıkları kurumdan duydukları memnuniyet düzeyinden bağımsız olarak, çocukların dünyasında aile algısının eksikliği çok önemli bir yer tutmaktadır. Bu sebeple korunmaya ihtiyacı olan çocukların, koruma ve bakım altına alınma nedenleri ile aile eksikliği sebebiyle yaşadıkları ve yaşamaları muhtemel olumsuz etkiler arasında anlamlı bir bağ kurularak çeşitli öneriler getirilmeye çalışılmıştır.	
Anahtar Kelimeler: Aile, Çocuk, Sosyal Hizmet, Korunmaya İhtiyacı Olan Çocuk, Kurum Bakımı, Bilecik İli	

Yalova University Insitute of Social Sciences Master Thesis Summary

Thesis Title: Family Perception of Children Under Protection and Care: The Case of Bilecik	
Thesis Author: Muhammed Enes TEMELLİ Advisor: Assoc.Prof. Fethi GÜNGÖR	
Date of Acceptance: 04/04/2019	Total Number of Pages: x (pre text) + 126 (main body) + (appendices)
Department: Social Work	Field of Study: Social Work
The achievement of the welfare level of a society depends on the development of good and qualified individuals. For this reason, creating an environment where today's children, who will be productive individuals in the future, can learn their values, provide their education and provide an environment where they can develop and establish healthy relations, has great importance for the future of the society to be better. While the social structure is expected to be further consolidated, the liberal policies pursued both in the world and in Turkey, have caused a large part of our society to be unemployed or employed in non-assured jobs, live in poor conditions and not benefit from education and health services sufficiently. The family institution, which provides economic, psychological, social and cultural needs of its members without expecting anything, prepares its children for social life, gives them the cultural norms and values that they adopt, and tries to ensure the continuation of the next generation in a healthy manner, has started to disintegrate because it is unable to bear these pressure. The divorce rates has increased with the poverty and the number of children who have been abandoned to the protection of the state has increased day by day. The main purpose of the study is; examining of child, family and child under protection issues and evaluates relationship of family and the child in need of protection in light of these to develop new solutions for this area. With this purpose the study consists 3 main parts. İn chapter first focuses on definition of family concept, the characteristics of the family, the effects of the family factors in the in chapter two definition of child and childhood, explaining the concept of children in need of protection, definition of organizations in Turkey that providing care services and their services and also protective and supportive precaution for children in need of protection are mentioned. Last part consist survey of the study and interpretations of the findings. Within the scope of this research, 63 children who are in ages between 9 and 18 were asked questions that created in two main issues. Family perception of children who are under protection and care of Bilecik Çocuk Evleri Sitesi ve Çocuk Evleri Koordinasyon Merkezi Müdürlüğü of Bilecik Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler İl Müdürlüğü, was evaluated with questions about family and profile of institution. Data compiled from the field transferred to the computer and the hypotheses were evaluated by comparing the frequency and chi-square tests. As a result; The lack of family perception in children's worlds holds a very important place, regardless from the level of satisfaction of the children who are under protection and care from the institution they live in. Therefore, various suggestions have been made by establishing a meaningful connection between the reasons for protection and care of children who need protection and the negative impacts that they experienced and they will likely experience because of lack of family.	
Keywords: Family, Child, Social Service, Child in Need of Protection, Institutional Care	

GİRİŞ

Tarih boyunca meydana gelen savaş, doğal afet, ekonomik kriz gibi olumsuz olayların sonucunda devletler önemli görev ve sorumluluklar üstlenmişlerdir. Bu görev ve sorumluluklar da sosyal devlet olgusunu ortaya çıkarmış ve devlet kendi eliyle, sosyal refahı maksimum düzeye getirmek amacıyla sosyal ve ekonomik hayatın gelişimine müdahale ederek, belirtilen bu olumsuz gelişmelerin neticesinde oluşan yoksulluk, adaletsizlik, yardıma muhtaçlık, korunma ihtiyacı ve refah seviyesinin sağlanmasına ilişkin önemli bir rol üstlenmiştir.

Sosyal devlet, devletin ve onu oluşturan toplumun, sosyal refahını en üst düzeye çıkarmak amacıyla müdahalelerde bulunması gerektiğini öngören bir devlet modelidir. Kökenleri çok eski yıllara kadar uzanmasına rağmen, günümüz dünyasının gelişmiş batılı sosyal devletlerinin ortaya çıkışının 19. yüzyıllarda başladığı görülmektedir. Dünyadaki gelişmelerden Türkiye de aynı doğrultuda etkilenmiş ve 1961 anayasası ile temeli oluşturulan sosyal devlet, 1980’li yıllardan sonra dönüşüm sürecine girmiştir (Yay, 2014: 147).

Günümüzde küreselleşme alanında meydana gelen gelişmeler sonucunda toplumsal ve sosyal düşüncenin yoğun bir şekilde kendini hissettirmeye başladığı görülmektedir. Oluşan yeni dünya düzeninin beraberinde getirdiği olumsuzlukları azaltmak amacıyla her ülkenin öncelikli gündem konularından biri de çocuk ve çocuklara sağlanan hizmetlerdir.

Çocukluğun başlangıcı doğduğu andan itibaren kabul edilmiş olsa bile bitişi ile ilgili farklı görüşler öne sürülmektedir. Bu farklı görüşler bazen yaşa, bazen ergenliğe ve bazen de çalışılan konuya göre farklılık göstermektedir.

Çocukluk insan hayatının oluşmaya başladığı gelişimsel dönemlerden biridir. Hayatın başlangıcı olan doğumdan ergenliğe kadar devam eden dönemini yaşayan varlıktır çocuk (Yavuzer, 1982: 8). Bu dönem insanların ruhça ve bedence en güçsüz ve savunmasız oldukları özel bir dönemi oluşturmaktadır.

Tomanbay (1999) çocuğu, bebeklik ile ergenlik dönemi arasında olan, genel sınırlama ile 3-15 yaşları arasında sayılan, cezai yeterliliği bulunmayan ve hukuk kurallarına göre 18 yaşın altındaki bireyler olarak belirtmektedir (Tomanbay, 1999: 45). Çocuk Koruma Kanunu’nda (ÇKK) çocuk, daha erken yaşta ergenliğe kavuşmuş olsa bile, on sekiz yaşını doldurmamış kişi olarak belirtilmektedir (ÇKK, 2005).

Bir toplumun hedeflenen refah seviyesine ulaşması da o toplumu oluşturan bireylerin nitelikli bir hayat sürmelerine ve toplum normlarına uygun yetiştirilmesine bağlıdır. Bu sebeple ilerleyen zamanlarda toplumda üretken olacak ve sorumluluk alarak o topluma şekil verecek günümüz çocuklarının eğitimlerini ve gelişimlerini sağlıklı bir şekilde sağlayacak ortamın oluşturulması, toplumların geleceği için hayati bir öneme sahiptir. Bu bağlamda çocukların korunup gözetilmesinde toplumsal yapı büyük sorumluluk taşımaktadır. Bu sorumluluk kimi zaman gönüllü bir kamu hizmeti olarak sivil toplum kuruluşları tarafından kimi zamanda zorunlu kamu hizmeti olarak “sosyal

hizmet” kapsamında devletin denetim mekanizması içerisinde yer alan, verdiği hizmetlere göre çeşitlilik gösteren kurum ve kuruluşlar tarafından yerine getirilir.

Devletler, sosyal devlet olmanın getirdiği şartlar doğrultusunda toplumun bugünü ve yarını için önemi büyük olan çocukların sosyal, psikolojik ve fiziksel anlamda en iyi biçimde yetiştirilerek topluma bir değer olarak kazandırılması amacıyla; çocuklara kaliteli bir eğitim ve sağlık hizmeti sunmakla, ailelere yönelik rehberlik yapmakla, korunmaya ihtiyacı olan çocuklar içinde bakım ve koruma hizmetleri sağlamakla görevlidir.

Bir toplumun mutluluk ve refah seviyesiyle doğru orantıda olan çocuğun ve çocuk haklarının göz ardı edilmesi sorunu, tüm dünyanın en önemli sorunlarının başında gelmektedir. Şayet bir toplumda çocukların tehlike altında bulunması, kötü muameleye maruz kalmaları, ihmal ve istismar ediliyor olmaları, o toplumun geri kaldığının ve gelişmeye açık olmadığının göstergesidir. Buna karşın, çocukların değer gördüğü ve sağlıklı bir gelişim dönemi sağlayacakları ortamın oluşturulduğu toplumların ilerlemekte olan bir kültürlerinin olduğundan söz edilebilir. Bunlara bağlı olarak çocukların eğitim ve sağlık hizmetlerinin sağlanmasının, çocuk haklarının ve çocuğun kendisinin korunmasının günümüzde önem kazandığı görülmektedir.

Çocuk, gelişimi açısından hedeflenen düzeye ulaşana kadar ihtiyaçlarının karşılanması yönünden çevresine bağımlıdır. Bu noktada çocuğun gerekli olgunluğa ulaşması genel olarak en başta aile ortamında sağlanır. Çünkü çocuğun sağlıklı bir şekilde doğması ve yine sağlıklı bir hayat sürdürmesinde şüphesiz sorumluluğu en çok olan kurum ailedir.

Bireyin ilk kişilik özellikleri aile ortamında başladığından, hayatın anlamını kavrayabilen, uyumlu yaşamayı başarabilen çocukların, aile içi ilişkileri sağlıklı yürütülen bir ortamda yetişebileceği yüksek ihtimaldir. Ailenin en önemli görevlerinden biri de bu sorumluluğu yerine getirmektir.

Her insan için çevresi tarafından sevildiğini görmek, değer verildiğini hissetmek ve güvenilmek temel ihtiyaçlarındandır. Bu ihtiyaçlar, özellikle hayatın ilk günlerinden itibaren çocuklar için çevresiyle kurduğu duygusal ilişkinin oluşmasını, diğer insanlarla ilişkilerinin temelini oluşturmasını ve dünyaya olan bakış açısını etkilediğini düşündüğümüzde, ilk çocukluk döneminde kurulan sevgi bağının ne kadar önemli olduğu kolay bir şekilde anlaşılacaktır. Ayrıca ailenin, çocuğun zor durumlarda kaldığında ona yol gösterip destek olması, kurallara uyumunu sağlaması, onu gerektiğinde denetlemesi ve her daim desteklemesi, kişiliğinin oluşmasını sağlayarak cinsel kimlik kazandırması da ailenin sorumluluğundadır.

İfade edilen tüm bu tanım ve özellikler, ailenin bütün toplumlar için vazgeçilmez derecede önemli bir sosyal kurum olduğunu göstermektedir. Zira ailenin toplumsal yapının oluşmasında bireyler üzerinde üstlendiği biyolojik, psikolojik ve diğer görev ve sorumlulukların yerine gerilmesinde diğer sosyal kurumların bunu sağlayamayacağı yapılan incelemeler neticesinde görülmüştür. Bu da ailenin toplum için büyük öneme sahip bir kurum olduğunu göstermektedir.

Bir kimlik oluşturma yeri ve kurum olarak ailenin en önemli özelliklerinden biri de, çok farklı çeşitlilikte olsa da tüm toplumlar içerisinde var olmasıdır. Özellikle geleneksel toplumlar içerisinde vazgeçilemeyecek bir değeri olan aile olgusunun modernite sonucunda yapısal bir değişime uğradığı görülmektedir. Sosyal bilimciler toplumdan topluma farklılık gösteren bu değişikliğin nihayetinde, aile kurumunu gün geçtikçe yıprattığını ve daha fazla çözülmeye uğrattığını düşünmektedirler.

Bu gelişmeler neticesinde korunmaya ihtiyacı olan çocuk olgusu ortaya çıkmıştır. En geniş tanımıyla, sağlıklı bir şekilde yetişebilmesi için gerekli ortamın sağlanamadığı çocuğun korunmaya ihtiyacı vardır. Dar anlamda ise, toplum standartları gereği tehlike içerisinde olduğu düşünülen ve bu duruma yine toplum tarafından müdahale edilmesi gereken çocuk korunmaya ihtiyacı olan çocuktur (Koşar, 1992: 43). Çocukların korunmaya ihtiyaç duymasında; anne ve babanın çocuğa yönelik davranış ve tutumları, evlilik dışı ilişkiler, ebeveynlerin çocuk yetiştirme anlayışları ve hayat tarzları gibi faktörler etkili olmaktadır (Cılga, 1986: 37).

Ana ve babası tarafından kötü davranışların sergilendiği, aşağılanan, gücünün yetemeyeceği işlerde çalıştırılarak istismar edilen çocuklarda korunmaya ihtiyacı olan çocuk statüsünde sayılabilir (Sayita, 1996: 46). Bir diğer tanımda insanın olağan hayatından farklı olarak hayatlarında herhangi bir unsurun eksik olması sebebiyle özel bir ilgiye ihtiyacı olan küçüklerin oluşturduğu gruba, öğretide ve kanunlarda “korunmaya ihtiyacı olan çocuklar” denilmektedir (Şenocak, 2006: 177).

Sosyal hizmet uygulamaları, korunmaya ihtiyacı olan bireyleri toplumsal hayata adapte edebilmek için sosyal politikaların uygulanmasını gerekli kılmaktadır. Buna ihtiyacı olan kişilerin başında da çocuklar gelmektedir. Her çocuğun, sadece çocuk olması sebebiyle koruma ihtiyacı olsa da bunun dışında bazı çocukların özel olarak korunması gerekmektedir. Öncelikle ailenin sorumluluğunda gerçekleşmesi gereken bu korumanın kimi sebeplerle aile tarafından yerine getirilememesi veya çocuğun aile yanında olmasının sakıncalı bir hal almasıyla toplumsal sorumluluk gereği, devlet tarafından çocuk koruma yöntemleri uygulamaya konularak çeşitli kanun ve kuruluşlar aracılığıyla çocukların korunması sağlanmaktadır.

Sosyal hizmet uygulamaları kapsamında, korunmaya ihtiyacı olan çocukların belirlenmesi, koruma altına alınması, haklarında uygun hizmet modelinin sağlanması ve durumuna uygun kurum bakımında gözetiminin sağlanması gerekmektedir. Bazı çocuklar aileye hiç sahip olamazken bazı çocuklarında ailelerin yanında kalmaları risk taşıdığına çocuk koruma yöntemleri hizmete sunulur.

Günümüzde çocuğun korunmasını ve bakımını sağlayan bu kurumların başında Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğü gelmektedir. Çocuk koruma sorununa ilişkin ilk sistematik kurum olarak kurulan Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu (SHÇEK), çocuk koruma sistemini biçimlendiren ve korunmaya ihtiyacı olan çocuklara yönelik ebeveyn rolünü üstlenen bir kurum olması açısından oldukça önemlidir. SHÇEK 1983 yılında çıkarılan Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Kanunu ile kurumsal bir yapı olma özelliği kazanmıştır. Çocuk koruma politikalarında yaşanan değişimler ve kurumsal yapıdan kaynaklanan bazı sorunlar nedeniyle SHÇEK 2011

yılından itibaren Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı çatısı altında devam etmiş ve 2018 yılında yeni oluşan cumhurbaşkanlığı hükümet sistemi neticesinde Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığına (AÇSHB) bağlı Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğünce politikalarını ve çalışmalarını yürütmektedir. Bu koruma hizmeti bazen çocukların aile yanında desteklenmelerinin sağlanmasıyla bazen koruyucu aile ve evlat edindirme hizmetleriyle sağlanırken bunların mümkün olmadığı durumlarda da çocuklar kurum bakımına alınmaktadırlar.

Her toplum, kendi iç dinamiğini oluşturmak ve bunun devamlılığını sağlamak amacıyla güçlü, sağlıklı ve topluma yararlı bir nesil yetiştirme çabasıdadır. Bu pencereden tüm toplum yapıları için kendi geleceklerini belirliyor olması sebebiyle çocuk konusu, tüm dünyada olduğu gibi Türkiye’de de öncelikli konular arasındadır.

Çocukların sahip olduğu haklar, uluslararası düzeyde sınırları çizilen düzenlemelerin getirmiş olduğu zorunluluklarla birlikte, ülkeler açısından yarının yapı taşı olan çocukların gelişimlerini sağlıklı tamamlayabilmeleri için çeşitli politikalar sunmaktadır. Türkiye’nin de gelişmekte olan yapısı ve hızla artan genç nüfus oranıyla korunmaya ihtiyacı olan çocukların sayısının artması da bu politikaların uygulamasındaki önemi göstermektedir. Bu artışlar sosyal hizmet alanında daha yoğun bir çalışma olmasını zorunlu kılmıştır. Korunmaya ihtiyacı olan çocukların bakım ve gözetimini sağlayan kurum bakım modeli de çocukların bu dezavantajlı durumlarını ortadan kaldırmayı hedefleyen sosyal hizmet modelidir.

Korunmaya ihtiyacı olan çocuklar alanında yapılan literatür taramasında; Şenocak (2005) “Korunmaya Muhtaç Çocuklar: İstanbul Yetiştirme Yurtları Üzerine Bir Alan Araştırması” adlı doktora tezinde, korunmaya ihtiyacı olan çocuklara yönelik hizmet veren kurum bakım modellerinin eksikliklerinin tamamlanarak verilen hizmetlerin devam etmesinin ve devletin imkânları göz önünde bulundurularak temeli gönüllük esasından alınan bu hizmet modelinin daha kapsamlı ve etkin bir şekilde yerine getirilmesinde, en başta yerel yönetim birimleri olmak üzere gönüllü kuruluşların ve en genel anlamda tüm toplumun sorumluluk üstlenmesi gerektiğini belirtmektedir (Şenocak, 2005: 233).

Şahan (2009) “Yetiştirme Yurtlarında Kalan Gençlerin Aile Kurumuna Bakışlarının Değerlendirilmesi” adlı yüksek lisans tezinde, ailenin sosyo-ekonomik yapısından veya diğer faktörlerin bozulmasından kaynaklanan sebepler neticesinde parçalanmasının, korunmaya ihtiyacı olan çocuklar olgusunu meydana getirdiğini belirtmektedir. Aile ortamından uzakta yetişen bireylerin birlikte yaşamakta ve sağlıklı ilişkiler kurmakta zorlanacağını ve bunun çözüm yolunun konu özelinde uygulanacak devlet politikalarıyla birlikte aile kurumuna ilişkin yapılacak eğitimlerle gerçekleşeceğini ifade etmektedir (Şahan, 2009: 115).

Yazıcı (2013) “Korunmaya Muhtaç Çocuklara Yönelik Sosyal Hizmetler: Kurum Bakım Hizmetinden Yararlanmış Bireyler Üzerine Bir Araştırma” adlı doktora tezinde, kurum bakım hizmetlerinin meydana getirdiği sonuçları değerlendirirken, kurumdan ayrılan bireylerin sosyal hayatta yaşadıkları olumlu ve olumsuz tecrübelerin belirlenmesi ve değerlendirilmesinin, korunmaya ihtiyacı olan çocuklara sağlanan hizmetlerin geri bildirimi açısından gerekli olduğunu düşünmektedir. Çünkü bugünün koruma ve bakım

altında bulunan çocuk ve gençlerin, yarının korunmaya ihtiyacı olan büyükleri olarak toplumda yerlerini almalarına sebep olacağını ifade etmektedir (Yazıcı, 2013: 383).

Hüseyinoğlu (2017: 58) “Korunmaya Muhtaç Çocukların Koruma Altına Alınma Nedenleri: İstanbul Örneği” adlı yüksek lisans tezinde, korunmaya ihtiyacı olan çocuklar konusunun, çocuk hakları ve çocukların güvenliği gibi toplumsal bir sorun olan alanlarda farklı disiplinler arası çalışmaların ve devlet tarafından yürütülmesi ve geliştirilmesi sağlanan politika, proje ve yasal düzenlemelerin yapılmasının gerekliliğine dikkat çekmiştir.

3 ana bölümden oluşan araştırmanın evrenini Bilecik ilindeki korunmaya ihtiyacı olan çocuklar oluşturmaktadır. Araştırmanın örneklem grubunu ise Bilecik Çocuk Evleri Sitesi Müdürlüğünde ve Çocuk Evleri Koordinasyon Merkezi Müdürlüğüne bağlı çocuk evlerinde kalmakta olan 9-18 yaş aralığındaki kız ve erkek çocukların olduğu korunmaya ihtiyacı olan çocuklar oluşturmaktadır. Ancak 2828 sayılı Sosyal Hizmetler Kanunu’nun 24’üncü maddesinin a/1-2 bentlerinde yer alan “*Reşit olduktan sonra korunma kararının devamı aşağıda belirtilen şartlara bağlıdır.*

a) 18 yaşını tamamlamış olan korunmaya ihtiyacı olan çocuklardan;

1. Ortaöğrenime devam edenlerin 20 yaşına kadar,

2. Yükseköğrenime devam edenlerin 25 yaşına kadar korunma kararları uzatılabilir.” İbaresini ve 5395 Sayılı Çocuk Koruma Kanunu’nun 7’nci maddesinin 6’ncı bendine göre “*Tedbirin uygulanması 18 yaşın doldurulmasıyla kendiliğinden sona erer. Ancak hâkim, eğitim ve öğrenimine devam edebilmesi için ve rızası alınmak suretiyle tedbirin uygulanmasına belli bir süre daha devam edebilmesine karar verebilir*” ibaresi ile Çocuk Koruma Kanununa Göre Verilen Koruyucu ve Destekleyici Tedbir Kararlarının Uygulanması Hakkında Yönetmeliği’nin 11’inci maddesinin 3’üncü bendinde yer alan “*Tedbirin uygulanması 18 yaşın doldurulmasıyla ayrıca bir karara gerek kalmaksızın kendiliğinden sona erer. Ancak hâkim, eğitim ve öğrenimine devam edebilmesi için ve çocuğun rızası alınmak suretiyle tedbirin uygulanmasına belli bir süre daha devam edebilmesine karar verebilir*” ibareleri uyarınca korunmaya ihtiyacı olup kurum bakımında kalan 18 yaş üstü bireyler de çalışmaya katılmıştır.

Yapılan literatür taramasıyla çalışmanın teorik kısmı oturtulmuş olup, bireysel görüşme ve anket tekniğiyle de verilerin toplanması sağlanmıştır. Elde edilen veriler SPSS Statistics 25.0 programı ile çözümlenmiş ve bunun neticesinde çözümlenen verilerin sayısı, yüzde ve ortalamaları alınarak kıyaslanması sağlanmıştır. Öncelikle alandan derlenen veriler bilgisayar ortamına aktarılarak Frekans analizi yapılmış olup daha sonra ikili kategorilere sahip değişkenlerin analizinin yapılmasında da Ki-Kare testi kullanılmıştır. Böylelikle çalışma, teknik açıdan birbirini tamamlayıcı, güvenilirliğinin desteklenebildiği, teorik kısmın ve alan araştırmasının bütüncül bir yaklaşımla yürütüldüğü ve geçerliliğinin sağlandığı bir araştırma niteliğini kazanmıştır.

Araştırma, korunmaya ihtiyacı olup, Bilecik Çocuk Evleri Sitesi Müdürlüğünde kalan 47 erkek ve Çocuk Evleri Koordinasyon Merkezi Müdürlüğüne bağlı çocuk evlerinde kalmakta olan 16 kız çocuğu ile birlikte toplam 63 çocuk üzerinde yapılmıştır.

BÖLÜM 1: AİLE KURUMU VE ÇOCUĞUN GELİŞİMİNDEKİ ETKİSİ

1.1. Ailenin Tanımı

İnsanın duygusal, fiziksel ve zihinsel gelişimini tamamlamasında, sosyalleşmesinde, kişiliğinin oluşmasında ve gelişmesinde en fazla olanağın sağlandığı yer olan aile, şüphesiz toplumun en temel kurumlarından biridir. Anne, baba, çocuk ve bunlarla birlikte aralarında kan bağı olan bireylerin oluşturduğu sosyal birlikteliktir. Aile ile ilgili yapılmış birçok tanım vardır. Yapılan her tanım aileyi ayrı bir grup içerisine yerleştirmektedir.

Tüm insanlar bir toplum ve aile içerisinde hayatlarını devam ettirirler. Bunun yanında aile kurumu yapısal-işlevsel nitelikleri ve ilişki ağları bakımından toplumların birbirleri arasında veya aynı toplum içinde bile farklı sınıfsal gruplar arasında değişik özellikler gösterebilmektedir. Genel olarak aile konusunda tek bir tanım veya tüm değişkenleri genelleyen bir tanım üzerinde görüş bildirmek güçtür. Toplumbilimciler, bu tanımı en açık bir şekilde ifade edebilmek için aile kurumunu çeşitli özellikler açısından değerlendirerek ortak öğeler etrafında açıklamaya çalışmaktadırlar.

Aile, evlenme olayı ile birbirine bağlanmış, aynı meskende yaşayan, geliri ortak paylaşan, kendilerine düşen roller çerçevesinde birbirleri ile etkileşim içinde bulunan, hayatlarını sürdürdükleri toplumun kültürel ve sosyal yapısına uygun bir kültür oluşturup nesilden nesle devam eden toplumsal bir birimdir (Güler ve Ulutak, 1992: 53; Doğan, 2016: 3).

Tomanbay (1999) aileyi, yürürlükte yer alan yasal düzenlemeler kapsamında kadın ve erkek arasında kabul edilen sözleşmeye göre meydana gelen hukuksal birlik olarak tanımlamış ve bu birliğe zaman içerisinde doğacak çocukların da katılacağını ifade etmiştir (Tomanbay, 1999: 3).

Türk Dil Kurumuna (TDK) göre aile; evlilik ve kan bağı yoluyla, karı, koca, kardeşlerin birbirleri arasındaki ilişkinin oluşturduğu toplumda yer alan en küçük birlik olarak tanımlanmaktadır. Bir başka tanımda ise aynı soydan veya birbirleri arasında akrabalık ilişkisi olan kişilerin tümü şeklinde ifade edilmiştir.

Toplum tarafından uygun görülmüş olan bir birlikteliğin ve dayanışmanın yaşandığı aile, aynı ikametgâh, ekonomik iş bölümü ve üreme durumlarıyla karakterize edilmektedir (Saran, 1993: 301).

Aile, çocuk ve yetişkin açısından farklı anlamlar taşır. Çocuk açısından aile, bahsi geçen toplumsal hayata katılım sağlamak için hazırlığın yapıldığı ve katılımın yaş, cinsiyet, rol, görev ve eğitim gibi değişkenler çerçevesinde gerçekleştiği bir ortam olarak algılanabilir. Yetişkinler açısından da aile, özel hayatlarının yaşandığı, duygusal ve manevi doyum sağladıkları yer olarak algılanabilir. Daha çok batı toplumda yaşayan yetişkinler için de dünya çapında yaşanan gerilimlerden, kaygıdan ve stresten kaçış yeri olarak görülebiliyor (Karataş, 2001: 90).

Toplumun ilk ve en doğal çekirdeği olan aile, hem sahip olduğu bireylerin fizik, entelektüel ve sosyal gelişiminin doğal şartlarını sağlar, hem de devletin onun üzerinde geliştiği sosyal yapı taşlarından birini oluşturur (Akyüz, 2000: 90). Bu yapı taşının da kendine özel ayrı bir kimliği vardır.

Aile kurumu biyolojik bir başlangıç ile oluşmuş olsa da, uygar toplumlarda bu kurumun sınırları kanunlarla belirlenmiştir (Yalvaç, 2000: 12).

Aile toplumun ayakta kalmasını sağlayan önemli kurumlardan bir tanesidir. İnsanlığın sosyo-kültürel gelişmesinin her safhasında yer alan aile, eşler arasında ki ilişkileri, nesillerinin devamını sağlamayı düzenleyen ve bir sistematığe bağlayan kurumdur (Aydın, 2000: 35). Bu kurum diğer tüm sosyal kurumlarla sürekli bir etkileşim ve iletişim halindedir.

Çekirdek veya geniş olsun aile, içinde yaş, rol, mevki, kişisel özellikleri ve sorumlulukları bakımından birbirinden ayrılan sayısı az ya da çok olan insanın beraber yer aldığı ve ortak bir hayat alanını paylaştığı insanların oluşturduğu topluluktur (Kökenli, 2009: 174). Aynı zamanda bu topluluk çocukların büyütüldüğü ve eğitildiği ortamı oluşturur.

Başka bir tanımda Aktaş (2014) aileyi, insanların bakım, beslenme, barınma ve güven duygusu gibi temel gereksinimlerinin sağlandığı, beden ve akıl sağlığının dış faktörlerden korumaya çalışan ve geliştiren bir birim olarak tanımlamaktadır (Mavili Aktaş, 2014: 15).

Çocuğun gelişim sürecinde aile ortamından elde ettiği tüm öğrenim ve kazanımlar geriye kalan hayatının tüm evrelerini etkilediği ve ona göre şekillendiği bilinen gerçek bir bilimsel veridir. Toplumsal yapının kendisi ile beraber diğer tüm birim ve kuruluşlarına yön veren, onları değiştiren ve geliştiren, nicelik olarak en küçük olmasına rağmen nitelik olarak en büyük sayılabilecek merkezi değeri ailedir (Seven ve Engin, 2007: 178).

Bilen (1983) aileyi, aynı yerde ikamet eden, sosyal, ekonomik ve duygusal bir birliktelik ile beraber çocuk yetiştirme hakkına sahip olan kurum olarak tanımlamaktadır. Yeryüzünde yaşayan insanların neredeyse hepsi farklı biçim ve yapıya sahip olsalar bile bir ailede yaşarlar (Bilen, 1983: 18).

Giddens (2014) aileyi yetişkinlerin sorumlulukları üzerinden tanımlamaktadır. Kan bağı, evlilik ya da hukuki yollarla aynı nüfusa kayıtlı bireylerin oluşturduğu ailede, yetişkinlerin çocukların yetiştirilmesinden ve bakımından, sosyal beceri kazanmasından sorumlu olduğunu ve sosyo-ekonomik görevleri olduğunu belirtmektedir (Giddens ve Sutton, 2016: 233-234).

Çocuk açısından aile; onun sosyal, ekonomik, psikolojik, ruhsal ve fizyolojik olarak ihtiyaçlarını karşıladığı ve gelişimini devam ettirdiği en küçük toplumsal kurumdur (Eryılmaz, 2010: 22). Bu gelişim sürecini etkileyen en önemli faktör de ailenin yapısıdır. Bu yapı bireylerinin topluma uygun bireyler olmalarına aracılık eden ve değerlerinin kuşaktan kuşağa aktarılmasına imkân sağlar.

Toplumsal devamlılığını sağlayan temel sosyolojik birimdir aile. Bir hane içerisinde hukukun çizdiği çerçevede kapsamında hayatlarını sürdüren anne baba ve çocukların oluşturduğu çekirdek yapıda olabileceği gibi kendisinden bir kuşak öncesini de içine alan geleneksel bir yapıda da olabilir (Şeker, 2015: 2).

Sarı (2014) ailenin genel geçer birçok tanımı yapılmakla beraber daha kapsayıcı ve açıklayıcı bir tanımın olması gerektiğini ifade eder. Bu tanımı şu şekilde açıklamaktadır:

Aile, insan neslinin devamını sağlamak üzere iki farklı cinsin birleşmesiyle kurulan, evlilik bağıyla başlayan, cinsel ilişkilerin meşru olduğu, soy ve akrabalık bağları ile toplumsal bir boyut taşıyan, soyut ilişkiler bağlamında kültürel bir kurum; doğal özellikler taşıması ve insanlardan oluşması sebebiyle de fiili bir guruptur (Sarı, 2014: 20).

Hökelekli (2009), ailenin, çekirdek veya geniş yapıda olsun, içinde yaş, cinsiyet, makam, görev, rol ve sorumluluk açılarından birbirinden farklılaşabilen az veya çok belirli bir sayıda insanın bir arada ve ortak bir hayat alanını paylaştığı insan topluluğunu oluşturduğunu ifade etmektedir (Hökelekli, 2009: 173). Bu birliktelik, karşılıklı iletişim ve etkileşimler sonucu oluşan bir sistem olarak varlığını devam ettirir. Bu sebeple ailenin kendine özgü bir içyapısı ve işleyişi vardır. Dışa dönük yapısında toplumun kültürü, inanç ve değerleri, hukuk kuralları, gelenekleri, içte ise bireylerin görevleri, ortak amaçları ve beklentileri bu işleyişin sürekliliğinde önemli rol oynar. Bu yapısı ile aile toplumun içerisinde küçük bir birim olmakla birlikte, kendine özgü farklı bir kimliği de vardır (Hökelekli, 2009: 173).

Aile ile ilgili yapılan bu tanımlar incelendiğinde ortak bir tanım üzerinde görüş birliği oluşmasının güç olduğu görülecektir. Çünkü her tanım kendi içerisinde bağımsız bir şekilde, ailenin toplumdaki fonksiyon ve görevlerine, biyolojik ilişkilerine veya kan bağına göre tanımlanmaktadır. Fakat bu sınıflandırmaların tümünden hareketle ifade edilmiş genel tanımlara da rastlanılmaktadır.

1.2. Türk Hukukunda Ailenin Tanımı

1.2.1. Türk Medeni Kanunu'nda Aile

Ailenin kurulması için gerekli olan evlilik şartları yasal bir altyapıya dayandırılarak belirlenmiştir. Aslanova (2015) evliliğin maddi şartlarını evlenme ehliyetinin olması ve evlenme engellerinin bulunmaması şeklinde ikiye ayırmaktadır. Evlenme ehliyetinin olması için; ayırt etme gücüne sahip olma, yasal temsilcisinin iznini almış olma ve evlenme yaşı şartlarının uygun olması aranmaktadır (Aslanova, 2015: 55). Türk Medeni Kanunu'nun¹ içeriğinde ailenin kurulabilmesi ve evlilik birliğinin tamamlanabilmesi için hangi şartların olması gerektiği yer almaktadır.

Ayırt Etme Gücü: Türk Medeni Kanunu'nun (TMK) 13'üncü maddesi uyarınca, yaşının küçüklüğü sebebiyle veya akıl hastalığı, sarhoşluk ya da buna benzer

¹ Türk Medeni Kanunu, 17 Şubat 1926 tarihli ve 743 sayılı Türk Kanunu Medenisinin yürürlükten kaldırılan ve yerine 22 Kasım 2001'de Türkiye Büyük Millet Meclisinde kabul edilerek 1 Ocak 2002'de yürürlüğe giren 4721 sayılı kanundur.

durumlardan biri sebebiyle mantığa uygun davranmaktan yoksun olmayan her bireyin ayırt etme gücü vardır. Evlenecek kişilerin ayırt etme gücünü kazanmış olmaları gerekmektedir.

Yasal Temsilcisinin İzni: TMK'nın 126-127 maddeleri uyarınca küçükler yasal temsilcilerinin izni olmadıkça evlenemezler. Yasal temsilcilerin ayırt etme gücüne sahip olup ergin olmayanlar ve ayırt etme gücüne sahip kısıtlı olan kişiler içinde izin vermesi gerekmektedir.

Evlenme Yaşı: 3 farklı duruma göre değişebilmektedir. Normal durumlarda 18 yaşını dolduran bir ergin, olağan hallerde 17 yaşını doldurup vasi iznini alan kişi ve olağanüstü hallerde 16 yaşını doldurmuş, çok önemli bir olayın olması ve hâkimin kararı ile evlenebilecek kişileri kapsamaktadır.

Evlenmelerinin engel teşkil ettiği kişiler de TMK m.129'a göre hısımlık ilişkisi olan kişiler, mevcut evliliği bulunan kişiler ve evlenmeye engel bir akıl hastalığı bulunan kişiler arasında evlenme engelinin olduğu belirtilmektedir.

Bir aileden bahsedebilmek için farklı cinsten iki kişinin bir araya gelmeleri gerekir. Bu birliğin tüzel kişiliği olmamakla birlikte, eşler arasında hısımlık ilişkisi de doğmaz. Türk Medeni Kanunu aile kavramının kapsamını, verilen anlamların farklı olması sebebiyle tek bir anlamda ele almamış, üç değişik anlamıyla kullanmıştır.

TMK'ya göre en dar anlamda aile, sadece eşlerin oluşturduğu bir birliktelik olmakla beraber bu birlikteliğe “evlilik birliği” denilmektedir (Hatemi ve Oğuztürk, 2014: 3). TMK'nın 185 ve devamı maddelerinde evlilik birliğinin genel hükümleri belirlenmiştir. Bu birliği meydana getiren eşlere bazı sorumluluklar ve temsil yetkisi yüklemiştir. TMK'ya göre eşler birbirlerine sadık kalarak, bu evliliğin devamını ve mutluluğunu elbirliğiyle sağlamak ve çocukların bakımına, korunmasına ve eğitime beraber özen göstermekle yükümlüdürler (m. 185).

Ailenin dar anlamda ifade edilmesinin yanında bir de geniş anlamda kullanımı vardır. Kanun söylemi ile: “ev halkı olarak birlikte yaşayanlar”, ibaresi ile geniş anlamda aileyi ifade ettiği sayılabilir (Hatemi ve Oğuztürk, 2014: 3; TMK m.367). Dar anlamdaki aileye daha geniş kapsamlı yaklaşılan bu anlamında karı kocanın yanında çocukların da aileye dâhil edildiği görülür. Kanunun velayete değinen 335'inci ve sonrasındaki maddelerinde bu anlamdaki aile kavramı belirtilmektedir (Zevkliler vd., 2015: 204).

Türk Medeni Kanunu'nda en geniş anlamda tanımı yapılan aile kavramının içine ise;

Anne baba ve çocuklar haricinde, kan bağıyla yakınlığı olan hısımlar, kayın hısımları, bir sözleşmenin varlığı sebebiyle aileyle beraber yaşamlarını sürdüren yardımcı elemanlar, işçiler ve hizmetliler girmektedir (Zevkliler vd., 2015: 204).

Her bireyin günlük hayatta ailesi içerisinde ve çevresindeki insanlar ile ilişkilerinin büyük bir çoğunluğu TMK'nın ikinci kitabı olan Aile Hukukun konusuna girmektedir. Zevkliler vd. (2015), TMK'da geçen aileyi ilgilendiren konuları şu şekilde açıklamaktadırlar:

Bir kişinin evlenmesi; eşi ile beraber yaşayacağı yeri özgürce seçmesi; çocukların olması; çocukların eğitimlerinin ve bakımlarının yapılması; aile bireylerinin birbirlerine ve özelde çocuklara karşı sahip oldukları hak ve sorumluluklar; evin ekonomik olarak geçiminin sağlanması için yapılabilecek işler; evin giderlerinin, evde bulunan mal ve eşyaların hangi oranda ve ne şekilde kime ait olacağı; ehliyet yönünden kısıtlılığı olan kişilere yasal temsilci atanması durumu; vasiinin görev ve yetkileri; çocukların sağlıklı bir kişilik olarak yetişebilmeleri için eşler üzerine düşen görevler gibi insan yaşamının büyük bir kısmıyla ilgilenen konular Medeni Kanunda yer almaktadır (Zevkliler vd., 2015: 205).

Medeni Kanun aile hayatının birçok alanını düzenlemekte, kişilerin görev ve sorumluluklarını belirtmektedir. TMK 188'inci maddesi ile aileyi oluşturan eşlerden her birine, ortak hayatın devamını sağlamak ve ailenin ihtiyaçlarını karşılamak için temsil yetkisi vermiştir. 197'nci madde de ailenin huzurunun, ekonomik ve can güvenliğinin ciddi bir şekilde tehlikeye düşmesi durumunda eşlere ayrı yaşama hakkı tanımıştır. Bu madde ile çocukların korunması ve güvenliğinin sağlanması da dolaylı olarak hedeflenmiştir.

Yine TMK'nın ikinci kitabı olan Aile Hukukunun altıncı ayrımının Velayet başlığı altında 339'uncu madde ve devamında; çocuğun menfaati göz önünde bulundurularak bakımı, eğitimi, korunup gözetilmesi, din seçiminin yapılması gibi konular anne ve babanın yükümlülüğünde olduğu belirtilmiştir. Anne ve babanın bu yükümlülüklerinin yanında çocuğa da ailesine karşı bazı sorumluluklar yüklemiştir.

1.2.2. Ceza Hukukunda Aile

Aile kurumu, özel hukukun alanına girse de ceza hukuku tarafından koruma altına alınmıştır. Ceza hukuku, aile bireylerinin birbirlerine karşı sahip oldukları hakların yanında, aileyi ona dâhil olmayan kişiler karşısında da korumaktadır.

26.09.2004 tarih ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nda (TCK) yapılan düzenlemeler sadece evlilik birliğini temsil eden tarafları değil, kişinin birlikte yaşadığı kadını ve evlilik dışı meydana gelen çocuğu, hatta doğumun henüz gerçekleşmediği bebeği dahi korumaktadır.

TCK'da yer alan düzenlemelerde, aile hukukundan kaynaklı meydana gelen her yükümlülüğün ihlali halinde cezai yaptırım uygulanmamıştır. Bakım, birlikte yaşama, destek, eğitim ve özen yükümlülükleri yaptırıma tabidir. TCK'da yaptırımı olmayan yükümlülükler ise TMK kapsamında korunmaktadır. Örnek verilecek olursa sadakat yükümlülüğün ihlali durumu TCK'da cezai yaptırıma tabi tutulmazken, TMK'da bu durum boşanma sebebi olarak düzenlenmiştir.

TCK aile hukukundan kaynaklı yükümlülüklerin ihmali ile ilgili düzenlemeler kapsamında 233'üncü maddesinde “(1) *Aile hukukundan doğan bakım, eğitim veya destek olma yükümlülüğünü yerine getirmeyen kişi, şikâyet üzerine, bir yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır. (2) Hamile olduğunu bildiği eşini veya sürekli birlikte yaşadığı ve kendisinden gebe kalmış bulunduğunu bildiği evli olmayan bir kadını çaresiz durumda terk eden kimseye, üç aydan bir yıla kadar hapis cezası verilir. (3) Velayet hakları kaldırılmış olsa da, itiyadi sarhoşluk, uyuşturucu veya uyarıcı maddelerin kullanılması ya da onur kırıcı tavır ve hareketlerin sonucu maddi ve manevi özen noksanlığı nedeniyle*

çocuklarının ahlak, güvenlik ve sağlığını ağır şekilde tehlikeye sokan ana veya baba, üç aydan bir yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.” şeklinde düzenlemiştir.

TCK bu maddeler ile çocuğa yükümlülüklerin yerine getirilmesini, çocuğun korunup gözetilmesini ve dolaylı olarak toplumun gelişmesini amaçlamaktadır.

1.3. Ailenin Tarihsel Gelişimi

İnsanlık tarihinin başlangıcı ile aynı yaşta olduğu kabul edilen aile evrensellik ve süreklilik özelliğine sahip sosyal bir oluşumdur. Bu tarihin süreçlerine bakıldığında ilk dönemlere ilişkin olarak pek fazla bilgi ve belge olmadığından, ailenin de ortaya çıkışının ne zaman olduğu, nasıl geliştiği ve tarihsel süreç içerisinde de nasıl değiştiği sorularına kesin bir cevap verebilmek mümkün olamamaktadır.

Ailenin kökeni ile ilgili mevcut bilgilerin birçoğu dinsel nitelikli olmakla birlikte, dinler de ailenin ilk insanlar olan Hz. Âdem ve Hz. Havva'nın yaratılmasıyla başladığını ve bu şekilde ilk ailenin meydana geldiğini söylemektedir (Duman, 2012: 25). Aile kurumu, insanlığın bildiği bütün dinlerce kutsal kabul edilmiştir. Bu kutsallık, ailenin toplumun düzenini sağlaması, insan ilişkileri düzenlemesi ve devamlılığının olmasından ötürüdür.

Bir coğrafi-biyolojik zemin üzerine kurulan, bu zemin ile etkileşim sonucunda sosyal hayat alanının ortaya çıkması ve sürekliliği etkileyen coğrafi, ekonomik, siyasi ve sosyal faktörler ailenin bu hayat alanı etrafında oluşumunu ve gelişimini yönlendirmektedir (Eyce, 2000: 226).

Aile hayatının tüm biçimleri, en eski ve geleneksel olanları, bize en uzak olanları bile, tümünden yok olmuş değildir; günümüz aile yapılarında onlardan bir şeyler kalarak şimdi ki aile yapılarının bazı özelliklerini oluşturmaktadır (Durkheim, 2013: 186). Çünkü yeniler eskilerden çıkmıştır ve bir şekilde onları çağrıştırmaktadırlar.

Eski toplumlarda, İslam hukukunda ve eski Türk geleneklerinde evlilik bir sözleşmeye bağlı olmakla birlikte ve her iki tarafında onayı alınarak gerçekleşmiştir (Canatan ve Yıldırım, 213: 98).

Aile, tarihsel süreç içerisinde bulunduğu dönemin şartlarına uygun görevler üstlenmiştir. Göçebe hayatın olduğu toplumlarda ailenin görevi hayvanlara bakmak, avcılık ile uğraşmak iken; yerleşik hayatla beraber tarım faaliyetlerinin gerçekleştiği toplumlarda toprağın işlenmesi, tarlaların sürülmesi ailenin başlıca görevlerinden olmuştur (Can, 2014: 75).

İslamiyet öncesi Türkler göçebe topluluklar olduğundan aile yapısı da bu hayatın getirdiği şartlara göre şekillenmiştir. Göçebe topluluklarda sert doğa şartları, zorlu hayat mücadelesi gereği yetişkin ve güçlü insanlara ihtiyaç duyulduğundan kadın ve çocuklar bu hayatın içerisine erken yaşlarda dâhil edilmişlerdir. Ayrıca eski Türlerde ailenin temelini baba, oğulları ve torunları meydana getirmekteydi. Evlenip aileden ayrılan kızlar ve onların çocukları, aileden sayılmaz ve ailenin idaresi, daha güçlü görünmesi için dedenin idaresi altında toplanırdı (Ögel, 1979: 167-168).

İslamiyet döneminde ise dinin öğreti ve uygulamalarının ailenin özellikle töre ve gelenekleri üzerinde etkisinin olduğu görülmektedir. Aileye ilişkin düzenlemelerde dinin, aile içi dengeleri ve üyeler içi ilişkileri şekillendirdiği, kişilerin Allah'a karşı yükümlülükleri aile yapısında meydana gelen değişimler kendini göstermektedir (Aktaş, 2015: 422).

Kapitalizmin gelişmeye başlamasından önce aile bireylerinin üretim birimi olduğu, üretimin ev içerisinde veya eve yakın yerlerde yapıldığı ve bu faaliyete çocuklarda dâhil tüm aile bireylerinin katkıda bulunduğu kabul gören bir görüştür. Özellikle 17. ve 18. yüzyıllarda Kapitalist girişimin gelişmesi, aile bireylerini ayrı ayrı sektörlere sokarak ailenin üretim fonksiyonunu ortadan kaldırmıştır (Giddens, 2016: 112). Fakat bu durumun geniş aile yapısını da yok ettiğini düşünmemek gerekir.

Meydana gelen bu yeni yapı ile birlikte geleneksel-kırsal ve modern-kentsel nitelikte olan ve geçiş dönemi olarak isimlendirilen farklı bir sosyal yapı ortaya çıkmıştır. Bu sosyal değişim sonucunda aile de etkilenmiş, ailenin temel fonksiyonlarında ve yapısında değişimlere sebep olmuştur. Buna bağlı olarak aile üyelerinin birbirleri arasındaki ilişkiler değişmiş, kadın statüsü ve aile içerisinde üstlendiği rol gereği daha çok önem kazanmıştır.

Canatan (2013), ailenin tarihsel süreç içerisinde geniş aile yapısından çekirdek aile yapısına doğru hızlı bir gelişme kat ettiği düşüncesinin sosyoloji literatüründe çok sık olarak yer aldığını belirtmiştir (Canatan ve Yıldırım, 2013: 117). Ailenin yapısal değişimiyle ilgili farklı bir değişim de, aile üyelerinin birbirlerine karşı duruşlarının ve ilişki biçimlerinin hiyerarşik ve katı bir özellikten daha eşitlikçi bir ilişkinin olduğu özelliğe doğru yol almasıdır.

Bazı araştırmacılar tarafından Türk ailesinin tarihsel süreç içerisinde Sovyet döneminin etkisinde kaldığı fikri de ortaya atılmıştır. Sovyet yönetiminin ilk zamanlarında geleneksel aile yapısı feodal sistemin bir uzantısı olarak görülmüş ve feodalizmin etkilediği tüm alanlarla mücadele kararı alındığından bu durum Türk aile yapısı üzerinde de bazı değişimlere sebebiyet vermiştir (Süleymanov, 2009: 14). Süleymanov o dönemde sosyalist ekonominin etkisiyle yeni ve farklı bir hayat tarzının oluşmaya başladığını, insan ve toplum anlayışı beraberinde piyasa ekonomisinin oluştuğunu, bu durumun Türk toplumsal yapısını ve dünya görüşünü de etkilediğini savunmaktadır (Süleymanov, 2009: 15).

1.4. Büyüklüklerine Göre Aile Çeşitleri

Bireyler genellikle içinde bulundukları toplumun sınırlarını ve kalıplarını ideal bir durum olarak kabullenirler. Birçok kişi de, toplumun dışında kalmamak için kendisini bu kalıba uygun hareket etmek zorunda hisseder. Yaşanabilecek herhangi bir değişim bireyler tarafından şüphe ile karşılanır ve buna karşı savunma mekanizması oluşturulur. Yaşanan değişimlerin çoğu aile yapısını bozan, doğal olmayan ve ahlak dışı gelişmeler olarak görülür (Zastrow, 2013: 257).

Yaşanan tüm bu farklılıklara rağmen, aile çeşitleri pratikte geniş aile ve çekirdek aile olmak üzere iki ana gruba ayrılır.

1.4.1. Geniş Aile

Geleneksel toplumların ideal aile biçimi olan geniş ailelerde anne, baba, bekâr veya evli çocukları, anne veya babanın yakınları ile onların eş ve çocuklarının aynı çatı altında hayatlarını sürdürdükleri görülmektedir.

İçerisinde farklı kuşaktan aile bireylerini barındıran (Şeker, 2015: 37), geleneksel aile şekli olan geniş aile, büyük anne ve babalar, ebeveynlerin kardeşleri ile onların eşleri, çocukları, teyzeleri ve yeğenleri de içerebilir (Giddens, 2000: 149).

Tomanbay (1999) geniş aileyi; anne, baba, evlenmiş veya bekâr olan çocuklarla birlikte üst veya alt kuşağın bir arada yaşadığı, yardımlaşmanın ve birlikteliğin etkin olduğu, birden fazla evli çiftin aynı hanede hayatlarını devam ettirdiği aile olarak tanımlamaktadır (Tomanbay, 1999: 100).

Daha çok sanayi öncesi kırsal kesimlerde yaşayan tarım faaliyetlerine dayalı kapalı ekonomik yapının hâkim olduğu topluluklara özgü bir aile örneğidir. Ekonomik ortamda gelişen işler, fazla sayıda insanı ve kas gücünü gerektirdiğinden aileler çok çocuklu, hısım ve akrabaların da içinde olduğu kalabalık nüfusa sahip ailelerdir.

Geniş ailede çocuklar evlenmiş olsalar bile aile büyüklerinin evine yakınlıklarını koruyarak, aile bağlarının daha kuvvetli olmasını amaçlamaktadırlar. Aile üyeleri zamanlarının büyük kısmını beraber geçirmekte, yardımlaşma ve birlikteliğini hayatlarında ön planda tutmaktadırlar.

Sanayi öncesi toplumlarda ihtiyaçların karşılanması noktasında iş ve işlemleri yürütecek kurumlar henüz oluşmadığından, geniş ailenin toplumda yerine getirdiği birçok işlevi bulunmaktadır. En başta geniş aile üretim ve tüketim birimi olarak toplumda ki yerini alıyor (Zeybekoğlu Dünder, 2016: 49-50). Bunun yanında çoğalarak neslinin devamını sağlamayı, koruma ve bakım görevi, itibar sağlanması, ekonomik birim olması, çocuğun eğitilmesi, ahlaki değer ve inancın öğretilmesi, bireylerin toplumsallaşması gibi durumlarda geleneksel geniş ailenin işlevleri arasındadır. Bu işlevler yerine getirilirken bütün üyelerin rolleri bellidir. Yaş ve cinsiyete göre dağılımın yapıldığı bir iş bölümü görülmektedir.

Karataş (2001) geniş ailenin tanımı otorite vurgusu üzerinden yapmış ve geniş ailenin, genellikle tarıma dayalı olan kırsal kesimde yaşayan toplumlarda yaygın olduğunu, bu aile türünde erkeğin kadın üzerinde yaşının ise genç üzerinde net bir otoritesinin olduğunu belirtmiştir (Karataş, 2001: 93). Aile içi ilişkilerde eşitlikçi bir yapının olmadığı ve otoritenin oluşmasında yaş ve cinsiyetin belirleyici iki faktör olduğu görülmektedir. Üyeler arasındaki ayrım genel olarak cinsiyet temelinde yapılır. Bu sebeple kişilerde başarı ve kendini geliştirme güdüsü körelir.

Günümüzde toplumsal ve teknolojik gelişimle birlikte yaşanan değişimin etkisi ile ailenin sosyal ve ekonomik görevleri geçmişe göre azalmış, geniş ailenin yaptığı birçok

işlevi özellikle büyük kentlerde aile dışında kalan toplumsal kurumlar ve örgütler yerine getirmeye başlamıştır (Akyüz, 2000: 91).

Geleneksel toplumlarda geniş aile yapılarında geleneğin devam ettirilerek, ataları ile uyum içerisinde yaşanması, onları yaptığı davranışların taklit edilerek hayatlarına uyarlanması, dinî olaylara, bayramlara ve ibadetlere önem verilmesi esas alınmıştır (Coşkun, 1994: 46).

Doğan (2016) geniş ailenin işlevlerini; ekonomik işlev, saygınlık işlevi, eğitim işlevi, koruyucu işlev, dinî işlev, eğlence ve dinlenme işlevi, çocuk yapma işlevi ve manevi doyum sağlama işlevi olmak üzere sekiz ana başlıkta belirtmiştir (Doğan, 2016: 6-7).

Geleneksel toplumlar otoriter hiyerarşik bir yapıya sahiptir, biz duygusu hâkimdir, gelenek ve göreneklere dayanan kurallar toplumsal ilişkileri düzenler. Teknolojik ve modern toplum olarak adlandırılan çekirdek aile ise demokratik temelli eşitlikçi bir yapıya sahiptir, akıl ve mantığı dayanak olarak kabul eden kurallar toplumsal ilişkileri düzenler (Bayer, 2013: 105).

Genellikle fakir kır ailesinin oluşturduğu geniş aileler, birlikte yaşıyan, ekonomik gelirlerini ve hayatlarını paylaşan, sosyal yardımlaşma, birlik ve beraberlik için kooperatif sistemi gibi gelişim gösterirler (Canatan ve Yıldırım, 2013: 73).

Aktaş, geniş ve çekirdek aile ayrımını yaparken:

Genel hatlarıyla geleneksel aile yapısında çocuğun itaat etmesine ve kurallara uymasına, kararların daha çok baba olmak üzere anne ile birlikte alınmasına, baskınlık ve otoritenin belirgin olduğuna dikkat çekmektedir. Bireyci aile yapısında ise; daha çok bireysel, kendi ayakları üzerinde duran bireylerden oluşan, aile içi kararların demokratik olarak alındığı, kadının ve erkeğin eşitlikçi bir role sahip olduğuna dikkat çekmektedir (Aktaş, 2013: 13).

Yörükoğlu ise, geniş ve çekirdek aile farkını bireylerin rolleri üzerinden şu sözlerle açıklamaktadır:

Geniş ailede, aile düzeninin ve birliğinin sağlanmasının temel dayanağı, büyüklerin geleneklerden aldıkları güç ve yetkidir. Bu güç gençleri kısıtlamış olsa da onlara güven duygusu vermiştir. Oysa çekirdek aile yapısında erkek egemenliğine dayalı bir ilişki sürdürülemez. Erkek önder konumunda olsa da dayanışma ve uzlaşma olmadan evlilik birliğini sürdüremez. Çekirdek ailede kişiler geniş aileye göre daha yalnız ve desteksiz olduklarından eşlere çok büyük sorumluluk düşmektedir (Yörükoğlu, 1983: 37).

Fakat geleneksel geniş aile yapısından çekirdek aileye geçiş süreci toplumsal evrimden gerçekleştiğinden bu durumla karşılaşmamak kaçınılmaz olacaktır. Bu durumun bazı durumlarda olumsuz bazen de olumlu yönleri ağır basmaktadır (Yörükoğlu, 1983: 36). Konu ailenin yapısı ve kişilerin özellikleri üzerinden tartışılabilir.

1.4.2. Çekirdek Aile

Sosyolojik açıdan içinde yaşadığımız yüzyılın değişim ve iletişim çağı olduğunu varsayarsak toplumlarında buna bağlı olarak hızlı bir şekilde temel karakteristiklerinin değişmekte olduğunu söyleyebiliriz. Yaşanan bu değişimler birçok alanı etkilediği gibi

aile üzerinde de değişime sebep olmuştur. Sanayileşme ve kentleşme ile birlikte çekirdek aileye geçişin arttığı görülmektedir.

Sanayileşmiş toplumsal yapılarda yer alan, modern hayatta sık görülen anne baba ve evlenmemiş çocuklardan meydana gelen sosyolojik çağdaş rasyonel birime çekirdek aile denir (Şeker, 2015: 15).

Çekirdek aile modern toplumların ideal aile biçimidir. Çekirdek aileyi anne, baba ve evlenmemiş küçük çocukları oluşturur. Aile ilgili verilecek kararlar eşler tarafından ortak olarak alınır. Demokratik yapının güçlü olduğu ailelerde otorite eşler arasında eşit olarak paylaştırılmıştır. Karar verme sürecinde çocukların da katılımı desteklenir.

Karataş (2001), çekirdek ailenin, sanayileşme dönemi ile birlikte toplumda meydana gelen ekonomik değişimlerin etkisiyle, geleneksel geniş aile yapısının işlevsel dönüşümü sonucunda oluştuğu vurgusunu yapmaktadır (Karataş, 2001: 94). Bu aile tipinde eş seçiminin özgürce yapıldığı, evlenme yaşının yüksek olduğu, anne baba evinden uzak bir yerde ailenin kurulduğu görülür.

Tomanbay (1999) ise çekirdek aileyi; sanayileşme ve teknolojik gelişmelerin yaşanmasından dolayı geleneksel ailenin çözülmesiyle meydana gelen, salt anne baba ve bekâr çocuklardan oluşan aile yapısı olarak ifade eder (Tomanbay, 1999: 42).

Yalvaç (2000), çekirdek aile tiplerini dört başlıkta ele almaktadır:

- 1- Ebeveynler, çocukları ve ebeveynlerden herhangi birinin anne ya da babasını içeren aile tipi,
- 2- Yalnız anne baba ve çocukların olduğu aile tipi,
- 3- Boşanmış eşlerin, çekirdek ailenin unsurlarından yalnızca bir kısmını oluşturarak organize oldukları aile tipi
- 4- Sadece eşlerden oluşan, çocuksuz ailenin olduğu ayrı bir tip (Yalvaç, 2000: 59-60).

Çekirdek aileyi geleneksel aileden ayıran temel farklar üye sayısı ve işlevleri açısından geleneksel geniş aileden daha az sayıda olmasıdır. Geleneksel aileye ilişkin işlevler çekirdek aile de ya hiç yoktur ya da etkisi azaltılmıştır. Bu anlamda çekirdek ailenin işlevleri daha da daraltılmıştır. Aileye has bir özellik olan insan neslinin devamını sağlayan çocuk yapma olayı ve dünyaya gelen çocuklar ruhsal ve manevi olarak doyuma ulaşmalarının sağlanması çekirdek ailenin önemli işlevleridir (Doğan, 2016: 7).

Kadın ve erkeğin eşitliği üzerine kurulmuş olan çekirdek ailede demokratik kurallar geçerlidir. Her iki eş de iş hayatında yer almaktadır. Toplumsal ilişkiler zayıf ve sınırlıdır.

Çekirdek aile günümüzde bazı fonksiyonlarını yerine getirmeyip sadece temel işlevi olan çocukların doğması ve yetiştirilmesi işlevini sürdürmektedir. Onun dışında kalan eğitim, öğretim, boş zamanlarının değerlendirilmesi gibi işlevlerini çeşitli sosyal kurumlara, okullara devlet destekli örgütler gibi gruplara terk etmiştir (Canatan ve Yıldırım, 2013: 75).

Günümüzde endüstri toplumunun işgücü yapısında ki değişmelerde bu toplumun modern ailesi olan çekirdek ailenin de baskınlığını giderek azaltmakta ve roller üzerinde odaklanan, tek ebeveynli, tek gelirli yeni aile modellerinin oluşmasına sebep olmaktadır (Kapız, 2002: 144; Giddens ve Sutton, 2016: 235). Bu kişilerin işgücü hareketliliğindeki artış onları çekirdek ve geniş aile desteğinden mahrum bırakmaktadır.

Çekirdek aile yapısını en etkileyen en önemli faktörün, kendisini meydana getiren üyelerden herhangi birinin çeşitli sebeplerle aileden kopmasıdır. Çünkü böyle bir olayın yaşandığı aile, temel işlevini gerçekleştiremeyecek duruma gelecektir. Özellikle anne veya babadan birinin olmayışı ailenin biyolojik işlevini yok edeceği gibi aile birliğinin temelini de derinden sarsacak dayanışma duygularından bahsetmek imkânsızlaşacaktır (Zeybekoğlu Dündar, 2016: 51).

1.5. Ailenin Özellikleri

Aile ortak amaç ve kurallar etrafında bir araya gelmiş insan grubudur. Toplumsal yapıda meydana gelen değişmeler, aile kurumunun yeniden oluşmasına, özelliklerinin değişmesine kendisine özgü bir şekilde yeniden örgütlenmesine yol açmıştır. Ailenin özelliklerinin belirginleşmesi bu değişmelere sebep olan değişkenler ve değişkenler arasında etkileşim süreçlerini belirlemeyi gerektirmektedir. Aile kurumunu incelerken, ailenin ortaya çıkmasını sağlayan yapısal ve işlevsel özelliklerin, bireyler arası ilişki ve iletişimin değişme sürecindeki yansımalarını anlamak ve aile sisteminin toplumsal yapı unsurlarıyla olan ilişkileri bu değişkenler etrafında el almak gerekmektedir.

Dünya nüfusunun hemen hemen hepsi bir aile içerisinde hayatını sürdürmektedir. Aile kişilerin biyolojik varlığının devamlılığını sağlarken, onların psikolojik gelişiminin ve sağlıklı bir hayatın oluşmasını da sevgi ve aidiyet duygusu ile sağlamaktadır (Aktaş, 2013: 7). Biyo-psikolojik özelliklerle başlayan aile ilk oluşumunda hukuki normların desteğine ihtiyacı olsa da, biyo-psiko-sosyal karakteri kazandıktan sonra hukuk normlarının desteğine daha fazla ihtiyaç hissetmeyecektir. Özellikle çocuğun doğumu ile birlikte sosyal bütünlüğünü tamamlayan aile ondan sonra toplumun odak noktası konumuna gelir.

Aile, kadın ve erkek arasındaki ilişkinin sınırlarını belirleyen, onları belirli bir hedefte buluşturan, bir düzen içerisinde formel ve enformel özellikleri barındıran bir yapıya sahiptir (Aktaş, 2013: 9).

Aile birey ve toplum arasındaki ilişkileri sağladığından, temel bir sosyal kurumdur. Aile zaman ve mekân da biçim olarak farklılık göstermiş olsa da her toplumda varlığını sürdürmüştür. Aile içerisinde ki üyelerinin fiziki, duygusal ve sosyal gelişimini sağlayarak, toplumun ve devletin üzerinde geliştiği sosyal bir kurum özelliğini kazanmıştır. Çocuğun yetiştirilmesi, büyütülmesi ve eğitilerek toplum içerisinde sağlıklı bir birey haline gelmesini sağlayan aile, toplumların temel değerlerinin de kuşaklara aktarılmasında aracı konumundadır.

Aile, çocukların yanında onu oluşturan ve bu oluşumun devamını sağlayan eşler açısından da birçok fonksiyon yerine getirmektedir. Anne ve baba arasında karı koca

olma ile birlikte beliren sorumluluk duygusu, onların yaşama sevincini arttırmakta ve kişiyi mutlu kılmaktadır. Kişinin hayatına daha düzenli ve istikrarı olan bir hayat sunan aile, bireylerine psikolojik ve sosyal destek imkânı sağlar. Bu destek sayesinde en temel yaratılış gayesi, birlikte olmak ve birbirlerinin eksikliklerini sağlamak olan insan, büyük bir haz ve hayata tutunma isteği elde eder (Şentürk, 2008: 10).

Ailenin; sevgi, şefkat, merhamet, koruma duyguları, örf ve âdetlerin aktarılması, inancın gelişmesi ve kutsal değerler, ahlaki kurallar, akrabalık ilişkileri gibi konularda alternatifi yoktur (Okutan, 2009: 26). Ayrıca aile; neslin devamının ve bireyin toplumla bütünleşmesinin sağlanması, bakım ve koruma ihtiyaçlarının karşılanması, sevgi, saygı ve hoşgörünün olması, psikolojik ve ruhsal tatminin gerçekleşmesinde büyük bir etkisi olması sebeplerinden önem arz etmektedir.

Canatan ve Yıldırım (2013) geçmişten günümüze kadar aileye yüklenen işlevleri sınıflandırarak bu sınıflandırmayı ailenin özelliklerini daha iyi anlamak adına özetleyip başlıklar altında sıralamışlardır. Onlara göre ailenin işlevleri altı başlık altında açıklanabilmektedir:

a) *Ailenin biyolojik işlevi:* ailenin en önemli özelliklerinden biri olan insan neslinin devamını sağlayacak çocuk yapma işlevi, toplumsal ve hukuksal bir onay ile aileye yüklenmiştir. Ailelerin nitelikleri farklı da olsa bu işlev tüm aile türleri açısından ortaktır. Ancak hızlı bir şekilde gelişen toplumsal değişmelerin sonucunda oluşan alternatif hayat biçimlerine sahip ailelerde çoğalmanın ya hiç olmadığı ya da çok az sayıda gerçekleştiği oluşumlarda göze çarpmaktadır.

b) *Ailenin psikolojik doyum sağlama işlevi:* Aile yoğun bir duygusal ilişkinin yaşandığı bir ortamdır. Onun için aile, sahip olduğu bireylerinin her birine yetecek kadar psikolojik tatmin sağlayabilecek bir özelliğe sahiptir. Üyelerin psikolojik tatmin seviyelerine ulaşabilmeleri bireyler arasındaki duygusal ilişkinin olması ve bu ilişkinin yoğunluk derecesine bağlıdır. Aile, bireylerinin psikolojik tatmin seviyesine ulaşmaları için onların yalnızlık hissinden kurutulmuş moral ve motivasyon açısından güçlenmesini desteklemektedir (Yaşar ve Dağdelen, 2013: 204). Özellikle sanayi toplumunun yaşandığı günümüzde çekirdek ailelerde daha çok görülen stres, yorgunluk, öfke ve sinir gibi sorunların çözümünde ailenin bu işlevi büyük önem taşımaktadır.

c) *Ailenin ekonomik işlevi:* Sanayileşmenin gerçekleşmediği dönemlerde aile, üretim ve tüketim açısından daha önemli bir birimdir. O dönem içerisinde bireyler arasında iş bölümü yapılarak üretime katkıda bulunulurdu. Herkes kendi işiyle meşgul olurken, kadının evden uzakta bir yerde çalışmasına pek rastlanmazdı. Modernleşme ile birlikte aile, üretim fonksiyonundan uzaklaşarak görevlerinin bir bölümünü ekonomiye aktarmıştır. Bu süreçte kadınların da aile içerisindeki yeri ve konumu değişmiş toplumda daha aktif ekonomik görevler almaya başlamışlardır.

ç) *Ailenin eğitim işlevi:* İnsanın hayatını sağlıklı olarak devam ettirebilmesi için belli bir eğitim sürecini tamamlaması gerekmektedir. Bu eğitim süreci bireyin bir yandan toplumsallaşmasına katkı sağlarken bir yandan da toplumsal hayata uyumunu kolaylaştıracak bilgi, değere ve davranışlarını kazanmasını sağlar. Bu sürecin başlangıcı

aile içerisinde olmaktadır. Bu süreçte öncelikle çocuklar olmak üzere diğer tüm aile bireylerinin topluma uyumlarını hızlandıracak bilgi, beceri, ahlak gibi değerlerle donatılırlar (Nirun, 1994: 69).

Aile eğitim sürecinde, özellikle çocuklara gelenek ve göreneklerini, hayat tarzını öğretmek; içinde yaşadıkları toplumun değer ve kültürünü aktarmak, meslek edinmelerini sağlamak gibi bir misyona sahiptir.

Çocuk ve ailelerinin yaşadıkları sorunlarla nasıl mücadele edecekleri en başta bir eğitim sorunudur ve bu sorun özellikle anne ve babaların eğitime gerekliliğini bir kez daha ön plana çıkarmaktadır. Anne ve babalar fazla korumacı ve hoşgörünün hâkim olduğu bir anlayış kadar aşırı katı ve otoriter tutumlar sergilediği zaman da çocuklarını olumsuz etkilemektedirler. Çocuğun ruhsal açıdan sağlıklı yetişmesinin ön şartı aile içerisindeki ilişkinin tutarlı davranışlar üzerine kurulması ve çocuğa verilen eğitimin nitelikli olmasıdır (Ereş, 2009: 93). Ayrıca çocuğun okul hayatına başlaması ile birlikte ailenin çocuğu eğitim konusunda yönlendirmesi, danışman rolünde olması ve sürekli iletişim halinde olması da ailenin eğitim işlevlerindendir.

d) Ailenin dinî işlevi: Sanayileşme öncesi toplumlarda yaşayan aileler üyelerine sadece dinî konularda eğitim vermekle kalmaz, bu eğitimin sosyal yaşantıda oluşturduğu pratik durumun sorgulanmasını da kendilerine görev edinirlerdi. Modern toplumlarda ise dinî eğitim, bürokratik yapılara devredilmiş olsa da, aileler inandıkları ve yaşadıkları değerleri çocuklarına aktarmakla, onları dinî eğitimin ağırlıklı olarak verildiği okullara gönderme konusunda kendilerini yükümlü görebilmektedirler. Bunun yanında çocuklarının ilerleyen zamanlarda inanacakları dini kendi tercihlerine bırakmaları gerekliliğini düşünen aileler de vardır.

e) Ailenin boş zamanları değerlendirme işlevi: Modern toplumlarda bireyleri dinlendirme ve eğlendirme ile ilgili hizmetleri veren sektörler sunulurken, modern öncesi toplumlarda bu hizmetler ailelere verilmiştir. Boş zaman kavramı daha çok modern toplumlara özgü bir durumdur. Çünkü geleneksel toplumlarda boş zamanı değerlendirme olarak nitelendirilen eğlenme ve dinlenme faaliyetleri gün içerisinde iş hayatının bir parçası gibi görülmüştür (Canatan ve Yıldırım, 2013: 85-89).

Aile, toplumsal ve hukuki kuralların beraber şekillendirdiği ve belli bir düzene bağladığı yapılardır. Aile birliğinin kurulması tarafların kendi özgür iradeleri ile sağlanmakta fakat çok ciddi şartlara dayanan sebeplerin olması halinde birlikten çıkabilmektedirler.

Aslında aile bazı işlevlerini kaybederken bazı yeni işlevler de kazanmaktadır. Bunlar temel olarak özel gereksinimler, beklentiler, bireysel düşünceler ve bireyin tamamlanması ile ilgilidir. Bu durum çağdaş toplumların tarihinde belki de ilk defa özel hayat diye ifade edilen bir toplumsal etkinlik alanı oluşturmuş ve bu alan kamu kurumlarından net bir şekilde ayrılan toplumsal hayat alanıdır (Karataş, 2001: 92).

1.6. Ailenin Önemi

Aile, çocuğun kişilik yapısının başlangıcını oluşturan ve çocuğunun gelişimi açısından en önemli dönemlerin yaşandığı ortamdır (Özyürek ve Demiray, 2010: 253). Ailesinden sevgi ve değer görmeyen çocuklarda terk edilmişlik, topluma karşı güvensizlik, öz saygısını yitirme gibi duygular gelişmektedir. Çocukta sevgi, ailenin gösterdiği bağlılık, sevecenlik ve özveri ile aynı oranda gelişir. Çocuk büyüdükçe çevresindeki kişilere, olaylara ve nesnelere karşı ailesinden aldığı sevgi oranında karşılık vermesi beklenir.

Sosyolojik açıdan aile, bireylerinin bakım ve gözetiminde, sosyal gereksinimlerinin karşılanmasında, sosyalleşme ve birliktelik duygusunun inşa edilmesinde, sosyal norm ve değerlerinin kazanılmasında çok büyük rol oynamaktadır (Suğur ve Doğru, 2010: 117). Bu işlevin yerine getirildiği ailelerde yetişen çocuklar, toplum kültürü açısından gerekli olan becerileri kazanacak ve öz farkındalık sahibi bir kişilik olarak toplum içerisindeki yerini alacaktır. Bu süreç beraberinde toplumun devamlılığını koruyacak bir sistemin oluşmasını da sağlayacaktır.

Aile, karşılıklı etkileşimde bulunan bireylerden oluşan, bağımlı bir sisteme sahip olduğundan; üyelerden herhangi birinin karşılaştığı sorunlar diğer aile bireylerini ve aile içi dinamiklerini de etkiler. Çünkü aile, içten ve bağları kuvvetli, duygusal ilişkilerin yaşandığı, yoğun bir etkileşimin olduğu yapıdır. Ailenin bir sistem olduğunu kabul ettiğimizden, bu sistemin herhangi bir parçasının etkilenmesi sistemin tümünü etkileyeceğinden, ailenin her unsuru hayati derecede önem taşımaktadır (Yolcuoğlu, 2014: 150-151).

Aileyi önemli yapan özelliklerin başında “aile içi dayanışma” olgusuna sahip olması gelmektedir.

Aile ve çocuk arasındaki iletişim, ailenin çocuğu hayata hazırlama şekli ve gösterdiği özene göre değişebilmektedir. Aile ve çocuk arasında özel bir ilişki vardır. Burada en önemli faktör de anne olmaktadır. Bebek ilk doğduğu anda dış dünyadan kendisini ayırt edemez. Çocuk dünya ile ilişkiyi ilk olarak annesi aracılığıyla kurar ve onun varlığı içinde kendisine yer edinir. Bebek için anne onun hayatının yönlendiricisi ve varlığının temel ögesi konumundadır.

Anne ve babanın çocukları ile ilişki ve iletişimin niteliği, çocuklarının kişiliğinin gelişimi, sosyal yetkinliklerinin oluşumu ve hayatları boyunca gösterecekleri tavır ve tutumun oluşmasında önemli bir role sahiptir (Özgür, 2011: 99). Aile, çocuğun gelişim sürecinde ilk ve en etkili yapıya sahip faktördür. Sağlıklı bir aile ortamı, çocuğun benlik algısının oluşmasında, çevresindeki kişilere karşı tutum ve davranışlarının belirlenmesinde ve sosyal becerilerin elde edilmesinde önemli bir etkiye sahiptir (Yurteri Tiryaki ve Baran, 2015: 24).

Aile, insana aidiyet duygusunu hissettiren bir kaynak olarak bireylerine teşkilatlanma ve sorumluluk bilincini kazandırarak millet ve devlet kavramları ile bireylerini ilişki içerisine sokar. Nasıl ki din, tüm sosyal kurumların temel kaynağını oluşturuyorsa, aile de millet olma, toplumsal bir yapıyı oluşturma, devlet kurma

düşüncesinin başladığı ve geliştiği geçmişi en köklü ve sağlam kurumdur (Okutan, 2009: 23).

Birey, toplum içerisinde hayatını sürdürmesinin doğal bir sonucu olarak gündelik hayatının çeşitli safhalarında birbirinden farklı roller üstlenir ve bu rollere göre davranışlarını şekillendirir. Bu roller, düzen gereği toplum tarafından ayırım gözetilmeksizin herkese verilmektedir. Bu rollerin benimsenip uygulanması, toplumun onayladığı davranışlar çerçevesinde olması, en nitelikli ve anlamlı haliyle aile ortamında gerçekleşmektedir (Şentürk, 2012: 109). Sosyalleşmesini sağlıklı bir aile ortamında gerçekleştiren çocuk, ilerleyen süreç içerisinde içgüdülerinden ve kendi menfaatine olan düşüncelerden sıyrılarak, ilişki ağını genişletecektir. Bu şekilde bireysellikten kurtularak toplumsal varlık haline gelecektir. Çocuğa sağlanan bu imkân, içinde yaşadığı aile tarafından sağlanmaktadır. Ayrıca çocukların, ilgi ve meraklarını giderebilecekleri zengin bir bilimsel, sportif ve kültürel ortamın oluşturulması, ailenin ahlaki sorumluluğundadır (Onur, 2009: 342).

Çocukların gelişim ve eğitimlerinde bu kadar önemli konumda olan aile kurumunda ebeveynlerin nitelikli bir çocuk gelişiminin ve eğitiminin sağlanabilmesi için ebeveyn olma becerilerini çocukların sosyalleşmesi, gelişimi, eğitimi ve sağlıklı bir kişilik olma konularında becerilerini arttırmaları gerekliliğini meydana getirmiştir. Ebeveynlerin çocuk eğitimi konusunda bilgi eksikliklerinin olması veya çeşitli sebeplerle bilgilerini uygulayamayacak durumda olmaları halinde çocukta olumsuz davranışların görülmesi kaçınılmaz olacaktır (Tezel ve Şahin, 2007: 40). Fakat olumsuz davranış sergilemesine sebep olan nedenlerin öğrenilmesi ile problem davranışlarla başa çıkmak ve bunları çözümlmek çok daha kolay olacaktır (Özbey, 2010: 16).

Ailenin işlevini yerine getirmediği durumlarda ya da olumsuz işlevlere sahip olan ailelerde yetişen bireyler, kendilerinin sosyal bir topluluğa ait olamayacağı, duygusal ilişki ihtiyaçlarının yeterince karşılanamayacağı, duygularının çevresi tarafından bastırılacağı, kimseye güvenemeyeceği ve diğer insanların onu inciteceği inancını geliştirebilirler. Bu tür inançlar kişide psikolojik belirtilerin oluşmasına ya da var olan belirtilerin artmasına sebep olur (Kapçı ve Hamamcı, 2010: 134). Bu tarz psikolojik bozuklukların oluşmasının önüne geçilmesi noktasında aile içerisinde en başta ebeveynler olmak üzere diğer bireyler çok büyük iş düşmektedir. Ailenin işlevini yerine getirebilmesi için herkesin sorumluluğu ölçüsünde davranışlarda bulunması gerekmektedir.

Çocuk ve ergen açısından aile, aidiyet bilinci kazanma, model alacakları bireylerin olduğu ortam, değer ve normları edinerek sosyalleşmesi, statü kazanması ve kimliğinin inşası açısından çok önemlidir (Yıldırım, 2005: 92). Bütün bu unsurlar bireyin sosyal bütünleşmesinin sağlanması açısından büyük önem arz etmektedir.

Aile, çocuk için toplumu temsil eder ve hayatın yorumlanmasında öncü olan kişilerdir. Çocuk hayatın anlamını ailesinin yönlendirmesi ve denetimi altında keşfeder. Aile bireylerinin yaptıkları davranışları gözlemleyen çocuk onların davranışlarını taklit ederek hayat sürecinde kendisine yer edinir. Ana dilini aile içerisinde öğrenir ve aile içerisindeki iletişim ile çocuğun yeteneğinin gelişmesini dahi etkiler.

Çocukları geleceğe iyi bir şekilde hazırlamak, mevcut kültürü onlara aktarmak, toplumsal norm ve değerleri kazandırmak aile ve diğer sosyal çevre tarafından sağlanmaktadır. Ailenin toplum içerisinde değişen duruşu, bireylerinin gereksinimlerini arttırmış, çocuk yetiştirmek için gerekli olan şartların yerine getirilmesi zorlaşmıştır (Sezek vd., 2014: 101). Aile kurumu içerisinde olan her çocuk onlar tarafından korunup yetiştirilmektedir. Aile kurumu içinde yetiştirme şansını yitirmiş korunmaya ihtiyacı olan çocuklar için de bu gereksinim en temel ihtiyaç olduğundan kesin olarak karşılanmalıdır.

Toplumda var olan aile yapısı ne kadar sağlamsa eğer, o toplumda o derece güçlü olur. Uyumlu ve sağlıklı bir ortamda yetişen çocuk, güçlü ve kendine güvenen bir birey olarak topluma katılır. Bu durum toplumun daha sağlam olmasına imkân sağlar. Özellikle manevi değer ve duygularını kaybetmiş ailelerin olduğu ülkelerin de manevi yönden çöküşü hızlı olacaktır. Ailenin tahribine yol açacak faktörler toplumun tahribine de yol açacağından toplum içerisinde her bireye ve devlete büyük iş düşmektedir.

Ailenin manevi hayatı, dinî inanç ve değerleri, gençlerin vicdanını beslemekte ve modern hayatın getirdiği zorluklarla mücadele etme becerisini geliştirerek sağlıklı bir birey olmalarını da beraberinde getirmektedir. Aile ve toplumsal değerlere bağlılık, büyüklere saygı, dürüstlük ve düşküne yardım etme gibi geleneksel değerlerle dinî hayat arasında doğrudan ilişki olduğu bazı araştırmacılar tarafından ifade edilmiştir. Çocuk ailesi veya çevresi tarafından manevi duygularının ve değerler anlayışının gelişmesine yönelik davranışlar ediniyorsa, o çocuğunun vicdani yönden gittikçe hassaslaştığı görülecektir (Güneş, 2013: 107). Samimi ve sıcak bir ilişkinin olmadığı, sağlıklı değerler bilincinin yaşanmadığı ailelerde bu durum tam tersi olarak gelişmektedir. Değerler ile vicdan birbirleri arasında doğru orantıda gelişim gösterirler. Yapay değerler bilincinin oluşması yapay vicdanın oluşumuna neden olacak, bu durum bireyde manevi duygularda oluşacak olumsuzluklara sebep olacaktır. Buna maruz kalmış bir çocukta sorunlu bir geleceğin ve kişiliğin oluşması kaçınılmaz olacaktır.

Aile içi ilişkiler sonucunda yaşanan kötü toplumsallaşma süreci, toplum içerisinde çocuklarda kötü huyların olması ve suç sayılabilecek davranışlara yönelmesinde etkili olmaktadır. Diğer ifadeyle aile, suça yönelten unsurlar arasında birinci derece önemli kurumdur (Karakuş ve Tekin, 2012: 41). Çocuğun suça yönelmesinin önüne geçilebilmesi için de aile, çocuğa yönelik risk faktörlerini belirleyerek buna yönelik çözüm önerileri üretmeli ve çocuğu topluma kazandırabilecek bir mekanizma oluşturabilmelidir (Kurtuluş vd., 2009: 11).

Çocuklarda oluşan düşünce ve davranış rol modelleri açısından anne ve baba örnek alınacak sembollerdir. Bu açıdan aile hayatı ve bireylerin birbirleriyle davranışları, içinde bulundukları ilişkiler ne kadar sağlıklı olursa, gelecek nesillerde o derece sağlıklı olacaklardır. Bu sebeple aile devletler için önemli bir topluluktur ve hukuk sitemlerinde de buna bağlı olarak ailenin korunması noktasında her türlü önlemler alınmaktadır (Feyzioğlu, 1979).

Bireylerin hayattan doyum sağlaması, sorumluluklarını etkin bir biçimde yerine getirmesi ve içinde bulunduğu topluma uygun sağlıklı bir kişilik olarak yetişmesi en başta aile çevresinde sağlanır (İsmen, 2004: 60). Bu bağlamda ailenin yerine getirdiği

ekonomik, sosyal, psikolojik ve diğer fonksiyonlar, onu toplumsal yapının vazgeçilmez bir kurumu haline getirmiştir.

1.7. Çocuğun Gelişiminde Ailenin Etkisi

Çocuk dünyaya geldiği anda ilk olarak etkileşimde bulunduğu kişiler aile bireyleridir. Bunların başında da ana ve babası gelir. Bu etkileşim çocuğun hayatının tüm aşamasında devam eder ve kişilik yapısının oluşmasında da ailesinin etkisi ve değeri vardır.

Toplumun temel kurumlarından olan aile sistemi sosyal hizmet alanında da önemli bir yer tutar. Günümüzde var olan ekonomik sorunlar, küreselleşme sürecinin aile sistemine yansımaları doğrudan aileyi ve bireylerini de etkilemektedir. Aile bireylerinden çocukların korunması, topluma kazandırılması ve sosyalleşmesi, toplumun geleceği açısından çok önemli olup, çocuk alanında yaşanan ya da yaşanacak problemlerin çözümü de sosyal hizmet faaliyetlerinin başında gelmektedir (Teker, 2015: 169).

Bir insanın toplum içerisinde görevlerini yerine getirebilmesi, başarılı ve mutlu bir hayat sürdürmesi ancak onun sağlıklı bir kişilik gelişimi ile mümkündür. Kişilik gelişiminin insanın hayatı boyunca sürdüğü kabul edilmiş olsa bile kişiliğin yapılanmasında temel çocukluk döneminde atılmaktadır. Temelin merkezinde de aile içerisinde ki sevgi, değer ve güven ortamı yer almaktadır.

İnsanın, toplumun bir çocuğu olduğu görüşünü destekleyen toplumcu yaklaşım görüşü tüm düşünürler tarafından kabul görüyor olmasa da, yapılan bilimsel araştırmalardan elde edilen sonuçlar göstermektedir ki, çocuk kendisine en yakın olan insanlara göre gelişim göstermektedir. Yakın çevresinde bulunan kişilerin davranışlarını gözlemleyip onları taklit ederek kişiliğini oluşturan çocuğun, toplumla ilk etkileşimde bulunduğu ortam ailesi olduğu için aile bireylerinin davranışları doğrultusunda şekillenmesi olağan bir durumdur. Özellikle ebeveynlerin çocuğa karşı sergiledikleri tavır ve tutumlar, çocuğun sağlıklı bir gelişim süreci yaşayabilmesi noktasında belirleyici bir etkidir (Güngör, 2018: 98).

Kişilik aile ortamında gelişir ve değişir. Çocuğun toplumun inancına, kültürüne ve geleneğine, değerlerine uygun bir birey olarak yetişmesi ailesi tarafından sağlanır. Aile çocuğun fiziksel ve duygusal ihtiyaçlarını karşılayarak çocuğa güven ortamı oluşturur; onun sağlıklı büyümesini de sağlar (Kökenli, 2009: 175). Yeteneklerinin gelişmesine imkân sağlar; ona istediği şekilde oynayacağı, faaliyetlerde bulunacağı ve yeni şeyler öğrenebileceği bir ortam hazırlar. Yaptığı davranışlarda denetleyerek, sınırları belirleyici, ceza ve ödül uygulayıcı konumda olur.

Fransız bilim adamı Guy Jacquelin'e (1969) göre aile ve ailenin eğitilmesinin üzerinde bu kadar çok durmasının sebebi, çocuğun ilk zamanlarda aldığı izlenimlerinin ve eğilimlerinin, ilerleyen zamanlarda karşısına çıkacağını, hayatında unutamayacağı izler bırakacağını ve bundan sonraki hayatına yön vereceğindendir.

Adams (2015), ebeveynlerin eğitim konusunda yetersiz kalmalarında hükümet politikalarının da etkili olduğunu, bu politikaların ebeveynleri şartsız olarak kabul etmekten daha çok ikilimde kalan şüpheli bir yaklaşım yansıttığını ifade etmektedir. Çocuklar ve ailelere yönelik uygulanan sosyal hizmet ve politikaların, hem aileleri destekleyici hem de yetersiz ebeveynlere yaptırım uygulayıcı olduğu, çocukların davranışlarının tam oturmuş olmamasından aileleri sorumlu tutarak iki farklı hedef çevresinde olduğu görüşündedirler (Adams, 2015: 360).

Çocukların içinde onları büyüme isteğine yönelten güçlü bir çaba vardır. Ailelerin gayreti de çocuklarının bu çabası ile birleşirse o çocuğun gelişiminin sağlanması yönünde çok önemli bir adımdır. Çocuk arkasında ailesinin desteğini, önünde ise yine onların tecrübe ve bilgisini bulundurduğu müddetçe o çocuk başarı yolundadır ve psiko-sosyal gelişimini de olumlu tamamlama sürecindedir (Çakmaklı, 1991: 64).

Bir toplumun hedeflediği refah düzeyine ulaşması, onu oluşturan bireylerin iyi ve nitelikli yetiştirilmesine bağlıdır. Bu sebeple gelecekte toplum içerisinde üretken olarak görev yapacak bireyler çocukların, gelişimini, değerleri öğrenmesini ve eğitimini sağlayacak ortamın oluşturulması o toplumun geleceğinin daha güzel olması açısından büyük önem arz etmektedir (Dizman ve Gürsoy, 2004: 16).

Çocuğun ilk sosyal deneyimini kazandığı yer olan aile de ona karşı yöneltilen davranışlar, tavırlar ve ilk etkiler, çocuğun hayat fonksiyonlarının oluşmasında büyük önem taşır. Demokrasinin olduğu ve çocuğa ilginin önemsendiği ailelerde yetişen çocuklar, genel olarak arkadaş ilişkilerinde, akademik alanda ve toplumsal boyutta başarılı sayılabilecek çocuklar olabilmektedirler. Bunun tersi durumun yaşandığı, daha sert bir ortamın olduğu ailelerde büyüyen çocuklarda saldırganlık, aile içi kurallara uymama ve kendi iç dünyasına kapanma gibi davranışlar sergileyebilmektedir. Ayrıca Bıyıklı (1987), yaptığı araştırmasında; aile yaşantısından ve sevgisinden uzak kalmış, çocukluğunun büyük bir kısmını kurum bakımında geçirmiş bireylerin, ailesi yanında yetişmiş çocuklara kıyasla özellikle zihinsel açıdan geri kaldığını saptamıştır (Bıyıklı, 1987: 97). Bununla birlikte Çakışoğlu ve Aktaş (1997) yaptıkları çalışmada; kurum bakımında kalan gençlerin problemlerinin ailesi yanında kalan gençlere oranla daha fazla olduğunu ve bunun sebebinin de kurum bakımında kalan çocukların geleceğe daha güvensiz bakmalarından kaynaklandığını saptamıştır (Çakışoğlu ve Aktaş, 1997: 81). Fakat ailesi ile birlikte yaşamasına rağmen yukarıda sayılan olumsuz davranışların yaşandığı ortamda yetişen çocukların gelişimi yine sağlıklı olmayacaktır.

Çevresi tarafından istenilen davranışları sergilediğinde ödüllendirilmeyen veya desteklenmeyen çocuklar hangi davranışın olumlu hangisinin olumsuz olduğunu ayırt etmede giderek güçlük yaşarlar (Üstün ve Akman, 2002: 232). Haliyle bu çocuklarda sağlıklı benlik duygusunun oluşması zorlaşmaktadır. Bu duygunun gelişmesi için çocukların desteklenmesi, mücadele yollarının öğretilmesi, onlara rol model olacak kişilerin var olması gerekmektedir.

Bireyin doğal ve manevi gelişimi bakımından en uygun çevre olan ailede anne ve baba kendilerine özgü özellikleriyle tam bir bütünleşme gösterirler. Anne ve babanın birbirlerine karşı tutum ve davranışları aile içi ilişkilerin temelini oluşturduğundan onların

sevgi, saygı ve anlayışlar sürdürdükleri uyumlu içten ilişkiler çocuklarının gelişiminde etkisini göstermektedir. Yanlış bir davranışta bulunan çocuğa hatasını görmesini sağlamak, çocuğun yaptığı davranışlarını anlamasını sağlamak gibi yönelimlerde bulunan ebeveynler çocuklarda sağlıklı düşünme ve benlik gelişimine büyük ölçüde yardımcı olacaktır (Hökelekli, 2009: 196).

Hızlı değişim ve gelişimin gerçekleştiği dünyaya uyum sağlamaya çalışan bireylerin yetişmesinde ailenin büyük bir önemi vardır. Her bireyin ilk eğitimini ailede aldığı göz önünde bulundurulduğunda aile eğitimin rolü daha belirgin anlaşılabacaktır. Şimdi ki çocukların, ebeveynlerin çocukluk döneminden daha farklı bir dönemde yaşıyor olması ile istek ve ihtiyaçlarının da çok değişken olması, ebeveynleri birçok konuda nasıl hareket etmeleri noktasında ne yapmaları gerektiğini bilmez duruma getirmiştir. Bu sebeplerle anne ve babaların kendilerini geliştirmeye, değişen dünyaya uyum sağlamaya, çocukları ile daha güçlü iletişim kurmalarına, onları daha yakından tanımaya ihtiyaçları olmuştur (Özel ve Zelyurt, 2016: 11). Özellikle erken çocukluk döneminde olan çocukların eğitimi konusunda anne baba eğitimi daha zorunlu bir hal almaktadır.

Yukarıda ki hususlar ışığında ailelerin çocuklarına karşı bazı görevleri vardır. Anne ve babalar çocuklarını sevmeli, onların fiziksel gereksinimlerini karşılamalı, evde, akademik hayatta ve sosyal yaşantıda eğitim ve öğrenimini sağlamalı, duygusal ve manevi ihtiyaçlarını karşılamalıdır (Myrick, 2001: 146).

Myrick'e (2001) göre çocuklarında anne ve babalarına karşı görevleri vardır. Her çocuk anne ve babasına saygı gösterip itaat etmeli ve ev içerisinde üzerine düşen sorumlulukları yaparak onlara yardım etmelidir.

Aile içindeki ilişkilerin merkezinde ebeveynlerin birbirlerine karşı tutum ve davranışları vardır. Onların anlayış ve sevgi ile devam ettirdikleri sıcak ilişkiler çocuğun gelişimini de o oranda etkileyecektir.

Görüldüğü gibi aile; toplumsal bir yapı içerisinde yer alan küçük bir sistem olmasına rağmen pek çok işleve sahiptir. Sevgi, saygı dayanışma ve duyguların aktarımı gibi iletişim işlevi, bireyin toplumsal hayata hazırlanması, toplumsal norm ve kuralların aile ortamından başlayıp şekillenmesi, bu kuralların öğretilmesi ve aktarılması gibi pek çok işlevi vardır (Çamur Duyan, 2011: 14). Bütün bu işlevler sağlıklı toplumsal hayatın ve nitelikli kişilerin oluşabilmesi açısından son derece önemlidir.

1.8. Korunmaya İhtiyaç Duyulmasında Ailenin Rolü

Ailesi yanında kalan çocukların ailelerinden ayrılmaları halinde, içinde bulundukları yalnızlık ve sosyal destek eksikliği artacaktır. Bu durum da onların geleceğe yönelik beklentilerinde olumsuz ve karamsar bir düşüncenin yoğunlaşmasına yol açacağından ciddi bir risk grubu oluşmasına sebep olacaktır. Bu problemin kronikleşmeden ortaya çıkartılarak buna yönelik gerekli önlemlerin alınması çocukların koruyucu ruh sağlığı açısından büyük önem taşımaktadır (Tümekaya, 2005).

Hem dünya genelinde hem de Türkiye’de takip edilen liberal politikalar, toplumumuzun büyük bir kesiminin işsiz kalmasına veya güvencesi olmayan işlerde istihdam edilmesine, iyi olmayan şartlarda yaşayıp, eğitim ve sağlık hizmetlerinden de yeterince yararlanamamasına sebep olmaktadır (Sönmez, 2002). Üyelerinin ekonomik, psikolojik, sosyal ve kültürel ihtiyaçlarını herhangi bir ücret almadan karşılayan, çocuklarını sosyal yaşam alanlarına hazırlayan, kültürel normları ve sahip olduğu değerleri onlara aktaran, kendinden sonra gelecek neslin sağlıklı bir biçimde devamını sağlamaya çalışan aile kurumu ise bu baskıları kaldıramamış, aileler parçalanmaya başlamış, boşanma oranları artmış ve oluşan yoksulluk nedeniyle devletin korumasına terk edilen çocukların sayısı günden güne artmıştır (Erkan, 1995; Suğur ve Doğru, 2010: 118).

Cılga (1989) ailenin dönüşümünün beraberinde, korunmaya ihtiyacı olan çocukların sayısının arttığını da belirtmektedir. Bu durumu bazı değişim süreçleri ile açıklamaktadır. Ailenin; geleneksel geniş aile yapısından küçülmeye giderek çekirdek aileye dönüşmesi, kırsal alanda tarımsal üretimde kullanılan teknolojik aletlerin artması ve gelişmesi, bireylerin doğayla ilişki biçimlerinin ve üretime katılma biçimlerinin farklılaşması, toplumsal ilişkilerde yeniden örgütlenme, farklı ilgi alanlarının oluşması ve teknolojinin insan hayatına daha çok girmesi aile yapılarını temelden etkilemiştir (Cılga, 1989: 10).

Türkiye’de çocuk adalet sistemine ilişkin mevzuat ve içeriği genel olarak işleyiş için yeterli ve doyurucu olsa da asıl sorunların uygulama sürecinde yaşandığı görülmektedir. Aileler ile yaşanan sıkıntıların başında;

Haklarında tedbir kararı verilmiş olan ailelerin çocuğun korunması sürecine dâhil olmamaları, iş birliğine yanaşmamaları,

Tedbirleri uygulayan kurum çalışanlarının da sürece aileyi katabilmek için zorlayıcı olmamaları sayılabilir (Ceylan, 2016: 230).

Bakım hizmetlerinin sağlandığı kurumlarda hayatlarını sürdüren korunmaya ihtiyacı olan çocukların fiziksel, zihinsel ve duygusal alanlarda birçok problemin temel kaynağının sevgiden uzak yetişmesi özellikle anne başta olmak üzere aile yoksunluğundan olduğu bir gerçektir. Bu yoksunluk çocuklarda bir takım davranış sorunlarına ve duygusal anlamda bozukluğa yol açmaktadır. Somut olarak bu sorunların dışarıya yansımalarının yanında, ailesi yanında yetişen çocuklar ve kurumda kalan çocukların yaptıkları resimler ile de kurumda yaşayan çocuklarda kaygı, stres ve endişenin olduğu yaptığı resimler ile de görülmüştür (Çakmak ve Darıca, 2012: 149).

Çocuk koruma sisteminin bir bütün olarak ele alınarak uygulanması, çocuğun kurum bakımına alınmasını gerektiren tüm sebepleri ve bakım sürecini birlikte değerlendirmeyi gerektirmektedir. Çocuğun aile içinde gözetilip korunması, en başta ailenin korunması gerektiği anlamına gelmektedir (Karataş, 2007: 14).

Çocuk mahkemeleri kuruluşundan itibaren toplumsal refah sistemi içerisinde çocuğun ve ailenin korunması, işlevselliğinin arttırılarak güvence altına alınması boyutlarından hareket eder (Uluğtekin, 2004: 59). Bu refah modeli ile aileye çocuğun,

bakımı, korunması, kendilerini geliştirebilecekleri programların oluşturulması, danışmanlık hizmetlerinin verilmesi amaçlanır. Aile verilen tüm bu desteklere rağmen çocuğa yönelik görevlerini yerine getirmedeği halde, çocuğun kurum bakımına alınmasına, koruyucu aile veya evlat edinme uygulamalarının bir süreliğine veya devamlı olarak devreye girmesine sebep olur (Uluğtekin, 2004: 59).

Ailede sosyal çözülmenin başlaması, aile içi şiddetin olması, eşler arasında geçimsizliğin artması ve bunun sonucunda boşanmaların yaşanması, ebeveynlerin çeşitli sebepler ile ölmeleri, kişisel ve zihinsel etkenler, ekonomik ve diğer sosyal sorunlar da korunmaya ihtiyacı olan çocukların sayısının artmasına sebep olmaktadır.

Özellikle ebeveyn kaybı sonucu korunmaya ihtiyaç duyan çocuklarda bu durum onlar için daha kritik bir hal almaktadır. Bu durumun yaşayan yas sürecinde ki çocuklara yaşına ve gelişimine uygun açıklamalar yapılması, çocuğun kendini rahat bir şekilde anlatması, duygularını açığa çıkarması sağlanmalıdır (Attepe, 2010: 28). Çocuğun yakınlarının bu duruma duyarlı olmaları, gerekli görmeleri halinde profesyonel meslek elemanlarından destek almaları çocuk açısından yararlı olacaktır.

Kimsesiz olma ve korunmaya ihtiyaç duymaya sebep olan tüm faktörler, bu süreçlerle birlikte “aile ile ilişkilerin” değerlendirilmesi gerekliliğini ortaya çıkarmaktadır.

İletişimin düşük olduğu ailelerde bireylerin arasındaki ilişkilerin de zayıf olduğu görülmektedir. Çocuklarını hor gören, yaşanan herhangi bir sorun karşısında onlarla konuşma yoluna gitmeyip cezalandırma yolunu seçen, sağlıklı bir iletişim yerine soğuk olmayı tercih eden ailelerin çocuklarının kopuş süreci de hızlı olmaktadır. Çocuklar kendilerini ailelerinden soyutlayarak girdikleri ortamlar ile onlardan kopma sürecini hızlanmış olacak ve korunmaya ihtiyacı olan birey haline geleceklerdir.

BÖLÜM 2: KORUNMAYA İHTİYACI OLAN ÇOCUK VE KURUM BAKIMI

2.1. Çocuk Kavramı

Her insan doğar ve bebek olarak dünyaya gelir. Sürekli başka biri tarafından bakıma ihtiyaç duymamaya başladığında bebeklikten çıkar. Özarslan (2016) bebeklikten sonra başlayacak dönemin çocukluk olduğunu ve bunu tanımlamanın bebekliğin tanımını yapmak kadar kolay olmadığını ifade etmektedir. Çocukluğun hangi zaman diliminde başlayacağı, ne kadar süreceği, bu dönemde neler yaşayacağı toplumdan topluma büyük farklılıklar göstermektedir. Çocukluk toplumsal bir inşa olmakla beraber, sınırları politik, dinî, ekonomik ve kültürel gibi birçok etkene bağlı olarak şekillenmektedir (Dikmen Özarslan, 2016: 9).

Çocukluğun başlangıcı doğduğu andan itibaren kabul edilmiş olsa bile bitişi ile ilgili farklı görüşler öne sürülmektedir. Bu farklı görüşler bazen yaşa, bazen ergenliğe ve bazen de çalışılan konuya farklılık göstermektedir.

Çocuğu ve çocukluk dönemini açıklamaya çalışan insanların bu tanımlamayı, bilişsel yapıya, cinselliğe ve fiziksel gelişime göre tarihsel süreç içinde farklı çeşitlerde açıkladıkları, fakat hepsinin ortak görüşü çocukların yetişkinlerden ayrı olduğu düşüncesidir.

Sağlam ve Aral (2017) çocuğa yüklenen anlamların ve bakış açılarının değerlendirilmesini şu şekilde açıklamaktalar:

Çocuğun tanımını, onun toplumsal bir varlık olduğu düşüncesine dayandırarak yapan sosyologların, belirgin olan biyolojik ve fizyolojik özelliklerine dayandırarak yapan hekimlerin, çocukların manevi dünyasına ve ruhsal yapısına dayandırarak tanımlamaya çalışan psikologların yaptıkları tanımlar esasında, alanında uzman bu kişilerin çocuğa bakış açılarını yansıtmaktadır (Sağlam ve Aral, 2017: 45).

Bu anlamda çocuğun sosyolojik ve psikolojik yapısı, fizyolojik ve biyolojik özellikleri, bireysel yetenekleri ve çevresi ile iletişimleri çerçevesinde çocuk ve çocukluk ile ilgili yapılan tanımlarda bakış açısı farklılaşabilmektedir.

Çocuklukla vurgulanmak istenen düşünce, çocukluk sürecinde, çocuklara özgü bazı ihtiyaçların karşılanması doğrultusunda çocukların haklarının olacağıdır (Tunca, 2016: 164). Ayrıca toplumdaki çocukluk anlayışı, çevre tarafından çocuğa verilen değer ve yaklaşımlara ilişkin fikirler vermektedir.

Türkiye’de çocukluğun tarihi üzerine araştırmalar yapan Onur (2009), Osmanlı’dan günümüze kadar gelen süreçte çocuk ve çocukluk konusunda bireylerin bir bilince sahip olmadığını savunmaktadır. Bunun nedeni ve sonucunu da çocuklara yönelik detaylı bilimsel çalışmaların yapılmamış olması sonucunda çocukluk konusu ile ilgilenen bilim dalları arasında bir ilişkinin olmayışına bağlamaktadır (Onur, 2009: 336).

Çocukluk insan hayatının oluşmaya başladığı gelişimsel dönemlerden biridir. Hayatın başlangıcı olan doğumdan ergenliğe kadar devam eden dönemini yaşayan varlıktır çocuk (Yavuzer, 1982: 8). Bu dönemi insanların ruhça ve bedence en güçsüz ve savunmasız oldukları özel bir dönemi oluşturmaktadırlar.

Tomanbay (1999) çocuğu, bebeklik ile ergenlik dönemi arasında olan, genel sınırlama ile 3-15 yaşları arasında sayılan, cezai yeterliliği bulunmayan ve hukuk kurallarına göre 18 yaşın altındaki bireyler olarak belirtmektedir (Tomanbay, 1999: 45).

Çocuk, sorumluluğu göz önüne alındığında, yaşının küçük olması sebebiyle henüz sorumlu tutulmayan ve her fiili işlemeye yetkili olmayan insan olarak tanımlanmıştır (Çelik, 2005: 1).

Çocuk Koruma Kanunu'nda (ÇKK) çocuk, daha erken yaşta erginliğe kavuşmuş olsa bile, on sekiz yaşını doldurmayan kişi olarak belirtmektedir (ÇKK, 2005).

Yörükoğlu (1983) çocuğu, reşit olmayan, olgunlaşmamış küçük yurttaş ve gelişim gösteren insan yavrusu tanımlamaktadır (Yörükoğlu, 1983: 3).

2.2. Türk Hukukunda Çocuk Kavramı

2.2.1. Anayasada Çocuk

Anayasamızın 10'uncu maddesinde: "Herkes, dil, ırk, renk, cinsiyet, siyasî düşünce, felsefî inanç, din, mezhep ve benzeri sebeplerle ayırım gözetilmeksizin kanun önünde eşittir." ifadesine 2010 yılında halk oylaması sonucunda getirilen değişiklikle: "Çocuklar, yaşlılar, özörlöler, harp ve vazife şehitlerinin dul ve yetimleri ile malul ve gaziler için alınacak tedbirler eşitlik ilkesine aykırı sayılmaz" ibaresi eklenerek çocuklar için alınacak önlemlerde pozitif ayrımcılık benimsenmiştir.

Anayasamızda yer alan çocuk koruma ile bir diğer madde de "*Ailenin Korunması ve Çocuk Hakları*" başlığı altında yer alan 41'inci maddesi aileyi, Türk toplumunun temeli olarak kabul etmekte ve eşler arasında eşitlik ilkesine dayandırmaktadır. Devlet, ailenin huzur ve refahı ile özellikle ananın ve çocukların korunması ve aile planlamasının öğretilimi ile uygulanmasını sağlamak için gerekli tedbirleri alarak, teşkilâtı kurmakla görevlendirilmiştir. Bu maddeye 2010 yılında getirilen değişiklik ile "Her çocuk, korunma ve bakımdan yararlanma, yüksek yararına açıkça aykırı olmadıkça, ana ve babasıyla kişisel ve doğrudan ilişki kurma ve sürdürme hakkına sahiptir" ve "Devlet, her türlü istismara ve şiddete karşı çocukları koruyucu tedbirleri alır" ibareleri eklenerek çocuk hakları ve çocuğun korunmasının anayasamız ile güvence altına alınmaya çalışıldığı görölmektedir.

Çalışmak zorunda bırakılan çocukların hakları da 1982 Anayasasının 50'nci maddesinde yer alan "Kimse, yaşına, cinsiyetine ve gücüne uymayan işlerde çalıştırılmaz. Küçükler ve kadınlar ile bedenî ve ruhî yetersizliği olanlar çalışma şartları bakımından özel olarak korunurlar" ibaresi ile korunmuştur.

Gençlięin Korunması başlıklı 58'inci maddesinde "Devlet, gençleri alkol düşkünlüğünden, uyuşturucu maddelerden, suçluluk, kumar ve benzeri kötü alışkanlıklardan ve cehaletten korumak için gerekli tedbirleri alır" ibaresi ile sağlıklı nesillerin yetiştirilme, çocuk ve gençlerin kötölüklerden uzaklaştırılması üzerinde durulmaktadır.

Anayasamızın 61’inci maddesinde devlet tarafından özel olarak korunması gereken kişiler arasında çocukların da olduğu belirtilmekte ve buna yönelik “Devlet, korunmaya ihtiyacı olan çocukların topluma kazandırılması için her türlü tedbiri alır. Bu amaçlarla gerekli teşkilat ve tesisleri kurar veya kurdurur” ibaresi ile de çocuk koruma sistemine yönelik plan ve politikaların oluşturularak hayata geçirilmesinin amaçlandığına değinilmiştir.

Yukarıda belirtilen ilgili maddeler ile devletin çocuk koruma sistemi ve sosyal hayat içerisinde ki çocuğa karşı görevleri ve buna yönelik tedbirlerin alınması gerektiği belirtilmiştir.

Sosyal devlet ilkesini benimsemiş devletler, adaletli bir gelir dağılımını sağlamak, kamu gelir ve harcamalarını kullanarak toplumda yaşanan gelir eşitsizliğini ortadan kaldırmak, zenginden başlayıp fakire doğru geliri yeniden dağıtmaya çalışıp; milli gelirin adaletsiz dağıtılması neticesinde yoksul duruma gelmiş kişileri, güçsüzleri, muhtaçları ve korunmaya ihtiyacı olan çocukları korumak amacındadır (Aktan ve Özkıvrak, 2008: 45). Buradan hareketle, sosyal devletlerin, içinde barındırdığı farklılıkları bir bütün olarak zenginlik haline getirip insanlar arasında ayrımın yapılmadığı, birlikte huzurlu bir şekilde yaşanabilecek işlevsel bir toplum sistemi kurması gerekmektedir (Güngör ve Güneş, 2012: 42).

Sosyal devlet, vatandaşlarının hayat kalitesinin belirli bir seviyenin altına düşmeden yaşayabilmeleri ve hayatları boyunca bu süreci sosyal ve ekonomik haklar temeli üzerine kurarak uyguladığı programlar ile bireylerin sosyal refahının artırılmasını bir görev olarak edinmiştir (Yay, 2014: 148). 1980 sonrasında dünyada ve Türkiye’de yaşanan gelişmeler sosyal devlet politikalarının yeterince oluşmamasına sebep olmuş ve 1961 Anayasası’nda olduğu gibi 1982 Anayasası’nda da çok ciddi gelişmeler olmamıştır. Ancak 2000’li yıllardan sonra Avrupa Birliği (AB)’ne giriş süreci ile birlikte Türkiye’de beklenen adımların anayasa değişikliği referandumları ile yapıldığı görülmektedir.

2.2.2. Çocuk Haklarına Dair Sözleşme

Çocuk Haklarına Dair Sözleşme (ÇHDS) Birleşmiş Milletler Genel Kurulu (BMGK) tarafından 20 Kasım 1989 tarihinde benimsenmiş olup 2 Eylül 1990 tarihinde de yürürlüğü girerek resmîyet kazanmıştır. Türkiye’nin de içinde olduğu yaklaşık 142 ülke sözleşmeyi imzalamış veya sözleşmeye onay vererek taraf konumuna gelmiştir. Türkiye ÇHDS’yi 14 Ekim 1990’da imzalamış ve 27 Ocak 1995’te Resmî Gazete’de yayımlanarak resmî olarak yürürlüğe girmiştir.

Daha önce uluslararası boyutlarda çocuk hakları konusunu dile getiren metinler düzenlenmiş olsa da, ÇHDS çocukların kendi düşüncelerini söyleme özgürlüğü olduğunu kabul etmesi açısından diğer belgelerden daha farklı bir öneme sahiptir (Dikmen Özarslan, 2016: 24). Bu hak ile beraber çocuk daha görünür ve duyulur olmuş, çocuğa yönelik yapılacak araştırmaların artmasına zemin hazırlamıştır.

Çocuğun kişiliğinin sağlıklı gelişebilmesi için, sevgi ve anlayışın, maddi ve manevi güvenliğin hâkim olduğu aile içerisinde büyümesi gerektiği ÇHDS’de yer alan

maddelerde belirtilmektedir. ÇHDS'nin temel kriterleri, çocuğun öncelikli yararının gözetilmesi, çocuğun katılımının sağlanması ve görüşünün alınması, çocuğun yaşama, gelişme ve korunmasının sağlanması, çocuğun hakkının önemsinmesi ve hedeflerin sadece sözde kalmayıp uygulamada da yerine getirilmesidir (Yolcuoğlu, 2009: 46). Sözleşme çocuğun yetiştirilmesinde ailenin, toplumun ve devletin sorumluluklarını belirli ilke ve standartlarla belirtmektedir. Bu hedef ve standartların temel hedefi “nitelikli insan”ın yetiştirilmesi şeklinde açıklanmıştır (Aral ve Gürsoy, 2001: 1).

ÇHDS başlangıç kısmı ve üç bölümden oluşmaktadır. Başlangıç kısmında sözleşmede yer alan hükümlerin belirlenmesinde temel alınan ilkelerin neler olduğuna yer verilmiştir. Sözleşmenin birinci bölümünde, çocukların korunması açısından evrensel boyutta olması gereken standartlara yer verilmiştir. İkinci bölümde, ilk bölümde yer alan standartların hayata geçirilmesi için taraf devletlerin sorumluluklarını yerine getirme konusunda neler yaptıklarını incelemek için bir komitenin kurulduğu, taraf devletlerin sözleşmede yer alan çocuklara tanınan hakları uygulamak adına aldıkları önlemler ve bu hususlarda yapılan çalışmalara ilişkin rapor hazırlayıp, hazırlanan raporu da belirli zaman aralıklarında komiteyi sunmayı taahhüt ettikleri yer almaktadır. Üçüncü bölümde sözleşmeye taraf devletlerden herhangi birinin değişiklik önerisinde bulunabileceği ve sözleşmeyi tüm devletlerin imzasına ve onayına açık olduğuna yer verilmiştir.

ÇHDS'nin amacı çocuklarının korunması, haklarının güvence altına alınması ve bunların gelişmesi için evrensel boyutta standartlar oluşturup, bu standartları taraf devletlerin yasalar ve diğer düzenlemeler ile hayata geçirilmesini sağlamaktır. Sözleşme çocuğu ve çocukluğu ayrı değerlendirerek, çocuğun bir birey olarak kabul edilip sahip olması gereken haklarını ayrıntılı bir şekilde ele almaktadır. Ayrıca bu hakların güvence altında bulunması gerekliliğini de vurgulamaktadır.

Sözleşmenin 1'inci maddesinde yer alan “çocuğa uygulanabilecek kanuna göre daha erken yaşta reşit olma durumu hariç, on sekiz yaşına kadar her insan çocuk sayılır.” ifadesi ile çocukluk yaşının sınırına vurgu yapılmış ve 18 yaşından küçüklerin çocuk sayılmaları kabul edilmiştir.

Sözleşme çocuk haklarının uluslararası platformda normatif özellik kazanmasını sağlayan ilk belgedir. Çocuk haklarını tek bir sözleşmede ele alarak bağımsız bir çocuk hukukunun başlangıcını oluşturması, çocuk haklarını en iyi şekilde değerlendirmesi, çocukların sahip oldukları değerleri ve hakları tanıyıp yasal güvence altına alması sebebiyle çocuk haklarının korunup geliştirilmesine katkı sağlayan en önemli belgedir (Balo, 2009: 58).

Sözleşmenin temeli çocuğun yararı üzerine kurulmuştur. Sözleşme; çocuğun ana-babası veya yasal temsilcisi ile mutlu bir hayat sürdürmesi, kendisini rahat bir şekilde ifade edebilmesi, her türlü tehlikeli ortamlardan korunması konularında taraf devletlere sorumluluk yüklemektedir. Çocuğun yüksek yararına sözleşmenin birçok maddesinde yer verilmiştir.

Sözleşmenin 3'üncü maddesinin 1'inci fıkrasında “Kamusal ya da sosyal yardım kuruluşları, mahkemeler, idari makamlar veya yasama organları tarafından yapılan ve

çocukları ilgilendiren bütün faaliyetlerde, çocuğun yararı temel düşüncedir.” ifadesi belirtilmiştir.

Yetkili makamlar uygulanabilir yasa ve usullere göre ve temyiz yolu açık olarak, ayrılığın çocuğun yüksek yararına olduğu yolunda karar vermedikçe, Taraf Devletler, çocuğun; ana-babasından, onların rızası dışında ayrılmamasını güvence altına alırlar (Madde 9/1).

Taraf Devletler, ana-babasından veya bunlardan birinden ayrılmasına karar verilen çocuğun, kendi yüksek yararına aykırı olmadıkça, ana babanın ikisiyle de düzenli bir biçimde kişisel ilişki kurma ve doğrudan görüşme hakkına saygı gösterirler (Madde 9/3).

Taraf Devletler, çocuğun yetiştirilmesinde ve gelişmesinin sağlanmasında ana-babanın birlikte sorumluluk taşıdıkları ilkesinin tanınması için her türlü çabayı gösterirler. Çocuğun yetiştirilmesi ve geliştirilmesi sorumluluğu ilk önce ana-babaya ya da durum gerektiriyorsa yasal vasilelere düşer. Bu kişiler her şeyden önce çocuğun yüksek yararını göz önünde tutarak hareket ederler (Madde 18/1).

Çocuklarla ilgili olarak dünyanın en önemli belge olma özelliğini taşıyan ÇHDS’ye göre; ihtiyaç hisseden ailelerin ihtiyaçlarını karşılamak, ebeveynlik becerilerinin olgunlaşmasını sağlamak, onların haklarını göz önünde tutarak iyi birer ebeveyn olduklarını kabul etmek ve mevcut kapasitelerini geliştirmek, devletin görevleri arasındadır (Yolcuoğlu, 2009: 90).

ÇHDS’nin 2’nci maddesinin 1’inci fıkrasında “Taraf Devletler, çocuğun ana-babasının, yasal vasilerinin veya ailesinin öteki üyelerinin durumları, faaliyetleri, açıklanan düşünceleri veya inançları nedeniyle her türlü ayırma veya cezaya tâbi tutulmasına karşı etkili biçimde korunması için gerekli tüm uygun önlemleri alırlar.” maddesi ve 14/2 maddesinde yer alan “Devletler, ana-babanın ve gerekiyorsa yasal vasilerin; çocuğun yeteneklerinin gelişmesiyle bağdaşır biçimde haklarının kullanılmasında çocuğa yol gösterme konusundaki hak ve ödevlerine, saygı gösterirler.” ifadeleri ile de ailelerin korunması konusunun sözleşmenin öncelikleri arasında yer aldığı görülmektedir.

Çocuk koruma politikalarının planlanmasında çocuk yararının göz önünde tutulması ve çocuk haklarının güvencesi de devletler tarafından sağlanması amaçlanmış olsa da çocukluluğun yok edildiğine ilişkin eleştirilerde olmaktadır. Modern çocukluk paradigmasının oluşması ve ÇHDS’de çocuk merkezli ve çoğunluğun amaçlandığı düşünceler, çocuğun katılımının arzulandığı bir süreçten uzaklaşıp çocuğun tek tipleştirilerek çoğunluğun göz ardı edildiğini savunanlar olmuştur (Akbaş ve Atasü Topcuoğlu, 2009: 101). Sözleşmeye yapılan bu eleştirilerden de anlaşılacağı üzere konu hakkında tam bir fikir birliğinde uzlaşamamıştır. Ayrıca sözleşmenin uygulanmasında ülkeler arasında farklılıklar yaşanabildiği gibi aynı ülke içinde değişik gruplarda ve sosyokültürel tabakalarda da farklılıklar görülmektedir (Kurt, 2016: 110).

2.2.3. Türk Medeni Kanunu'nda Çocuk

Türk Medeni Kanunu ile bireylerin toplumsal hayat içindeki sorumlulukları düzenlenmiştir. İlk olarak 1926 yılında kabul edilen Medeni Kanun zaman içerisinde güncel şartlara göre revize edilerek son halini 2001 yılında alarak toplumsal ilişkiler bağlamında çocuğun korunması konusuna da değinilmiştir.

TMK'nın içeriğine göre her küçük çocuk olarak kabul edilse de her çocuğa küçük denilmez. TMK'nın 28'inci maddesinde çocuğun kişiliği ve hak ehliyetini kazanması “Kişilik, çocuğun sağ olarak tamamıyla doğduğu anda başlar ve ölümle sona erer. Çocuk hak ehliyetini, sağ doğmak şartıyla, ana rahmine düştüğü andan başlayarak elde eder” ibaresi ile belirtilmektedir. Bu hüküm ile çocukluğun başlangıcı belirtilmiş olsa da çocukluk yaşının üst sınırının kaç yaş olacağı belirtilmemiştir.

Kanun evliliğin genel hükümlerinde eşlerin aile birliğini ve mutluluğunu beraber sağlamaları gerektiğini, çocuklarının bakımına, eğitime ve korunmasına beraber özen göstermeleri gerektiğini hükme bağlamıştır (185. madde). Çocuğun bakımı ve giderleri anne babaya yüklenmiş ve çocuğun ergin olmasına kadar da devam edeceği belirtilmiştir. Çocuğun eğitiminin devam ettiği sürede ergin olsa bile ana ve babanın çocuğa bakmakla yükümlü oldukları hükme bağlanmıştır (328. madde).

Çocuğun aile içerisinde korunması ile orantılı olarak TMK, çocuğu da bazı konularda ailesine karşı sorumlu tutmaktadır. Bu hususta; çocuğun ana ve babasının söylediklerini dinleyerek onlara uyma yükümlülüğü, ana ve babasının rızası olmadan evi tek başına terk edemeyeceği, yasal bir sebep olmaksızın ailesinden alınamayacağını hükme bağlamıştır (339. madde).

Çocuk, manevi ve ruhsal bakımdan normal olmayan davranışlar sergiliyorsa, kişiliğinin gelişimi toplumsal değerler ile örtüşmüyor ve buna uygun olarak gelişmiyorsa, bir uğraşta bulunmak ve çevresiyle iletişim kurmaktan kaçınıyorsa, çok uç düşüncelere sahipse; bu durum onun manen terkedildiği sonucunu ortaya çıkarmaktadır (Kapancı ve Başoğlu, 2016: 353).

TMK'da çocuğa yönelik koruma önlemleri ile ilgili olarak çocuğun menfaatinin ve gelişmesinin tehlikeye düştüğü durumlarda ana ve baba bu duruma çözüm bulamaz veya güçleri yetmezse hâkimin, çocuğun korunmasına yönelik önlemleri alabileceği hükme bağlanmıştır (346. madde). Çocuğun ailesi ile birlikte yaşaması onun psiko-sosyal gelişimine zarar veriyorsa hâkim, çocuğun ana ve babasından alınarak başka bir ailenin yanına verilmesine veya herhangi bir kuruma yerleştirilmesine karar verebilir (347. madde) hükümleri ile çocuğun aile yanında karşılaşabileceği tehlikelerden de korunacağı belirtilmektedir. Fakat çocuk ana ve babasından alınmadan tehlike ortadan kaldırılıyorsa önce bu yola başvurulmalıdır.

TMK'da hâkim, çocuğun korunmasına yönelik yukarıda ki maddelerden bir sonuç alamaz veya bunları yetersiz görürse çocuğun velayeti ile ilgili yeni bir karar vererek ana veya babasından birisine velayeti verebilir veya her ikisinden de alarak çocuğun korunmasını ve gözetilmesini sağlayacak yasal bir vasi de atayabileceğini de hükme

bağlamıştır (348. madde). Kanun, velayet kalkmış dahi olsa çocuğun masraflarından ana ve babasının karşılama yükümlülüğü olduğundan bahsetmektedir (350. madde).

Velayetin kimde olacağına dair karar verilirken çocuğun yüksek yararı ilkesi gereği bu karar sadece hukukçular tarafından değil, velayete ilişkin araştırmalar yapmış sosyal çalışmacılar, pedagoglar ve psikologlar gibi uzman kişiler tarafından verilen kanaatleri değerlendirmesi esas alınmalı çünkü hukukçular bu konuda karar verirken tek başına yeterli olamazlar (Uzun, 2016: 164).

2.2.4. Türk Ceza Kanunu’nda Çocuk

5237 sayılı Türk Ceza Kanunu’nun tanımlar başlıklı 6’ncı maddesinin b fıkrasında çocuğun tanımı “henüz onsekiz yaşını doldurmamış kişi olarak yapılmıştır.

Çocukların ceza sorumluluğunun olup olmadığı, ceza sorumluluğunun hangi yaşta başlayacağı ve yaşı tespitinin nasıl yapılacağı, hangi durumlarda ceza sorumluluğunun olduğu birbirinden önemli konular olmakla birlikte, TCK’da bu konular üzerinde yer alan maddelere değinilmeye çalışılacaktır.

Türkiye’de çocukların ceza sorumluluğun başlangıcında asgari yaş sınırının 12 olduğu kabul edilmiştir (31/1. madde). Fiilin işlendiği zaman “Oniki yaşını doldurmuş olup da onbeş yaşını doldurmamış olanların işlediği fiilin hukukî anlam ve sonuçlarını algılayamaması veya davranışlarını yönlendirme yeteneğinin yeterince gelişmemiş olması hâlinde ceza sorumluluğu yoktur” (31/2. madde) hükümleri ile yaş sınırları belirtilmiştir. Bu hükümlerin “sağır ve dilsizlik” başlıklı 33’üncü maddesinde geçen; 12 yaşından küçük çocuklar ile birlikte, 15 yaşından küçük olan sağır ve dilsiz çocuklar için de yukardaki hükmün uygulanacağını ve bu tanıma uyan küçüklerin cezai sorumluluklarının olmadığı kabul edilmiştir.

15 yaşını doldurmuş fakat 18 yaşını doldurmamış çocuklar (31/3. madde) ile 18 yaşını doldurmuş fakat 21 yaşını doldurmamış sağır ve dilsizlerin (33. madde) ceza sorumluluğunun olduğu kabul edilmiştir.

Yukarıdaki hükümler ile ceza hukuku açısından çocuk tarifi yapılmış ve tarif yapılırken yaş kriteri ele alınmıştır.

TCK çocuğa karşı işlenen suçlar ve bunlara yönelik uygulamalar üzerinde birçok hüküm belirtmiştir. Yasa, çocukların cinsel ve diğer yönlerden istismar edilmesini ve cinsel saldırıya uğramasını insanlığa karşı işlenen suçlar kapsamına almıştır (77/1. maddesi). Çocukların zorla çalıştırılması, esaret altında tutulması, organlarının satılması, tehdit, baskı ve şiddet uygulanması, çaresizliklerinden yararlanılması, rızaları dışında başka bir yere götürülmeleri halinde faillere hapis cezası verileceği (80/1-3 maddeleri) hükümleri çocukları korumaya yönelik önemli düzenlemelerden biridir. Kasten yaralama maksadıyla, gebe bir kadına karşı işlenen bir suçta fiil; çocuğun düşmesine sebep olmuşsa ceza iki kat oranında arttırılır (87/2-c maddesi) hükmü ile TCK’da henüz doğmamış anne karnında ki çocuklar da düşünülmüştür.

Bakmakla yükümlü olmalarına rağmen, imkânları ölçüsünde çocuklarına bakmayanlar veya bu durumu ilgili makamlara bildirmeyenlere hapis veya para cezası verilir (98/1. maddesi).

Bir kimsenin vücut dokunulmazlığının ihlal edilmesi şeklinde tanımlanan cinsel suçlar, çocukların çok sık karşılaştığı suçlardan biridir. Çocuğu cinsel yönden istismar eden kişilere hapis cezası verilir. Yasa cinsel istismar deyiminden ne anlaşılabacağını şöyle açıklamaktadır: “On beş yaşını tamamlamamış veya tamamlamış olmakla birlikte fiilin hukuki anlam ve sonuçlarını algılama yeteneği gelişmemiş çocuklara karşı geliştirilen her türlü cinsel davranış” düzenlemesinde yasanın yaş sınırını 15’e indirmesi çocukları korumak açısından yeterli olmamaktadır. Çünkü TCK genel olarak 18 yaşını doldurmamış kişileri çocuk kabul etmektedir.

Vücuda bir cisim ya da organ sokulması, suçun üstsoy, ikinci ve üçüncü derecede kan hısımları, üvey baba, evlat edinen, eğitici, öğretici, bakıcı, sağlık hizmeti veren ya da koruma ve gözetim yükümlülüğü bulunan kişiler tarafından işlenmesi, nüfuzun kötüye kullanılması ve birden fazla kişi tarafından işlenmesi durumunda verilecek ceza yarı oranında arttırılır (103/3. maddesi). Bu hüküm, suçun çocukla aralarında yakınlık ve güven ilişkisi bulunan bireyler tarafından işlenmesi halinde, toplumu daha çok rahatsız etmesinden ve toplumsal değerleri sarsmasından dolayı ağırlaştırılmış biçimde uygulanmaktadır. TCK’da çocuğun tanımı ve cezai sorumluluğunun başlangıcına yönelik maddeler ve cinsel taciz, genel ahlaka karşı işlenen suçlar, aile düzenine karşı işlenen suçlar, cinsel istismar suçları, işkence suçları, koruma bildirimi başlıklarında yer alan maddeler ile Türkiye’de çocuk koruma sistemi içerisinde çocuğa yönelik koruyucu ve önleyici yasal düzenlemeler belirtilmektedir.

2.3. Korunmaya İhtiyacı Olan Çocuk Kavramı

İlk çağlardan günümüze kadar “korunmaya ihtiyacı olan çocuklar” tüm toplumlarda üzerinde durulması gereken problemlerden biri olarak görülmüş ve bu alan sosyal politikanın da en önemli konularından birini oluşturmuştur. Sosyal hizmet, temelini insana yardım etme düşüncesinden almakta ve bu anlayış çerçevesinde de sosyal politikanın kavram ve uygulamalarından sürekli yararlanmaktadır (Danış, 2007: 57).

Sosyal politikanın kapsamı içerisinde yer alan çocuklar, yoksullar, yaşlılar ve engelliler gibi kendi başlarına ihtiyaçlarını gideremeyen gruplar arasında, toplumların geleceği olarak kabul edilen korunmaya ihtiyacı olan çocukların bakımı diğer gruplara göre daha büyük önem taşımaktadır. Bu düşünceye bağlı olarak sosyal politika alanında yer alan ilk yasal düzenlenmelerden 1601 tarihinde İngiltere’de çıkarılan Yoksullara Yardım Yasası’nda² korunmaya ihtiyacı olan çocuklar konusuna değinilmiştir. Yoksulluk Kanunu’nda; ailesi tarafından bakımı sağlanmayan çocukların çırak olarak bir iş yerinde veya ev işlerinde çalıştırılmak üzere, bakımını üstlenecek başka ailelerin yanına

² 1601 yılında İngiltere’de yürürlüğe giren yasa esasen, 1576 yasası üzerine kurulmuştur. Bu yasa yaklaşık 200 yıl kadar işlevini sürdürmüştür.

verileceği belirtilmiştir (Şenocak, 2006: 222). Bu uygulama ile çocukların bakımının ve gözetilmesinin sağlanması amaçlanmıştır.

Ülkelerin belirlediği yasal düzenlemelerin sınırları içinde yer alan, devletin özel korumasına gerek duyduğu kabul edilen çocukların korunmaya ihtiyacı vardır (Tomanbay, 1999: 158). Türkiye’de yürürlükte olan kanunlar korunmaya ihtiyacı olan çocukları şu şekilde tanımlamaktadır:

2828 Sayılı Sosyal Hizmetler Kanunu’nun 3/b maddesinde Korunmaya ihtiyacı olan çocuk, “beden, ruh ve ahlak gelişimleri veya şahsi güvenlikleri tehlikede olup;

1. Ana veya babasız, ana ve babasız,
2. Ana veya babası veya her ikisi de belli olmayan,
3. Ana ve babası veya her ikisi tarafından terkedilen,
4. Ana veya babası tarafından ihmal edilip; fuhuş, dilencilik, alkollü içkileri veya uyuşturucu maddeleri kullanma gibi her türlü sosyal tehlikelere ve kötü alışkanlıklara karşı savunmasız bırakılan ve başıboşluğa sürüklenen çocuğu ifade etmektedir.³

5395 sayılı ÇKK korunmaya muhtaç çocuğu iki şekilde tanımlamaktadır. Bunlardan korunmaya ihtiyacı olan çocuğu; bedensel, ahlaki, sosyal ve duygusal gelişimi ve kişisel güvenliği tehlike altında olan, ihmal ve istismar edilen veya bir suçun konusunda mağdur olan çocuk şeklinde tanımlamaktadır. Suça sürüklenen çocuğu ise; kanunlar kapsamında suç olarak belirtilen bir eylemi yaptığı iddiasıyla hakkında soruşturma ve kovuşturma yapılan ya da bu eylemden dolayı hakkında güvenlik tedbiri kararı verilen çocuk şeklinde belirtmektedir (ÇKK, 2005).

En geniş tanımıyla, sağlıklı bir şekilde yetişebilmesi için gerekli ortamın sağlanamadığı çocuk korunmaya ihtiyacı olan çocuktur. Dar anlamda ise, toplum standartları gereği tehlike içerisinde olduğu düşünülen ve bu duruma bu duruma yine toplum tarafından müdahale edilmesi gereken çocuk korunmaya ihtiyacı olan çocuktur (Koşar, 1992: 43). Çocukların korunmaya ihtiyaç duymalarında; anne ve babanın çocuğa yönelik davranış ve tutumları, evlilik dışı ilişkiler, ebeveynlerin çocuk yetiştirme anlayışları ve hayat tarzları gibi faktörler etkili olmaktadır (Cılga, 1986: 37).

Korunmaya ihtiyacı olan çocuklar herhangi bir sebeple anne ve babasından herhangi birisini kaybetmiş veya her ikisini de kaybetmiş olabildikleri gibi, boşanma sebebiyle ailenin parçalanması, ailenin sağlık veya psikolojik durumunun bozulması, maddi imkânsızlıklar, aile içerisinde ihmal ve istismar durumunun ortaya çıkması gibi nedenlerle aileleri ile birlikte yaşamalarında engeller oluşmuş olabilir. İstismar konusunu; fiziksel, cinsel ve duygusal istismar olarak 3 başlık üzerinde değerlendirebiliriz.

³ 6/2/2014 tarihli ve 6518 sayılı Kanunun 30’uncu maddesiyle, bu bentte yer alan “muhtaç” ibaresi “ihtiyacı olan” şeklinde değiştirilmiştir.

- *Fiziksel istismar*: Çocuğa el, ayak veya başka bir madde ile şiddet uygulama ve vurma yoluyla vücudunun çeşitli yerlerine zarar verme, çocuk üzerinde güç kullanma, ısırma.
- *Cinsel istismar*: Çocuğa karşı taciz, öpme, okşama, mahrem yerlerine dokunma ve dokundurtma, çocuğu teşhir etme, cinsel ilişkiye girme, pornografik içerikli görselleri izletme.
- *Duygusal istismar*: Çocuğu; bağırarak, tehdit ederek, hareket veya argo içerikli sözler söyleyerek korkutma, çocuğa yokmuş gibi davranarak psikolojik açıdan zarar verilmesi.

İhmal ise, çocuğun temel bakımının gereksinimleri olan fiziksel ihtiyaçlarının karşılanmamasıdır. Çocuğa uygun kıyafet, yiyecek, güvenli ortamı sağlamamak, temizlik ve sağlık ihtiyaçlarının karşılanmaması anlamına gelmektedir.

Yukarıda verilen başlık ve örnekler çocukların ihmal ve istismar sonucu korunmaya ihtiyaç duymalarının nedenleridir.

Türk Medeni Kanunu'na göre, çocuğun yararı gözetilmiyor, bedensel ve zihinsel gelişimi tehlikede bulunuyor ve manen terk edilmiş bir şekilde ortada bırakılan çocuklar korunmaya ihtiyacı olan çocuklardır (TMK 347. maddesi).

Normal şartlarda çocuğun yetiştirilmesi, eğitilmesi ve büyütülmesinde birinci derecede sorumluluk aileye; ailenin olmaması, parçalanması veya herhangi bir sebeple görevini yerine getirememesi durumunda da bu sorumluluk devlete düşer (Bıyıklı, 1995: 3). Bu şekilde ailenin bakım ve yetiştirilmesinden mahrum bırakılmış çocuklara korunmaya ihtiyacı olan çocuklar denilir.

Ana ve babası tarafından kötü davranışların sergilendiği, aşağılanan, gücünün yetemeyeceği işlerde çalıştırılarak istismar edilen çocuklarda korunmaya ihtiyacı olan çocuk statüsünde sayılabilir (Sayita, 1996: 46).

Bir diğer tanımda insanın olağan hayatından farklı olarak hayatlarında herhangi bir unsurun eksik olması sebebiyle özel bir ilgiye ihtiyacı olan küçüklerin oluşturduğu gruba, öğretilen ve kanunlarda “korunmaya ihtiyacı olan çocuklar” denilmektedir (Şenocak, 2006: 177).

Öz anne baba veya onların görevini üstlenen kişiler yoksa ya da bu insanlar çocuğa kötü muamelede bulunuyorsa, ihmal veya istismar ediyorsa, bakımını sağlamıyorsa, devletin mağdur olan çocuğu korumak için müdahale etme hakkı ve görevi vardır (Şeker, 2009: 61). Devletin buradaki sorumluluğu da Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı tarafından yerine getirilmektedir.

Tanımları tersinden değerlendirdiğimizde, her beden ve ruh sağlığı bozuk olan, güvenliği tehlikede olan çocuk da korunmaya ihtiyacı olan çocuk değildir. Bu şartları üzerinde barındıran çocuk bunlarla birlikte ana ve/veya babasız olması, onlar tarafından ihmal edilip; dilencilik yapması, alkol veya diğer uyuşturucu maddeleri kullanma gibi sosyal tehlikelere ve kötü alışkanlıklara karşı koruması olması ve yalnızlığa sürüklenmiş olması da gerekmektedir (Gençcan, 2009:143).

Bu açıklamaların yansıması neticesinde, Türk Medeni Kanunu, Sosyal Hizmetler Kanunu ve Çocuk Koruma Kanunu ile birlikte korunmaya ihtiyacı olan çocuğu değerlendirirsek; bedensel, zihinsel, psiko-sosyal ve ruhsal gelişimi tehlike altında olup, ana ve babası tarafından ihmal, terk edilen veya onlarla birlikte yaşayıp istismara uğrayan, fuhşa, dilencilığe, uyuşturucu madde kullanımına itilen çocuklar şeklinde tanımlayabiliriz.

2.4. Korunmaya İhtiyaç Duymanın Nedenleri

Korunma ve bakım altında bulunan çocukların, korunmaya ihtiyaç duymaları her çocuğa göre farklılık göstermektedir.

Özellikle 20. yüzyılın ilk yarısında yaşanan 2 dünya savaşı ve onun devamında yaşanan toplumsal olaylar ile kimsesiz, korunmasız ve evlilik dışı çocukların sayısı giderek artmıştır. Sosyal ve ekonomik sorunlarla başa çıkamayan birçok aile, çocuklarının en temel ihtiyaçlarını karşılayamayıp parçalanma sürecine girmektedir. Ailenin parçalanmasında da en çok etkilenen çocuklar olmaktadır. Parçalanmış birçok ailenin çocukları da korumasız ve savunmasız bir durumda bakıma muhtaç hale gelmektedir.

Ailenin ekonomik şartlarının kötüleşmesi ve buna bağlı olarak ebeveynlerin boşanmaları, anne babanın hayatta olmayışı, anne babanın çocuğa karşı olumsuz tutum sergilemeleri, anne babanın suç işlemesi veya ahlaki olmayan şartlarda yaşaması çocuğun korunmaya ihtiyaç duymasının yolunun önünü açmaktadır (Cılga, 1989: 12). Bu tarz durumların oluşması çocukların bakımında bazı belirsizliklere ve yetersizliklere sebep olmaktadır. Dolayısıyla çocuğa bakmakla yükümlü birincil aile bireylerinin yokluğu halinde de çocuk korunmaya ihtiyaç duyacaktır (Kesen vd., 2010: 140). Bu tür durumların yaşandığı aileler genel olarak alt toplumsal statüye sahip olan ailelerdir.

Küreselleşmenin kültürel, sosyal, ekonomik ve siyasi boyutları olsa da genel olarak ekonomik boyutu üzerinde durulmakta ve küreselleşmenin yoksulluğu arttıran bir süreç olduğu kabul edilmektedir (Memiş, 2014:145). Küreselleşen dünya ile en zengin ve en fakir ülkeler ile buralarda yaşayan insanların hayat standartları arasında giderek artan bir farklılığın olduğu görülmekte ve böyle bir dünyanın da güvenli ve istikrarlı olması çok zordur. Bu süreç içerisinde ekonomik alanda yaşanan belirsizlik ve risk ortamı toplumsal alanda da kendini göstermektedir (Üşür, 2002). Toplumsal alanda hızlıca yaygınlaşan güvensizlik ortamı en çok yoksulları ve özellikle çocukları etkilemektedir.

Toplumda oluşan güvensizlik ortamı ile ailelerin içyapılarına özgü geçim ve hayat sürme planlarının olumsuz yönde değişimi, ekonomik sıkıntıların yaşanması ailenin kontrol işlevini ve çocuk yetiştirme düzenini bozar ve gelişmesi tehlike altına düşmüş çocuklar toplum açısından büyük ve önemli bir risk grubu olarak karşımıza çıkar (Cılga, 1994: 85). Korunmaya ihtiyacı olan çocukları oluşturacak olan bu risk grubunun ortaya çıkış nedenlerine yönelik yapısal bir değişim sağlanmadıkça bu durum devamlılık kazanarak bu çocukların artmasına sebep olacaktır.

Demirbilek (2000) yaptığı araştırmada, Türkiye’de korunmaya ihtiyacı olan çocukların olmasını ve bu sorunun artarak devam etmesinin başlıca nedenlerinin ekonomik ve sosyal yapının bozulmasından dolayı olduğunu belirtmiştir (Demirbilek, 2000: 151). Demirbilek, kırsal kesimde istihdamın azalması ve gelir dağılımının adaletsiz oluşumu sonucunda kentlere göç eden ailelerin burada daha çok geçim sıkıntısı yaşadığı ve bizzat ailenin kendisinin korunmaya ihtiyaç duyduğunu belirtmektedir (Demirbilek, 2000: 150). Ayrıca kentlerde var olan mevcut yapılaşma, çocukların sağlıklı gelişim sağlayacakları alanlar oluşturmada yetersiz kalmakta ve bunun sonucunda çocukların sosyalleşmelerinin, bilişsel, duygusal ve fiziksel gelişimlerinin önünde engel teşkil etmektedir (Aka ve Güngör, 2018: 188). Bu durumda çocukların bakımı ve gözetilmesi konusunda sorunlar yaşamasını beraberinde getirmektedir.

Ayrıca çocuklar fikren veya manen de korunmaya ihtiyaç duyabilirler. Anne ve babanın bilinçli olarak çocuklarını okula göndermemeleri, meslek edinmelerini ihmal etmeleri, özel eğitime ihtiyacı olan çocuğunu uygun bir kuruma yerleştirilmemeleri çocukların fikren korunmaya ihtiyaç hissetmelerine sebebiyet verebilmektedir (Akyüz, 1988: 14). Çocuğun ahlaki yönden zayıf durumda olması, yalan söylemesi, hatalı davranışlar yapması ve bunları alışkanlık haline getirmiş olması da çocuğun manen terk edildiğini ve korunmaya ihtiyacı olduğunu göstermektedir (Akyüz, 1988: 15).

Çocuk hangi sebeple korunmaya ihtiyacı olursa olsun ya da hangi sebepten korunma altına alınırsa alınsın her çocuğun kendi kendisine yetebilecek seviyeye gelene kadar durumuna uygun hizmet modellerinden yararlanmaya hakkı vardır (Çengelci, 1988: 204).

2.5. Korunmaya İhtiyacı Olan Çocukların Tespiti ve Tespiti ile Yükümlü Kurumlar

Kimstesiz durumda olan veya aile ortamı itibariyle çocuk yetiştirilmesinin uygun olmadığı evlerde hayatlarını sürdüren çocuklar, dünyanın hemen hemen her ülkesinde üzerinde durulan sorunlardan biri olmuştur.

Özellikle ülkelerin ekonomik zorluk çektiği, savaş ve yoksulluk içerisinde olduğu dönemlerde daha büyük oranda artmış olan korunmaya ihtiyacı olan çocuklar yüzyıllar boyunca devletler tarafından çözüm aranan konular arasındadır. Her toplum bu soruna kendi kültürleri, gelenek, görenekleri ve değerleri ölçüsünde çözüm bulmaya çalışmıştır.

Başlangıçta birçok toplumda çocukların tespitini ve bakımını hayırsever kişiler, dinî kurum ve yardım kuruluşları sağlarken, devlet-eğitim ilişkisinin gelişmesi ile beraber bu sorun devletin temel görevleri arasında yer almıştır (Oktay, 1989: 102).

Sosyal Hizmetler Kanunu’nun 21’inci maddesi ve Korunmaya Muhtaç Çocukların Tespiti, İnceleme, Koruma Kararlarının Alınması Ve Kaldırılmasına İlişkin Yönetmeliği’nin 7’nci maddesinde ve Çocuk Koruma Kanununa Göre Verilen Koruyucu Ve Destekleyici Tedbir Kararlarının Uygulanması Hakkında Yönetmelik’in 6’ncı maddesi korunmaya ihtiyacı olan çocukların bildirimi ile yükümlü olan kişi ve kurumları:

- Mahalli Mülki Amirler,

- Sağlık Kurum ve Kuruluşları,
- Köy Muhtarları,
- Genel Kolluk Kuvvetleri,
- Belediye Zabıta Memurları

Şeklinde belirtmiştir. Bu kişi ve kuruluşlar tespit ettikleri korunmaya ihtiyacı olan çocukları derhal İl Müdürlüklerine veya varsa ilçede sosyal hizmet merkezlerine bildirmekle görevlidirler.

Korunma ihtiyacı olan çocukların tespiti ve buna yönelik yapılan işlemlerden Türkiye’de AÇSHB’na bağlı İl Müdürlükleri sorumludur. Çocukların tespit edilmesi; bireysel dilekçeler, İl Müdürlüklerine iletilen telefon ihbarları veya e-posta başvuruları, basın haberleri, Başbakanlık İletişim Merkezi aracılığıyla gelen şikâyet ya da başvurular, ALO 183 Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı Telefon İhbar Hattına yapılan ihbarlar ve diğer resmî kurum ve kuruluşlardan gelen yazılar ile yapılmaktadır.

İl Müdürlüklerinde Korunmaya Muhtaç Çocuklar biriminde görev yapan meslek elemanları tarafından yapılan şikâyetin konusuna ilişkin gerekli sosyal inceleme yapılır. Çocuk, ailesi, komşuları, gerekirse okulu ve diğer sosyal çevresi ile görüşme yapılır. Yapılan görüşmelere istinaden detaylı bir bilgi elde edilerek sosyal inceleme raporu hazırlanır. Meslek elemanı hazırlanan sosyal inceleme raporunun sonuç kısmında çocuğa yönelik herhangi bir tedbir kararının uygulanmasına kanaat bildirirse tedbir kararının çıkarılması için yetkili mahkemeden talepte bulunulur.

Korunmaya ihtiyacı olan çocukların tespit edilmesinde ve incelenmesi, çocuklar hakkında koruma kararı durumunun değerlendirilmesi 2828 sayılı Kanunun 21’inci ve 22’nci maddelerinde belirtilmiştir.

2.6. Koruma Önlemi ve Koruma Kararı

Korunmaya ihtiyaç duyacak duruma gelen bir çocuğun yüksek yararının sağlanabilmesi için toplumsal koruma sisteminin devreye sokulması gerekir. Toplumsal koruma sistemi; çevresel veya ailevi sebeplerle bakımı sağlanamayan, kimsesiz ve güvenliği tehlike altına düşmüş çocuklara ve gençlere sağlık, eğitim bakım, beslenme, sosyal güvenlik ve gelişimini sağlamayı ve tamamlamayı amaçlayan hizmetler ve kurumların tümünü ifade eder (Şeker, 2009: 66-67).

Korunmaya ihtiyacı olan çocuklar hakkında koruyucu ve destekleyici tedbirlerin uygulanması veya kurum bakım modellerinden faydalandırılması; toplumsal koruma sisteminin öncelikli niteliklerini taşıyan, sosyal refah hizmeti sunan uygulamalardır (Cılga, 1994: 54). Sosyal refah devleti korunmaya ihtiyacı olan çocuk ve ergenlerin bakımını ve yetiştirilmesini üstlenmekte, çocukların maddi ve manevi tüm gereksinimlerini giderme sorumluluğunu yerine getirmektedir (Öztürk ve Ünal, 2015: 119). Böylece onların ileriki hayat dönemlerini daha sağlıklı bir şekilde sürdürmeleri yönünde uygulamalar yapmaktadır.

Koruma önlemi geniş tanımıyla yargının veya onun yönetsel çevresinin, çocuğun güvenliğinin sağlanmasını gerektiren olumlu sonuçların sebeplerini hazırlayarak çocuğun zarar görmesini engellemek amacıyla idari ya da yargı mercileri tarafından çocuğun korunmasına ilişkin alınan önlemlerdir (İnan, 1996: 15).

Çocukların korunması için, disiplinler arası yaklaşımla müdahalelerin yapılması, hizmetler arasında koordinasyon birliğinin olması, aile, akraba ve bakımını sağlayacak kişilerin nitelikli olması, sosyal beceri eğitimi, yeterliliğini arttıracak projeler ve problem çözmelerini kolaylaştıracak programların yapılması gerekmektedir (Şimşek vd., 2008: 245). Her yıl korunmaya ihtiyacı olan çocukların sayısının arttığı düşünüldüğünde bu programlar çocukları koruma noktasında etkili bir önlem olacaktır.

Ülkeler, sosyal devlet olmanın gereklilikleri ölçütünde, gelecekleri açısından en önemli faktör olan çocukların sosyal, ruhsal, biyolojik ve fizyolojik olarak en nitelikli şekilde yetiştirilmesi ve topluma değerli bir birey olarak kazandırılması için bazı hizmetler yürütmektedir. Bunlar; aileye yönelik rehberlik edici ve yönlendirici hizmetler, çocuklara yönelik eğitim, güvenlik ve sağlık hizmetleri, korunmaya ihtiyacı olan çocuk statüsünde kabul edilen çocuklar için de rehabilitasyon, bakım ve koruma hizmetleridir.

Bir sistem olarak ele alınması gereken korunmaya ihtiyacı olan çocuklar, diğer birçok sistemle devamlı bir ilişki ve etkileşim içerisinde bulunurlar. Bu ilişki sistematigi, çocuğun ailesinden sosyal çevresine, topluma, yürürlükteki yasalara ve uygulanan politikalara kadar devam etmektedir. Toplumsal ve ekonomik politikalar, uygulandığı toplumların kültürel değerlerini, insanların etkileşimlerini ve aile içi ilişkileri düzenlediğinden, sistemde oluşabilecek herhangi bir değişiklik diğer alt sistemleri ve haliyle sistemin tümünü etkilemiş olacaktır. Bu sebeple sosyal politikalardaki değişimler, aile bireylerinin kaybı, ekonomik darlığa düşme, ebeveynlerin boşanması gibi olumsuz durumlar, çocuğunda aynı oranda etkilenmesine sebep olacaktır (Yolcuoğlu, 2009: 45). Sağlıklı bir çocuk koruma sisteminin varlığı bu olumsuz etkilenme düzeyini daha minimum seviyeye indireyecektir.

Sosyal hizmet mesleği çocuk, aile ve toplumun diğer kesimlerine yönelik olumlu müdahalelerde bulunan, toplumda var olan sorunları bütüncül bir yaklaşımla ele alan ve bu doğrultuda sosyal politika ve projeler üreten bir meslek disiplini (Güngör ve Erdurak, 2012: 30). Çocuk koruma sorununa ilişkin ilk sistematik kurum olarak kurulan Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu (SHÇEK), çocuk koruma sistemini biçimlendiren ve korunmaya ihtiyacı olan çocuklara yönelik ebeveyn rolünü üstlenen bir kurum olması açısından oldukça önemlidir. SHÇEK 1983 yılında çıkarılan Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Kanunu ile kurumsal bir yapı olma özelliği kazanmıştır. Çocuk koruma politikalarında yaşanan değişimler ve kurumsal yapıdan kaynaklanan bazı sorunlar nedeniyle SHÇEK 2011 yılından itibaren Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı çatısı altında devam etmiş ve 2018 yılında yeni oluşan cumhurbaşkanlığı hükümet sistemi neticesinde Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığına bağlı Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğünce politikalarını ve çalışmalarını yürütmektedir.

Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı'na bağlı Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğünün (ÇHGM), çocukların korunması açısından belirlemiş olduğu politikaları ve hedefleri vardır. Bunlar:

- Çocuğun korunmaya ihtiyaç hissedecek duruma gelmesinin engellenmesi ve çocuğun varsa eğer öncelikle ailesi yanında kalmasını sağlayacak sosyal politikalar geliştirmek,
- Ailesi yanında bakımı sağlanamayan çocukların, ailelerine yakın ortamlarda kalmalarını sağlayabilmek için, evlat edindirme, koruyucu aile ve çocuk evleri hizmetlerinden faydalandırılmasını sağlamak,
- Suça karışmış çocukların topluma kazandırılması için önleyici hizmet modelleri oluşturmak,
- Çocuğa yönelik ihmal ve istismarı engellemek,
- Çocuğa hizmet veren kurum ve kuruluşlarla işbirliği içerisinde olup, çocuk için yapılacak proje ve hizmetlerin tek elden daha verimli olmasını sağlamak,
- Çocuk haklarının ülkenin her bölgesinde eksiksiz olarak uygulanmasını sağlamak ve bunun takipçisi olmak
- Yatılı bakım hizmeti sağlayan kurum ve kuruluşların hizmet kalitesini uluslararası standart seviyesinin üzerine çıkarmak,
- Sokakta yaşayan veya çalıştırılan çocukları dışarının tehlikelerinden alıkoymak için sokaktan alıp rehabilite ettikten sonra toplum içerisinde kendine yer edinebilmesi için yönlendirici konumda olma,
- Çocuk işçiliğinin sonlandırılması, çocuğa karşı şiddet, ihmal ve istismarın önlenmesi için toplum bilincini ve duyarlılığını arttıracak etkinlikler düzenlemek,
- Toplumun kurum bakımında kalan çocuklara yönelik olumsuz bakış açılarının pozitifte döndürülmesi için çalışmalar yapmak,
- Medyada çocuk haklarının korunması, kurum hizmetlerine gönüllü katılımın sağlanması konularında bilgilendirici çalışmalar yapılarak kamuoyu duyarlılığının artırılmasını sağlamak,
- Çocukları akademik, kültürel ve sportif faaliyetlere yöneltecek ve başarılarını arttıracak etkinlikler düzenlemek,
- Kurum bakımında kalan çocukları kurumdan ayrıldıktan sonra sosyal ve ekonomik yönden korumak için 2828 sayılı Kanun kapsamında işe yerleştirmelerini sağlamak ve bu şekilde akademik başarılarının artmasına imkân sağlamak,
- Çocuğa yönelik hizmet veren alanlarda çalışan personellerin ihtisaslaşmasını ve uzmanlaşmalarını sağlayacak eğitimler yaparak personellerin hizmet kalitelerini arttırmak ve bir standart oluşturmak.
- Çocuk alanında uygulamaları kolaylaştıracak mevzuat çalışmalarının yapılması,
- Ülkemizi çocuk hizmetleri alanında örnek teşkil edecek ülke haline getirmektir.

Seyyar (2007), sosyal hizmetin çocukları koruma ile ilgili temel hizmet anlayışını ve hedeflerini şu başlıklar altında sıralamıştır:

1) Korunma ihtiyacı olan çocuğun öncelikle öz ailesi veya başka bir ailesi yanında kalmasının sağlanması, olmaması halinde diğer modellerin değerlendirilmesi,

2) Hizmetin sunulduğu koruma kapsamında bulunan çocukların, zihni ve ahlaki yönden dengeli bir şekilde gelişmesine; kendisine saygılı, çevresine duyarlı, iletişim becerileri olan, sosyal sorumluluk bilincine sahip, iş ve mesleki olarak yönlendirilmesi,

3) Yatılı sosyal hizmet kuruluşlarının, çocuğun yüksek yararı göz önünde bulundurularak kardeşlerin bir arada ve varsa aile bireylerine yakın olacak yerde kalmalarına imkân sağlamasına,

4) Sosyal hizmetlerin yürütülmesinde ve uygulanmasında din, dil, ırk, siyaset, cinsiyet ve düşünce ayrımı yapılmaksızın, her ferdin ihtiyaç önceliğine ve derecesine göre özen göstermesi,

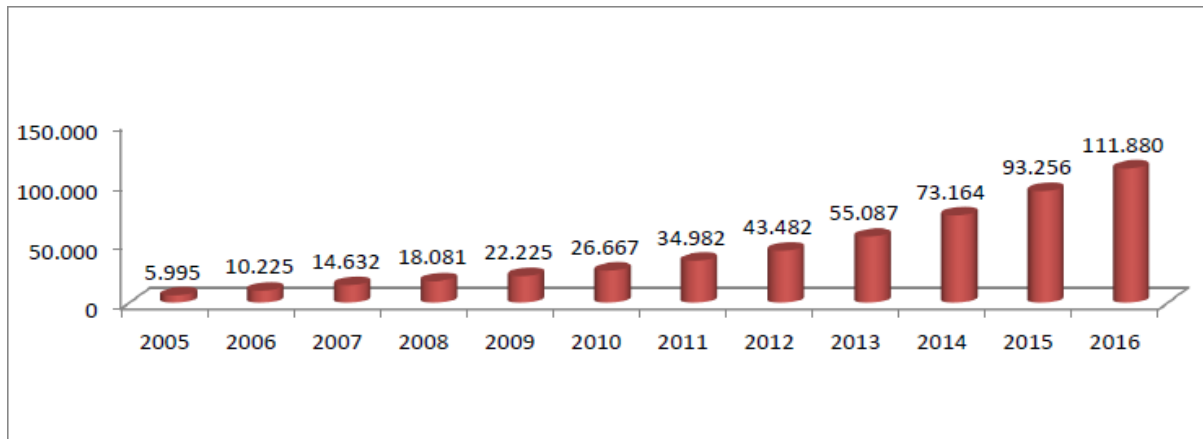
5) Uygulanan faaliyet ve programların devletin gözetimi ve denetiminde, bazı alanlarda gönüllü katkı ile birlikte bir bütün halinde sunulması,

6) Kişinin haysiyet ve şerefine özen gösterilmesi, hayatın gizliliği esasına ve kişilik haklarının ihlal edilmemesi gerekliliğine,

7) Yapılan planlamaların ve uygulamaların toplumun ihtiyaçları göz önünde tutularak belirlenmesini hedeflemelidir (Seyyar, 2007: 272).

Korunmaya ihtiyacı olan çocuklar hakkında bakım tedbiri veya koruma kararı verilmeden aileleri yanında da korunmaları sağlanmaktadır.

Şekil 1: Korunma Kararı Alınmadan Ailesi Yanında Desteklenen Çocuk Sayısı

Kaynak: Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı Faaliyet Raporu (2016)

Yıllara göre korunmaya ihtiyacı olup, ailesi yanında desteklenen çocuk sayısına ilişkin tablodur. Bu kapsamda, 2016 yılı verilerine göre 111.880 çocuğumuz hakkında koruma kararı alınmadan ekonomik destek, eğitim ve danışmanlık hizmetleri verilerek aileleri yanında desteklenmeleri sağlanmıştır.

Şekil 2: 2017 Yılı Korunmaya İhtiyacı Olan Çocuğa Yönelik Hizmetler

ÇOCUĞA YÖNELİK HİZMETLER	Çocuk Sayıları
Kuruluş Bakımı Altında Bulunan	14.189
Koruma Altına Alınmadan Aile Yanında Destek Verilen	104.729
Aileye Döndürülen Çocuk (2005-2017)	11.342
Toplam Evlat Edindirilen	16.171
Koruyucu Aile Yanında Bakımı Sağlanan	5.642
Koruyucu Aile Sayısı	4.654
Özel Kreş ve Gündüz Bakım Evlerinde Ücretsiz Bakılan	2.400

Kaynak: Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı 2017 Yılı İstatistiki Bilgiler

Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığının 2017 yılı istatistiki verilerinde korunmaya ihtiyacı olan çocuklara koruma önlemi kapsamında çeşitli uygulamalar yapılmakta ve önlemler alınmaktadır. Buna göre; 14189 çocuk kuruluş bakımı altında, 104729 çocuk kurum bakımı altına alınmadan aile yanında sosyal ve ekonomik destek verilerek, 11342 çocuk aileye döndürülerek, 16171 çocuk evlat edindirilerek, 5642 çocuk koruyucu aile yanında bakılarak ve 2400 çocuk da özel kreş ve gündüz bakım evlerinden ücretsiz faydalandırılarak korunmaları sağlanmaktadır.

Korunma kararı genel olarak çocuğun reşit olduğu yaşa kadar devam eder ancak, çocuğun korunma kararının alınmasına sebep olan durumların ortadan kalmış olması ile reşit olacağı yaşı beklemeden de kaldırılabilir veya bu şartların devam etmesi halinde reşit olduktan sonra da koruma kararı devam edebilir. Reşit olduktan sonra devam etmesi için çocuğun tek başına hayatını idame ettiremeyecek durumda olması şartı vardır. Çocuğun onay şartına bağlı olarak ortaöğretime devam edenlerin korunma kararı 20 yaşına kadar, herhangi bir yükseköğretim programına devam edenlerin de 25 yaşına kadar uzatılabilir. Bedensel, zihinsel ve ruhsal engelleri sebebiyle devamlı bakıma ihtiyacı olanlarında herhangi bir yaş sınırına gerek kalmaksızın koruma kararlarının uzatılabileceği belirtilmiştir (2828 Sayılı Sosyal Hizmetler Kanunu, 24. m).

Koruma kararı kalktıktan sonra da çocukların kurum sonrası yaşantılarında onları tehlikelerden koruyup sosyal hayat içerisinde ekonomik ve manen desteklenmesini sağlayan önemli düzenlemeler bulunmaktadır. Bunlardan en önemlisi Sosyal Hizmetler Kanunu Kapsamında Tanınan İstihdam Hakkının Kullanımına İlişkin Yönetmelik ve bunun uygulanmasına yönelik bilgilerin yer aldığı 2016/01 sayılı Sosyal Hizmetler Kanunu Kapsamında Tanınan İstihdam Hakkının Kullanımı ve Bakım Sonrası Rehberlik Hizmetleri konulu genelge ile çocukların kamu kurumlarında işe yerleştirilmelerinin sağlanmasıdır. İlgili yönetmelikte bu haktan faydalanacak çocukların reşit olduğu tarih itibarıyla en az 2 yıl süreyle AÇSHB'nin sosyal hizmet modellerinden birinden faydalanmış olması gerektiği belirtilmektedir (4/1-c m).

Ayrıca AÇSHB ve Diyanet İşleri Başkanlığı arasında imzalanan protokol ile çocuğun korunmaya ihtiyaç duyacak hale önlenmesine yönelik çalışmalar yapılmaktadır. Bu protokole göre; Aile içerisinde yaşanan problemlerin çözümüne yönelik danışmalık hizmeti sağlanmakta, her alanda bilimsel etkinlikler yapılmakta, aile ve çocuğun

eğitimine ilişkin projeler hazırlanmakta, ailelerin parçalanmasını engelleyecek çalışmaların yürütülmesi kararlaştırılmıştır (Özdemir, 2012: 206).

2828 sayılı Sosyal Hizmetler Kanunu'nda "korunma kararı", TMK'da "koruma önlemleri" ve ÇKK'da "koruyucu ve destekleyici tedbirler" olarak adlandırılan çocuğa yönelik koruma önlemleri ve tedbirlere aşağıdaki başlıkta daha detaylı değinilmiştir.

2.7. Çocuk Koruma Kanunu Kapsamında Uygulanan Koruyucu ve Destekleyici Tedbir Kararları

Sosyal hizmet mesleğinin başlangıç noktası bireylerin sosyal varlıklar olduklarının bilinmesidir. İnsan birçok ihtiyaçlarını giderebilmek için diğer insanlara bağlıdır. Kişinin gelişimini sağlayabilmesi için diğer insanlar tarafından sunulan koruma, yönlendirme ve eğitime ihtiyaç duyarlar. Kişinin varlığı psiko-sosyal açıdan ne kadar güçlü olsa da bu durum diğer insanların eylem ve seçimleriyle de ilgilidir. İnsanların birbirlerine bu denli bağımlılığı ve sosyal hayattaki güçleri, ilişki ve iletişimlerinin kalitesi yani en geniş tanımıyla sosyal işlevselliğin arttırılması bu mesleğin alandaki uygulamalarının ve tedbirlerinin temelidir (Sheafor ve Horejisi, 2014: 23). Bu anlamda sosyal işlevselliğin arttırılmasına en çok ihtiyacı olan gruplardan biri korunmaya muhtaç çocuklara yönelik bazı koruyucu ve destekleyici tedbirler uygulanmaktadır.

5395 sayılı Çocuk Koruma Kanunu'nun (ÇKK) 5'inci maddesinin 1'inci fıkrasında, çocuğun öncelikle ailesi yanında korunmasını sağlamaya yönelik alınacak tedbirlere koruyucu ve destekleyici tedbirler denildiği ve bunların; danışmanlık, eğitim, bakım, sağlık, barınma tedbirleri olduğu belirtilmektedir.

Çocuk Koruma Kanunu'nun, Koruyucu ve Destekleyici Tedbir Kararının Alınması başlıklı 7'nci maddesinde;

“(1) Çocuklar hakkında koruyucu ve destekleyici tedbir kararı; çocuğun anası, babası, vasisi, bakım ve gözetiminden sorumlu kimse, Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu ve Cumhuriyet savcısının istemi üzerine veya re'sen çocuk hâkimi tarafından alınabilir.

(2) Tedbir kararı verilmeden önce çocuk hakkında sosyal inceleme yaptırılabilir.

(3) Tedbirin türü kararda gösterilir. Bir veya birden fazla tedbire karar verilebilir.

(4) Hâkim, hakkında koruyucu ve destekleyici tedbire karar verdiği çocuğun denetim altına alınmasına da karar verebilir.

(5) Hâkim, çocuğun gelişimini göz önünde bulundurarak koruyucu ve destekleyici tedbirin kaldırılmasına veya değiştirilmesine karar verebilir. Bu karar acele hâllerde, çocuğun bulunduğu yer hâkimi tarafından da verilebilir. Ancak bu durumda karar, önceki kararı alan hâkim veya mahkemeye bildirilir.

(6) Tedbirin uygulanması, onsekiz yaşın doldurulmasıyla kendiliğinden sona erer. Ancak hâkim, eğitim ve öğrenimine devam edebilmesi için ve rızası alınmak suretiyle tedbirin uygulanmasına belli bir süre daha devam edilmesine karar verebilir.

(7) Mahkeme, korunma ihtiyacı olan çocuk hakkında, koruyucu ve destekleyici tedbir kararının yanında 22.11.2001 tarihli ve 4721 sayılı Türk Medenî Kanunu hükümlerine göre velayet, vesayet, kayyım, nafaka ve kişisel ilişki kurulması hususlarında da karar vermeye yetkilidir” maddelerinde tedbirin hangi şekilde, nasıl ve kimler tarafından alınacağı belirtilmiştir (ÇKK, 2005)

Kararı veren mahkeme çocuğun gelişimini göz önüne alarak, tedbir kararını kaldırabilir, değiştirebilir veya süresini uzatabilir (ÇKK, 2005).

Korunmaya ihtiyacı olan çocukların birçoğu gelecekleri hakkında endişe duymaktadır. Gelecekleri konusunda iyimser düşünen korunmaya ihtiyacı olan çocukların sayısı yok denecek kadar az olsa da, bu çocuklar arasında en iyi durumda olanları ise gelecekleri hakkında sadece kayıtsız kalabilmektedirler (Kesen vd., 2007: 361). Bu duygu ve düşünceyi yaşayan gençlerde kişilik ve davranış bozuklukları olabilmektedir. Bu nokrada koruyucu ve destekleyici tedbirler ile de çocuklar desteklenmektedir.

2.7.1. Danışmanlık Tedbiri

5395 sayılı ÇKK’nın 5/1-a maddesinde; danışmanlık tedbiri, “çocuğun bakımından sorumlu olan kimselere çocuk yetiştirme konusunda; çocuklara da eğitim ve gelişimleri ile ilgili sorunlarının çözümünde yol göstermeye yönelik tedbirler” olduğu, Çocuk Koruma Kanununa Göre Verilen Koruyucu ve Destekleyici Tedbir Kararlarının Uygulanması Hakkındaki Yönetmeliği’n 12/2 maddesinde de; “danışmanlık tedbirleri, çocuğun ailesinin yanında korunmasını sağlamak veya çocuk hakkında verilen tedbir kararlarının uygulanması sırasında onu desteklemek ya da uygulanması muhtemel tedbirler hakkında bilgilendirmek amacıyla uygulanır.” ibareleri ile tanımlanmaktadır.

25.10.2008 tarih ve 27035 sayılı Resmî Gazetede yayınlanarak yürürlüğü giren Danışmanlık Tedbiri Kararlarının Uygulama Usul ve Esasları Hakkında Tebliğ’in 5’inci maddesinin 1’inci fıkrasında danışmanlık tedbiri kararının amaç ve kapsamı ortaya konulmuştur.

a) Çocuğun ailesi yanında korunmasını sağlamak veya çocuk hakkında verilen tedbir kararlarının uygulanması sırasında onu ve bakımından sorumlu olan kimseleri desteklemek ya da uygulanması muhtemel tedbirler hakkında bilgilendirmek amacıyla uygulanır.

b) Bazı sorun alanlarında tek başına riski azaltıcı bir müdahale olarak bazılarında ise, diğer tedbirlerin uygulanmasından önce veya diğer tedbirlerle birlikte, o tedbirlere destek vermek amacıyla uygulanır.

c) Danışmanlık tedbirlerinin kapsamı, çocukların bedensel, zihinsel, psiko-sosyal, duygusal gelişimini desteklemek, okul, aile ve sosyal çevresi ile uyumunu güçlendirmek ve yeteneklerine uygun bir meslek sahibi olarak hayata hazırlanmalarını sağlamak amacıyla okul başarısızlığı, okuma yazma bilmeme, okul devamsızlığı, gibi eğitim sorunlarının çözümüne yönelik faaliyetler ve okul başarısını artırma; madde kullanımı, davranış bozukluğu, cinsel istismar, ergenlik sorunları, öfke kontrolü, sosyal beceri

sorunu, aile içi iletişim problemleri, ailede parçalanma, ailede çocuğun değeri konusunda yeterli duyarlılığın olmaması, ailenin göçe bağlı sorunları, gibi konularda korunma ihtiyacı olan veya suça sürüklenen çocuğu, aileyi ve çocuğun bakımından ve eğitiminden sorumlu kişileri bir arada sistematik bir şekilde ele alan, suç ve mağduriyetin tekrarlanmasını engellemek üzere riskleri ve koruyucu önlemleri değerlendiren ve normal gelişimi destekleyen, müdahale eden, psiko-sosyal ve eğitsel destek hizmetleri olarak uygulanır.

ç) İhtiyaç duyulan danışmanlığın içeriği, sosyal inceleme raporunda belirtilir. Sosyal inceleme raporu, bu tedbire ihtiyacı ortaya koyan sorun veya durumun gerektirdiği uzmanlığı tarif edici ve bu tedbire ilişkin önerileri açıklayıcı nitelikte düzenlenmelidir (Danışmanlık Tedbiri Kararlarının Uygulama Usul ve Esasları Hakkında Tebliğ, 2008: 2).

Danışmanlık tedbirini; ilgisine göre Milli Eğitim Bakanlığı (MEB), Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı (AÇSHB) ve yerel yönetimler uygulamakla yükümlüdürler. Danışmanlık hizmeti, kurumlarda çalışan sosyal çalışma görevlileri ve bu alanda eğitim alarak uzmanlaşmış diğer meslek elemanları tarafından yürütülür (Çocuk Koruma Kanununa Göre Verilen Koruyucu ve Destekleyici Tedbir Kararlarının Uygulanması Hakkındaki Yönetmelik, 2006: 6).

2.7.2. Eğitim Tedbiri

5395 sayılı ÇKK'nın 5/1-b maddesinde; eğitim tedbiri, “çocuğun bir eğitim kurumuna gündüzlü veya yatılı olarak devamına; iş ve meslek edinmesi amacıyla bir meslek veya sanat edinme kursuna gitmesine veya meslek sahibi bir ustanın yanına yahut kamuya ya da özel sektöre ait işyerlerine yerleştirilmesine yönelik tedbir” ve Çocuk Koruma Kanununa Göre Verilen Koruyucu ve Destekleyici Tedbir Kararlarının Uygulanması Hakkındaki Yönetmelik'in 13'üncü maddesinde; eğitim tedbiri, “Eğitim tedbiri, çocuğun bir eğitim kurumuna gündüzlü veya yatılı olarak devamına; bu şekilde eğitim alması mümkün olmayan çocukların evde eğitim almalarına, özel eğitim almaları gereken çocukların eğitsel ihtiyaçları doğrultusunda ilgili eğitim kurumuna devamına, kendilerine, ailelerine, öğretmenlerine ve okul personeline; uzman personel, araç gereç sağlanmasına yönelik tedbirler ile çocuğun iş ve meslek edinmesi amacıyla bir meslek veya sanat edinme kursuna gitmesine veya meslek sahibi bir ustanın yanına yahut kamu ya da özel sektöre ait işyerlerine yerleştirilmesine yönelik tedbirlerdir.” Şeklinde tanımlanmaktadır.

Eğitim tedbiri kararı, ilgisine göre Milli Eğitim Bakanlığı veya Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı (AÇSHB) tarafından yerine getirilmektedir.

2.7.3. Bakım Tedbiri

Her çocuğun anne ve baba ile birlikte yaşamaya, onlara sahip olmaya ve bir ev ortamında yaşamaya hakkı vardır. Ancak çeşitli sebeplerle çocuklarla sahip oldukları bu haklardan mahrum olabilmekte, yakın çevresinde tarafından sahiplenilmemekte ve birinin

bakımına ihtiyaç duyabilmektedir. Bu durumlarda çocukların bakımını ve iyi bir birey olarak yetiştirilmesini devletler üstlenirler. Çocuğun günlük ihtiyaçlarını karşılayabilecek ortamın hazırlanması, onun sağlıklı ve eğitilmiş bir birey olmasının sağlanmasına ihtiyaç duyulacaktır. Alanında uzman konu ile ilgili personelin istihdamı ve bakıma ilişkin bu şartlar devletler tarafından kanunlar ile düzenlenirler.

5395 sayılı ÇKK'nın 5/1-c maddesinde; bakım tedbiri, “çocuğun bakımından sorumlu olan kimsenin herhangi bir nedenle görevini yerine getirememesi hâlinde, çocuğun resmî veya özel bakım yurdu ya da koruyucu aile hizmetlerinden yararlandırılması veya bu kurumlara yerleştirilmesine yönelik tedbirler” ve Çocuk Koruma Kanununa Göre Verilen Koruyucu ve Destekleyici Tedbir Kararlarının Uygulanması Hakkındaki Yönetmelik'in 14'üncü maddesinde; bakım tedbiri, “çocuğun bakımından sorumlu olan kimsenin herhangi bir nedenle görevini yerine getirememesi hâlinde, Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu tarafından çocuğun resmî veya özel bakım yurduna yerleştirilmesi ya da koruyucu aile hizmetlerinden veya Kurumun bu kapsamda yürüttüğü hizmet modellerinden yararlandırılmasına yönelik tedbir” olduğu belirtilmektedir.

İlgili Yönetmelik'in 14'üncü maddesinin 3'üncü fıkrasında, bakım ve sağlık tedbirlerinin beraber uygulanmasını gerektiren durumlarda, öncelikle suça sürüklenmiş veya korunmaya ihtiyacı olan çocuklardan tedavi olması gereken ağır ruh sağlığı bozukluğu ve madde bağımlılığı sebebiyle fiziksel sorunları olanların rehabilitasyonu, bu amaçla açılmış kuruluşlarda gerçekleştirilmelidir, denilmektedir.

Çocuğun, töre ve namus gibi can güvenliğinin tehlikede olduğu durumlarda ek güvenlik önlemlerinin alınması ve gerekirse yerinin de gizli tutulması vurgulanmıştır (2012/15 Çocuk Hizmetlerine İlişkin Genelge, 2012: 6).

Bakım tedbiri kararı, AÇSHB'ye bağlı Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğü (ÇHGM)⁴ bünyesinde hizmet vermekte olan kurum ve kuruluşlarca yerine getirilmektedir. ÇHGM sosyal hizmet uygulamaları kapsamında korunmaya ihtiyacı olan çocukların korumasını ve bakımını sağlamayı amaçlamaktadır. Bu koruma bazen ailenin de içinde olduğu destek hizmetleriyle çocuklarının aile yanında kalmasını sağlamak, bazen koruyucu aile ve evlat edindirme ile bazen de kurum bakım hizmeti verilerek gerçekleştirilmektedir.

⁴ 8 Haziran 2011 tarihinde “633 sayılı Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname” 27958 sayılı Resmî Gazetede yayımlanarak yürürlüğe girmiştir. Bu Kararname ile uzun yıllar korunmaya muhtaç çocukların bakım ve korunmasını sağlayan Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Genel Müdürlüğü(SHÇEK) kapatılarak Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı kurulmuştur. SHÇEK'in taşra teşkilatında görev yapan sosyal hizmet kuruluşları da bu kararname kapsamında Aile ve Sosyal Politikalar İl Müdürlüklerine bağlanmıştır. Söz konusu KHK sosyal hizmetler ve yardımlara ilişkin ulusal düzeyde politika ve stratejileri geliştirme, uygulamaların devamlılığını sağlama ve dezavantajlı grupların korunması ve bakımı görevini Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı'na vermiştir. 16 Nisan 2017 referandumu ile yapılan Anayasa değişikliği sonucu geçilmiş olan Cumhurbaşkanlığı Sisteminde Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı ile birleşen Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı yeni teşkilat yapısı ile Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı adını alarak faaliyetlerine devam etmektedir. Bu aşamadan sonra dezavantajlı gruplardan birisi sayılan korunmaya muhtaç çocuklarla ilgili bakım, koruma, evlat edindirme hizmetleri ile birlikte koruyucu aile hizmetlerini uygulama ve koordine etme yetkisi de Bakanlığın “Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğü” tarafından yerine getirilmektedir.

2.7.4. Sağlık Tedbiri

5395 sayılı ÇKK'nın 5/1-d maddesinde; sağlık tedbirinin, “çocuğun fiziksel ve ruhsal sağlığının korunması ve tedavisi için gerekli geçici veya sürekli tıbbî bakım ve rehabilitasyonuna, bağımlılık yapan maddeleri kullananların tedavilerinin yapılmasına yönelik tedbirler” olduğu ifade edilmektedir.

Çocuk Koruma Kanununa Göre Verilen Koruyucu ve Destekleyici Tedbir Kararlarının Uygulanması Hakkındaki Yönetmelik'in 16'ncı maddesinde ise sağlık tedbirinin, “çocuğun fiziksel ve ruhsal sağlığının korunması ve tedavisi için gerekli geçici veya sürekli tıbbî bakım ve rehabilitasyonu ile madde bağımlısı olanların tedavilerinin yapılmasına yönelik tedbir” olduğu ifade edilmektedir.

İlgili yönetmeliğin 16/13-14 maddelerinde, alkol, uyuşturucu veya herhangi bir uyarıcı madde bağımlısı olan çocukların tedavi altına alınmasına yönelik verilen sağlık tedbiri kararlarında tedavinin yapılması için çocuğun rızasının aranmayacağı ve tedbirin uygulanması sürecinde kurum uzmanı tarafından madde bağımlısı çocuğa madde kullanımının etkileri ve sonuçları hakkında bilgi verilir. Tedbirin yerine getirilmesinde Sağlık Bakanlığına bağlı İl Sağlık Müdürlükleri marifetiyle uygun kurum ve kuruluşlar belirlenerek görevlendirilir. Ayakta tedavi edilmesine karar verilen çocukların tedavisin; ailesi, vasisi, bakımını üstlenen kişiler veya haklarında bakım tedbiri kararı verilmişse bunu yerine getirmekle görevli kişiler tarafından belirlenen sağlık kurumlarına götürülmeleri sağlanır.

2.7.5. Barınma Tedbiri

5395 sayılı ÇKK'nın 5/1-e maddesinde; barınma tedbirinin, “barınma yeri olmayan çocuklu kimselere veya hayatı tehlikede olan hamile kadınlara uygun barınma yeri sağlamaya yönelik tedbirler” olduğu belirtilmektedir.

Çocuk Koruma Kanununa Göre Verilen Koruyucu ve Destekleyici Tedbir Kararlarının Uygulanması Hakkındaki Yönetmelik'in 15'inci maddesinde ise barınma tedbirinin, “yaşamını devam ettirmek için yeterli ve sağlıklı bir barınma yeri olmayan çocuklu kimselere veya hayatı tehlikede olan hamile kadınlar ile bunların çocuklarına uygun barınma yeri sağlamaya yönelik tedbirler” olduğu ifade edilmektedir.

İlgili yönetmeliğin 15/2-3 maddelerine göre barınma tedbiri kararı verilen kişilerin sağlık kontrollerinin yapıldıktan sonra kuruma teslimleri yapılır ve istemeleri halinde kimlikleri ve adresleri gizli tutulur.

Barınma tedbiri kararı, ilgisine göre Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler İl Müdürlükleri (AÇŞHİM) veya Milli Eğitim İl Müdürlükleri tarafından yerine getirilir.

2.8. Koruma ve Bakım Altında Bulunan Çocuklara Yönelik Hizmet Veren Kurum Bakım Modelleri

Kimsesiz ve korunmaya ihtiyaç duyan çocukların sayısının artması, bu çocuklara aile ortamının sağlanması, çocukların toplumsallaşma boyutunun yönlendirilmesinde temel hizmeti sağlayacak kurumlara ihtiyacı doğurmuştur (Yaman ve Ekinci, 1998: 29). Çocukların yetiştirilmesinde başlıca görevli temel kurum aile olmasına rağmen, aile kurumunun işlevini yitirmesi ile ortadan kalktığı durumlarda çocukların bakımı ve korunması yatılı sosyal hizmet kuruluşları tarafından yerine getirilmektedir.

Bakım; bireylerin, bedensel, ruhsal ve sosyal açıdan kendi başlarına hayatlarını sürdürmeleri amacıyla resmî, özel ve gönüllü kuruluşlar aracılığıyla sağlanan ve sürekliliği olan faaliyetlerdir (Tomanbay, 2017: 149).

Bir çocuğun korunmaya ihtiyacının olduğu tespit edildiğinde çocuğun durumuna uygun olarak ailesi veya yakınları yanında aynı nakdi yardımla desteklenmekte ya koruyucu aile yanına yerleştirilmekte ya evlatlık edindirilmekte ya da yetiştirme yurdu, çocuk yuvası, çocuk evleri gibi yatılı sosyal hizmet kuruluşlarına yerleştirilmektedir. Bu kurumlar aracılığıyla sağlanan bakım modeli kurum bakımı olarak adlandırılmaktadır (Elmacı, 2010: 951).

Kurum Bakımı; çocuğun bakımını üstlenecek bir ailesi ve yakınının olması veya bunların sorumluluklarını yerine getiremediğine devletin resmî organları tarafından karar verildiğinde, çocuk için en iyi ortamın sağlanması amacıyla resmî kurumlar aracılığıyla belirli bir süre ya da sürekli olarak sunulan bakım hizmeti demektir (Cengiz ve Kılınç, 2016: 158). Herhangi bir sebeple korunmaya ihtiyaç duyan kişilere kurumsal bakım hizmetleri doğrultusunda sunulan imkânlar kurum bakımı aracılığıyla verilmektedir (Seyyar, 2007: 172).

Yazıcı (2012: 506) kurum bakımını; benzer özelliklere sahip olan çocukların belirli bir alan içerisinde toplu bir şekilde barınıp korunması veya bir aile ortamı olmayan varsa da orada yaşama şansı bulunmayan çocukların gruplar halinde bir kurum içerisinde yaşamaları ve o kurumda anne baba görevini sağlayan yetişkinler tarafından bakılmaları olarak tanımlanmaktadır.

Şeker (2015: 54) ise kurum bakımını; bakım tedbiri kararı verilmiş olan çocukların meslek elemanları gözetiminde, rehabilitasyon ve günlük bakımlarının yapılması, eğitsel ve psikososyal boyutlarda geliştirilmelerinin yanında boş zamanlarının da değerlendirilerek geleceğe hazırlandığı tam zamanlı verilen hizmetler şeklinde belirtmektedir.

Oktay (1989), kurum bakımının öneminden bahsederken;

Anne ve babası tarafından yeteri kadar bakım ve gözetimi sağlanamayan, ebeveynlerinden biri veya ikisini ölüm nedeniyle kaybetmiş ya da onlar tarafından terk edilerek yalnız kalan çocukların devlet aracılığıyla hizmet sağlayan yatılı bakım kurumlarına kabul edilmeleri, çocukları sokakta yaşamaktan alıkoyarken, çevresinden kötü muamele görmesinden ve tehlike altına girmesinden daha iyi bir çözüm olmaktadır (Oktay, 1989: 104).

Kurum bakımına alınan çocuklar için sorun yalnızca barınma ve beslenme gibi ihtiyaçlar değildir. Bu süreç içerisinde fiziksel, ruhsal ve sosyal gelişimlerini daha sağlıklı tamamlayabilecekleri sıcak bir aile ortamından mahrum kalabilmektedirler.

Türkiye’de, ailesi yanında bakımı sağlanmayan çocukların devlet tarafından bakılması, ÇHDS, 2828 sayılı Sosyal Hizmetler Kanunu ve 5395 sayılı ÇKK gibi kanunlar ile düzenlenmiştir.

Sosyal Hizmetler Kanunu’nun 3/a maddesinde geçen Sosyal Hizmetler, “kişi ve ailelerin kendi bünye ve çevre şartlarından doğan veya kontrolleri dışında oluşan maddi, manevi ve sosyal yoksunluklarının giderilmesine ve ihtiyaçlarının karşılanmasına, sosyal sorunlarının önlenmesi ve çözümlenmesine yardımcı olunmasını ve hayat standartlarının iyileştirilmesi ve yükseltilmesini amaçlayan sistemli ve programlı hizmetler bütünü” ifade etmektedir.

Cılga (1994) kurum bakımlarının ortak hedeflerini; çocukların ve gençlerin;

Toplumsal, kültürel ve ekonomik haklarından faydalanmalarını sağlamak,

Koruma ve bakımı evrensel yaklaşımlar çerçevesinde ve demokratik bir yapı içerisinde geliştirmek,

Kendisi ve çevresinde ki bireyler ile sağlıklı ve barışık bir iletişim kurmak, geleceğe güvenli bakabilen bireyler olmalarını sağlamak,

Toplumsal kalkınmaya katkı verebilmeleri için barış ilkeleri doğrultusunda yetiştirmek,

Yaşadıkları sorunları çözmeye yönelik davranışlarının gelişmesini engelleyen risklere karşı sosyal bir güvence sağlayarak, yaptıkları hizmet karşılığında yeterli pay almaları ve hayat standartlarını yükseltmektir (Cılga, 1994: 54-55).

Kurum bakımına ihtiyacı olan çocukları da Friedlander (1966: 390-391) şu şekilde değerlendirmiştir:

1. Ağır hasta veya engelli olan anne babaların kurum bakımı altına alınmasını veya bu ebeveynlerin çocukların gelişimleri üzerinde uygulayacakları duygusal baskısının zararlı bir etki oluşturmaya başlaması sonucunda çocuklara uygun koruyucu bir ailenin de o için bulunamadığı durumlarda,
2. Aile içerisinde geçimsizlik, baskı veya boşanmanın yaşandığı durumlarda çocuğun ailesi ile beraber kalamayacak durumda olması halinde,
3. Koruyucu aile yanında kalıp, zarar görmüş olduğu veya duygusal bir yıpranmanın olup geçici süreli koruyucu aile yanından alınmasını gerektiren durumlarda,
4. Çocuğun sağlık sorunları veya davranış problemi olup daha kontrollü bir yapı içerisinde psikiyatrik tedavi alınmasının gerektiği durumlarda,
5. Fazla sayıda olan kardeş ya da akraba çocuklarının birbirlerinden ayrı kalmalarının yararlı olmayacağı düşünüldüğünden, aile yanında desteklenemeyen çocukların,
6. Daha büyük yaşlarda olup evi izinsiz terk etmiş ve aile yanında desteklenemeyecek çocuklar,

7. Ergenlik çağında olan çocukların çeşitli sebepler ile aileleri tarafından uzaklaştırılarak bir grup halinde hayatlarının gerektiği durumlarda çocukların kurum bakımından yararlanmaları sağlanabilir.

Türkiye’de aile içerisinde yaşanan şiddet, ihmal, istismar, sosyal ve ekonomik gibi sorunların yaşanması ile çocuk korunması ve gözetiminde eksiklikler yaşanmakta, bu sebepler neticesinde de korunmaya ihtiyacı olan çocuklar hakkında Sosyal Hizmetler Kanunu ve ÇKK kapsamında çocuğa yönelik tedbir kararı uygulanır.

Haklarında korunma veya bakım tedbiri kararı verilmiş olan çocuklar, AÇSHB’ye bağlı taşra teşkilatları bünyesinde açılmış olan kuruluşlarda kalmaktadır. Bu kuruluşlar çocukların, yaş, cinsiyet, korunma altına alınma nedenlerine göre; Çocuk Koruma İlk Müdahale ve Değerlendirme Birimi, Çocuk Yuvaları, Yetiştirme Yurtları, Çocuk Evleri Sitesi, Çocuk Evleri Koordinasyon Merkezi ve Çocuk Destek Merkezleri şeklinde birbirinden ayrı kuruluşlardır. Kuruluşlarda çocukların bakımı ve korunması, eğitiminin devamlılığının sağlanması, bir iş ve meslek edinmeleri, toplumsal uyumlarının sağlanması ve ahlaki değer kazandırılması noktasında her türlü çalışma yapılmaktadır (Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı Faaliyet Raporu, 2016).

Çiftçi (2009) yaptığı yazın taramasında Türkiye’de ve dünya genelinde korunmaya ihtiyacı olan çocuklara yönelik bakım hizmetlerinin üç aşama halinde gelişim gösterdiğini belirtmektedir. Bu aşamalar:

- 1- Korunmaya ihtiyacı olduğu belirlenen çocukların büyük gruplar halinde toplu olarak bakımlarının sağlanması,
- 2- Büyük grupların zararlı olduğu kanısına varılması ile grupların daha da küçültülerek hizmet kalitesinin artırılarak uygulanması,
- 3- Her ne şekilde olursa olsun en kötü ailenin en iyi kurumdan daha faydalı olacağı düşüncesiyle, çocukların öncelikli olarak aile yanına yerleştirilmesi ve buna yönelik koruyucu aile ve evlat edindirme modellerinin yaygınlaştırılmasıdır (Gökçearslan Çiftçi, 2009: 54).

Çocukların korunması diğer ülkelerde olduğu gibi Türkiye’de de geleneksel koruma teknikleriyle başlayıp geçen zaman içerisinde modern koruma yöntemlerine doğru değişim gösterdiği görülmektedir. Korunmaya ihtiyacı olan çocukların toplumsal yapı göz önünde bulundurularak toplumla bütünleşmeleri ve sosyalleşmeleri için değişik bakım modelleri kullanılmaktadır. Bu bakım ve koruma modellerinin yapısı çocukların özelliklerine göre belirlenmektedir (Yılmaz, 2006: 103).

Bakım tedbiri kararı verilen çocuk kuruluşa geldikten sonra ilk tanışma ve mülakat gerçekleşir. Çocuğun kuruluşa kayıt işlemleri yapılır. Kuruluş sosyal servis biriminde çocuğa kuruluş, hakları, sistemin işleyişi, idari yapı ve personel, kimlerle kalacağı, ne tür kurallar olduğu hakkında bilgi verilerek grup sorumlusu ile tanıştırılır. Çocuğun özel hayatının gizli tutulacağı kendisine hissettirilir ve güven duygusunun oluşturulması sağlanır.

Gelişmiş batı ülkelerine bakıldığında korunmaya ihtiyacı olan çocuklar için kurum bakımından önce koruyucu aile hizmetine daha fazla öncelik verildiği görülmektedir

(Özdemir, Sefer ve Türkdogan, 2008: 284). Bu sistem ile çocuğa sıcak bir aile ortamını sağlayabilecek, ebeveynlerinin yerini tutabilecek ailelerin yanına kısa veya uzun süreli yerleştirilmesi planlanmıştır.

AÇSHB'nin de geçmiş yıllarda ki önceliği korunma ve bakıma ihtiyacı olan çocukları kuruluş bakımına almak iken bu durum son yıllarda öncelikle ailesi yanında bakımının sağlanması, koruyucu aile ve evlat edindirme hizmetinden yararlandırması, bunların da olmadığı hallerde çocuk evi veya çocuk evi sitesine yerleştirilmesinin hedeflendiği bakanlık tarafından belirtilmektedir (Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı Faaliyet Raporu, 2016).

Aile yanında bakımına öncelik verilen korunmaya ihtiyacı olan çocukların aileye uyum sağlayamayan davranışları ve eğilimleri sebebiyle alanında uzman meslek elemanları tarafından bir kuruluş ortamında bakımının sağlanması gereken çocuklarda olmaktadır. Özellikle, mevcut sorunu içerisinde bulunduğu çevresinden uzaklaşmadıkça çözülemeyecek çocukların, psikolojik desteğe, sağlık takibine ve özel eğitime ihtiyacı olan, ailesine bağlılık durumu veya yaşı nedeniyle başka bir ailenin yanında bakılamayacak çocukların kurumlarda bakımı daha uygundur (Akyüz, 1991: 728).

Kurum tiplerini kışla ve ev tipi kurumlar ayırmak mümkündür. Kışla tipi kurumlar çok sayıda çocuğun kalabalık koşullarda yaşadığı, merkeziyetçi ve otoriter anlayışın benimsendiği kurumlardır (Yazıcı, 2014: 252). Çocuk yuvaları ve yetiştirme yurtları bu tip kurumlara örnek olarak sayılabilir. Artık bu kurumlar koğuş sistemini sonlandırıp oda tipi az sayıda çocukların kalabileceği kurumlar haline dönüştürülmektedir. Ev tipi kurumlar; daha az sayıda (5-10) çocuğun büyük yatakhaneler yerine daha küçük odalarda kaldığı ve ihtiyaçlarının karşılandığı kurumlardır. Sevgi evleri ve çocuk evleri siteleri bu tip kurumların örneklemine oluşturabilir.

Şekil 3: ÇHGM Bakım Hizmetleri Daire Başkanlığına Bağlı Kuruluşlar ve Fiilen Bakılan Çocuk Sayısı

Kuruluş Türü	Sayı	Kapasite	Fiilen Bakılan
Çocuk Yuvası (0-6 Yaş)	1	80	59
Çocuk Yuvası (7-12 Yaş)	3	158	137
Çocuk Yuvası (0-12 Yaş)	2	160	127
Çocuk Yuvası ve Yetiştirme Yurdu (0-18 Yaş)	4	333	254
Çocuk Evleri Sitesi (0-18)	92	6388	5257
Kız Yetiştirme Yurtları	2	100	122
Erkek Yetiştirme Yurtları	6	363	274
Çocuk Evi (0-18)	1092	6277	5626
Genel Toplam	1202	13859	11856

Kaynak: Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı Faaliyet Raporu (2016)

Günümüzde toplumsal değişim ve dönüşüm ile beraber oluşan şartlar karşısında çocuğun bakım, eğitim, sağlık, beslenme gibi unsurları barındıran hayat kodlarını verme hususundaki görevi ve çocuğun velayetini üstlenmiş olan AÇSHB'nin bu bağlamda faaliyette bulunan kurumları çocuk ciddi ve önemli bir noktayı oluşturmaktadır (Parin ve Balin, 2007: 123).

2.8.1. Çocuk Koruma İlk Müdahale ve Değerlendirme Birimi (ÇOKİM)

Korunma ihtiyacı olan veya suça sürüklenen çocuklar hakkında mahkeme tarafından tedbir kararı alınıncaya veya uygun hizmet modeli belirleninceye kadar çocukların barınmasının ve temel ihtiyaçlarının karşılanması için hizmet veren birimlerdir (Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı Faaliyet Raporu, 2016).

2016 yılsonu itibariyle Türkiye’de 41 ilde toplam 49 ÇOKİM hizmet vermektedir (Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı Faaliyet Raporu, 2016).

2.8.2. Çocuk Evleri Sitesi

2828 Sayılı Sosyal Hizmetler Kanunu 3/f-12 maddesine göre Çocuk Evleri Sitesi; “Korunma ihtiyacı olan çocukların bakımlarının sağlandığı aynı yerleşkede bulunan birden fazla ev tipi sosyal hizmet biriminden oluşan kuruluştur” şeklinde tanımlanmaktadır.

Şeker (2005), çocuk evlerini; bakım tedbiri kararı verilmiş olan çocukların, küçük gruplar halinde bağımsız ortamlarda kendi dairelerinde hayatlarını sürdürdükleri yer olarak belirtmektedir.

Yetiştirme yurtlarına alternatif olması açısından az sayıda çocuğun daha nitelikli şartlarda bakılması, yetiştirilmesi ve korunması için çocuk evleri faaliyete girmiştir. Çocuk evleri çocukların kalabalık ve toplu hayatın getirdiği zorlukları yaşamadan yetişebilmelerinin sağlanması için oluşturulan aile ortamına benzeyen yapılardır (Yaşar ve Dağdelen, 2013: 200). İlki Ankara’da açılmış olan çocuk evleri şu an Türkiye’nin birçok şehrinde hizmet vermektedir.

Çocuk Evleri, her ilin sosyal, kültürel ve fiziki yapısının tercihen il merkezleri olmak üzere çocuk yetiştirmeye uygun olan bölgelerinde, okullara ve sağlık kuruluşlarına yakın apartman dairesi veya müstakil dairelerde 0-18 yaş arasındaki 5-8 çocuğun oluşturduğu evdir (Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı Faaliyet Raporu, 2016).

Şekil 4: 2017 Yılı İtibariyle Faal Çocuk Evi ve Bakılan Çocuk Sayısı

YIL : 2017 Aralık		
	Kuruluş Sayısı	Bakılan Çocuk Sayısı
Çocuk Evleri Sitesi	108	6.208
Çocuk Evleri	1.195	6.341
Çocuk Destek Merkezi	65	1.640
TOPLAM	1.368	14.189

Kaynak: Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı 2017 Yılı İstatistiki Bilgiler

AÇSHB'nin 2017 yılı yılsonu verilerine göre, Türkiye'de faaliyet gösteren toplam 108 çocuk evleri sitesinde 6208 çocuğa, 1195 çocuk evlerinde ise 6341 çocuğa bakım ve koruma hizmeti sunulmaktadır.

2.8.3. Çocuk Evleri Koordinasyon Merkezi (ÇEKOM)

Sosyal hizmet kuruluşlarından biri olan çocuk evleri, bulunduğu ilin sosyo-kültürel ve fiziksel durumunun çocuk yetiştirmeye uygun olan bölgelerinde, tercihen il merkezlerinde ferah ve yaşanabilir bir sosyal çevrede, hastanelere, okullara çok uzak olmayan yerlerde bağış olarak veya kiralanarak kullanılan bina içerisinde veya müstakil dairelerin oluşturduğu evlerdir (Yazıcı, 2012: 508).

2828 Sayılı Sosyal Hizmetler Kanunu 3/f-16 maddesine göre Çocuk Evleri Koordinasyon Merkezleri; "Çocuk evlerinin illerde planlanması, açılış ve işleyişine ilişkin her türlü işlemler ile harcamaların yapılması, takibi, denetlenmesi ve çocuk evleri arasındaki koordinasyonun sağlanması amacıyla oluşturulan merkezlerdir."

Çocuk Evleri Koordinasyon Merkezleri, taşra teşkilatları olan İl Müdürlükleri bünyesinde çocuk evlerine ilişkin genel işleyiş denetlemek üzere İl Müdürlüğü tarafından belirlenen, sosyal çalışmacı, psikolog, sosyolog, çocuk gelişimci ve öğretmenlerin görev yaptığı kuruluşlardır (Çocuk Evleri Çalışma Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelik, 2008).

Çocuk evlerine özellikle aile odaklı bakım hizmetlerinden faydalandırılmayan çocukların yerleştirilmesi tercih edilmesine rağmen süreç içerisinde yapılacak mesleki çalışmalarla çocuğun, aile yanında koruma ve bakımının yapılacağı hizmetlerden yararlandırılması sağlanır (Çocuk Evleri Çalışma Usul ve Esasları Hakkında Yönetmeliğin Uygulanması Hakkında Genelge, 2011).

Çocuk evi olmasına karar verilen evlerin çocukların olumsuz çevre şartlarından etkilenmeyecek uygun yerlerde olmasına dikkat edilmelidir. Hem kolay ulaşılabilir hem de güvenli bölgelerde olmalıdır. Çocuk evlerine korunma ve tedbir kararı alınmış olan çocukların yerleştirilmesi esastır. Kabulü yapılan çocukların sürekli bakım ve tedavisinin zorunlu olduğu sağlık sorunlarının olmamasına, ağır zihinsel ve ruhsal engelinin

bulunmamasına dikkat edilir (Çocuk Evleri Çalışma Usul ve Esasları Hakkında Yönetmeliğin Uygulanması Hakkında Genelge, 2011).

2017 yılsonu itibariyle 1195 çocuk evinde kalan toplam 6341 çocuğun bakımı sağlanmakta ve ülke genelinde 75 ilde 77 Çocuk Evleri Koordinasyon Merkezi hizmet sağlamaktadır (Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı Faaliyet Raporu, 2016; AÇSHB 2017 Yılsonu verileri, 2017).

2.8.4. Çocuk Destek Merkezleri (ÇODEM)

2828 Sayılı Sosyal Hizmetler Kanunu 3/f-6 maddesine göre Çocuk Destek Merkezleri; “Suça sürüklenmesi, suç mağduru olması veya sokakta sosyal tehlikelerle karşı karşıya kalması sebebiyle haklarında bakım tedbiri veya korunma kararı verilen çocuklardan psikososyal desteğe ihtiyaç duyduğu tespit edilenlerin, bu ihtiyaçları giderilinceye kadar geçici süre ile bakım ve korunmalarının sağlandığı, bu süre içinde aile, yakın çevre ve toplum ilişkilerinin düzenlenmesine yönelik çalışmaların yürütüldüğü; çocukların mağduriyet, suça sürüklenme, yaş ve cinsiyet durumuna göre ayrı ayrı yapılandırılan veya ihtisaslaştırılan yatılı sosyal hizmet kuruluşlarıdır”.

Çocuk Destek Merkezlerinde koruma ve bakım altında bulunan çocukların; “yaşadıkları travmanın azaltılması, kişilik gelişiminin sağlanması, suç ve madde bağımlılığı ile ilgili davranış değişikliğinin oluşturulması ve kurallı yaşam becerisinin kazandırılması ile en kısa zamanda kendi ailesine döndürülmesi nihai amaç olup, ailesi yanına döndürülemeyen çocukların ise diğer çocuk bakım kuruluşlarına nakledilmesi hedeflenmektedir” (Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı Faaliyet Raporu, 2016).

Şekil 5: 2016 Yılı Fiilen Hizmet Veren Çocuk Destek Merkezleri ve Hizmet Alan Çocuk Sayıları

Çocuk Destek Merkezi Sayısı	68
Çocuk Destek Merkezlerinin Kapasitesi	2.471
Çocuk Destek Merkezlerinde 2016 Yıl Sonu İtibariyle Fiilen Hizmet Alan Çocuk Sayısı	1.463
Çocuk Destek Merkezlerinde 2016 Yılı İçerisinde Hizmet Alan Çocuk Sayısı	2.370

Kaynak: Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı Faaliyet Raporu (2016)

Çocuk Destek Merkezlerinde çocuklara yönelik verilen hizmetlerin, ÇHDS çerçevesinde insan haysiyeti ve kişiliğine yaraşır bir şekilde yerine getirilmesi, özel hayatın gizliliği sağlanmalı, kişilik haklarının ihlal edilmemesi ve buna yönelik tehditlere izin verilmemesi, çocuk hakkında alınacak kararlarda çocuğun yararının gözetilmesi ve katılımının sağlanması, aile yanına döndürülmesine çaba gösterilmelidir (Çocuk Destek Merkezleri Yönetmeliği, 2015).

BÖLÜM 3: BİLECİK’TE KORUMA VE BAKIM ALTINDA BULUNAN ÇOCUKLARIN AİLE ALGISI ARAŞTIRMASI

3.1. Araştırmanın Yöntemi

Bu araştırma kapsamında daha önceden belirlenen ve Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı tarafından onaylanan anket sorularının, araştırmayı kabul eden kurum bakımı altında bulunan çocuklardan cevaplandırmaları istenmiştir. Anket sorularının hazırlanmasında Dr. Hasan ŞENOCAK’a ait “Korunmaya Muhtaç Çocuklar: İstanbul Yetiştirme Yurtları Üzerine Bir Alan Araştırması” adlı doktora tezinden yararlanılmıştır. Soruların seçiminde, özellikle çocukların psiko-sosyal gelişimlerinin olumsuz etkilenmemesi için alanda görevli meslek elamanlarına ve sosyal hizmet bölümünde görev yapan öğretim üyelerine danışılarak, gerekli olan tüm özen ve hassasiyet gösterilmiştir. Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı ilgili birimlerinin de önerileri doğrultusunda alanda sorulacak soruların son şekli verildikten sonra Bakanlık makam onayı alınarak çalışma gerçekleştirilmiştir.

Soru kâğıdı 2 ana başlık altında oluşturulmuş olup birinci bölümde araştırmaya katılacak grubun dosya bilgilerinden elde edilen verilere ilişkin sorular, ikinci bölümde de aile ve kurum profiline ilişkin sorular sorularak katılımcıların sorulan sorular üzerinden aile algısının değerlendirilmesi sağlanmıştır. 2000/04 Sayılı Korunmakta Olan Çocuklar Hakkında Düzenlenen Raporlar Formlar ve Diğer Belgeler Hakkındaki Genelgenin Sosyal İnceleme Raporu başlıklı bölümünde yer alan “*Yapılan görüşmeler sonucu; süreç raporu, özet raporu olarak yazılan bilgiler ile grup sorumluları tarafından düzenlenen çocuk durum raporunda yer alan bilgiler dikkate alınarak Sosyal Hizmet Uzmanı tarafından her çocuk ve ailesi hakkında yılda en az bir kez ve gerekli durumlarda yazılan rapordur*” tanımında belirtildiği üzere çalışmaya katılan çocuklar hakkında düzenlenen sosyal inceleme raporlarının da en geç 1 yıl içerisinde yapıldığı ve çalışmanın yapıldığı tarih itibarıyla güncel olduğu görülmüştür. Bu sayede çocukların dosya bilgilerinden elde edilen verilerin doğruluğu sağlanmıştır.

3.2. Araştırmanın Konusu

Çocuğun sağlıklı gelişimi ancak bir aile yanında mümkün olabileceği ilkesinden hareketle Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğü’nce korunmaya ihtiyacı olan çocukların öncelikle öz aileleri yanında bakımlarının sağlanması, bunun mümkün olmadığı durumlarda ise Koruyucu Aile, Evlat Edindirme, Sosyal ve Ekonomik Destek Hizmetlerinden yararlandırılması ilkesi benimsenmiştir. Fakat alınabilecek bu tedbirlerin yetersiz kalması ve çözüm üretmemesi durumunda son çare olarak kuruluş bakımı hizmeti tercih edilmektedir.

İlk çağlardan günümüze kadar “korunmaya ihtiyacı olan çocuklar” tüm toplumlarda üzerinde en çok durulması gereken problemlerden biri olarak görülmüş ve bu alan sosyal politikanın kapsamında yer alan en önemli konularından birini oluşturmuştur. Çocukların korunmaya ihtiyaç duymalarında; anne ve babanın çocuğa yönelik olumsuz

davranış ve tutumları, evlilik dışı ilişkiler, ebeveynlerin yanlış çocuk yetiştirme anlayışları ve olumsuz hayat tarzları gibi faktörler etkili olabilmektedir.

Korunmaya ihtiyacı olan çocuklar herhangi bir sebeple anne ve babasından herhangi birisini kaybetmiş veya her ikisini de kaybetmiş olabilecekleri gibi, boşanma sebebiyle ailenin parçalanması, ailenin sağlık veya psikolojik durumunun bozulması, maddi imkânsızlıklar, aile içerisinde ihmal ve istismar durumunun ortaya çıkması gibi nedenlerle aileleri ile birlikte yaşamalarında engeller oluşmuş olabilir.

Koruma ve bakım altına alınmış olan çocuklar için kurumlar, ailenin fonksiyonları yerine getirmeye çalışan ve toplumsallaştırma görevini üstlenen yerler olarak karşımıza çıkmaktadır. Çocuğun veya gencin toplumsallaşma süreci ile birlikte aile kurumuna ilişkin bakışı ve beklentileri kaldıkları kurumların imkânları ve bakım şartlarıyla örtüşmektedir. Çocuk ve gençlerin gelişimi, edinecekleri toplumsal değerler, aileye ilişkin görüş ve beklentileri yine bu süreç içerisinde oluşmaktadır.

Çalışmanın konusu, bu sürecin incelenmesi olarak belirlenmiştir. Çalışmamızda çocukların aile kurumuna ilişkin görüşleri, anne baba ve daha da önemlisi bir ailenin nasıl olması gerektiğine ilişkin değerlendirmeleri nedenleri ve sonuçları ile ortaya konulmuştur. Çalışmada elde edilen değerlendirmeler neticesinde sorunların çözümüne yönelik önerilerin oluşturulması, Türkiye’de sağlıklı bir çocuk politikasının oluşması noktasında analizlerin yapılması araştırmanın konusunu oluşturmaktadır.

3.3. Araştırmanın Amacı ve Önemi

Çocukluk insan hayatının önemli ölçüde şekillendiği gelişimsel dönemlerden biridir. Bu dönemin sağlıklı bir şekilde tamamlanabilmesi için de çocukların aileleri yanında bakımlarının sağlanması temel esas olarak kabul edilmiştir. Ancak bazı sebeplerle çocukların ailelerinden ayrı kalmaları gerekmektedir.

Korunmaya ihtiyacı olan çocukların sorunlarının belirlenmesinde bu sorunlara yönelik çözüm önerilerinin getirilmesi artık bir zorunluluk halini almıştır. Bu çalışmada bu zorunluluk halinden hareketle oluşturulması gereken çocuk koruma politikalarına ışık tutulmaya çalışılmıştır. Özet olarak çalışmanın amacı, kurum bakımında kalmakta olan çocukların aileye ilişkin görüşleri ve buna yönelik bakış açıları konularında, fikir edinmek ve var olan problemlerin doğmasının önüne geçilmesi, geçilemediği durumlarda hangi çözüm politikalarının uygulanabileceği hususlarına katkı sağlamaktır. Bu noktada başta Bilecik Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler İl Müdürlüğü aracılığıyla Bilecik ilinde kurum bakımında kalmakta olan çocuklara, bu kurumlara kabul edilmeden önceki yaşantılarını iyileştirmek için neler yapılmasının gerektiği ve ailelerin yanında bakımlarının sağlanabilmesi için mevcut durumlara ek olarak ne tür tedbirlerin alınması gerektiği tespit edilmeye çalışılmıştır.

Böylelikle çalışmamızın; Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğünün temel ilkelerinden biri olan, çocuğun sağlıklı gelişimi için öz ailesi yanında yaşamasının, bakım ve ihtiyaçlarının karşılanmasına katkı sağlaması beklenmekte ve amaçlanmaktadır.

3.4. Araştırmanın Evreni ve Örneklemi

Bilecik ilinde korunmaya ihtiyacı olan çocuklara yönelik kurum bakımı olarak 2 Çocuk Evleri Sitesi ve Çocuk Evleri Koordinasyon Merkezi olarak 3 kuruluş toplam 108 kapasite ile hizmet vermektedir. Kurum bakımı dışında kalan korunmaya ihtiyacı olan çocuklara yönelik koruyucu ve destekleyici hizmetlerden faydalanan 384 çocuk sosyal ekonomik destek ile aileleri yanında desteklenmekte, 7 çocuğun koruyucu aile ve 1 çocuğun da evlat edinme hizmet modelleri ile korunması sağlanmaktadır.

Bu çalışmada evren ve örneklem modeli kullanılmıştır. Araştırmanın evrenini Bilecik ilindeki korunmaya ihtiyacı olan çocuklar oluşturmaktadır. Araştırmanın örneklemini ise 9-18 yaş grubunu içine alan Bilecik ilinde Çocuk Evleri Sitesi ve Çocuk Evleri Koordinasyon Merkezi Müdürlüklerinde koruma ve bakımı sağlanan korunmaya ihtiyacı olan çocuklar oluşturmaktadır.

Araştırmanın alan uygulaması, çocukların kurum dışında izinde veya belirli bir etkinlikte olmaları ve eğitim durumları faktörleri göz önünde bulundurularak 1 hafta içerisinde tamamlanmıştır.

3.5. Araştırmanın Sayıtları

Bu araştırma, Bilecik Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler İl Müdürlüğüne bağlı Bilecik Çocuk Evleri Sitesi ve Çocuk Evleri Koordinasyon Merkezi Müdürlüklerinde koruma ve bakım altında bulunan çocuklar ile birebir anket uygulaması ve alandan edinilen gözlemler neticesinde yapılmıştır. Araştırmada; kurum bakımında kalan çocuk ve gençlerin yüksek bir özgüvene sahip oldukları, araştırmayı yapan araştırmacıya karşı herhangi bir çekince duymadıkları ve verecekleri cevapların doğruluğu ile kitaplardan, tezlerden ve makalelerden edinilen bilgilerin de gerçeği yansıttığı varsayılmaktadır.

3.6. Veri Toplama ve Çözümleme Teknikleri

Araştırmanın teorik çerçevesi için kaynak ve literatür çalışması yapılmış olup; kurum bakımı altında bulunan çocuklar ile tek tek görüşülerek yapılan anketten ve yarı yapımsal mülakattan elde edilen bilgi ve istatistiklerin yorumlanması ile çalışmada elde edilmek istenen amaca ulaşmaya çalışılmıştır. Anketten elde edilen verilerin dışında, kurumda geçirilen görev süresi boyunca doğrudan yapılan gözlemler ve araştırma sürecinde de gerçekleştirilen yapılandırılmamış gözlem tekniği ile birlikte çalışma içeriğinde bazı resmî istatistiklerden de yararlanılmıştır.

Elde edilen veriler bilgisayar ortamına aktarılarak SPSS Statistics 25.0 programı ile çözümlenmiş ve bunun neticesinde çözümlenen verilerin sayısı, yüzde ve ortalamaları alınarak kıyaslanması sağlanmıştır. Derlenen veriler ile Frekans analizi yapılmış olup daha sonra ikili kategorilere sahip değişkenlerin analizinin yapılmasında da Ki-Kare testi kullanılmıştır.

3.7. Araştırmanın Problemi

Araştırmanın problem cümlesi “Bilecik ilinde koruma ve bakım altında bulunan çocukların aile kurumuna bakışları nasıldır?” şeklindedir.

3.8. Araştırmanın Hipotezleri

- Koruma ve bakım altında bulunan çocukların ailelerinin eğitim seviyesi düşüktür.
- Koruma ve bakım altında bulunan çocukların ailelerinin sosyal statüsü ve ekonomik gelir seviyesi düşüktür.
- Koruma ve bakım altında bulunan çocukların aileleri düzenli bir görüşme sıklığı olsa da sağlıklı bir ilişkileri yoktur.
- Koruma ve bakım hizmeti sağlayan kurumlar çocukların aileleri ile iletişimlerinin güçlendirilmesi bağlamında nitelikli hizmetler sunmaktadır.
- Koruma ve bakım altında bulunan çocuklar kurumdan memnun olsalar dahi bir aileye ihtiyaç hissetmektedirler.
- Koruma ve bakım altında bulunan çocuklar kurumun kendilerine sunduğu hizmetlerden genel olarak memnundurlar.
- Kurum bakımında kalmakta olan çocuklar aile yanında olmayı kurum bakımında kalmaya tercih etmektedirler.

3.9. Bulgular ve Yorumları

Yaptığım bu çalışmada Bilecik ilinde koruma ve bakım altında bulunan çocukların aile algısına ilişkin bakış açıları yapılan anket çalışmasıyla ele alınarak değerlendirilmiştir. Yapılan anket çalışmasının sonuçları istatistiksel teknikler kullanılarak analiz etmeye ve yorumlanmaya çalışılmıştır. Tanımlayıcı istatistiksel tablolar aşağıda verilmiştir.

Tablo 1: Cinsiyet Dağılımı

	Dağılım	%	Kümülatif Cevaplar İçindeki %	Kümülatif %
Kız	16	25,4	25,4	25,4
Erkek	47	74,6	74,6	100,0
Toplam	63	100,0	100,0	

Yapılan bu çalışmada 63 gözlem seçilerek, bu kişilerden hazırlanan sorulara cevap vermesi istenmiştir. Yukarıdaki tabloda verildiği üzere cinsiyet dağılımına baktığımız zaman örneklem grubumuzun %74,6’sının erkek ve %25,4’ünün kızlardan oluştuğu görülmektedir.

Tablo 2: Yaş Değişkenine İlişkin Dağılım

	Dağılım	%	Kümülatif Cevaplar İçindeki %	Kümülatif %
9-11	7	11,1	11,1	11,1
12-14	16	25,4	25,4	36,5
15-18	24	38,1	38,1	74,6
18'den Büyük	16	25,4	25,4	100,0
Toplam	63	100,0	100,0	

Yukarıdaki tabloda yapılan çalışmaya katılan kişilerin yaş aralıkları tanımlayıcı istatistikleri sunulmuştur. Ankete katılanların %11,1'i 9-11 yaş aralığında, %25,4'ü 12-14 yaş aralığında, %38,1'i 15-18 yaş aralığında ve %25,4'ü 18 yaşından büyüktür. Anket çalışmasına katılanların %74,6'sı 18 yaşın altındadır.

Tablo 3: Doğum Yerlerine İlişkin Dağılım

	Dağılım	%	Kümülatif Cevaplar İçindeki %	Kümülatif %
Bilecik	16	25,4	25,4	25,4
Bilecik Dışı	46	73,0	73,0	98,4
Bilmiyorum	1	1,6	1,6	100,0
Toplam	63	100,0	100,0	

Yukarıdaki tabloda anket çalışmasına katılanların doğum yerleri açısından tanımlayıcı istatistikleri verilmektedir. Yapılan anket çalışmasına katılanların %25,4 ü Bilecik ilinde, %73'ü Bilecik dışında doğmuş olmakla birlikte %1,6 sının ise nerede doğduğunu bilmediği görülmektedir.

Tablo 4: Hangi Kurum Bakım Hizmetinden Yararlanılıyor

	Dağılım	%	Kümülatif Cevaplar İçindeki %	Kümülatif %
Çocuk Evleri Sitesi	47	74,6	74,6	74,6
Çocuk Evleri Koordinasyon Merkezine Bağlı Çocuk Evleri	16	25,4	25,4	100,0
Toplam	63	100,0	100,0	

Yukarıdaki tabloda anket çalışmasına katılanların hangi kurum bakım hizmetinden faydalandığına dair tanımlayıcı istatistikler yer almaktadır. Çalışmaya katılanların % 74,6'sı Çocuk Evleri Sitesi'nde, %25,4'ü Çocuk Evleri Koordinasyon Merkezine bağlı Çocuk Evleri'ndeki hizmetlerden faydalanmaktadır.

Tablo 5: Kaç Yıldır Kurum Bakımında Kaldıklarına İlişkin Dağılım

	Dağılım	%	Kümülatif Cevaplar İçindeki %	Kümülatif %
0-3 yıl	30	47,6	47,6	47,6
4-7 yıl	12	19,0	19,0	66,7
8-11 yıl	9	14,3	14,3	81,0
12-15 yıl	4	6,3	6,3	87,3
16 yıldan fazla	8	12,7	12,7	100,0
Toplam	63	100,0	100,0	

Yukarıdaki tabloda anket çalışmasına katılanların kaç yıldır kurum bakımında kaldıklarına dair tanımlayıcı istatistikler yer almaktadır. Anket çalışmasına katılanların %47,6 sı 0-3 yıl, %19'u 4-7 yıl, %14,3'ü 8-11 yıl, %6,3'ü 12-15 yıl ve %12,7'sinin de 16 yıldan fazla kurum bakımında kaldığı görülmektedir.

Araştırmaya katılanların çoğunluğunun 0-7 yıl arasında kurum bakımında kaldığı görülmektedir. Bu oran, çocukların birçoğunun hayatlarının bir kısmında aile/akrabaları yanında kaldıklarını göstermektedir.

Tablo 6: Eğitim Durumu

	Dağılım	%	Kümülatif Cevaplar İçindeki %	Kümülatif %
İlkokul	4	6,3	6,3	6,3
Ortaokul	17	27,0	27,0	33,3
Ortaokul(Açık öğretim)	1	1,6	1,6	34,9
Lise	30	47,6	47,6	82,5
Lise(Açık öğretim)	7	11,1	11,1	93,7
Ön lisans	3	4,8	4,8	98,4
Lisans	1	1,6	1,6	100,0
Toplam	63	100,0	100,0	

Yukarıdaki tabloda anket çalışmasına katılanların eğitim durumlarına göre tanımlayıcı istatistikleri yer almaktadır. Anket çalışmasına katılanların %6,3 ü ilkokul, %27'si ortaokul, %1,6'sı açık öğretim ortaokul, %47,6'sı lise, %11,1 i açık lise, %4,8'i önlisans ve %1,6'sının lisans öğrencisi olduğu görülmektedir.

Araştırmaya katılanların çoğunluğunun lise ve üzeri eğitim ve öğretimine devam ettiği görülmektedir.

Tablo 7: Babanın Eğitim Düzeyi

	Dağılım	%	Kümülatif Cevaplar İçindeki %	Kümülatif %
Okur-yazar değil	2	3,2	3,2	3,2
Okur-yazar	16	25,4	25,4	28,6
İlkokul	15	23,8	23,8	52,4
Lise	4	6,3	6,3	58,7
Bilmiyorum	26	41,3	41,3	100,0
Toplam	63	100,0	100,0	

Yukarıdaki tabloda anket çalışmasına katılanların babalarının eğitim düzeylerine dair tanımlayıcı istatistikler yer almaktadır. Anket çalışmasına katılan kişilerin babalarının %3,2'si okur-yazar değil, %25,4'ü okur-yazar, %23,8'i ilkokul, %6,3'ü lise mezunu ve %41,3'ünün de babalarının eğitim düzeyleri bilinmemektedir.

Araştırmaya katılanların çoğunluğunun babalarının eğitim düzeyinin düşük olduğu görülmektedir.

Tablo 8: Annenin Eğitim Düzeyi

	Dağılım	%	Kümülatif Cevaplar İçindeki %	Kümülatif %
Okur-yazar değil	9	14,3	14,3	14,3
Okur-yazar	10	15,9	15,9	30,2
İlkokul	12	19,0	19,0	49,2
Lise	3	4,8	4,8	54,0
Üniversite	1	1,6	1,6	55,6
Bilmiyorum	28	44,4	44,4	100,0
Toplam	63	100,0	100,0	

Yukarıdaki tabloda anket çalışmasına katılanların annelerinin eğitim düzeylerine dair tanımlayıcı istatistikler yer almaktadır. Anket çalışmasına katılan kişilerin annelerinin %14,3'ü okur-yazar değil, %15,9'u okur-yazar, %19'u ilkokul, %4,8'i lise, %1,6'sı üniversite mezunu ve %44,4'ünün de annelerinin eğitim düzeyleri bilinmemektedir.

Araştırmaya katılanların çoğunluğunun annelerinin eğitim düzeyinin düşük olduğu görülmektedir. Eğitim düzeylerine ilişkin tablolara bakıldığında; kurum bakımında

kalmakta olan çocuklarının anne ve babalarının eğitim seviyelerinin düşük olduğu görülmektedir.

Tablo 9: Babanın Mesleği

	Dağılım	%	Kümülatif Cevaplar İçindeki %	Kümülatif %
İşçi	24	38,1	38,1	38,1
Çiftçi	3	4,8	4,8	42,9
Esnaf	2	3,2	3,2	46,0
Memur	2	3,2	3,2	49,2
Emekli	4	6,3	6,3	55,6
Serbest Meslek	5	7,9	7,9	63,5
Çalışmıyor	6	9,5	9,5	73,0
Bilmiyorum	17	27,0	27,0	100,0
Toplam	63	100,0	100,0	

Yukarıdaki tabloda anket çalışmasına katılanların babalarının mesleklerine ilişkin tanımlayıcı istatistikler yer almaktadır. Yapılan çalışmaya katılanların babalarının %38,1'i işçi, %4,8'i çiftçi, %3,2'si esnaf, %3,2'si memur, %6,3'ü emekli, %7,9'u serbest meslek, %9,5'i çalışmıyor ve %27'si de babasının meleği bilinmemektedir.

Araştırmaya katılanların çoğunluğunu oluşturanların babalarının düşük ekonomik gelir ve statüde olduğu görülmektedir.

Tablo 10: Annenin Mesleği

	Dağılım	%	Kümülatif Cevaplar İçindeki %	Kümülatif %
İşçi	6	9,5	9,5	9,5
Çiftçi	1	1,6	1,6	11,1
Esnaf	2	3,2	3,2	14,3
Memur	1	1,6	1,6	15,9
Serbest Meslek	4	6,3	6,3	22,2
Çalışmıyor	26	41,3	41,3	63,5
Bilmiyorum	23	36,5	36,5	100,0
Toplam	63	100,0	100,0	

Yukarıdaki tabloda anket çalışmasına katılanların annelerinin mesleklerine ilişkin tanımlayıcı istatistikler yer almaktadır. Yapılan çalışmaya katılanların annelerinin %9,1'i

işçi, %1,6'sı çiftçi, %3,2'si esnaf, %1,6'sı memur, %6,3'ü serbest meslek, %41,3'ü çalışmıyor ve %36,5'i de annesinin mesleği bilinmemektedir.

Araştırmaya katılanların çoğunluğunu oluşturanların annelerinin çalışmadığı, düşük ekonomik gelir ve statüde olduğu görülmektedir. Meslek sınıflarına ilişkin tablolara bakıldığında; kurum bakımında kalmakta olan çocuklarının anne ve babalarının mesleki anlamda düşük ekonomik gelir getirecek sınıflarda olduğu görülmektedir.

Tablo 11: Ailenin Ekonomik Durumu

	Dağılım	%	Kümülatif Cevaplar İçindeki %	Kümülatif %
Yoksul	22	34,9	34,9	34,9
Orta	26	41,3	41,3	76,2
Zengin	4	6,3	6,3	82,5
Bilmiyorum	11	17,5	17,5	100,0
Toplam	63	100,0	100,0	

Yukarıdaki tabloda anket çalışmasına katılanların ailelerinin ekonomik durumunu sınıflandırmalarına ilişkin tanımlayıcı istatistikler yer almaktadır. Yapılan çalışmaya katılanların ailelerinin %34,9'u yoksul, %41,3'ü orta, %6,3'ü zengindir. Bununla birlikte %17,5'i de ailesinin ekonomik durumu bilinmemektedir.

Ailelerin ekonomik durumuna ilişkin tabloya bakıldığında; araştırmaya katılanların çoğunluğu ailesinin ekonomik durumunu yoksul ve orta halli olarak görmektedir.

Tablo 12: Aile Bireylerinden Herhangi Kimse İle İrtibatının/İlişkisinin Devam Etme Düzeyi

	Dağılım	%	Kümülatif Cevaplar İçindeki %	Kümülatif %
İlişkimiz düzenli bir şekilde devam ediyor	39	61,9	61,9	61,9
İlişkimiz düzenli olmasa da devam ediyor	17	27,0	27,0	88,9
İlişkimiz yok	7	11,1	11,1	100,0
Toplam	63	100,0	100,0	

Yukarıdaki tabloda anket çalışmasına katılanların aile bireylerinden herhangi kimse ile irtibat/ilişkilerinin devam edip etmeme durumuna ilişkin tanımlayıcı istatistikler yer almaktadır. Yapılan çalışmaya katılanların %61,9'unun aile bireylerinden herhangi

biri ile ilişkisinin düzenli bir şekilde devam ettiği, %25,4'ü ilişkilerinin düzenli olmasa da devam ettiği ve %12,7'si de ilişkilerinin olmadığı belirtilmektedir.

Aile bireylerinden herhangi birisi ile görüşmelerine ilişkin tabloya bakıldığında; kurum bakımında kalmakta olan çocukların ile bireylerinden herhangi birisi ile düzenli olarak görüştüğü görülmektedir.

Tablo 13: Aile Bireyleri İle İlişkisi Devam Edenlerin, En Çok Kimle İletişim Halinde Olduğuna İlişkin Dağılım

	Dağılım	%	Kümülatif Cevaplar İçindeki %	Kümülatif %
Teyze/Dayı	4	6,3	7,1	7,1
Amca/Hala	3	4,8	5,4	12,5
Anne	21	33,3	37,5	50,0
Baba	18	28,6	32,1	82,1
Kardeşler	9	14,3	16,1	98,2
Diğer	1	1,6	1,8	100,0
Toplam	56	88,9	100,0	
Cevaplanmamış	7	11,1		
Toplam	63	100,0		

Yukarıdaki tabloda anket çalışmasına katılanların aile bireyleri ile ilişkisi devam edenlerden, en çok kimle ilişkilerinin devam ettiğine dair tanımlayıcı istatistikler yer almaktadır. Yapılan çalışmaya katılanların aile bireylerinden herhangi birisi ile görüşenlerin %6,3'ü teyze/dayı, %4,8'i amca/hala, %33,3'ü anne, %28,6'sı baba, %14,3'ü kardeşler, %1,6'sının bunların dışında ki kişiler ile irtibatlarının olduğu belirtilmiş olup, %11,1'i de iletişimde olduğu kimsenin bulunmadığı görülmektedir.

Araştırmaya katılanların çoğunluğunu oluşturanların anne ve babası ile kısa aralıklarla ve telefonla da olsa irtibatlarının devam ettiği görülmektedir.

Tablo 14: Ailesiyle İrtibatı/İlişkisi Devam Edenlerin Hangi Sıklıkta Görüştüklerine İlişkin Dağılım

	Dağılım	%	Kümülatif Cevaplar İçindeki %	Kümülatif %
Haftada bir veya iki	22	34,9	39,3	39,3
İki haftada bir	15	23,8	26,8	66,1
Ayda bir	11	17,5	19,6	85,7
Birkaç ayda bir	5	7,9	8,9	94,6
Yılda bir iki sefer	3	4,8	5,4	100,0
Toplam	56	88,9	100,0	
Cevaplanmamış	7	11,1		
Toplam	63	100,0		

Yukarıdaki tabloda anket çalışmasına katılanların aile bireyleri ile ilişkisi devam edenlerden, aileleri ile ne sıklıkta ilişkilerinin devam ettiğine dair tanımlayıcı istatistikler yer almaktadır. Yapılan çalışmaya katılanların %34,9'u aileleri ile haftada bir veya iki, %23,8'i iki haftada bir, %17,5'i ayda bir, %7,9'u birkaç ayda bir, %4,8'i yılda bir iki sefer görüştüğü belirtilmiş olup, %11,1'inin de iletişimde olduğu kimsenin bulunmadığı görülmektedir.

Araştırmaya katılanların çoğunluğunu oluşturanların aile bireyleriyle belirli zaman aralıklarında görüştikleri görülmektedir.

Tablo 15: Ailesiyle İrtibatı/İlişkisi Devam Edenlerin En Çok Hangi Şekilde Görüştüklerine İlişkin Dağılım

	Dağılım	%	Kümülatif Cevaplar İçindeki %	Kümülatif %
Kuruma ziyarete gelir	8	12,7	14,3	14,3
Telefonla konuşuruz	25	39,7	44,6	58,9
Evinde veya işyerinde günübirlik ziyaret ederim	4	6,3	7,1	66,1
Evinde yatılı izinli olarak kalırım	17	27,0	30,4	96,4
Diğer	2	3,2	3,6	100,0
Toplam	56	88,9	100,0	
Cevaplanmamış	7	11,1		
Toplam	63	100,0		

Yukarıdaki tabloda anket çalışmasına katılanların aile bireyleri ile ilişkisi devam edenlerden, aileleri ile en çok hangi şekilde görüştiklerine dair tanımlayıcı istatistikler

yer almaktadır. Çalışmaya katılanların %12,7'sinin yakınının kuruma ziyarete geldiği, %39,7'sinin telefonla görüştüğü, %6,3'ünün evinde veya işyerinde günübirlik ziyaret ettiği, %27'sinin evinde yatılı izinli olarak kaldığı, %3,2'si de diğer şekillerde görüştüğü belirtilmiş olup, %11,1'i de iletişimde olduğu kimse bulunmadığı görülmektedir.

Araştırmaya katılanların çoğunluğunun aile bireyleri ile bir şekilde ve belirli bir zaman diliminde görüştükleri görülmektedir. Aile bireyleri ile irtibatlarına ilişkin tablolara bakıldığında; kurum bakımında kalmakta olan çocukların çoğunluğunun bir yakını olduğunu, yakınları ile iletişimlerinin olduğu görülmektedir.

Tablo 16: Kardeşlerin Sayısına İlişkin Dağılım

	Dağılım	%	Kümülatif Cevaplar İçindeki %	Kümülatif %
1	5	7,9	7,9	7,9
2	14	22,2	22,2	30,2
3	13	20,6	20,6	50,8
4 ve daha fazla	29	46,0	46,0	96,8
Bilmiyorum	2	3,2	3,2	100,0
Toplam	63	100,0	100,0	

Yukarıdaki tabloda anket çalışmasına katılanların kaç kardeş oldukları açısından tanımlayıcı istatistikleri verilmiştir. Yapılan çalışmaya katılanların %7,9'unun 1 kardeş, %22,2'sinin 2 kardeş, %20,6'sının 3 kardeş, %46'sının 4 ve daha fazla kardeş ve %3,2'sinin de kaç kardeş olduğunun bilinmediği görülmektedir.

Yapılan çalışmada araştırmaya katılanların çoğunluğunun 4 ve daha fazla kardeş oldukları görülmektedir.

Tablo 17: Kurum Bakımında Kalan Kardeş Durumu

	Dağılım	%	Kümülatif Cevaplar İçindeki %	Kümülatif %
Evet	40	63,5	63,5	63,5
Hayır	20	31,7	31,7	95,2
Bilmiyorum	3	4,8	4,8	100,0
Toplam	63	100,0	100,0	

Yukarıdaki tabloda anket çalışmasına katılanların kurum bakımında kalan kardeşlerinin olup olmadığına dair tanımlayıcı istatistikler verilmiştir. Yapılan çalışmaya katılanların %63,5'inin kurum bakımında kalan kardeşi olduğu görülürken, %31,7'sinin kurum bakımında olan kardeşinin bulunmadığı ve %4,8'inin bilinmediği görülmektedir.

Yapılan çalışmada araştırmaya katılan çocuklardan çoğunun kardeşlerinin de kurum bakımında kaldıkları görülmektedir.

Tablo 18: Kurum Bakımında Kalan Kardeş Sayısına İlişkin Dağılım

	Dağılım	%	Kümülatif Cevaplar İçindeki %	Kümülatif %
1	17	27,0	42,5	42,5
2	17	27,0	42,5	85,0
3	2	3,2	5,0	90,0
4 ve daha fazla	3	4,8	7,5	97,5
Bilmiyorum	1	1,6	2,5	100,0
Toplam	40	63,5	100,0	
Cevaplanmamış	23	36,5		
Toplam	63	100,0		

Yukarıdaki tabloda anket çalışmasına katılanlardan kurum bakımında kardeşleri olanların kaç kardeşinin kurum bakımında kaldıklarına dair tanımlayıcı istatistikleri verilmektedir. Yapılan çalışmaya katılanların %27'sinin 1 kardeşinin, yine %27'sinin 2 kardeşinin, %3,2'sinin 3 ve %4,8'inin de 4 ve daha fazla kardeşinin kurum bakımında kaldığı görülmektedir.

Yapılan çalışmaya katılanların kaç kardeşinin kurum bakımında kaldığına ilişkin tabloya bakıldığında; araştırmaya katılanların çoğunluğunun 1 veya 2 kardeşinin kurum bakımında kaldığı görülmektedir. Kardeşleri olup koruma bakımında bulunan çocukların çoğunun kardeşlerinin de koruma ve bakım altında oldukları görülmektedir.

Tablo 19: Hayatlarında Değer Verilen Kişi

	Dağılım	%	Kümülatif Cevaplar İçindeki %	Kümülatif %
Evet	60	95,2	95,2	95,2
Hayır	3	4,8	4,8	100,0
Toplam	63	100,0	100,0	

Yukarıdaki tabloda anket çalışmasına katılanların hayatlarında değerli bir kişi olup olmadığına dair tanımlayıcı istatistikler yer almaktadır. Yapılan çalışmaya katılanların %95,2'si evet ve %4,8'i de hayır cevaplarını vermiştir.

Araştırmaya katılanların hemen hemen hepsi hayatlarında kendileri için değerli bir kişinin olduğunu ifade etmiştir.

Tablo 20: Değer Verilen Kişinin Niteliği

	Dağılım	%	Kümülatif Cevaplar İçindeki %	Kümülatif %
Aile/Akraba	37	58,7	61,7	61,7
Grup sorumlusu	9	14,3	15,0	76,7
Kurum bakım elemanı	3	4,8	5,0	81,7
Kurum müdür/müdür yardımcısı	1	1,6	1,7	83,3
Arkadaş	8	12,7	13,3	96,7
Gönüllü Aile	2	3,2	3,3	100,0
Toplam	60	95,2	100,0	
Cevaplanmamış	3	4,8		
Toplam	63	100,0		

Yukarıdaki tabloda anket çalışmasına katılanlardan hayatlarında değerli olan kişinin kim olduğuna dair tanımlayıcı istatistikleri almaktadır. Çalışmaya katılanların %58,7'si aile/akraba, %14,3'ü grup sorumlusu, %4,8'i kurum bakım elemanı ve %12,7'si de arkadaşları olduğunu belirtmişlerdir.

Bu kişinin kim olduğuna dair bilgilerin yer aldığı tabloya bakıldığında; kurum bakımında kalan çocukların çoğunluğunun hayatlarında ailelerinin kendileri için en değerli kişiler oldukları görülmektedir.

Tablo 21: Değer Verilen Kişi İle Görüşme Sıklığı

	Dağılım	%	Kümülatif Cevaplar İçindeki %	Kümülatif %
Haftada bir veya iki	34	54,0	56,7	56,7
İki haftada bir	8	12,7	13,3	70,0
Ayda bir	10	15,9	16,7	86,7
Birkaç ayda bir	5	7,9	8,3	95,0
Yılda bir iki sefer	3	4,8	5,0	100,0
Toplam	60	95,2	100,0	
Cevaplanmamış	3	4,8		
Toplam	63	100,0		

Yukarıdaki tabloda anket çalışmasına katılanların hayatlarında en değerli olan kişi ile görüşme sıklıklarına ilişkin tanımlayıcı istatistiklerine yer verilmektedir. Yapılan çalışmaya katılanların %54'ü haftada bir veya iki kere, %12,7'si iki haftada bir, %15,9'u ayda bir, %7,9'u birkaç ayda bir kendileri için değerli olan kişi ile görüşmektedir.

Araştırmaya katılanların çoğunluğunun kısa zaman aralıklarında kendileri için değerli olan kişi ile bir şekilde görüşükleri görülmektedir.

Tablo 22: Değer Verilen Kişi İle Görüşme Türü

	Dağılım	%	Kümülatif Cevaplar İçindeki %	Kümülatif %
Kuruma ziyarete gelir	11	17,5	18,3	18,3
Telefonla konuşuruz	22	34,9	36,7	55,0
Evinde veya işyerinde gününbirlik ziyaret ederim	3	4,8	5,0	60,0
Evinde yatılı izinli olarak kalırım	15	23,8	25,0	85,0
Kurumda Görevli Olduğu İçin	9	14,3	15,0	100,0
Toplam	60	95,2	100,0	
Cevaplanmamış	3	4,8		
Toplam	63	100,0		

Yukarıdaki tabloda; anket çalışmasına katılanların hayatlarında kendileri için değerli olan kişi ile en çok hangi şekilde görüşüklerine dair tanımlayıcı istatistiklere yer verilmektedir. Yapılan çalışmaya katılanların %17,5'i kuruma ziyarete gelir, %34,9'u telefonla konuşuruz, %4,8'i evinde veya işyerinde gününbirlik ziyaret ederim, %23,8'i evinde yatılı izinli olarak kalırım cevaplarını vermişlerdir. Bu görüşme şekli, aile bireyleriyle olan görüşme şeklinde olduğu gibi çoğunlukla telefonla gerçekleşmektedir.

Tablo 23: Deneklere Göre Bir Annede En Çok Hangi Özellik Olması Gerektiğine İlişkin Dağılım

	Dağılım	%	Kümülatif Cevaplar İçindeki %	Kümülatif %
Arkadaş gibi davranmalı	9	14,3	14,3	14,3
Sabırlı ve anlayışlı olmalı	15	23,8	23,8	38,1
Şiddet uygulamamalı	2	3,2	3,2	41,3
Şefkatli olmalı	8	12,7	12,7	54,0
Otoriter olmalı ve sözünü dinletebilmeli	2	3,2	3,2	57,1
Benimle ilgilenmeli	11	17,5	17,5	74,6
Güler yüzlü ve cana yakın olmalı	13	20,6	20,6	95,2
Beni dinlemeli	3	4,8	4,8	100,0
Toplam	63	100,0	100,0	

Yukarıdaki tabloda anket çalışmasına katılanların; bir annede en çok hangi özellik olmalıdır sorusuna dair tanımlayıcı istatistikleri yer almaktadır. Yapılan çalışmaya

katılanların %14,3'ü arkadaş gibi davranmalı, %23,8'i sabırlı ve anlayışlı olmalı, %3,2'si şiddet uygulamamalı, %12,7'si şefkatli olmalı, %3,2'si otoriter olmalı, %17,5'i benimle ilgilenmeli, %20,6'sı güler yüzlü ve cana yakın olmalı ve %4,8'i beni dinlemeli cevaplarını vermiştir.

Yapılan bireysel görüşmeler ile birlikte bu veriler ele alındığında; koruma ve bakım altında bulunan çocuklar genel olarak bu soruyu annelerinde en çok eksik olan tutum/davranışa göre cevaplamışlardır. Araştırmaya katılanların çoğunluğu bir annenin sabırlı ve cana yakın olması gerektiğini düşünmektedir.

Tablo 24: Deneklere Göre Bir Babada En Çok Hangi Özellik Olması Gerektiğine İlişkin Dağılım

	Dağılım	%	Kümülatif Cevaplar İçindeki %	Kümülatif %
Arkadaş gibi davranmalı	6	9,5	9,5	9,5
Sabırlı ve anlayışlı olmalı	14	22,2	22,2	31,7
Şiddet uygulamamalı	7	11,1	11,1	42,9
Şefkatli olmalı	6	9,5	9,5	52,4
Otoriter olmalı ve sözünü dinletebilmeli	3	4,8	4,8	57,1
Benimle ilgilenmeli	7	11,1	11,1	68,3
Güler yüzlü ve cana yakın olmalı	15	23,8	23,8	92,1
Beni dinlemeli	5	7,9	7,9	100,0
Toplam	63	100,0	100,0	

Yukarıdaki tabloda anket çalışmasına katılanların; bir babada en çok hangi özellik olmalıdır sorusuna dair tanımlayıcı istatistikleri yer almaktadır. Yapılan çalışmaya katılanların %9,5'i arkadaş gibi davranmalı, %22,2 sabırlı ve anlayışlı olmalı, %11,1'i şiddet uygulamamalı, %9,5'i şefkatli olmalı, %4,8'i otoriter olmalı, %11,1'i benimle ilgilenmeli, %23,8'i güler yüzlü ve cana yakın olmalı ve %7,9'u beni dinlemeli cevaplarını vermiştir.

Yapılan bireysel görüşmeler ile birlikte bu veriler ele alındığında; koruma ve bakım altında bulunan çocuklar genel olarak bu soruyu babalarında en çok eksik olan tutum/davranışa göre cevaplamışlardır. Araştırmaya katılanların çoğunluğu bir babanın tıpkı annede olduğu gibi sabırlı ve cana yakın olması gerektiğini düşünmektedir.

Tablo 25: Bir Ailede Olmazsa Olmaz Özelliğe İlişkin Dağılım

	Dağılım	%	Kümülatif Cevaplar İçindeki %	Kümülatif %
Güven	16	25,4	25,4	25,4
Dürüstlük	11	17,5	17,5	42,9
Özveri	5	7,9	7,9	50,8
Maddi Destek	3	4,8	4,8	55,6
Hepsi	25	39,7	39,7	95,2
Hiçbiri	3	4,8	4,8	100,0
Toplam	63	100,0	100,0	

Yukarıdaki tabloda anket çalışmasına katılanların bir ailede olmazsa olmaz olarak gördükleri özelliklere dair tanımlayıcı istatistikler yer almaktadır. Yapılan çalışmaya katılanların %25,4'ü bir ailede olmazsa olmaz olarak 'güven', %17,5'i 'dürüstlük', %7,9'u 'özveri', %4,8'i 'maddi destek', %39,7'si 'hepsi' cevaplarını vermiştir.

Bu bilgiler doğrultusunda koruma ve bakım altında bulunan çocukların çoğunluğu bir ailede olumlu olacak tüm özelliklerin olması gerektiğini ve bununla birlikte aile içerisinde güven duygusunu önemsediklerini ifade etmişlerdir.

Tablo 26: Deneklerin Bir Aileye İhtiyaç Hissedip Hissetmemelerine İlişkin Dağılım

	Dağılım	%	Kümülatif Cevaplar İçindeki %	Kümülatif %
Evet	42	66,7	66,7	66,7
Hayır	16	25,4	25,4	92,1
Bilmiyorum	5	7,9	7,9	100,0
Toplam	63	100,0	100,0	

Yukarıdaki tabloda anket çalışmasına katılanların bir aileye ihtiyaçlarının olup olmadığına dair tanımlayıcı istatistikler yer almaktadır. Araştırmaya katılanların %66,7'si bir aileye ihtiyacı olduğunu hissettiğini ve %25,4'ü bir aileye ihtiyacının hissetmediğini ifade etmiştir.

Yapılan çalışmaya katılanların çoğunluğunun bir aileye ihtiyaç hissettikleri görülmektedir. Bireysel görüşmeler neticesinde bir aileye ihtiyacı olmadığını belirten koruma ve bakım altında bulunan çocukların ailelerine kızgın olmaları sebebiyle bu cevabı verdikleri görülmüştür.

Tablo 27: Bir Aileye İhtiyaç Duyduğunu Hisseden Deneklerin En Çok Hangi Durumda Hissettiklerine İlişkin Dağılım

	Dağılım	%	Kümülatif Cevaplar İçindeki %	Kümülatif %
Kendimi mutlu hissettiğim zaman	11	17,5	25,6	25,6
Kendimi üzgün hissettiğim zaman	4	6,3	9,3	34,9
Kendimi yalnız hissettiğim zaman	7	11,1	16,3	51,2
Kızgın olduğum zaman	1	1,6	2,3	53,5
Her zaman	20	31,7	46,5	100,0
Toplam	43	68,3	100,0	
Cevaplanmamış	20	31,7		
Toplam	63	100,0		

Yukarıdaki tabloda anket çalışmasına katılanların en çok hangi durumlarda bir aileye ihtiyaç hissettiklerine ilişkin tanımlayıcı istatistiklere yer verilmiştir. Yapılan çalışmaya katılan çocuklardan %25,6'sı kendini mutlu hissettiği zaman, %9,3'ü kendini üzgün hissettiği zaman, %16,3'ü kendini yalnız hissettiği zaman, %46,5'i de her zaman bir aileye ihtiyaç hissettiğini belirtmiştir.

Araştırmaya katılıp bir aileye ihtiyaç duyduğunu belirten çocukların çoğunluğunun, en çok her zaman ve kendilerini mutlu hissettiklerinde bir aileyi aradıkları görülmektedir.

Tablo 28: Bir Aile En Çok Hangi Konuda Destek Sağlamalı?

	Dağılım	%	Kümülatif Cevaplar İçindeki %	Kümülatif %
Duygusal destek	12	19,0	19,0	19,0
Ekonomik destek	7	11,1	11,1	30,2
Din/İnanç desteği	1	1,6	1,6	31,7
Eğitim desteği	15	23,8	23,8	55,6
Hepsi	24	38,1	38,1	93,7
Hiçbiri	2	3,2	3,2	96,8
Bilmiyorum	2	3,2	3,2	100,0
Toplam	63	100,0	100,0	

Yukarıdaki tabloda anket çalışmasına katılanların bir ailenin en çok hangi konuda destek sağlaması gerektiğine ilişkin tanımlayıcı istatistikler yer almaktadır. Yapılan çalışmaya katılan çocukların %19'u bir ailenin duygusal, %11,1'i ekonomik, %1,6'sı dinî inanç, %23,8'i eğitim, %38,1'i de her konuda destek sağlaması gerektiğini belirtmişlerdir.

Çalışmaya göre koruma ve bakım altında bulunan çocuklar, bir ailenin genel manada tüm desteği aile bireylerine sağlaması gerektiğini düşünmektedir. Özele indirgenildiğinde ise en çok eğitim ve duygusal anlamda destek sağlaması gerektiğini ifade etmektedirler.

Tablo 29: Bulundukları Kurumdan Memnun Olma Durumu

	Dağılım	%	Kümülatif Cevaplar İçindeki %	Kümülatif %
Memnunum	45	71,4	71,4	71,4
Kısmen Memnunum	8	12,7	12,7	84,1
Memnun Değilim	8	12,7	12,7	96,8
Bilmiyorum	2	3,2	3,2	100,0
Toplam	63	100,0	100,0	

Koruma ve bakım altında bulunan çocuklar genel olarak kaldıkları kurumlardan memnundurlar. Öyle ki, çalışmaya katılan çocukların %71,1'i bulundukları kurumdan memnun olduğunu, %12,7'si de memnun olmadığını ifade etmiştir.

Tablo 30: Bulundukları Kurumda Yeterince İlgi, Alaka Ve Destek Görüp-Görmediklerine İlişkin Dağılım

	Dağılım	%	Kümülatif Cevaplar İçindeki %	Kümülatif %
Evet	46	73,0	73,0	73,0
Hayır	7	11,1	11,1	84,1
Kısmen	9	14,3	14,3	98,4
Bilmiyorum	1	1,6	1,6	100,0
Toplam	63	100,0	100,0	

Koruma ve bakım altında bulunan çocukların kurum memnuniyeti yeterince ilgi, alaka ve destek görüp görmediklerine ilişkin başka soru ile araştırılmış ve bu çocukların en fazla ihtiyaç duydukları şeylerin kurum tarafından yerine getirildiği görülmüştür. Öyle ki yeterince ilgi, alaka ve destek gördüklerini düşünenler %73'lük kısmı oluştururken, %11,1'i bu desteği görmediklerini ve %14,3'ü de kısmen destek gördüğünü ifade etmiştir.

Tablo 31: Kurumun Sunduğu Yemek Ve Temizlik Hizmetlerinin Kalitesinden Memnun Olup-Olmama Durumu

	Dağılım	%	Kümülatif Cevaplar İçindeki %	Kümülatif %
Memnunum	49	77,8	77,8	77,8
Kısmen Memnunum	9	14,3	14,3	92,1
Memnun Değilim	4	6,3	6,3	98,4
Bilmiyorum	1	1,6	1,6	100,0
Toplam	63	100,0	100,0	

Koruma ve bakım altında kalan çocuklar genel olarak kurumun sunduğu yemek ve temizlik hizmetlerinin kalitesinden memnundurlar. Öyle ki araştırmaya katılan deneklerin dörtte üçünden daha fazlası kurumun sunduğu hizmetlerin kalitesinden memnundur.

Tablo 32: Kurumun Sunduğu Eğitim ve Sosyo-Kültürel Faaliyetlerinden Memnun Olup-Olmama Durumu

	Dağılım	%	Kümülatif Cevaplar İçindeki %	Kümülatif %
Memnunum	48	76,2	76,2	76,2
Kısmen Memnunum	9	14,3	14,3	90,5
Memnun Değilim	4	6,3	6,3	96,8
Bilmiyorum	2	3,2	3,2	100,0
Toplam	63	100,0	100,0	

Yukarıdaki tabloda anket çalışmasına katılan deneklerin çoğunluğu kurumun sunduğu eğitim ve sosyo-kültürel faaliyetlerden memnundur. Çalışmaya katılan deneklerin %76,2'si kurumun sunduğu eğitim ve sosyo-kültürel faaliyetlerden memnunken %14,3'ü de kısmen memnundur. Bu oran kurumların genel manada eğitim ve kültürel noktada çocukları tatmin ettiğini göstermektedir.

Tablo 33: Deneklerin Bulundukları Kurumda Kendilerini Geliştirebilecek Bir Ortam Olup-Olmadığına İlişkin İnançlarının Dağılımı

	Dağılım	%	Kümülatif Cevaplar İçindeki %	Kümülatif %
Evet	35	55,6	55,6	55,6
Hayır	12	19,0	19,0	74,6
Kısmen	15	23,8	23,8	98,4
Bilmiyorum	1	1,6	1,6	100,0
Toplam	63	100,0	100,0	

Yukarıdaki tabloda anket çalışmasına katılanların kurumda kendilerini geliştirebilecek bir ortam olduğuna inanıp inanmadıklarına ilişkin tanımlayıcı istatistikler yer almaktadır. Çalışmaya katılan çocukların %55,6'sı bulundukları kurumda kendini geliştirebileceğini düşünürken %19'u kendini geliştiremeyeceğini ve %23,8'i de kısmen geliştirebileceğini düşünmektedir. Kurumun genel yapısından memnuniyet oranı daha fazla olmasına rağmen kendini geliştirebileceklerine inanların sayısının o orana göre daha az olduğu görülmektedir.

Tablo 34: Başarıya Ulaşmak İçin Görülen En Önemli Faktöre Yönelik Dağılım

	Dağılım	%	Kümülatif Cevaplar İçindeki %	Kümülatif %
Mutlu bir aileye sahip olmak	29	46,0	46,0	46,0
Maddi gelir seviyesi yüksek olmak	6	9,5	9,5	55,6
İyi bir eğitim almış olmak	17	27,0	27,0	82,5
Mesleki bilgi ve beceriye sahip olmak	11	17,5	17,5	100,0
Toplam	63	100,0	100,0	

Araştırmaya katılan deneklere başarıya ulaşmak için gerekli olan en önemli şeyin ne olduğu sorulduğunda deneklerin; %46'sı mutlu bir aileye sahip olmak, %9,5'i iyi bir maddi gelir seviyesinde olmak, %27'si iyi bir eğitim almış olmak ve %17,5'i de mesleki bilgi ve beceriye sahip olmak gerektiğini düşünmektedir.

Bu bilgiler doğrultusunda mutlu bir aileye sahip olan çocuğun başarıya giden yolda daha hızlı ilerleyebileceği söylenebilir.

Tablo 35: Deneklere Göre Örnek Alınması Gereken Kişiye İlişkin Dağılım

	Dağılım	%	Kümülatif Cevaplar İçindeki %	Kümülatif %
Arkadaşları tarafından kabul görüp sevilen kişi	17	27,0	27,0	27,0
Mutlu bir aile ortamı kurabilen kişi	19	30,2	30,2	57,1
Gelir seviyesi yüksek olan kişi	7	11,1	11,1	68,3
Eğitim seviyesi yüksek olan kişi	20	31,7	31,7	100,0
Toplam	63	100,0	100,0	

Yukarıdaki tabloda anket çalışmasına katılanlara örnek alınması gereken kişinin hangi özelliğe sahip olması gerektiğine ilişkin tanımlayıcı istatistikler yer almaktadır. Çalışmaya katılan deneklerin %27'si arkadaşları tarafından kabul görüp sevilen kişinin, %30,2'si mutlu bir aile ortamı kurabilen kişinin, %11,1'i gelir seviyesi yüksek olan kişinin ve %31,7'si de eğitim seviyesi yüksek olan kişinin örnek alınması gerektiğini ifade etmiştir.

Çalışmaya katılan deneklerin çoğunluğu bu soruyu çevrelerinde en çok değer verdikleri ve sevdiği kişiyi düşünerek cevapladıklarını ifade etmişlerdir.

Tablo 36: Deneklerin Kurumda En Çok Kimi Sevdiklerine İlişkin Dağılım

	Dağılım	%	Kümülatif Cevaplar İçindeki %	Kümülatif %
Bir arkadaşımı	20	31,7	31,7	31,7
Grup Sorumlularından biri	23	36,5	36,5	68,3
Sosyal Servis meslek elemanı	7	11,1	11,1	79,4
Bakım elemanı	9	14,3	14,3	93,7
Hiç kimseyi	4	6,3	6,3	100,0
Toplam	63	100,0	100,0	

Araştırmaya katılan deneklere en çok kimi seviyorsunuz sorusu sorulduğunda deneklerin %31,7 si bir arkadaşımı, %36,5'i grup sorumlularından biri, %11,1'i sosyal servis meslek elemanını, %14,3'ü bakım elemanını sevdiğini ve %6,3'ü de hiç kimseyi sevmediğini belirtmiştir.

Bu veriler doğrultusunda koruma ve bakım altında bulunan çocukların kurumda en çok bire bir ilişkisinin daha fazla olduğu kişiler olan grup sorumlusunu veya bir arkadaşımı sevdiği görülür.

Tablo 37: Deneklerin Sorunlarını En Çok Kimle Çözdüklerine İlişkin Dağılım

	Dağılım	%	Kümülatif Cevaplar İçindeki %	Kümülatif %
Müdür	3	4,8	4,8	4,8
Sosyal Servis Görevlisi	8	12,7	12,9	17,7
Grup Sorumlusu	29	46,0	46,8	64,5
Sağlık Servis Personeli	1	1,6	1,6	66,1
Bakım Elemanı	8	12,7	12,9	79,0
Arkadaşım	13	20,6	21,0	100,0
Toplam	62	98,4	100,0	
Cevaplanmamış	1	1,6		
Toplam	63	100,0		

Anket çalışmasına katılanlara hayatlarında herhangi bir sorunla karşılaştıklarında bu sorunu en çok kimle çözmeye çalıştıkları sorusu sorulmuştur. Çalışmaya katılan çocukların %%46'sı grup sorumlusu ile %%20,6'sı arkadaşı ile %12,7'si sosyal servis görevlisi ve %12,7'si de bakım elemanı ile çözmeye çalıştığını belirtmiştir. 1 kişide bu soruya cevap vermek istememiştir.

Çocukların sosyal hayatta ve kurum içerisinde daha çok birlikte oldukları grup sorumlusuna güveniyor olması ve sorunlarını onunla çözmeye çalışıyor olması çocuklar açısından hem olası hem de memnun edici bir orandır.

Tablo 38: Deneklerin Kurumla İlişkileri Kesildikten Sonra Kiminle Yaşamayı Düşündüklerine İlişkin Dağılım

	Dağılım	%	Kümülatif Cevaplar	
			İçindeki %	Kümülatif %
Annem ve babamla	4	6,3	6,3	6,3
Annemle	12	19,0	19,0	25,4
Babamla	9	14,3	14,3	39,7
Kardeşlerimle	13	20,6	20,6	60,3
Akrabalarımle	6	9,5	9,5	69,8
Arkadaşlarımla	5	7,9	7,9	77,8
Yalnız	14	22,2	22,2	100,0
Toplam	63	100,0	100,0	

Tablo 38'de araştırma örneklemimizi oluşturan koruma ve bakım altında bulunan çocuklara haklarındaki koruma kararı kalkıp kurumla ilişkileri kesildikten sonra kiminle yaşamayı düşündüklerine dair dağılım tablosu verilmiştir.

Bu dağılımlar göstergesinde; araştırmaya katılan deneklerin oransal çoğunluğu olan %22,2'lik kısım yalnız yaşamayı, %20,6'sı kardeşleri ile %19'u annesiyle ve %14,3'ü de babası ile yaşamak istediğini belirtmiştir. Yapılan gözlemler, incelenen dosya bilgileri ve kurum bakımında kalan çocukların genel aile durumları göz önünde bulundurulduğunda, ebeveynlerinden herhangi birisini kaybetmiş olan veya ebeveynlerin boşanması sonucu ailenin parçalanması ile anne ve babanın ayrı yaşamalarından dolayı kurum bakımında kalan çocukların sayısı göz önünde bulundurularak bu soruda anne ve baba şıklarına ayrı ayrı yer verilmiştir.

Araştırmaya katılan çocukların genel çoğunluğu şimdiden kurumdan ayrıldıktan sonra kiminle yaşayacağı kararını vermiştir. Geneli aile bireyleri ile yaşamak istediğini belirtmiştir. Örneklemimizi oluşturan Bilecik ilinde bulunan koruma ve bakım altındaki çocuklarının genelinde aile bireylerinden bir ya birkaçının hayatta olduğunu ve onlarla irtibatla olduğu sonucuna varabiliriz.

Tablo 39: Deneklerin Kurumdan Ayrıldıktan Sonra Onları Düşündürecek Bir Konunun Olup-Olmamalarına İlişkin Dağılımı

	Dağılım	%	Kümülatif Cevaplar İçindeki %	Kümülatif %
Var	42	66,7	66,7	66,7
Yok	11	17,5	17,5	84,1
Bilmiyorum	10	15,9	15,9	100,0
Toplam	63	100,0	100,0	

Araştırmaya katılan çocuklara kurumdan ilişkileri kesilip ayrıldıktan sonraki süreçte onları düşündürecek herhangi bir konunun olup olmadığı sorulduğunda, verilen cevaplar koruma ve bakım hizmeti sağlayan bu kurumların asıl gayelerinden biri olan çocukları geleceğe hazırlama fonksiyonlarını tam manası ile yerine getiremediğini göstermektedir. Çünkü çocukların %66,7'si kendilerini düşündürecek bir konunun olduğunu ifade ederken %17,5'i böyle bir konunun olmadığını ifade etmiştir ve %15,9'u da çekimser kalmıştır.

Tablo 40: Cevabı Evet Olanları Gelecekte En Çok Düşündüren Konuya İlişkin Dağılım

	Dağılım	%	Kümülatif Cevaplar İçindeki %	Kümülatif %
Ekonomik ve mesleki konular	21	33,3	50,0	50,0
Mutlu bir aile kuramama düşüncesi	7	11,1	16,7	66,7
Toplumla bütünleşememe	1	1,6	2,4	69,0
Başarısız olmak	3	4,8	7,1	76,2
Yalnızlık	10	15,9	23,8	100,0
Toplam	42	66,7	100,0	
Cevaplanmamış	21	33,3		
Toplam	63	100,0		

Anket çalışmasına katılanların büyük bir çoğunluğu kendilerini hayata tam olarak hazır hissetmediklerini belirttikleri sorunun hemen sonrasında, gelecekte kendilerini endişelendirecek bir şeyin olduğunu ifade eden çocuklara en çok hangi hususun onları düşündürdüğü sorulduğunda ise, çocukların çoğunluğunun ekonomik ve mesleki konularda başarısız olmaktan korktukları görülmektedir. Cevabı evet olan çocukların %50'si ekonomik ve mesleki konuların, %23,8'inin de yalnızlık sorununun kendilerini düşündürdüğünü belirtmektedir.

Tablo 41: Aile Ve Kaldıkları Kurum Arasında Bir Tercih Yapma Zorunluluğu Olan Deneklerin Hangisini Neden Tercih Edeceklerine İlişkin Dağılım

	Dağılım	%	Kümülatif Cevaplar	
			İçindeki %	Kümülatif %
Aile	30	47,6	48,4	48,4
Kurum	33	52,4	51,6	100,0
Toplam	63	100,0		

Tablo 41’de Bilecik ilinde koruma ve bakım altında bulunan çocuklara aileleri ve kaldıkları kurum arasında bir tercih yapma zorunlulukları olsaydı hangisini tercih edeceklerine dair tanımlayıcı istatistikler verilmiştir. Araştırmaya katılan deneklerin %52,4’ü kurumu tercih ederken %47,6’sı da aileyi tercih etmektedir. Çocukların geneli kurumun sunduğu hizmetlerden memnun olmalarına rağmen bir aile yanında yaşamak isteyenlerin sayısı da azımsanmayacak kadardır. Kurumu tercih eden çocuklarla yapılan görüşmede; kurumdan memnun olduklarını, ailelerine kızgın olmaları ve gelecek kaygılarının olması sebebiyle şu anda onlarla çok yaşamak istemediklerini belirtmişlerdir. Kurumu tercih eden çocuklardan ailesi ile irtibatı olanlar da kurumdan ayrıldıktan sonra gidecek başka bir yerleri olmadığı için aile bireyleri yaşamayı düşündüklerini belirtmiştir.

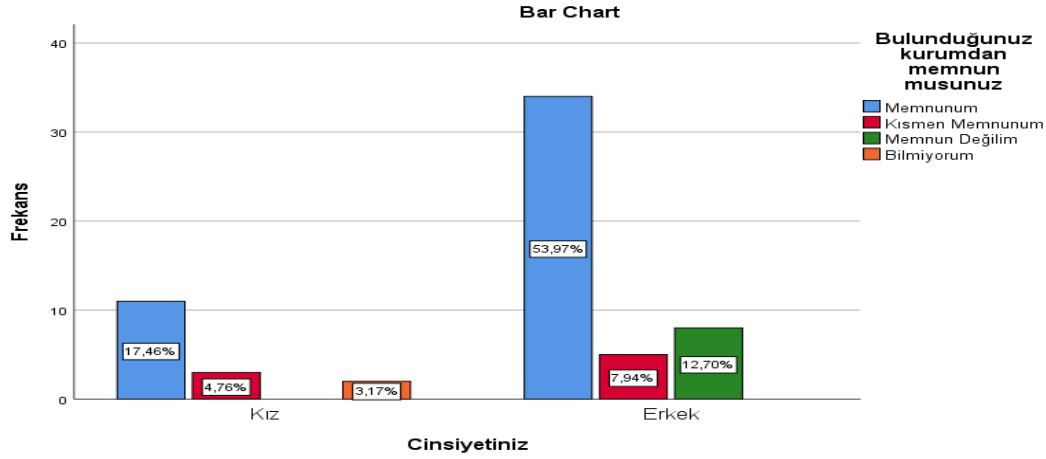
Tablo 42: Cinsiyet Değişkenine Göre Bulunulan Kurumdan Memnun Olma Durumu

Cinsiyetiniz		Bulunduğunuz kurumdan memnun musunuz				Toplam
		Memnunum	Kısmen Memnunum	Memnun Değilim	Bilmiyorum	
Kız	Kişi	11	3	0	2	16
	%	68,8%	18,8%	0,0%	12,5%	100,0%
Erkek	Kişi	34	5	8	0	47
	%	72,3%	10,6%	17,0%	0,0%	100,0%
Toplam	Kişi	45	8	8	2	63
	%	71,4%	12,7%	12,7%	3,2%	100,0%

H₀: Cinsiyet ile bulunulan kurumdan memnun olma durumu birbirlerinden bağımsızdır.(cinsiyet ile kurum memnuniyeti arasında ilişki yoktur)

H₁: Cinsiyet ile bulunulan kurumdan memnun olma durumu birbirlerinden bağımsız değildir.

Yapılan anket çalışmasına katılan kızların %68,8’i bulunduğu kurumdan memnun, %18,8’i kısmen memnun, %12,5’i bilmiyorum cevabını verir iken çalışmaya katılan kızların hiçbir memnun değilim cevabını vermiştir. Anket çalışmasına katılanların erkeklerin %72,3’ü bulunduğu kurumdan memnun, %10,6’sı kısmen memnun iken %17’si memnun değildir. Toplamda ise ankete katılan tüm katılımcıların %71’4’ü bulunduğu kurumdan memnun, %12,7’si kısmen memnun, %12,7’si memnun değil iken %3,2’si bilmiyorum demiştir.

Yapılan bu çalışmaya katılanların verdikleri cevaplara genel olarak bakılacak olursa, bulunduğu kurumdaki memnuniyet seviyesinin yüksek olduğu görülecektir. Özellikle kız katılımcıların memnun olma seviyeleri erkeklere oranla daha yüksektir. Erkek katılımcılar kız katılımcılara oranla bulundukları kurumdaki memnuniyetten daha az memnun iken kız katılımcıların neredeyse tamamı bulundukları kurumdaki memnundur.

Chi-Square Tests

	Value	df	Asymptotic Significance (2-sided)
Pearson Chi-Square	9,238a	3	,026
Likelihood Ratio	10,760	3	,013
Linear-by-Linear Association	,227	1	,634
N of Valid Cases	63		

Tablodan da anlaşılacağı gibi pearson chi-square istatistiği $p\text{-value}=0,026 < \alpha=0,05$ olduğundan H_0 reddedilebilir Cinsiyet ile bulunulan kurumdaki memnuniyet birbirlerinden bağımsız değildir. Aralarında bir ilişki olduğu söylenebilir.

Tablo 43: Cinsiyet Değişkenine Göre Örnek Alınması Gereken Kişi

Cinsiyetiniz		Size göre örnek alınması gereken kişi aşağıdakilerden hangisidir				Toplam
		Arkadaşları tarafından kabul görüp sevilen kişi	Mutlu bir aile ortamı kurabilen kişi	Gelir seviyesi yüksek olan kişi	Eğitim seviyesi yüksek olan kişi	
Kız	Kişi	2	10	0	4	16
	%	12,5%	62,5%	0,0%	25,0%	100,0%
Erkek	Kişi	15	9	7	16	47
	%	31,9%	19,1%	14,9%	34,0%	100,0%
Toplam	Kişi	17	19	7	20	63
	%	27,0%	30,2%	11,1%	31,7%	100,0%

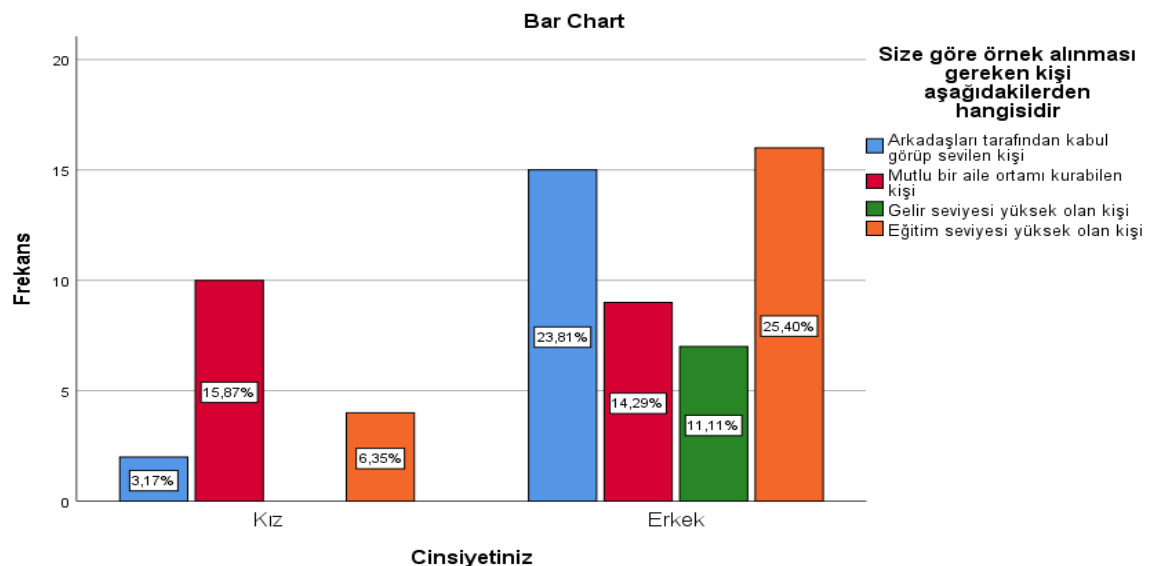
H₀: Cinsiyet ile örnek alınması gereken kişi birbirlerinden bağımsızdır.(cinsiyet ile örnek alınacak kişi arasında ilişki yoktur)

H₁: Cinsiyet ile örnek alınması gereken kişi birbirlerinden bağımsız değildir.

Tablo 43’de araştırmaya katılan kızların %12,5’i örnek alınması gereken kişi olarak çevresi tarafından kabul görmüş olan kişiyi, %62,5’i mutlu bir aile ortamı kurmuş olan kişiyi ve %25’i de eğitim seviyesi yüksek olan kişiyi görmektedir. Çalışmaya katılan erkeklerin %31,9’u çevresi tarafından kabul görüp sevilmiş kişiyi, %34’ü eğitim seviyesi yüksek olan kişiyi, %14,9’u da gelir seviyesi yüksek olan kişiyi örnek alınması gereken birey olarak görmektedir.

Chi-Square Tests			
	Value	df	Asymptotic Significance (2-sided)
Pearson Chi-Square	11,796a	3	,008
Likelihood Ratio	12,780	3	,005
Linear-by-Linear Association	,152	1	,697
N of Valid Cases	63		

Tablodan da anlaşılacağı gibi pearson chi-square istatistiği p- value=0,008<a=0,05 olduğundan H₀ reddedilir. Araştırmaya katılanların cinsiyeti ile örnek aldıkları kişi arasında bir ilişki olduğu söylenebilir.

Deneklerin vermiş oldukları cevaplara genel olarak bakılacak olursa kız çocukları mutlu bir aile kurabilen kişinin ideal ve örnek alınması gereken bir kişi olarak görürken erkek çocukları içinse eğitim seviyesi yüksek ve çevresi tarafından kabul görüp sevilmiş kişi örnek alınacak kişidir.

Tablo 44: Yaş Değişkinine Göre Bir Aileye İhtiyaç Hissetme Durumu

Yaşınız		Bir aileye ihtiyacınız olduğunu hissediyor musunuz			Toplam
		Evet	Hayır	Bilmiyorum	
9-11	Kişi	4	2	1	7
	%	57,1%	28,6%	14,3%	100,0%
12-14	Kişi	11	5	0	16
	%	68,8%	31,3%	0,0%	100,0%
15-18	Kişi	21	2	1	24
	%	87,5%	8,3%	4,2%	100,0%
18'den Büyük	Kişi	6	7	3	16
	%	37,5%	43,8%	18,8%	100,0%
Toplam	Kişi	42	16	5	63
	%	66,7%	25,4%	7,9%	100,0%

H₀: Yaş grupları ile bir aileye ihtiyaç hissetme durumları birbirlerinden bağımsızdır.(yaş grupları ile bir aileye ihtiyaç hissetme durumları arasında ilişki yoktur)

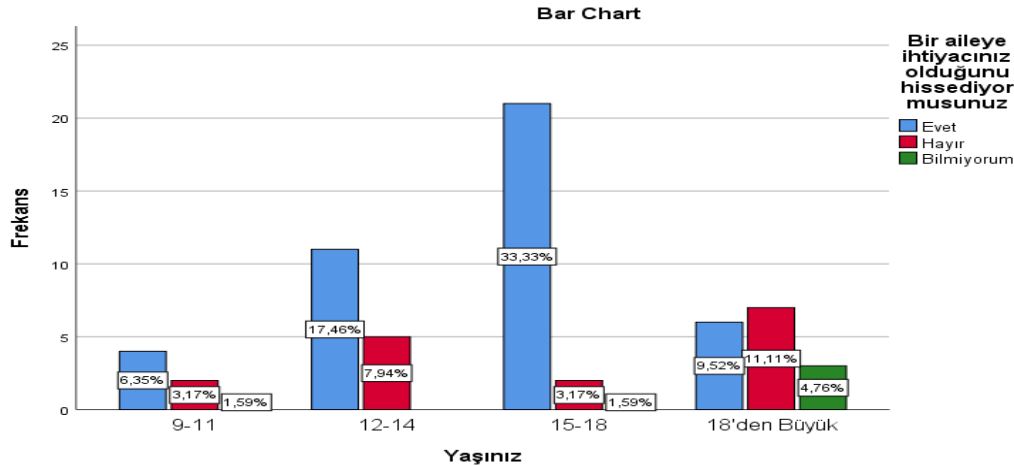
H₁: Yaş grupları ile bir aileye ihtiyaç hissetme durumları birbirlerinden bağımsız değildir.

Tablo 44'te araştırmaya katılan deneklerden 12-14 yaş grubunun %68,8'i bir aileye ihtiyaç hissettiğini, 15-18 yaş grubunun %87,5'i bir aileye ihtiyaç hissettiğini belirtirken, koruma ve bakım altında bulunan 18 yaşından büyük çocukların ise sadece %37,5'i bir aileye ihtiyaç hissettiğini belirtmiştir.

Chi-Square Tests

	Value	df	Asymptotic Significance (2-sided)
Pearson Chi-Square	13,240a	6	,039
Likelihood Ratio	14,708	6	,023
Linear-by-Linear Association	1,440	1	,230
N of Valid Cases	63		

Tablodan da anlaşılabileceği gibi pearson chi-square istatistiği $p\text{-value}=0,039 < \alpha=0,05$ olduğundan H₀ reddedilebilir. Yaş ile bir aileye ihtiyaç hissetme duygusu birbirinden bağımsız değildir. Aralarında bir ilişki olduğu söylenebilir.

Yapılan araştırmaya katılanların vermiş oldukları cevaplara bakılınca çocukluk dönemi içerisinde olan ergenlerin çoğunluğunun bir aileye ihtiyaç hissettikleri görülürken 18 yaşını dolduran bireylerde bu oranın bir hayli düştüğü gözlemlenebilmektedir.

Tablo 45: Yaş Değişkenine Göre Karşılaşılan Sorunun Çözüldüğü Kişi

Herhangi bir sorunla karşılaştığınızda en çok kimle çözmeye çalışırsınız

Yaşınız		Müdür	Sosyal Servis Görevlisi	Grup Sorumlusu	Sağlık Servis Personeli	Bakım Elemanı	Arkadaşım	Toplam
9-11	Kişi	0	0	2	0	5	0	7
	%	0,0%	0,0%	28,6%	0,0%	71,4%	0,0%	100,0%
12-14	Kişi	1	1	9	1	1	3	16
	%	6,3%	6,3%	56,3%	6,3%	6,3%	18,8%	100,0%
15-18	Kişi	1	6	12	0	1	3	23
	%	4,3%	26,1%	52,2%	0,0%	4,3%	13,0%	100,0%
18'den Büyük	Kişi	1	1	6	0	1	7	16
	%	6,3%	6,3%	37,5%	0,0%	6,3%	43,8%	100,0%
Toplam	Kişi	3	8	29	1	8	13	62
	%	4,8%	12,9%	46,8%	1,6%	12,9%	21,0%	100,0%

H₀: Yaş ile karşılaşılan sorunun çözülmeye çalıştığı kişi birbirlerinden bağımsızdır.(cinsiyet ile eğitim düzeyi arasında ilişki yoktur)

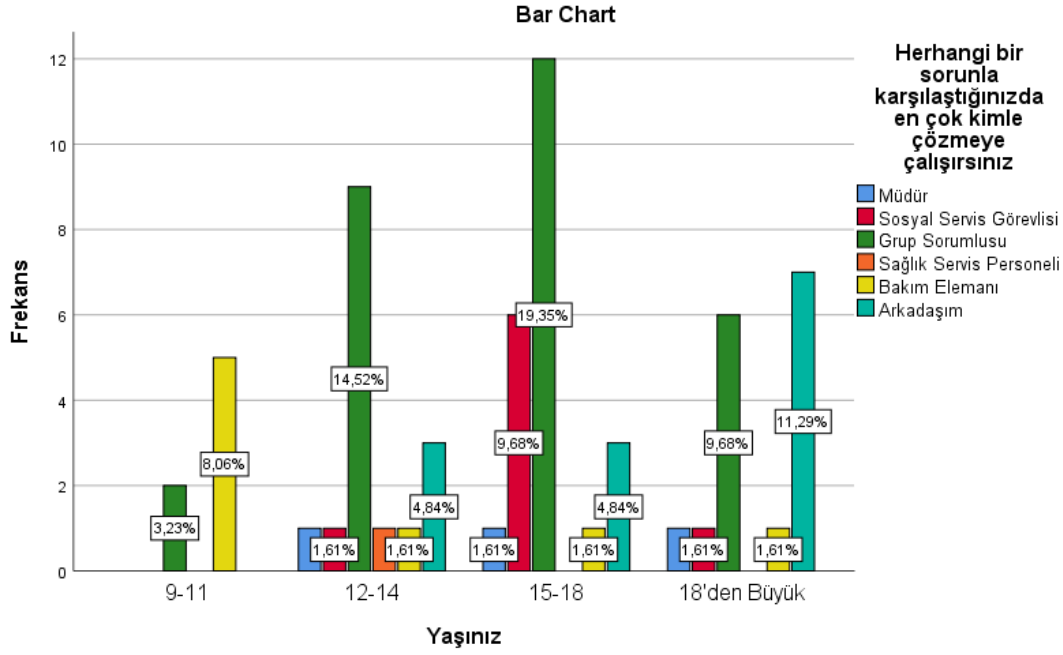
H₁: Yaş ile karşılaşılan sorunun çözülmeye çalıştığı kişi birbirlerinden bağımsız değildir.

Tablo 45'te araştırmaya katılan 12-14 yaş grubunun %56,3'ü herhangi bir sorunla karşılaşması halinde bu sorunu grup sorumlusu ile beraber çözmeye çalıştığı, 15-18 yaş grubunun %52,2'si de karşılaştığı sorunu grup sorumlusu ile çözmeye çalışırken yaşı 18'den büyük olup kurum bakımında kalan çocuklardan %43,8'i arkadaşlarıyla, %37,5'i de grup sorumlusu ile karşılaştıkları sorunları çözdüklerini ifade etmiştir. Bu soruya 1 çocuk da cevap vermek istememiştir.

Chi-Square Tests

	Value	df	Asymptotic Significance (2-sided)
Pearson Chi-Square	36,836a	15	,001
Likelihood Ratio	29,201	15	,015
Linear-by-Linear Association	,000	1	,987
N of Valid Cases	62		

Tablodan da anlaşılacağı gibi pearson chi-square istatistiği p- value=0,001<a=0,05 olduğundan H₀ reddedilebilir. Yaş ile karşılaşılan bir sorunun çözüldüğü kişinin birbirlerinden bağımsız olmadığına ve birbirlerini etkilediğine 0,05 anlamlılık düzeyinde karar verilebilir.

Araştırmaya katılan 9-18 yaş arası deneklerin çoğunluğu herhangi bir sorunla karşılaştıkları zaman bu sorunu grup sorumlusu başta olmak üzere kurum içerisinde çözerken, koruma ve bakım altında olup 18 yaşından büyük çocuklar sorunlarını bir arkadaşıyla veya sosyal çevreleriyle çözdüklerini belirtmektedirler.

Tablo 46: Yaş Değişkenine Göre Aile ve Kurum Arasında Yapılan Tercih

Yaşınız		Aile ve kaldığınız kurum arasında bir tercih yapma zorunluluğunuz olsaydı, hangisini neden tercih ederiniz		
		Aile	Kurum	Toplam
9-11	Kişi	3	4	7
	%	42,9%	57,1%	100,0%
12-14	Kişi	7	9	16
	%	43,8%	56,2%	100,0%
15-18	Kişi	16	8	24
	%	66,7%	33,3%	100,0%
18'den Büyük	Kişi	4	12	15
	%	26,7%	73,3%	100,0%
Toplam	Kişi	30	33	62
	%	47,6%	52,4%	100,0%

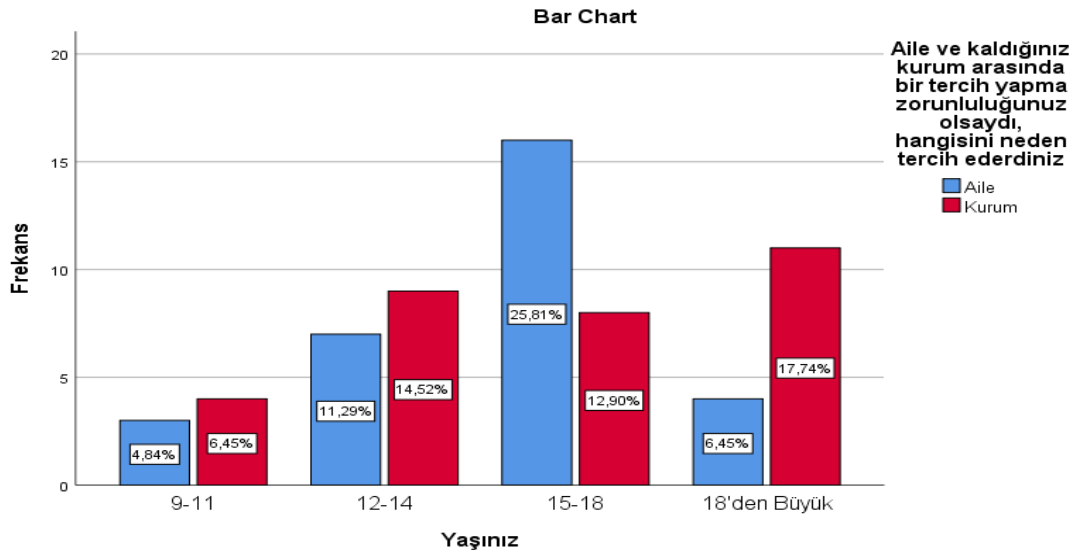
H₀: Yaş ile aile ve kurum arasında yapılan tercih birbirlerinden bağımsızdır.(yaş ile aile/kurum tercihi arasında ilişki yoktur)

H₁: Yaş ile aile ve kurum arasında yapılan tercih birbirlerinden bağımsız değildir.

Tablo 46'da deneklere bir zorunluluk halinde olmaları halinde aile ve kaldıkları kurum arasında hangisini seçecekleri sorulduğunda 9-11 yaş grubunun %42,9'u aile derken %57,1'i kurum demiştir. 12-14 yaş grubunun %43,8'i aile derken %56,2'si kurum demiştir. 15-18 yaş grubunun %66,7'si aile derken %33,3'ü kurum demiştir. 18'den büyük olup koruma ve bakım altında kalmaya devam eden bireylerden %26,7'si aile derken %73,3'ü kurum cevabını vermiştir.

Chi-Square Tests			
	Value	df	Asymptotic Significance (2-sided)
Pearson Chi-Square	6,268a	3	,099
Likelihood Ratio	6,445	3	,092
Linear-by-Linear Association	,216	1	,642
N of Valid Cases	62		

Tablodan da anlaşılacağı gibi pearson chi-square istatistiği $p\text{-value}=0,099>a=0,05$ olduğundan H_0 reddedilemez. Yaş ile aile ve kurum arasında yapılan tercih değişkenlere göre fark etmez. Verilen cevaplar arasında bir ilişki olmadığı söylenebilir.

Araştırmaya katılan 15-18 yaş arası çocukların ailelerini kurum bakımına göre daha çok tercih etmeleri, ergenlik dönemlerinde olmaları ve diğer yaş grubu çocuklara göre duygu yoğunluklarının daha fazla olması sebepleriyle açıklanabilir.

Tablo 47: Ebeveynlerin Eğitim Düzeyleri Arasındaki İlişki

Babanızın eğitim düzeyi nedir		Annenizin eğitim düzeyi nedir					
		Okur-yazar değil	Okur-yazar	İlkokul	Lise	Üniversite	Toplam
Okur-yazar değil	Kişi	1	0	0	0	0	2
	%	50,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	100,0%
Okur-yazar	Kişi	4	5	1	0	0	16
	%	25,0%	31,3%	6,3%	0,0%	0,0%	100,0%
İlkokul	Kişi	1	3	7	0	0	15
	%	6,7%	20,0%	46,7%	0,0%	0,0%	100,0%
Lise	Kişi	1	0	1	2	0	4
	%	25,0%	0,0%	25,0%	50,0%	0,0%	100,0%
Bilmiyorum	Kişi	2	2	3	1	1	26
	%	7,7%	7,7%	11,5%	3,8%	3,8%	100,0%
Toplam	Kişi	9	10	12	3	1	63
	%	14,3%	15,9%	19,0%	4,8%	1,6%	100,0%

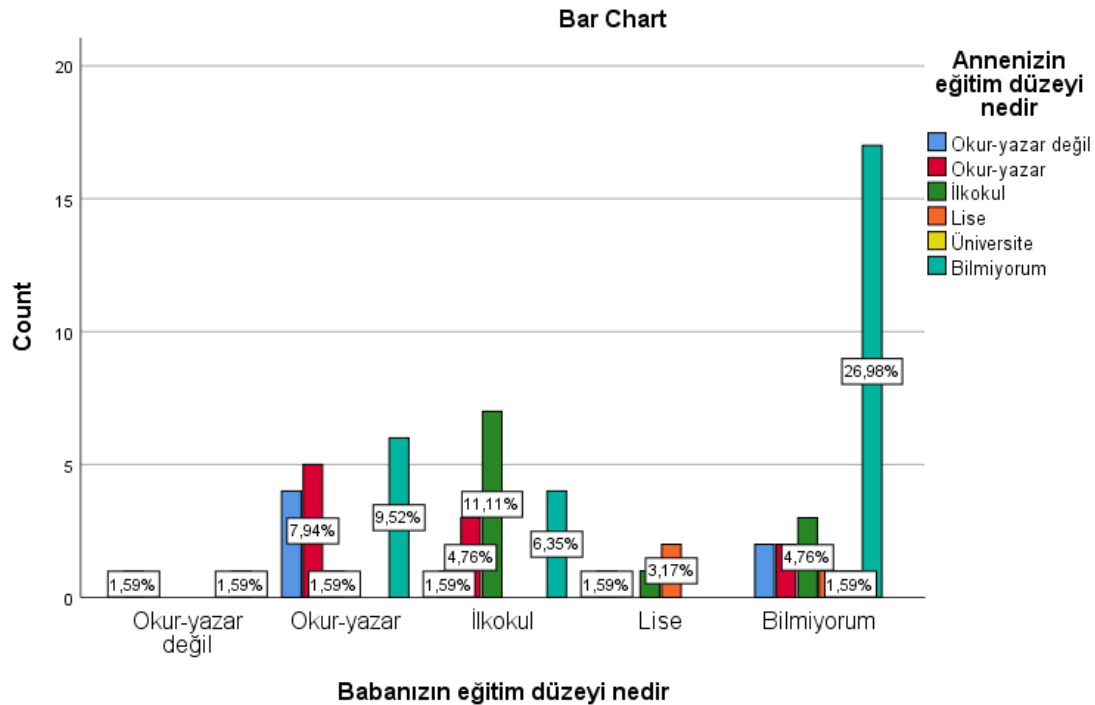
H₀: Babanın eğitim düzeyi ile annenin eğitim düzeyi birbirlerinden bağımsızdır.(Anne ve babanın eğitim düzeyleri arasında ilişki yoktur)

H₁: Babanın eğitim düzeyi ile annenin eğitim düzeyi birbirlerinden bağımsız değildir.

Tablo 47’de araştırmaya katılanların anne ve babanın eğitim düzeylerine ilişkin karşılaştırmasına yer verilmektedir. Babası okur-yazar olanların %31,3’ünün annesi de sadece okur-yazardır. Babası ilkokul mezunu olanların %46,7’sinin annesi de ilkokul mezunu iken, babası lise mezunu olanların %50’sinin annesi de lise mezunudur.

Chi-Square Tests			
	Value	df	Asymptotic Significance (2-sided)
Pearson Chi-Square	43,822a	20	,002
Likelihood Ratio	35,201	20	,019
Linear-by-Linear Association	7,431	1	,006
N of Valid Cases	63		

Tablodan da anlaşılabileceği gibi pearson chi-square istatistiği p- value=0,003<a=0,05 olduğundan H₀ reddedilebilir. Babanın eğitim düzeyi ile annenin eğitim düzeyinin birbirlerinden bağımsız olmadığına ve aralarında bir ilişki olduğuna 0,05 anlamlılık düzeyinde karar verilir.

Araştırmaya katılanların anne ve babalarının eğitim düzeylerine ilişkin karşılaştırmalı grafiğe bakıldığında genel olarak kurum bakımında kalmakta olan çocukların ebeveynlerinin eğitim seviyelerinin düşük olduğu, ayrıca anne ve babanın da birbirlerine yakın eğitim seviyesinde oldukları görülmektedir.

Tablo 48: Aile İlişkileri İle Ailede Olması Gereken Özelliğe İlişkin Dağılım

Aile bireylerinden herhangi kimse ile irtibatı/ilişkisi devam ediyor mu			Size göre bir ailede olmazsa olmaz özellik nedir					
			Maddi					
			Güven	Dürüstlük	Özveri	Destek	Hepsi	Hiçbiri
İlişkimiz düzenli bir şekilde devam ediyor	Kişi	%	9	7	2	0	19	2
			23,1%	17,9%	5,1%	0,0%	48,7%	5,1%
İlişkimiz düzenli olmasa da devam ediyor	Kişi	%	5	2	1	3	5	0
			31,3%	12,5%	6,3%	18,8%	31,3%	0,0%
İlişkimiz yok	Kişi	%	2	2	2	0	1	1
			25,0%	25,0%	25,0%	0,0%	12,5%	12,5%
Toplam	Kişi	%	16	11	5	3	25	3
			25,4%	17,5%	7,9%	4,8%	39,7%	4,8%
			100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

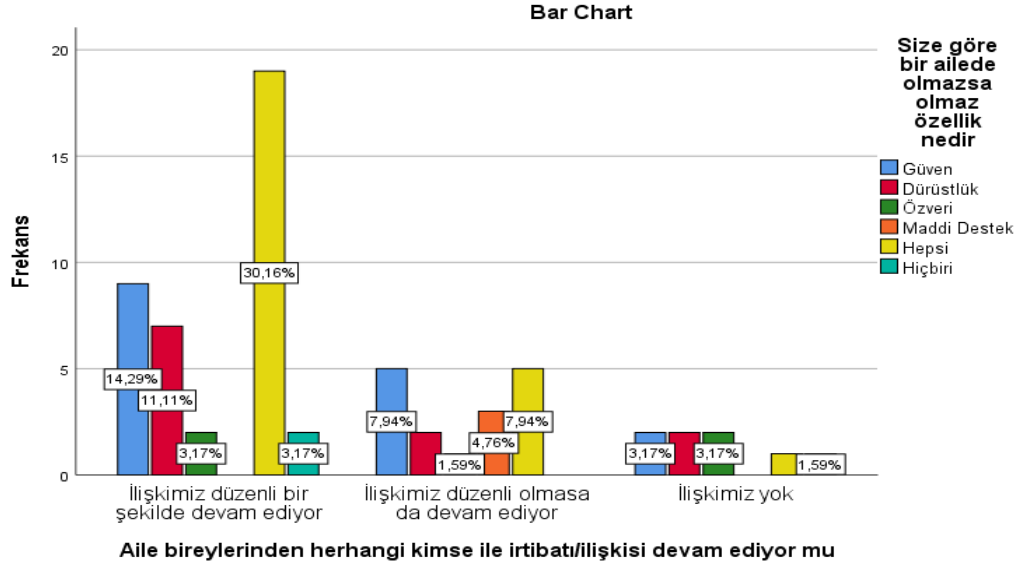
H₀: Aile bireyleriyle irtibatın devam etmesi ile ailede olması gereken özelliğe ilişkin görüş birbirlerinden bağımsızdır.

H₁: Aile bireyleriyle irtibatın devam etmesi ile ailede olması gereken özelliğe ilişkin görüş birbirlerinden bağımsız değildir.

Tablo 48’de araştırmaya katılan deneklerin aile bireyleri ile ilişkilerinin devam etme durumları ile bir aile olmazsa olmaz özellik olarak gördükleri şeye ilişkin çapraz tablo yer almaktadır. Aile bireyleri ile ilişkisi düzenli olarak devam edenlerin %48,7’si bir ailede olumlu özelliklerin hepsinin olması gerektiğini düşünürken, ilişkisi düzenli olmasa da devam edenlerden %31,3’ü ve ilişkisi olmayanlardan da %12,5’i tüm özelliklerin olması gerektiğini ifade etmektedir.

Chi-Square Tests			
	Value	df	Asymptotic Significance (2-sided)
Pearson Chi-Square	17,340a	10	,067
Likelihood Ratio	16,683	10	,082
Linear-by-Linear Association	1,112	1	,292
N of Valid Cases	63		

Tablodan da anlaşılabacağı gibi pearson chi-square istatistiği p- value=0,067 olarak hesaplanmıştır ve yaklaşık olarak p değerine çok yakındır. a=0,05 anlamlılık düzeyinde H₀ reddedilir.

Araştırmaya katılan deneklerden aile ilişkileri düzenli olanlar ailede tüm özellikler olması gerektiğini savunurken ilişkisi kısmen devam eden veya hiç olmayan denekler daha öznel özellikler üzerinde durmaktadır.

Tablo 49: Aile Bireyleri ile İrtibatın Aileye İhtiyaç Duyulmasına İlişkin Dağılımı

Aile bireylerinden herhangi kimse ile irtibatı/ilişkisi devam ediyor mu		Bir aileye ihtiyacı olduğunu hissedenler en çok hangi durumda hissediyor					Toplam
		Kendimi mutlu hissettiğim zaman	Kendimi üzgün hissettiğim zaman	Kendimi yalnız hissettiğim zaman	Kızgın olduğum zaman	Her zaman	
İlişkimiz düzenli bir şekilde devam ediyor	Kişi	7	2	2	0	16	27
	%	25,9%	7,4%	7,4%	0,0%	59,3%	100,0%
İlişkimiz düzenli olmasa da devam ediyor	Kişi	3	0	3	1	4	11
	%	27,3%	0,0%	27,3%	9,1%	36,4%	100,0%
İlişkimiz yok	Kişi	1	2	2	0	0	5
	%	20,0%	40,0%	40,0%	0,0%	0,0%	100,0%
Toplam	Kişi	11	4	7	1	20	43
	%	25,6%	9,3%	16,3%	2,3%	46,5%	100,0%

H₀: Aile bireyleriyle irtibatın devam etmesi ve bir aileye en çok hangi durumlarda hissediliyor olması birbirlerinden bağımsızdır.(Aile ile irtibatın devam etmesi ve aileye ihtiyaç hissedilmesi arasında ilişki yoktur)

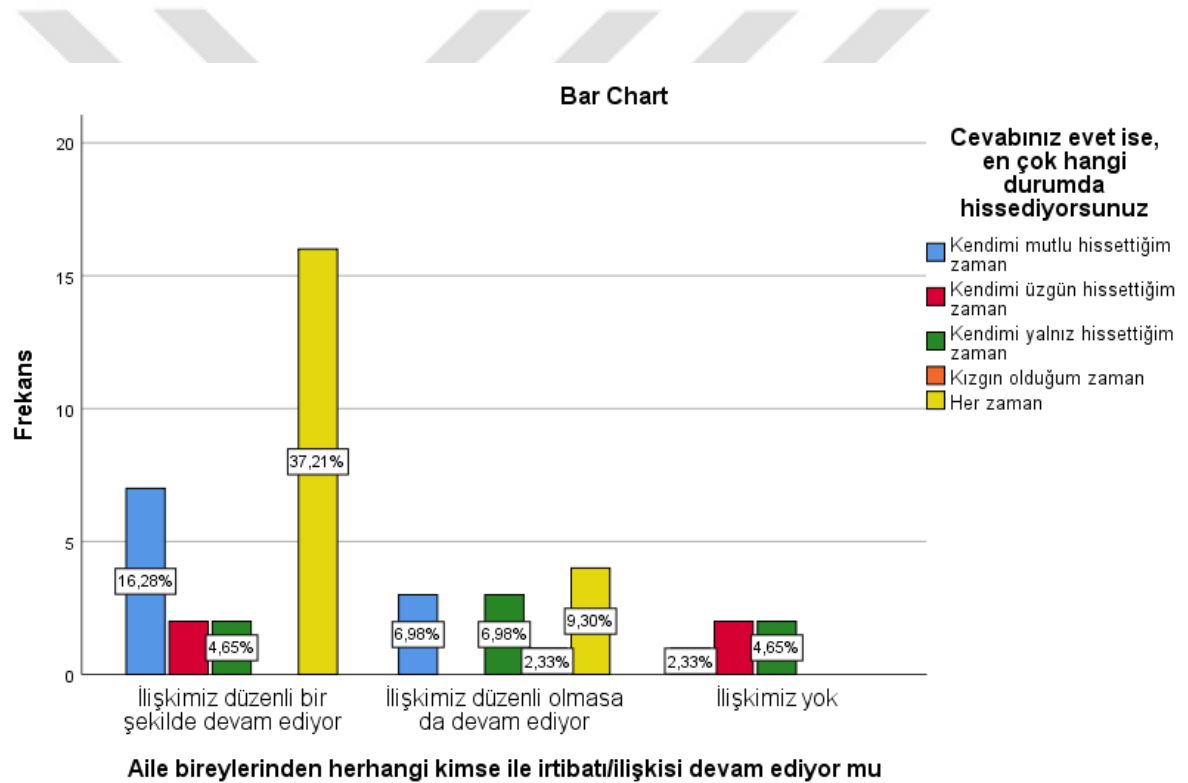
H₁: Aile bireyleriyle irtibatın devam etmesi ve bir aileye en çok hangi durumlarda hissediliyor olması birbirlerinden bağımsız değildir.

Tablo 49’da araştırmaya katılan deneklerin aile bireyleri ile ilişkilerinin devam etme durumları ile bir aileye ihtiyacı olduklarını hissedenlerin en çok hangi durumda bu hissiyatı yaşadıklarına ilişkin çapraz tablo yer almaktadır. Aile bireyleri ile ilişkisi düzenli devam edenlerin %59,3’ü bir aileye her zaman ihtiyacı olduğunu hissederken, ilişkisi düzenli olmasa da devam edenlerin %36,4’ü her zaman ve %27,3’ü kendisini mutlu hissettiği zaman bir aileye ihtiyaç duymaktadır. Herhangi bir aile bireyi ile iletişimi olmayıp bir aileye ihtiyacı olduğu hissedenlerin ise %40’ı kendini yalnız hissettiği zaman

ve diğer %40'ı da kendisini üzgün hissettiği zaman bir aileye ihtiyaç duyduğunu hissetmektedir.

Chi-Square Tests			Asymptotic Significance (2-sided)
	Value	df	
Pearson Chi-Square	16,539a	8	,035
Likelihood Ratio	17,053	8	,030
Linear-by-Linear Association	2,485	1	,115
N of Valid Cases	43		

Tablodan da anlaşılacağı gibi pearson chi-square istatistiği $p\text{-value}=0,035 < \alpha=0,05$ olduğundan H_0 reddedilir. Aile bireyleri ilişkinin sıklığı ve bir aileye en çok ne zaman ihtiyaç hissedilme durumu arasında bir ilişki olduğu söylenebilir.

Yapılan araştırmaya katılanların tamamına oranla aileleri ile ilişkisi düzenli devam edenlerin %37,21'i her durumda, %16,28'i de kendini mutlu hissettiğinde bir aileye ihtiyacı olduğunu ifade etmektedir. Aileleri ile ilişkisi düzenli ya da kısmen devam eden çocukların çoğunluğu hayatlarının birçok yerinde bir aileye ihtiyacı olduğunu hissederken, ailesi ile ilişkileri olmayan çocuklar kendilerini daha çok mutsuz ve yalnız hissettiğinde bir aileye ihtiyaç duyuyorlar.

Tablo 50: Aile Bireyleriyle İrtibatın Bulunulan Kurumda Gelişim İmkânlarına Olan İnanca İlişkin Dağılımı

Aile bireylerinden herhangi kimse ile irtibatı/ilişkisi devam ediyor mu		Kaldığınız kurumda kendinizi geliştirebilecek bir ortam olduğuna inanıyor musunuz				Toplam
		Evet	Hayır	Kısmen	Bilmiyorum	
İlişkimiz düzenli bir şekilde devam ediyor	Kişi	26	4	9	0	39
	%	66,7%	10,3%	23,1%	0,0%	100,0%
İlişkimiz düzenli olmasa da devam ediyor	Kişi	8	4	4	0	16
	%	50,0%	25,0%	25,0%	0,0%	100,0%
İlişkimiz yok	Kişi	1	4	2	1	8
	%	12,5%	50,0%	25,0%	12,5%	100,0%
Toplam	Kişi	35	12	15	1	63
	%	55,6%	19,0%	23,8%	1,6%	100,0%

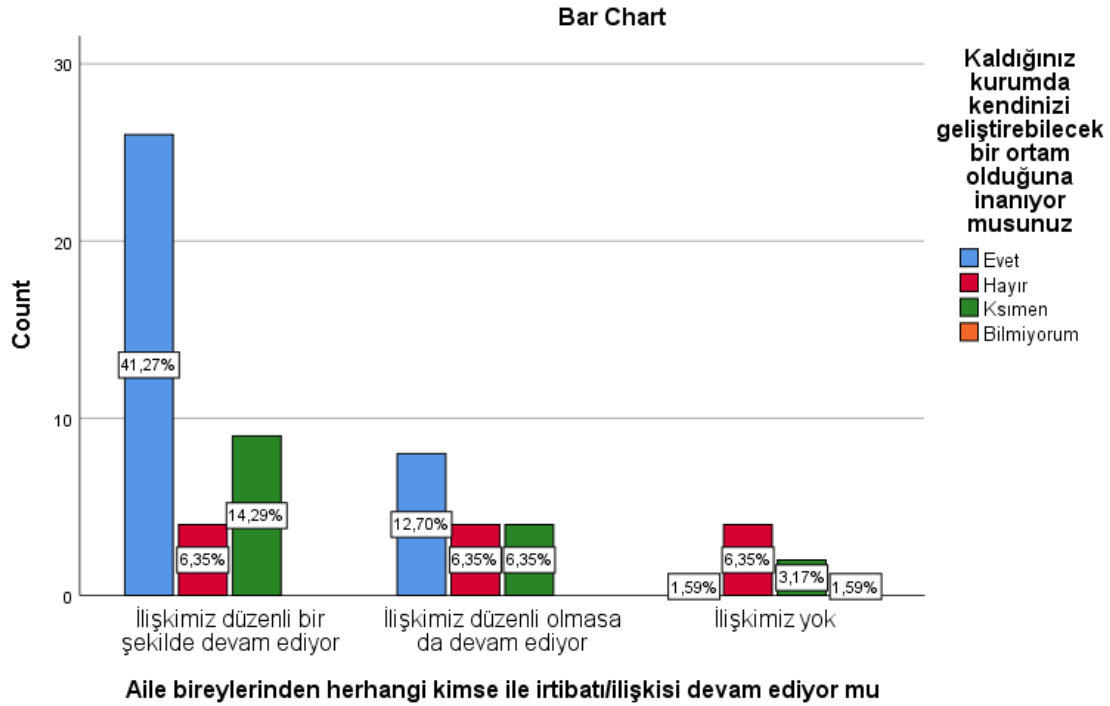
H₀: Aile bireyleriyle irtibatın devam etmesi ve kaldıkları kurumda kendilerini geliştirebilecekleri bir ortama olan inanç birbirlerinden bağımsızdır.(Aile ile ilişki ve kaldıkları kurum memnuniyeti arasında ilişki yoktur)

H₁: Aile bireyleriyle irtibatın devam etmesi ve kaldıkları kurumda kendilerini geliştirebilecekleri bir ortama olan inanç birbirlerinden bağımsız değildir.

Tablo 50’de araştırmaya katılan deneklerin aile bireyleri ile ilişkilerinin devam etme durumları ile kendilerini geliştirebilecek bir ortam olup olmamasına ilişkin çapraz tablo yer almaktadır. Aileleri ile ilişkisi düzenli devam edenlerin %66,7’si, ilişkisi düzenli olmasa da devam edenlerin %50’si kaldıkları kurumda kendilerini geliştirebilecek bir ortam olduğuna inanırken, aile bireyleri ile ilişkisi devam etmeyenlerin sadece %12,5’i kaldıkları kurumda kendilerini geliştirebilecek bir ortam olduğuna inanmaktadır. Bununla birlikte aile bireyleri ile ilişkisi devam etmeyenlerin %50’si, ilişkisi düzenli olmasa da devam edenlerin %25’i ve ilişkisi düzenli olarak devam edenlerin de %10,3’ü kaldıkları kurumda kendilerini geliştirebilecekleri bir ortam olduğuna inanmamaktadır.

Chi-Square Tests			
	Value	df	Asymptotic Significance (2-sided)
Pearson Chi-Square	16,427a	6	,012
Likelihood Ratio	13,906	6	,031
Linear-by-Linear Association	4,963	1	,026
N of Valid Cases	63		

Tablodan da anlaşılabacağı gibi pearson chi-square istatistiği p- value=0,003<a=0,05 olduğundan H₀ reddedilebilir. Aile bireyleriyle ilişki durumu ve bulunulan kurumda kendilerine bir gelecek görme seviyesinin birbirlerinden bağımsız olmadığına 0,05 anlamlılık düzeyinde karar verilir.

Yapılan çalışmaya göre aile bireyleri ile irtibatı/ilişkisi devam edenlerin çoğunluğu kaldıkları kurumda kendilerini geliştirebileceğini düşünürken aileleri görüşme sıklığı azalanlar kurum içerisinde böyle bir ortam olmadığını düşünmektedirler.

Tablo 51: Aile Bireyleri İle İrtibatın Kurumdan Ayrıldıktan Sonra Yaşamayı Düşünülen Kişiyne İlişkin Dağılımı

Aile bireyleri ile ilişkisi devam ediyorsa, en çok kimle iletişim halindedir		Kurumla ilişkiniz kesildiği zaman kiminle yaşamayı düşünüyorsunuz						
		Annem ve babamla	Annemle	Babamla	Kardeşlerimle	Akrabalarımle	Arkadaşlarımla	Yalnız
Teyze/Dayı	Kişi	1	1	0	1	0	0	1
	%	25,0%	25,0%	0,0%	25,0%	0,0%	0,0%	25,0%
Amca/Hala	Kişi	0	0	1	0	1	0	1
	%	0,0%	0,0%	33,3%	0,0%	33,3%	0,0%	33,3%
Anne	Kişi	1	11	0	1	1	0	7
	%	4,8%	52,4%	0,0%	4,8%	4,8%	0,0%	33,3%
Baba	Kişi	2	0	7	5	3	0	1
	%	11,1%	0,0%	38,9%	27,8%	16,7%	0,0%	5,6%
Kardeşler	Kişi	0	0	1	4	0	0	4
	%	0,0%	0,0%	11,1%	44,4%	0,0%	0,0%	44,4%
Diğer	Kişi	0	0	0	0	0	1	0
	%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	100,0%	0,0%
Toplam	Kişi	4	12	9	11	5	1	14
	%	7,1%	21,4%	16,1%	19,6%	8,9%	1,8%	25,0%

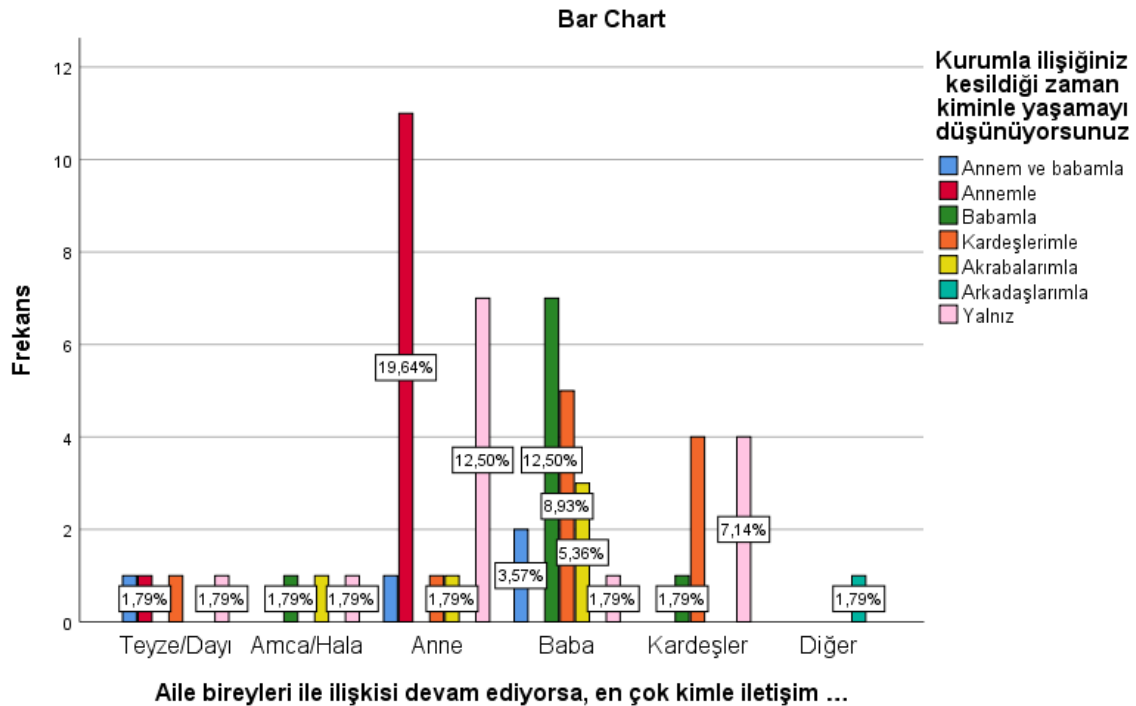
H₀: Aile bireylerinden çok kimle iletişim halinde olduğu ile kurumdan ayrıldıktan sonra yaşamayı düşündüğü kişi birbirlerinden bağımsızdır.(En çok iletişimde olduğu ve kurumdan ayrıldıktan sonra yaşamayı düşündüğü kişi arasında ilişki yoktur)

H₁: Aile bireylerinden çok kimle iletişim halinde olduğu ile kurumdan ayrıldıktan sonra yaşamayı düşündüğü kişi birbirlerinden bağımsız değildir.

Tablo 51’de yapılan çalışmaya katılan deneklerden en çok annesi ile irtibatı devam edenlerin %52,4’ü kurumdan ayrıldıktan sonra annesi ile beraber yaşamayı düşünürken, en çok babası ile irtibatı devam edenlerden %38,9’u kurumdan ayrıldıktan sonra yine babası ile beraber yaşamayı düşündüğü, en çok kardeşleri ile irtibatı devam edenlerin %44,4’i kurumdan ayrıldıktan sonra yine kardeşleri ile beraber yaşamayı düşündüğü görülmektedir.

Chi-Square Tests			
	Value	df	Asymptotic Significance (2-sided)
Pearson Chi-Square	101,540a	30	,000
Likelihood Ratio	63,543	30	,000
Linear-by-Linear Association	1,421	1	,233
N of Valid Cases	56		

Tablodan da anlaşılabacağı gibi pearson chi-square istatistiği p- value=0,000<a=0,05 olduğundan H₀ reddedilebilir. Aile bireylerinden iletişimin en çok devam ettiği kişi ile kurumdan ayrıldıktan sonra yaşamayı düşünülen kişinin birbirinden bağımsız olmadığına ve birbirlerini etkilediğine 0,05 anlamlılık düzeyinde karar verilir.

Yukarıdaki grafiğe bakıldığında çalışmaya katılan deneklerin kurum bakımında kaldığı süreçte en çok kimle iletişim halindeyse kurumdaki ayrıldıktan sonra da o kişi ile beraber yaşamak istediği görülmektedir.

Tablo 52: Kardeş Sayısı Değişkenine Göre Kurumda Kalan Kardeş Durumu

Kaç kardeşiniz		Kurum bakımında kalan kardeşiniz var mı			Toplam
		Evet	Hayır	Bilmiyorum	
1	Kişi	0	5	0	5
	%	0,0%	100,0%	0,0%	100,0%
2	Kişi	10	4	0	14
	%	71,4%	28,6%	0,0%	100,0%
3	Kişi	10	3	0	13
	%	76,9%	23,1%	0,0%	100,0%
4 ve daha fazla	Kişi	20	8	1	29
	%	69,0%	27,6%	3,4%	100,0%
Bilmiyorum	Kişi	0	0	2	2
	%	0,0%	0,0%	100,0%	100,0%
Toplam	Kişi	40	20	3	63
	%	63,5%	31,7%	4,8%	100,0%

H₀: Kaç kardeş olduğu ile kurumda kalan kardeşinin olup olmaması birbirlerinden bağımsızdır.

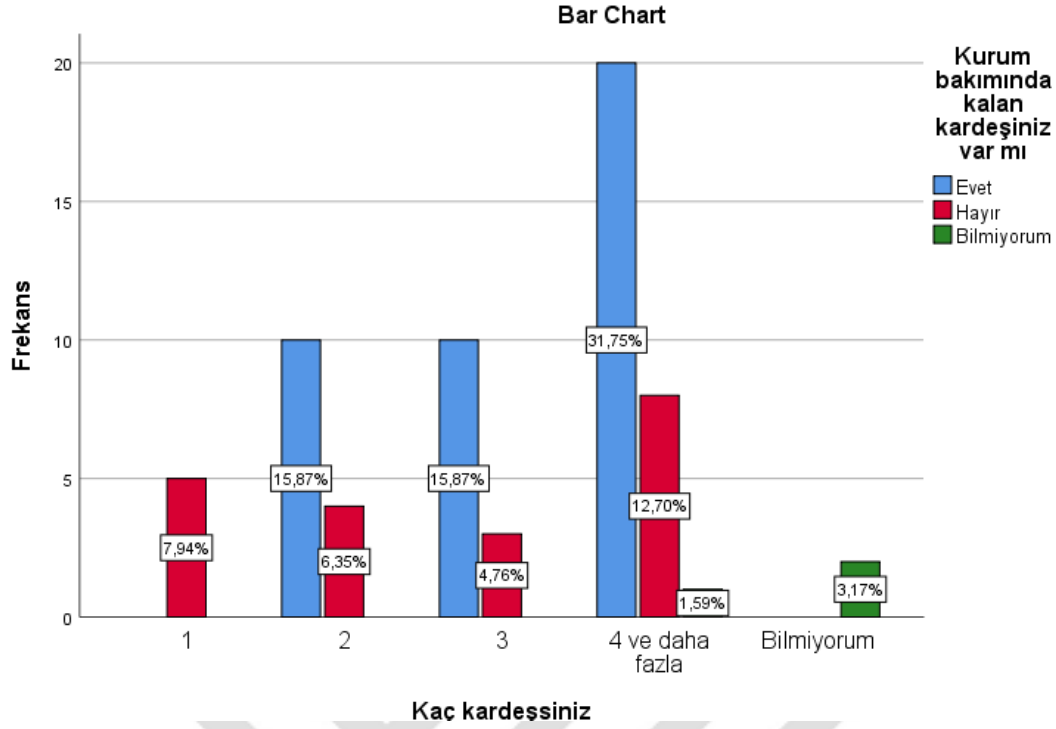
H₁: Kaç kardeş olduğu ile kurumda kalan kardeşinin olup olmaması birbirlerinden bağımsız değildir.

Tablo 52’de yapılan çalışmaya katılan deneklerden 2 kardeş olanların %71,4’ünün kurum bakımında kalan kardeşi olduğu, 3 kardeş olanlardan %76,9’unun da kurum bakımında kalan kardeşinin olduğu ve yine 4 ve daha fazla kardeşe sahip olanlardan %69’unun da kurum bakımında kalan kardeşleri oldukları görülmektedir.

Chi-Square Tests

	Value	df	Asymptotic Significance (2-sided)
Pearson Chi-Square	53,296a	8	,000
Likelihood Ratio	27,504	8	,001
Linear-by-Linear Association	,003	1	,953
N of Valid Cases	63		

Tablodan da anlaşılacağı gibi pearson chi-square istatistiği p- value=0,00<a=0,05 olduğundan H₀ reddedilebilir. Toplam kardeş sayısı ile kurumda kalan kardeşin olup olmaması birbirinden bağımsız değildir. Aralarında bir ilişki olduğu söylenebilir.

Yapılan araştırmaya katılan deneklerden kardeşleri olanların çoğunluğunun yine en az bir kardeşinin daha kurum bakımında kaldığı ve kardeş sayısı arttıkça kurum bakımında kalan kardeş oranının da arttığı görülmektedir.

Tablo 53: Kurumda Kalan Kardeş Durumuna Göre Bulunulan Kurumdan Memnuniyet Düzeyi

Kurum bakımında kalan kardeşiniz var mı?		Bulunduğunuz kurumdan memnun musunuz?				Toplam
		Memnunum	Kısmen Memnunum	Memnun Değilim	Bilmiyorum	
Evet	Kişi	33	4	2	1	40
	%	82,5%	10,0%	5,0%	2,5%	100,0%
Hayır	Kişi	11	2	6	1	20
	%	55,0%	10,0%	30,0%	5,0%	100,0%
Bilmiyorum	Kişi	1	2	0	0	3
	%	33,3%	66,7%	0,0%	0,0%	100,0%
Toplam	Kişi	45	8	8	2	63
	%	71,4%	12,7%	12,7%	3,2%	100,0%

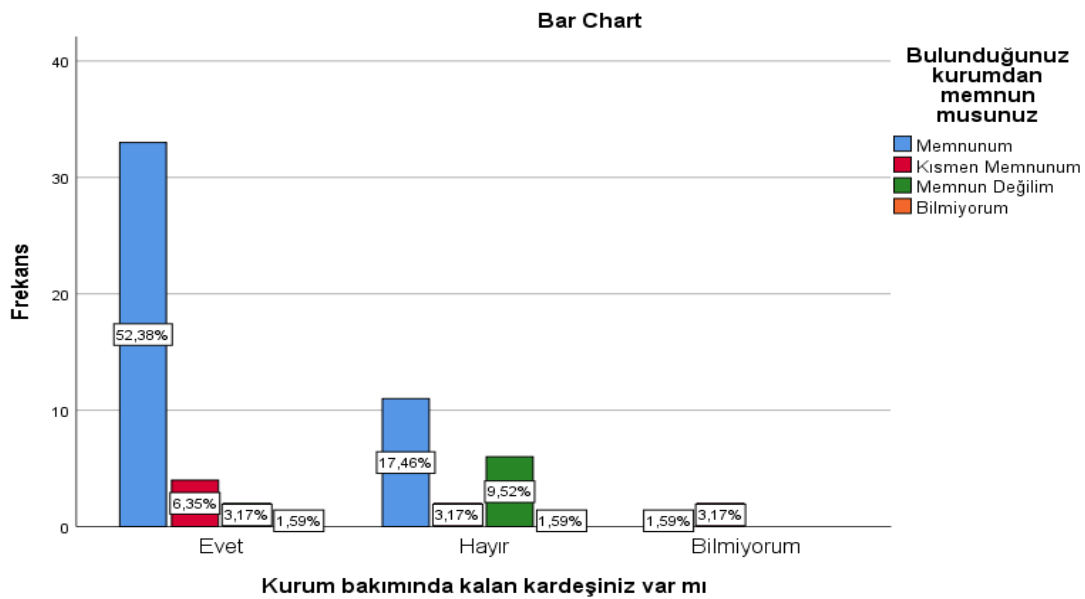
H₀: Kurum bakımında kalan kardeşin olması ile bulunulan kurumdan memnuniyet düzeyi birbirlerinden bağımsızdır.(Kurumda kalan kardeş ile kurumdan memnuniyet düzeyi arasında ilişki yoktur)

H₁: Kurum bakımında kalan kardeşin olması ile bulunulan kurumdan memnuniyet düzeyi birbirlerinden bağımsız değildir.

Tablo 53’de araştırmaya katılan deneklerden kurum bakımında kalan kardeşi olanların %82,5’i bulundukları kurumdan memnunken %10’u kısmen memnun ve %5’i memnun değildir. Kurum bakımında kardeşi olmayan deneklerden ise %55’i kurum bakımından memnunken %30’u memnun değildir.

Chi-Square Tests			
	Value	df	Asymptotic Significance (2-sided)
Pearson Chi-Square	16,602a	6	,011
Likelihood Ratio	13,022	6	,043
Linear-by-Linear Association	4,954	1	,026
N of Valid Cases	63		

Tablodan da anlaşılacağı gibi pearson chi-square istatistiği $p\text{-value}=0,011 < \alpha=0,05$ olduğundan H_0 reddedilebilir. Kurum bakımında kalan kardeşin olup olmaması ile bulunulan kurumdaki memnuniyet durumu birbirinden bağımsız değildir. Aralarında bir ilişki olduğu söylenebilir.

Araştırmaya katılanların tamamına oranla kurum bakımında kalan kardeşi olanların %52,38'i bulunduğu kurumdaki memnundur. Yapılan araştırmada kurum bakımında kalan çocuklardan yine kardeşlerinin de kurum bakımında kalması halinde bulundukları kurumdaki memnuniyet düzeylerinin arttığı görülmektedir.

Tablo 54: Kurum Bakımında Kardeş Olup Olmamasının Kurumdan Ayrıldıktan Sonra Yaşamayı Düşünülen Kişiyi İlişkin Dağılımı

Kurum bakımında kalan kardeşiniz var mı?		Kurumla ilişkiniz kesildiği zaman kiminle yaşamayı düşünüyorsunuz							Toplam
		Annem ve babamla	Annemle	Babamla	Kardeşlerimle	Akrabalarımla	Arkadaşlarımla	Yalnız	
Evet	Kişi	2	6	7	13	6	1	5	40
	%	5,0%	15,0%	17,5%	32,5%	15,0%	2,5%	12,5%	100,0%
Hayır	Kişi	2	5	2	0	0	3	8	20
	%	10,0%	25,0%	10,0%	0,0%	0,0%	15,0%	40,0%	100,0%
Bilmiyorum	Kişi	0	1	0	0	0	1	1	3
	%	0,0%	33,3%	0,0%	0,0%	0,0%	33,3%	33,3%	100,0%
Toplam	Kişi	4	12	9	13	6	5	14	63
	%	6,3%	19,0%	14,3%	20,6%	9,5%	7,9%	22,2%	100,0%

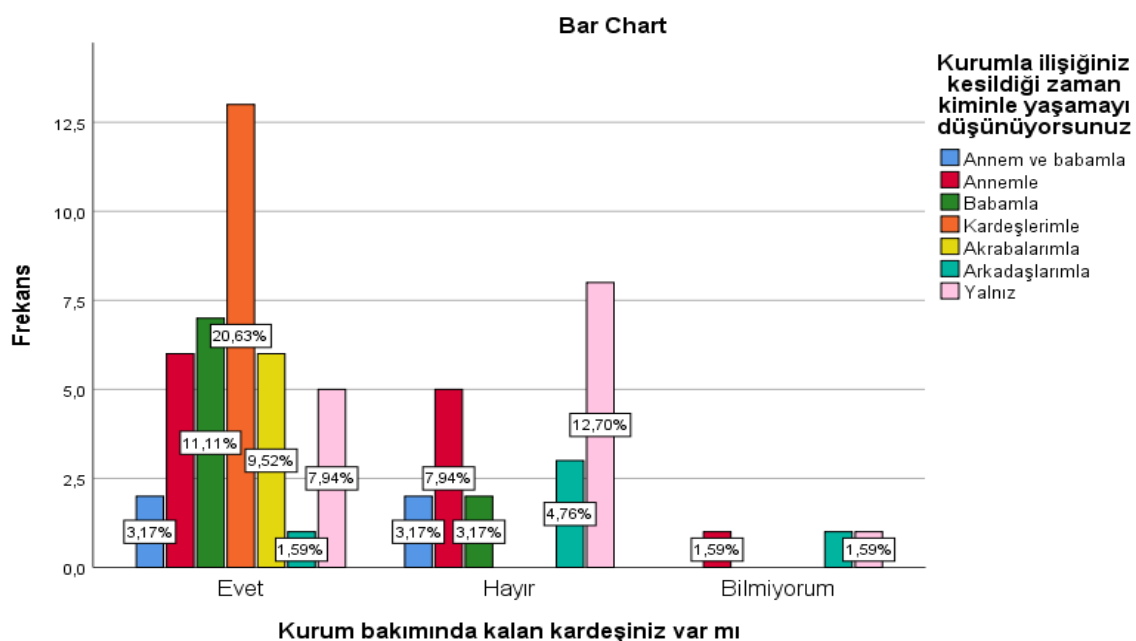
H₀: Kurum bakımında kalan kardeşin olması ile kurumdan ayrıldıktan sonra yaşamayı düşündüğü kişi birbirlerinden bağımsızdır.(cinsiyet ile eğitim düzeyi arasında ilişki yoktur)

H₁: Kurum bakımında kalan kardeşin olması ile kurumdan ayrıldıktan sonra yaşamayı düşündüğü kişi birbirlerinden bağımsız değildir.

Tablo 54’de kurum bakımında kardeşi olan deneklerden %32,5’i kurumdan ayrıldıktan sonra kardeşleri ile beraber yaşamayı, %17,5’i babasıyla ve %15’i de annesiyle beraber yaşamayı düşündüğünü belirtmiştir. Kendisi koruma ve bakım altında olup kurum bakımında kardeşi olmayanların %40’ı kurumla ilişkileri kesildikten sonra yalnız yaşamayı düşündüğünü, %25’i annesiyle ve %15’i arkadaşlarıyla yaşamayı düşündüğünü belirtmektedir.

Chi-Square Tests			
	Value	df	Asymptotic Significance (2-sided)
Pearson Chi-Square	23,560a	12	,023
Likelihood Ratio	29,351	12	,003
Linear-by-Linear Association	1,920	1	,166
N of Valid Cases	63		

Tablodan da anlaşılabacağı gibi pearson chi-square istatistiği p- value=0,023<a=0,05 olduğundan H₀ reddedilir. Kurum bakımında kalan kardeş olup olmama durumuyla kurumdan ilişki kesilip ayrıldıktan sonra yaşamayı düşünülen kişi arasında bir ilişki olduğu söylenebilir.

Yukarıda çalışmaya katılan bireylerin verdikleri cevaplar hem rakamsal olarak hem de çubuk grafiğinde oransal olarak gösterilmiştir. Yapılan çalışmaya katılanlardan kurum bakımında kardeşi olanların genel olarak kurumdaki ayrıldıktan sonra da kardeşleri ile beraber yaşamayı düşündükleri görülmektedir. Çalışmaya katılanların tamamına oranla kardeşi kurum bakımında kalanlardan %20,63'ü kurumla ilişkileri kesildikten sonra kardeşleri ile beraber yaşamayı düşünürken, kurum bakımında kardeşleri olmayanlardan %12,70'i de yalnız yaşamayı düşünmektedir.

Tablo 55: Bulunulan Kurumdan Memnuniyet Durumuna Göre Kurumda Gelişim Olanına İlişkin İnançın Karşılaştırılması

Bulunduğunuz kurumdan memnunuz musunuz?		Kaldığınız kurumda kendinizi geliştirebilecek bir ortam olduğuna inanıyor musunuz				Toplam
		Evet	Hayır	Kısmen	Bilmiyorum	
Memnunum	Kişi	31	2	11	1	45
	%	68,9%	4,4%	24,4%	2,2%	100,0%
Kısmen Memnunum	Kişi	2	3	3	0	8
	%	25,0%	37,5%	37,5%	0,0%	100,0%
Memnun Değilim	Kişi	1	6	1	0	8
	%	12,5%	75,0%	12,5%	0,0%	100,0%
Bilmiyorum	Kişi	1	1	0	0	2
	%	50,0%	50,0%	0,0%	0,0%	100,0%
Toplam	Kişi	35	12	15	1	63
	%	55,6%	19,0%	23,8%	1,6%	100,0%

H₀: Bulunulan kurumdan memnuniyet düzeyi ile kaldıkları kurumda kendilerini geliştirebilecekleri bir ortama olan inanç birbirlerinden bağımsızdır. (Kurum memnuniyeti ile gelişimlerini etkileme arasında ilişki yoktur)

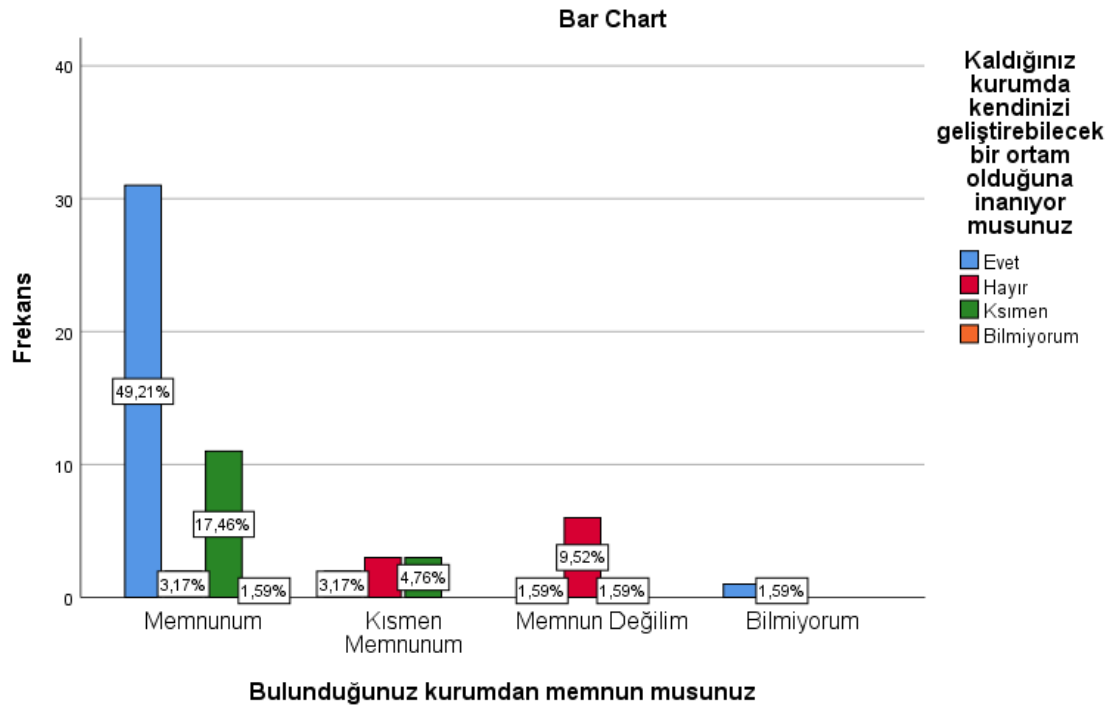
H₁: Bulunulan kurumdan memnuniyet düzeyi ile kaldıkları kurumda kendilerini geliştirebilecekleri bir ortama olan inanç birbirlerinden bağımsız değildir.

Tablo 55'e göre araştırmaya katılan deneklerden bulunduğu kurumda memnun olanların %68,9'u kaldıkları kurumda kendilerini geliştirebilecekleri bir yer olduğuna inanırken, bulunduğu kurumdan memnun olmayanların %75'i kendilerini geliştirebilecekleri bir ortam olduğuna inanmaktadır.

Chi-Square Tests			
	Value	df	Asymptotic Significance (2-sided)
Pearson Chi-Square	28,031a	9	,001
Likelihood Ratio	26,258	9	,002
Linear-by-Linear Association	1,254	1	,263
N of Valid Cases	63		

Tablodan da anlaşılacağı gibi pearson chi-square istatistiği p- value=0,001<a=0,05 olduğundan H₀ reddedilebilir. Bulunulan kurumdan memnun olma durumu ile kurumda

gelişimlerinin sağlanabileceğine olan inanç birbirinden bağımsız olmadığına ve birbirlerini etkilediğine 0,05 anlamlılık düzeyinde karar verilir.

Yapılan çalışmaya katılan deneklerin bulunduğu kurumdan memnuniyet dereceleri arttıkça yine kaldıkları kurumda kendilerini geliştirebileceklerine olan inançları da artmaktadır.

Tablo 56: Başarıya Ulaşmak İçin Gerekli Olan Faktör Bakımından Örnek Alınacak Kişide Olması Gereken Özelliğin Karşılaştırılması

Başarıya ulaşmak için sizce önemli olan şey nedir	Size göre örnek alınması gereken kişi aşağıdakilerden hangisidir				Toplam
	Arkadaşları tarafından kabul görüp sevilen kişi	Mutlu bir aile ortamı kurabilen kişi	Gelir seviyesi yüksek olan kişi	Eğitim seviyesi yüksek olan kişi	
Mutlu bir aileye sahip olmak	Kişi 10 % 34,5%	Kişi 14 % 48,3%	Kişi 1 % 3,4%	Kişi 4 % 13,8%	29 100,0%
Maddi gelir seviyesi yüksek olmak	Kişi 1 % 16,7%	Kişi 0 % 0,0%	Kişi 5 % 83,3%	Kişi 0 % 0,0%	6 100,0%
İyi bir eğitim almış olmak	Kişi 4 % 23,5%	Kişi 3 % 17,6%	Kişi 0 % 0,0%	Kişi 10 % 58,8%	17 100,0%
Mesleki bilgi ve beceriye sahip olmak	Kişi 2 % 18,2%	Kişi 2 % 18,2%	Kişi 1 % 9,1%	Kişi 6 % 54,5%	11 100,0%
Toplam	Kişi 17 % 27,0%	Kişi 19 % 30,2%	Kişi 7 % 11,1%	Kişi 20 % 31,7%	63 100,0%

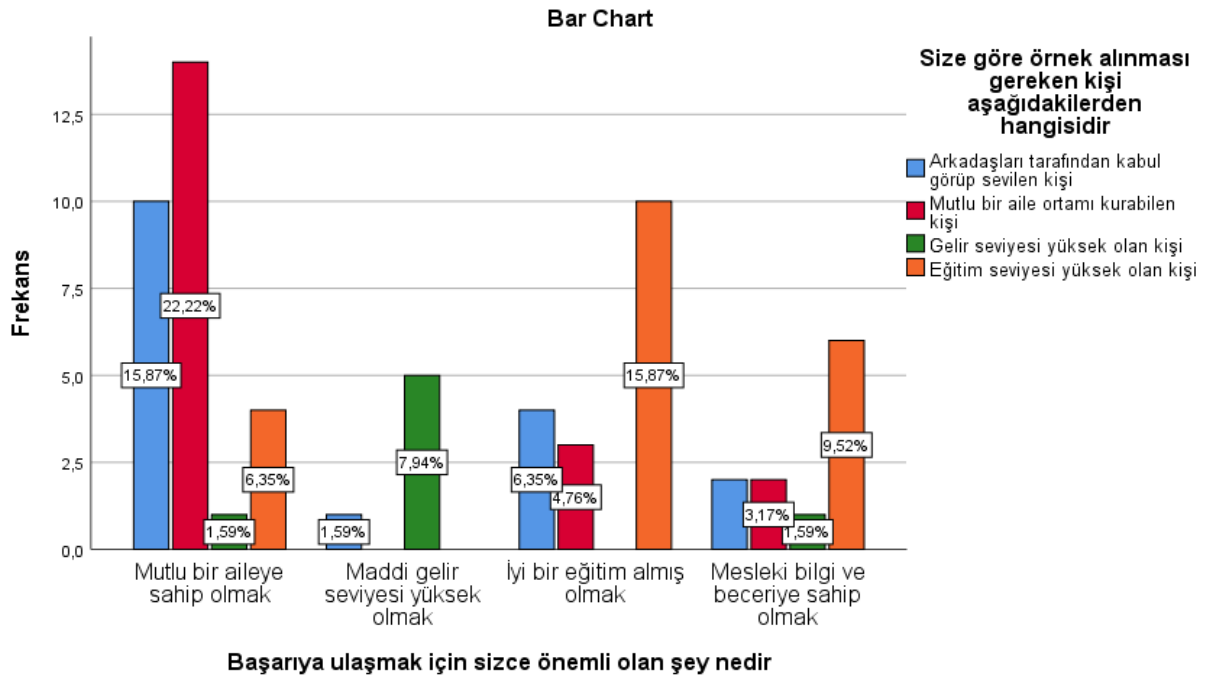
H_0 : Başarıya ulaşmada en önemli faktör ile örnek alınması gerek kişide olması gereken özellik birbirlerinden bağımsızdır.(başarı faktörü ile örnek alınacak kişi arasında ilişki yoktur)

H₁: Başarıya ulaşmada en önemli faktör ile örnek alınması gerek kişide olması gereken özellik birbirlerinden bağımsız değildir.

Tablo 56'ya göre araştırmaya katılan deneklerden başarıya ulaşmak için en önemli şeyin mutlu bir aileye sahip olmak olduğunu düşünenlerin %48,3'ü örnek alınması gereken kişi olarak da mutlu bir aile kurabilen kişiyi ve %34,5'i de arkadaşları tarafından sevilen kişiyi görmektedir. Başarıya ulaşmak için en önemli şeyin iyi bir maddi gelir seviyesine sahip olmak olduğunu düşünenlerin %83,3'ü örnek alınması gereken kişi olarak da gelir seviyesi yüksek olan kişiyi görmektedir. Başarıya ulaşmak için en önemli şeyin iyi bir eğitim seviyesine sahip olmak olduğunu düşünenlerin %58,8'i örnek alınması gereken kişi olarak da eğitim seviyesi yüksek olan kişiyi görmektedir.

Chi-Square Tests			
	Value	df	Asymptotic Significance (2-sided)
Pearson Chi-Square	49,808a	9	,000
Likelihood Ratio	38,768	9	,000
Linear-by-Linear Association	9,163	1	,002
N of Valid Cases	63		

Tablodan da anlaşılacağı gibi pearson chi-square istatistiği $p\text{-value}=0,000 < \alpha=0,05$ olduğundan H_0 reddedilebilir. Araştırmaya katılanların başarılı olmak için gerekli olan en büyük faktör ile örnek alınması gereken kişide olması gereken özellik tercihlerinin birbirlerinden bağımsız olmadığına 0,05 anlamlılık düzeyinde karar verilir.

Yukarıda çalışmaya katılan bireylerin verdikleri cevaplar hem rakamsal olarak hem de çubuk grafiğinde oransal olarak gösterilmiştir. Grafiğe bakıldığında araştırmaya katılan denekler başarıya ulaşmak için en önemli olarak gördükleri faktörün, örnek alınması gerektiğini düşündükleri kişide olmasını belirtmektedirler. Onlara göre örnek olarak alınması gereken kişiler başarılı kişilerdir.

Tablo 57: Başarıya Ulaşmak İçin Gerekli Olan Faktör Bakımından Gelecek Kaygısının Karşılaştırılması

Başarıya ulaşmak için sizce önemli olan şey nedir	Cevabınız evet ise sizi en çok düşündüren konu nedir					
	Ekonomik ve mesleki konular	Mutlu bir aile kuramama düşüncesi	Toplumla bütünleşememe	Başarısız olmak	Yalnızlık	Toplam
Mutlu bir aileye sahip olmak	Kişi 5	6	0	0	6	17
%	29,4%	35,3%	0,0%	0,0%	35,3%	100,0%
Maddi gelir seviyesi yüksek olmak	Kişi 5	0	0	1	0	6
%	83,3%	0,0%	0,0%	16,7%	0,0%	100,0%
İyi bir eğitim almış olmak	Kişi 8	1	1	2	1	13
%	61,5%	7,7%	7,7%	15,4%	7,7%	100,0%
Mesleki bilgi ve beceriye sahip olmak	Kişi 3	0	0	0	3	6
%	50,0%	0,0%	0,0%	0,0%	50,0%	100,0%
Toplam	Kişi 21	7	1	3	10	42
%	50,0%	16,7%	2,4%	7,1%	23,8%	100,0%

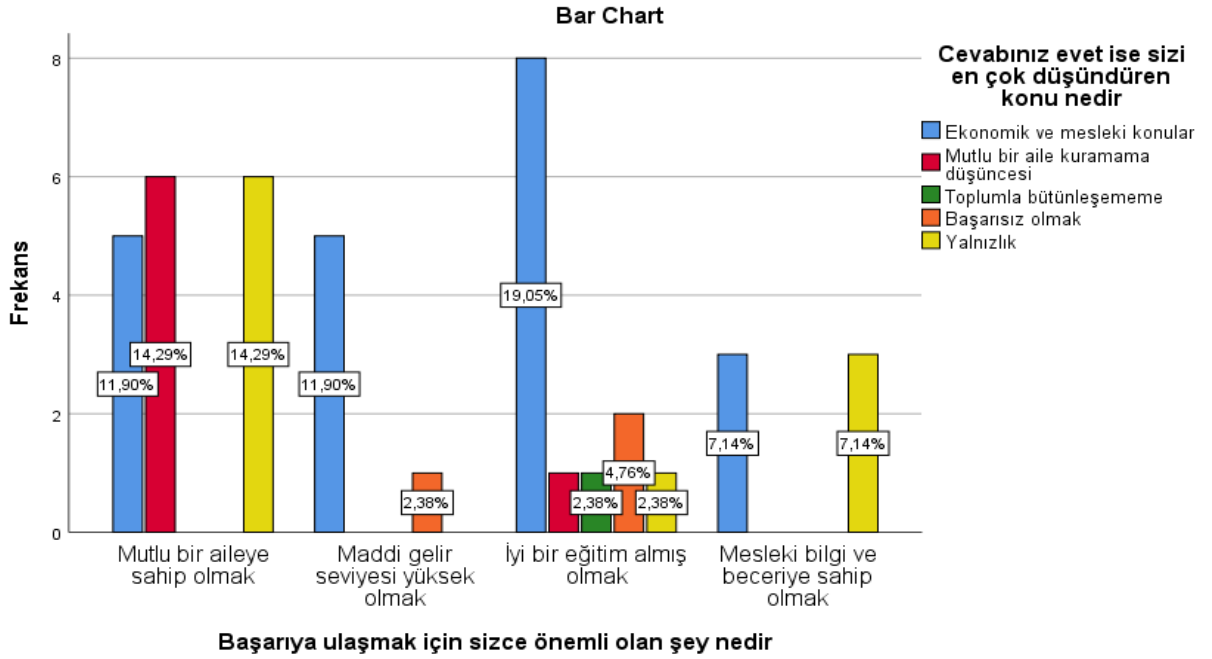
H₀: Başarıya ulaşmada gerekli olan en önemli faktör ile kurumdan ayrıldıktan sonra endişelendirecek en önemli faktör birbirlerinden bağımsızdır.(başarı faktörü ile endişelendiren etken arasında ilişki yoktur)

H₁: Başarıya ulaşmada gerekli olan en önemli faktör ile kurumdan ayrıldıktan sonra endişelendirecek en önemli faktör birbirlerinden bağımsız değildir.

Tablo 57'e göre araştırmaya katılan deneklerden başarıya ulaşmak için en önemli şeyin mutlu bir aileye sahip olmak olduğunu düşünenlerin %35,3'ü kendilerinin gelecekte mutlu bir aile kuramama durumlarının ve %35,3'ü yalnız kalmanın onları en çok düşündürecek konu olduğunu belirtmektedir.. Başarıya ulaşmak için en önemli şeyin iyi bir maddi gelir seviyesine sahip olmak olduğunu düşünenlerin %83,3'ü gelecekte kendilerini en çok düşündürecek konu olarak da ekonomik ve mesleki sorunları görmektedir. Başarıya ulaşmak için en önemli şeyin iyi bir eğitim seviyesine sahip olmak olduğunu düşünenlerin %61,5'i de gelecekte kendilerini en çok düşündürecek konu olarak da ekonomik ve mesleki sorunları görmektedir.

Chi-Square Tests			
	Value	df	Asymptotic Significance (2-sided)
Pearson Chi-Square	20,677a	12	,055
Likelihood Ratio	24,606	12	,017
Linear-by-Linear Association	,109	1	,742
N of Valid Cases	42		

Tablodan da anlaşılacağı gibi pearson chi-square istatistiği p- value=0,055 olarak hesaplanmıştır ve yaklaşık olarak p değerine çok yakındır. $\alpha=0,05$ anlamlılık düzeyinde H_0 reddedilir.

Yapılan çalışmaya katılan denekler; başarıya ulaşmakta onlar için önemli olan en büyük faktörün, onlar kurumdan ayrıldıktan sonrasında da onları düşündüren en büyük faktör olduğu görülmektedir. Öyle ki başarıya ulaşmak için gerekli olan şeyin mutlu bir aileye sahip olmak gerektiğini düşünenleri gelecekte de en çok mutlu bir aile kuramama durumu düşündürmektedir.

Tablo 58: Kurumda En Çok Sevilen Kişiyi Göre Sorunların Çözüldüğü Kişinin Karşılaştırılması

Kurumda en çok kimi seviyorsunuz		Herhangi bir sorunla karşılaştığınızda en çok kimle çözmeye çalışırsınız						Toplam
		Müdür	Sosyal Servis Görevlisi	Grup Sorumlusu	Sağlık Servis Personeli	Bakım Elemanı	Arkadaşım	
Bir arkadaşımı	Kişi	1	5	7	0	1	6	20
	%	5,0%	25,0%	35,0%	0,0%	5,0%	30,0%	100,0%
Grup Sorumlularından biri	Kişi	1	0	18	0	3	1	23
	%	4,3%	0,0%	78,3%	0,0%	13,0%	4,3%	100,0%
Sosyal meslek elemanı	Kişi	0	3	2	0	0	2	7
	%	0,0%	42,9%	28,6%	0,0%	0,0%	28,6%	100,0%
Bakım elemanı	Kişi	1	0	1	1	4	2	9
	%	11,1%	0,0%	11,1%	11,1%	44,4%	22,2%	100,0%
Hiç kimseyi	Kişi	0	0	1	0	0	2	3
	%	0,0%	0,0%	33,3%	0,0%	0,0%	66,7%	100,0%
Toplam	Kişi	3	8	29	1	8	13	62
	%	4,8%	12,9%	46,8%	1,6%	12,9%	21,0%	100,0%

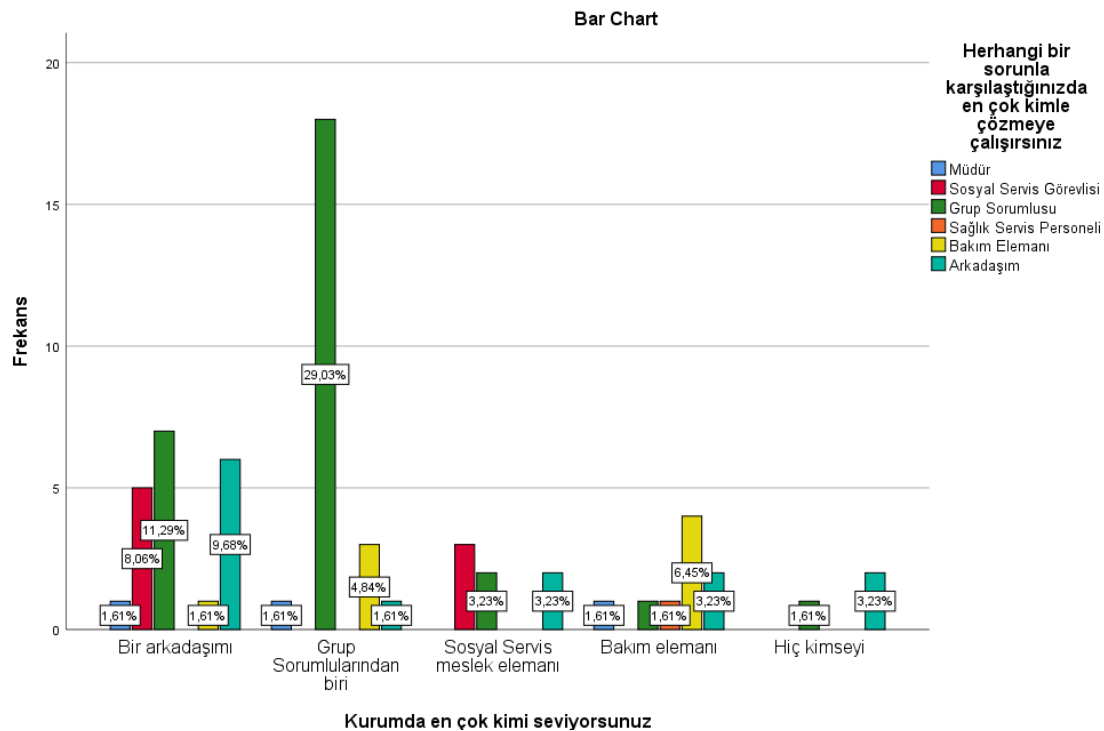
H₀: Bulunulan kurumda en çok sevilen kişi ile karşılaşılan sorunların çözüldüğü kişi birbirlerinden bağımsızdır.(en çok sevilen kişi ile sorunun çözüldüğü kişi arasında ilişki yoktur)

H₁: Bulunulan kurumda en çok sevilen kişi ile karşılaşılan sorunların çözüldüğü kişi birbirlerinden bağımsız değildir.

Tablo 58'e göre koruma ve bakım altında bulunan çocuklardan bulundukları kurumda en çok grup sorumlusunu sevenlerin %78,3'ü kurumda bir sorunla karşılaştığı zaman bu sorunun yine grup sorumlusu ile çözmektedir. Kurumda en çok sosyal servis meslek elemanını sevenlerin %42,9'u yine bir sorunla karşılaştığında sosyal servis meslek elemanı ile çözmektedir. Kurumda en çok bakım görevlisini sevdiğini söyleyenlerin %44,4'ü yine kurumda bir sorunla karşılaştıklarında bu sorunu bakım elemanları ile çözmektedirler.

Chi-Square Tests			
	Value	df	Asymptotic Significance (2-sided)
Pearson Chi-Square	43,489a	20	,002
Likelihood Ratio	43,448	20	,002
Linear-by-Linear Association	3,145	1	,076
N of Valid Cases	62		

Tablodan da anlaşılacağı gibi pearson chi-square istatistiği p- value=0,002<a=0,05 olduğundan H₀ reddedilir. Kurumda en çok sevilen kişi ile karşılaşılan sorunun çözüldüğü kişi arasında bir ilişki olduğu söylenebilir.

Yapılan araştırmaya katılanlar sorunlarını kurumda en çok sevdiği kişi ile çözmeye çalışmaktadırlar. Öyle ki çalışmaya katılanların tamamına oranla kurumda en çok grup sorumlularından birini sevenlerin %29,03'ü herhangi sorun yaşadığında bu sorunu grup sorumlusu ile çözmeye çalışmaktadır.

Tablo 59: Kurumdan ayrıldıktan sonra yaşamayı düşünülen kişiye göre aile ve kurum arasında yapılan tercihin karşılaştırılması

Kurumla ilişkiniz kesildiği zaman kiminle yaşamayı düşünüyorsunuz?		Aile ve kaldığınız kurum arasında bir tercih yapma zorunluluğunuz olsaydı, hangisini neden tercih ederdiniz?		Toplam
		Aile	Kurum	
Annem ve babamla	Kişi	3	1	4
	%	75,0%	25,0%	100,0%
Annemle	Kişi	11	1	12
	%	91,7%	8,3%	100,0%
Babamla	Kişi	6	3	9
	%	66,7%	33,3%	100,0%
Kardeşlerimle	Kişi	3	10	13
	%	23,1%	76,9%	100,0%
Akrabalarımle	Kişi	2	4	6
	%	33,3%	66,7%	100,0%
Arkadaşlarımla	Kişi	1	4	5
	%	20,0%	80,0%	100,0%
Yalnız	Kişi	4	9	13
	%	30,8%	69,2%	100,0%
Toplam	Kişi	30	32	62
	%	48,4%	51,6%	100,0%

H₀: Kurumdan ayrıldıktan sonra yaşamayı düşünülen kişi ile bulunulan kurum ve aile arasında yapılan tercih birbirlerinden bağımsızdır.(beraber yaşamak istenilen kişi ile aile/kurum tercihi arasında ilişki yoktur)

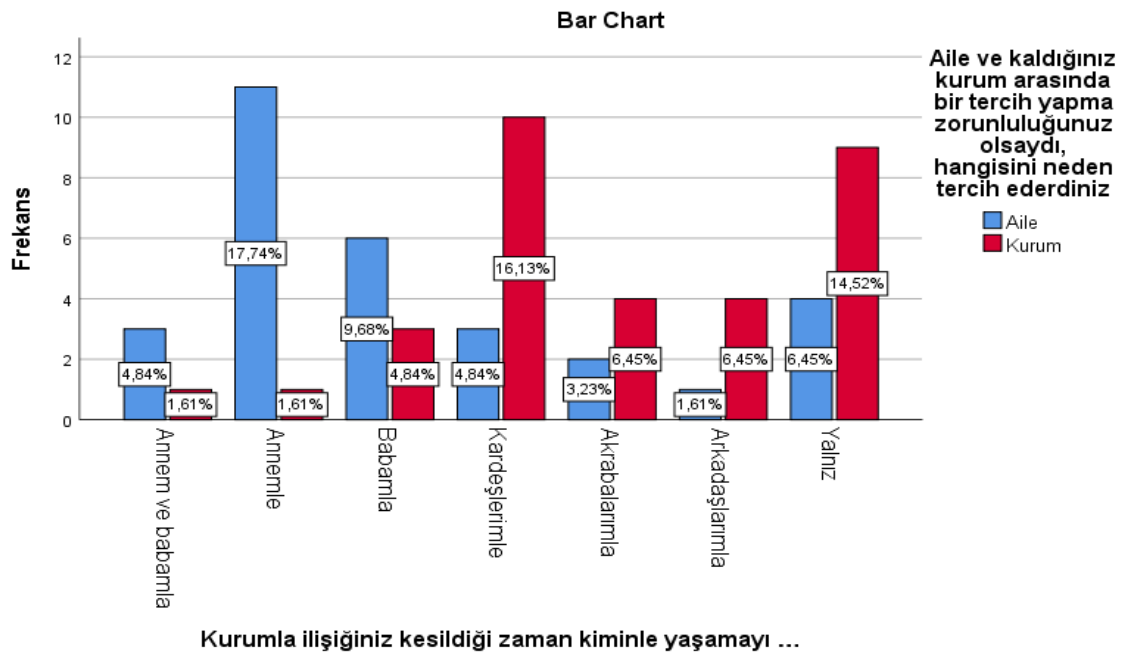
H₁: Kurumdan ayrıldıktan sonra yaşamayı düşünülen kişi ile bulunulan kurum ve aile arasında yapılan tercih birbirlerinden bağımsız değildir.

Tablo 59'a göre araştırmaya katılan deneklerden kurumdan ayrıldıktan sonra anne ve babası ile yaşamayı düşünenlerin %75'i aile ve kurum arasında bir tercih yapma zorunluluğu olsaydı aileyi tercih edeceğini belirtmektedir. Kurumdan ayrıldıktan sonra sadece annesiyle yaşamayı düşünenlerin %91,7'si de aile ve kurum arasında bir tercih yapma zorunluluğu olsaydı aileyi tercih edeceğini ifade etmektedir. Kurumdan ayrıldıktan sonra sadece babasıyla yaşamayı düşünenlerin %66,7'si de aile ve kurum arasında bir tercih yapma zorunluluğu olsaydı aileyi tercih etmektedir.

Bunlarla birlikte araştırmaya katılanlardan kurumla ilişkileri kesildikten sonra kardeşleriyle birlikte yaşamayı düşünenlerin %76,9'u aile ve kurum arasında bir tercih yapma zorunluluğu olsaydı kurumu tercih edeceklerini belirtmektedir. Kurumdan ayrıldıktan sonra yalnız yaşamayı düşünenlerin %69,2'si aile ve kurum arasında bir tercih yapma zorunluluğu olsaydı kurumu tercih etmektedirler. Kurumdan ayrıldıktan sonra akrabaları ile yaşayacağını düşünenlerin de %66,7'si aile ve kurum arasında bir tercih yapma zorunluluğu olsaydı kurumu tercih edeceklerini ifade etmektedirler.

Chi-Square Tests			
	Value	df	Asymptotic Significance (2-sided)
Pearson Chi-Square	18,447a	6	,005
Likelihood Ratio	20,310	6	,002
Linear-by-Linear Association	11,222	1	,001
N of Valid Cases	62		

Tablodan da anlaşılacağı gibi pearson chi-square istatistiği $p\text{-value}=0,005 < \alpha=0,05$ olduğundan H_0 reddedilebilir. Kurumdan ayrıldıktan sonra yaşamayı düşünülen kişi ile aile ve kurum arasında yapılacak tercihin birbirlerinden bağımsız olmadığına ve birbirlerini etkilediğine 0,05 anlamlılık düzeyinde karar verilir.

Yapılan çalışmaya katılan deneklerden kaldıkları kurumla ilişkisi kesildikten sonra ebeveynlerinin her ikisi ile ya da sadece biriyle yaşamayı düşünenler aile ve kurum arasında bir tercih yapma zorunlulukları olsaydı aileyi seçmektedirler. Araştırmaya katılan koruma ve bakım altındaki çocuklardan kurumdan ayrıldıktan sonraki süreçte ebeveynleri dışında kalan kardeşleri, akrabaları ya da arkadaşları ile birlikte yaşamayı düşünenler ve buna ek olarak yalnız yaşamayı düşünenlere aile ve kurum arasında bir tercih yapma zorunlulukları oldukları belirtildiğinde, kurumu seçmektedirler. Ebeveynleri ile yakın ilişkide olan çocukların ailelerini kuruma tercih ettikleri görülürken ebeveynleri ile görüşme sıklığı az olan veya onlarla yaşamayı düşünmeyenlerde ailelerine nazaran kurumu tercih etmektedirler.

SONUÇ

Toplumun temel yapı taşı olan ailelerin, sahip oldukları en değerli varlıkları olan çocuklarının ruhsal, zihinsel ve bedensel açıdan sağlıklı bir şekilde gelişimlerini tamamlamaları için en ideal ortam öz ailelerinin yanındır. Buna rağmen; bazı sebeplerle ailenin parçalanması, ebeveynlerin ölümü, ailenin hiç olmaması veya ailenin sorumluluğunu yerine getirememesi gibi nedenlerle çocuğun aile yanında yetişmesi mümkün olmamaktadır. Bu gibi durumları yaşayan korunmaya ihtiyacı çocukların sağlıklı bir aile ortamında yetişmelerinin sağlanabilmesi, koruyucu aile veya evlat edinme hizmeti modelleriyle gerçekleştirilmektedir. Bu modellerden faydalanamayan çocuklarında bakım ve gözetimi kurum bakım modelleri tarafından yerine getirilmektedir.

Türkiye’de korunmaya ihtiyacı olan çocukların sorunlarının giderilmesinde yaşanan gelişmeler ve yeni uygulamalar mevcut olmasına rağmen bu durum tam olarak bu çocuk ve gençlerin sorunlarını çözebilmiş değildir. Ailelerinin vermiş oldukları kararların ya da yapmış oldukları hataların bedelini çocuklar ödemekte ve hayatlarının birçok noktasında bundan kaynaklanan sebeplerle zorluklar yaşamaktadırlar.

Bilecik Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler İl Müdürlüğüne bağlı Bilecik Çocuk Evleri Sitesi ve Çocuk Evleri Koordinasyon Merkezi Müdürlüğünde koruma ve bakım altında bulunan 9-18 yaş grubunu içine alan 63 çocuğa, 2 ana başlık altında oluşturulan soru kâğıdı ile aile ve kurum profiline ilişkin sorular sorularak katılımcıların sorulan sorular üzerinden aile algısının değerlendirilmesi sağlanmıştır. Bu sayede çocukların aile kurumuna ilişkin görüşleri ve çocuklara hizmet veren kuruluşların imkânları çeşitli yönlerden ele alınmıştır. Çocukların geleceğe yönelik duygu ve düşünceleri, aile yapılarıyla ve aile bireyleriyle ilişkileri, aile dışında kalan gruplarla ve kişilerle bağları, kaldıkları kurumda görevli personellerle ilişkileri bağlamında incelenmiştir.

Araştırmada sunulan hipotezlerimizin büyük bir kısmı doğrulanmıştır.

Araştırmada çıkan sonuçlara bakıldığında kurum bakımında kalmakta çocuk ve gençlerin büyük bir çoğunluğunun ebeveynlerinden her ikisinin veya birinin hayatta olmasına rağmen onların hala kurumda kaldıkları görülmektedir. Kurumda yapılan inceleme neticesinde kurum bakımında kalmakta olan bu gençlerin koruma altına alınma sebepleri arasında ebeveynlerin boşanarak ailenin parçalanması ve sosyoekonomik yetersizlikler gelmektedir. Ailenin ekonomik ve eğitim seviyesinin düşük olması da bu durumu hazırlayan önemli etkenlerdendir.

Örneklem grubunu oluşturan çocukların;

- %74,6’sı erkek ve %25,4’ü kızlardır (Tablo 1).
- %11,1’i 9-11 yaş arasında, %25,4’ü 12-14 yaş arasında, %38,1’i 15-18 yaş arasında ve %25,4’ü 18 yaşından büyüktür. Çocukların %74,6’sı 18 yaşın altındadır (Tablo 2).
- %25,4 ü Bilecik ilinde, %73’ü Bilecik dışında doğmuştur (Tablo 3).
- %74,6’sı Çocuk Evleri Sitesi’nde, %25,4’ü Çocuk Evleri Koordinasyon Merkezine bağlı Çocuk Evlerinde kalmaktadır (Tablo 4).

- %47,6'sı 0-3 yıl arasında, %19'u 4-7 yıl arasında, %14,3'ü 8-11 yıl arasında, %6,3'ü 12-15 yıl arasında ve %12,7'si de 16 yıldan fazla kurum bakımında kalmaktadır (Tablo 5). Araştırmaya katılanların çoğunluğunun 0-7 yıl arasında kurum bakımında kaldığı görülmektedir. Bu oran, çocukların birçoğunun hayatlarının bir kısmında aileleri/akrabaları yanında kaldıklarını göstermektedir.
- Eğitim durumları incelendiğinde %6,3 ü ilkokul, %27'si ortaokul, %1,6'sı açık öğretim ortaokul, %47,6'sı lise, %11,1 i açık lise, %4,8'i önlisans ve %1,6'sının lisans öğrencisi olduğu görülmektedir (Tablo 6).

Araştırmamızda; korunmaya ihtiyacı olan çocukların büyük bir çoğunluğunun anne ve babasının eğitim ve ekonomik gelir seviyesinin düşük olduğu sonucuna ulaştık. Bunların etkilediği en önemli unsur ise ailelerin sosyal statülerinin düşük olması sonucudur. Sonuçlara bakıldığında, araştırmaya konu olan çocukların babalarının %3,2'si okur-yazar değil, %25,4'ü okur-yazar, %23,8'i ilkokul, %6,3'ü lise mezunu ve %41,3'ünün de babalarının eğitim düzeyleri bilinmemektedir (Tablo 7). Annelerinin ise %14,3'ü okur-yazar değil, %15,9'u okur-yazar, %19'u ilkokul, %4,8'i lise, %1,6'sı üniversite mezunu ve %44,4'ünün de annelerinin eğitim düzeyleri bilinmemektedir (Tablo 8). Ebeveynlerin eğitim durumlarının birbirine yakın olduğu da görülmektedir (Tablo 47). Ayrıca ailelerin ekonomik durumuna ilişkin sınıflandırmaya bakıldığında, %34,9'unun yoksul, %41,3'ünün orta, %6,3'ünün zengin sayılabileceği sonuçları çıkmıştır (Tablo 11). Bununla birlikte %17,5'inin de ailesinin ekonomik durumu bilinmemektedir. 2017 yılı itibarıyla Türkiye'de 25 ve daha yukarı yaştaki nüfusun %4,8'inin okuryazar olmadığı, %5,6'sının bir öğrenim kurumundan mezun olmadığı, %28,4'ünün ilkokul mezunu olduğu, %13,3'ünün ilköğretim mezunu olduğu, %8,4'ünün ortaokul ve dengi mezunu olduğu, %19,8'inin lise mezunu olduğu, %0,8'inin bilinmediği ve %18,9'inin de yüksekokul ve üstü mezunu olduğu bilinmektedir (TÜİK, 2017). Bu oranlar Türkiye'de 25 ve üzeri yaş nüfusu gösterdiği için genç nüfusun fazla olduğu ve bu kitlenin yüksek eğitim seviyesine sahip olduğu çıkarımı çalışmamızla direk bir mukayese imkânı sağlamasa da her iki sonuçta da düşük eğitim seviyesinin büyük oranda olması bu noktada yapılacak çalışmaların artması gerektiğinin de bir göstergesidir.

Bu sonuçlar “koruma ve bakım altında bulunan çocukların ailelerinin eğitim seviyesi düşüktür” ve “koruma ve bakım altında bulunan çocukların ailelerinin sosyal statüsü ve ekonomik gelir seviyesi düşüktür” hipotezlerimizi doğrulamaktadır. Diğer yandan çocukların azımsanmayacak bir bölümünün anne ve babalarının eğitim, ekonomik ve sosyal statüleri konularında bilgi sahibi olunamaması çocuklar ve ebeveynleri arasında önemli bir iletişim eksikliği olduğunu göstermektedir. Korunmaya ihtiyacı olan çocukların sağlıklı bir birey olarak yetişmeleri için gerekli olan en önemli etkenlerden biri aileleri olan iletişimin yapısıdır. Ancak bu çocukların önemli bir çoğunluğu herhangi bir sebeple parçalanmış olan ailelerin üyeleri olduğundan aile bireyleri ile aralarında sağlıklı bir iletişimin olduğundan söz edilemez.

Araştırmaya katılan çocukların aile bireyleri ile ilişkilerini sürdürme şekli ve sıklığına ilişkin bir değerlendirme yapıldığında; çocukların aileleriyle düzenli veya düzensiz olarak yaptıkları görüşme şekilleri onların görüşme sıklığını da etkilemektedir.

Çocuk ve aile bireyleri arasındaki görüşme biçiminin genel olarak telefonla konuşma şeklinde gerçekleştiği görülürken, ilişkinin düzenli olduğu görüşme biçimi olarak da kurumda gerçekleşen ziyaret veya çocuğun aile yanında izinli yatılı olarak geçirmesi şeklinde gerçekleşmektedir (Tablo 15).

Aile bireyleri ile ilişkinin düzenli olduğu durumlarda görüşme sıklığının genel olarak haftada bir veya iki ya da iki haftada bir şeklinde gerçekleşirken, düzensiz olan ilişki durumlarında ayda bir ya da birkaç ayda bir şeklinde gerçekleştiği görülmektedir (Tablo 14).

Araştırmaya katılan çocukların çoğunluğunun 4 ve daha fazla kardeş oldukları görülmektedir (Tablo 16). Birçoğunun kardeşlerinin de kurum bakımında kaldıkları görülmektedir (Tablo 17). Ayrıca çocukların sosyalleşmeleri, toplumla bütünleşmeleri ve iletişimlerinin artması bakımından bu husus önem arz etmektedir. Kardeşleri olanların çoğunluğunun da yine en az bir kardeşinin daha kurum bakımında kaldığı ve kardeş sayısı arttıkça kurum bakımında kalan kardeş oranının da arttığı görülmektedir (Tablo 52). Kurum bakımında kalan çocuklardan yine kardeşlerinin de kurum bakımında kalması halinde bulundukları kurumdan memnun olma düzeylerinin arttığı görülmektedir (Tablo 53). Bu da kardeş çocuklarının aynı kurumlarda beraber kalıyor olmaları, çocukların kurum içerisindeki faaliyetlere katılma, kurumdan memnun olma ve arkadaşlık ilişkilerinde büyük etkisi olduğunu gösterir. Çocukların koruma ve bakım altına alınmasında ailenin önemi bir kez daha görülmüştür. Özellikle ebeveynlerden kaynaklanan sorunların olduğu ailelerde kardeşlerin tümünün koruma altına alındığı görülmektedir. Kardeşleriyle beraber kurum bakımında kalıyor olmalarının da bu sonucu etkilediği düşünülmektedir.

Araştırmaya katılan çocukların hemen hemen hepsi hayatlarında kendileri için değerli bir kişinin olduğunu ifade etmiştir (Tablo 19). Bu kişinin kim olduğuna dair bilgilerin yer aldığı tabloya bakıldığında; çoğunluğunun hayatlarında aile bireylerinin kendileri için en değerli kişiler oldukları görülmektedir (Tablo 20). Çocukların aile bireylerinin hayatta olması ve çocukların ailesine değer vermelerine rağmen halen kurumda kalmaları ailelerin vermiş oldukları yanlış kararların bir göstergesidir. Bu sonucun bedelini çocuklar ödemekte ve hayatlarının en önemli çağında pek çok zorluk karşısında aile desteğinden mahrum bir şekilde mücadele etmek zorunda kalmaktadırlar.

Araştırmaya katılan çocuklara, bir anne ve babada en çok hangi özelliğin olması gerektiğine ilişkin soru sorulduğunda, çocukların büyük bir çoğunluğu; “sabırlı ve anlayışlı olmalı”, “güler yüzlü olmalı” ve “benimle ilgilenmeli” cevaplarını vermişlerdir (Tablo 23 ve Tablo 24). Yapılan bireysel görüşmeler ile birlikte bu veriler ele alındığında; koruma ve bakım altında bulunan çocuklar, genel olarak bu soruyu annelerinde ve babalarında en çok eksik olan tutum/davranışa göre cevaplamışlardır. Araştırmaya katılanların çoğunluğu, bir anneyi ve babayı sabırlı ve cana yakın olarak tanımlamaktadırlar.

Araştırmaya katılan katılımcılara, güven, dürüstlük, özveri gibi seçeneklerin olduğu bir soruda aileyi tanımlamaları istendiğinde çocukların çoğunluğu bir ailede olumlu olacak tüm özelliklerin olması gerektiğini ve bununla birlikte aile içerisinde

güven duygusunu önemsediklerini ifade etmişlerdir (Tablo 25). Aile ilişkileri düzenli olan çocuklar ailede tüm özellikler olması gerektiğini savunurken ilişkisi kısmen devam eden veya hiç olmayan çocuklar ailelerinde eksik olarak gördükleri daha öznel özellikler üzerinde durmaktadır (Tablo 48).

Araştırmaya katılan çocuklara, bir aileye ihtiyaç hissedip hissetmediklerine ilişkin soru sorulduğunda yarısından fazlası bir aileye ihtiyaç hissettiğini belirtmiştir (Tablo 26). Çocuklar genel olarak hayatının her anında bir aileye ihtiyaç duyduklarını belirtirken özelde ise en çok kendilerini mutlu hissettikleri zaman ailelerini aramaktadırlar (Tablo 27). Aileleri ile ilişkisi düzenli ya da kısmen devam eden çocukların çoğunluğu hayatlarının birçok yerinde bir aileye ihtiyaç hissederken, ailesi ile ilişkileri olmayan çocuklar kendilerini daha çok mutsuz ve yalnız hissettiğinde bir aileye ihtiyaç duyuyorlar (Tablo 49). Bu sonuç “koruma ve bakım altında bulunan çocuklar kurumdan memnun olsalar dahi bir aileye ihtiyaç hissetmektedirler” hipotezimizi desteklemektedir. Bu durum korunmaya ihtiyacı olan çocukların ailelerine özlem ve ihtiyaç duygusunu gözler önüne sermektedir. Kurumdan duyulan memnuniyet düzeyi ne kadar yüksek olursa olsun çocukların dünyasında aile kurumunun eksikliği çok önemli bir yer tutmaktadır. Ayrıca bireysel görüşmeler neticesinde bir aileye ihtiyacı olmadığını belirten koruma ve bakım altında bulunan çocukların ailelerine kızgın olmaları sebebiyle bu cevabı verdikleri görülmüştür.

Aile bireyleri ile irtibatı/ilişkisi devam edenlerin çoğunluğu kaldıkları kurumda kendilerini geliştirebileceğini düşünürken aileleri görüşme sıklığı azalanlar kurum içerisinde böyle bir ortam olmadığını düşünmektedir (Tablo 50). Aile ilişkilerinin iyi olması durumu çocukların geleceğe iyi bakmasını, kurum imkânlarını değerlendirebilmesini ve sağlıklı iletişim kurmalarında önemli bir etkidir.

Araştırmaya katılan çocuklara; kurumun sunduğu yemek ve temizlik hizmetlerinin kalitesinden, kurumdan yeterince ilgi ve alaka görüp görmediklerinden, kurumun sunduğu sosyokültürel faaliyetlerden ve genel olarak kurumdan memnun olup olmadıklarına ilişkin soru sorulduğunda, deneklerin dörtte üçünden daha fazlasının kurumun sunduğu hizmetlerin kalitesinden, eğitim ve kültürel faaliyetlerden genel manada memnun oldukları görülmektedir. Bu durum “koruma ve bakım altında bulunan çocuklar kurumun kendilerine sunduğu hizmetlerden genel olarak memnundurlar” hipotezimizi doğrulamaktadır (Tablo 29– Tablo33). Ayrıca bulundukları kurumdan memnuniyet dereceleri arttıkça yine kaldıkları kurumda kendilerini geliştirebileceklerine olan inançları da artmaktadır (Tablo 55).

Araştırmaya katılan çocukların çoğunluğu, başarıya ulaşmanın en önemli yolunun mutlu bir aileye sahip olmaktan geçtiğini düşünürken azımsanmayacak bir kısmı da iyi bir eğitim almış olmanın gerektiğini düşünmektedir (Tablo 34). Yine çocuklara göre, mutlu bir aileye sahip olan veya eğitim seviyesi yüksek olan bireylerin örnek alınması gereken kişiler olduğunu görülmektedir (Tablo 35). Başarıya ulaşmakta onlar için önemli olan en büyük faktörün, çocuklar için örnek aldıkları kişide ve onlar kurumdan ayrıldıktan sonrasında da onları düşündüren konularda önemli olduğu görülmektedir (Tablo 56- Tablo 57). Öyle ki başarıya ulaşmak için gerekli olan şeyin mutlu bir aileye

sahip olmak gerektiğini düşünenleri gelecekte de en çok mutlu bir aile kuramama durumu düşündürmektedir.

Cinsiyet değişkenine göre değerlendirildiğinde, kız çocukları mutlu bir aile kurabilen kişiyi ideal ve örnek alınması gereken bir kişi olarak görürken, erkek çocukları eğitim seviyesi yüksek ve çevresi tarafından kabul görüp sevilen kişiyi örnek alınacak kişi olarak görmektedir (Tablo 43). Çocukların geneli bu soruyu çevrelerinde en çok değer verdikleri ve sevdiği kişileri düşünerek cevaplamışlardır. Ayrıca bu sonuçlar çocukların aileye olan özlemini göstermektedir.

Deneklerin yarısından fazlasının kurumda en çok sevdikleri kişilerin grup sorumlularından birinin veya arkadaşlarından birinin olduğu sonucuna ulaşmaktayız (Tablo 36). Bu sonucun, çocukların yaşadığı sorunları kimlerle çözdüğünü etkilediği de görülmektedir (Tablo 58). Çocuklar genel olarak sorunlarını grup sorumlusu veya arkadaşları ile çözmeye çalışmaktadırlar (Tablo 37). Çocukların sosyal hayatta ve kurum içerisinde daha çok birlikte oldukları grup sorumlusuna güveniyor olması ve sorunlarını onunla daha çok çözmeye çalışıyor olması çocuklar açısından memnun edici bir orandır. Ayrıca bu hususlarda arkadaşlığın ikincil faktör olması değerlendirildiğinde, sağlıklı bir şekilde kuracakları arkadaşlık ilişkilerinin çocukların hayatında çok önemli bir yer tutacağı unutulmamalıdır.

Araştırmaya katılan çocukların genel çoğunluğu şimdiden kurumdan ayrıldıktan sonra kiminle yaşayacağı kararını vermiştir. Geneli aile bireyleri ile yaşamak istediğini belirtmiştir. Örneklemimizi oluşturan Bilecik ilinde bulunan koruma ve bakım altındaki çocuklar üzerinden kurum bakımında bulunan çocukların genelinin aile bireylerinden bir ya da birkaçının hayatta olduğunu ve onlarla irtibatla olduğu sonucuna varabiliriz (Tablo 38). Ayrıca çocuklar kurum bakımında kaldığı süreçte en çok kimle iletişimde halindeyse kurumdan ayrıldıktan sonra da o kişi ile beraber yaşamak istemektedir (Tablo 51). Bu sebeple kurum bakımında kalınan süreçte çocukların kimlerle irtibat halinde olduğu gelecek hayatlarının şekillenmesi bakımından çok büyük önem taşımaktadır. Yine kurum bakımında kardeşi olanların genel olarak kurumdan ayrıldıktan sonra da kardeşleri ile beraber yaşamayı düşünmektedirler (Tablo 54).

Görüşmede gözlemlenen ve verilen cevaplardan anlaşılan bir diğer konuda çocukların ve gençlerin geleceğe belirgin bir kaygılarının var olmasıdır. Öyle ki araştırmaya katılan çocuklara kurumdan ilişkileri kesilip ayrıldıktan sonraki süreçte onları düşündürecek herhangi bir konunun olup olmadığı sorulduğunda, verilen cevaplar koruma ve bakıma hizmeti sağlayan bu kurumların asıl gayelerinden biri olan çocukları geleceğe hazırlama fonksiyonlarını tam manası ile yerine getiremediğini göstermektedir. Çünkü çocukların %66,7'si kendilerini düşündürecek bir konunun olduğunu ifade ederken sadece %17,5'i böyle bir konunun olmadığını belirtmişlerdir (Tablo 39). Çocuklar kurumun kendilerine istihdam olanağı sağlayacağını düşünse bile çoğunluğunun ekonomik ve mesleki konularda başarısız olmaktan korktukları görülmektedir. Gelecek kaygısı olan çocukların %50'si ekonomik ve mesleki konuların, %23,8'inin de yalnızlık sorununun gelecekte kendilerini düşündürdüğünü ve oluşabilecek zorlukların üstesinden nasıl gelebileceklerini bilememektedirler (Tablo 40).

Araştırmaya katılan koruma ve bakım altında bulunan çocuklara aileleri ve kaldıkları kurum arasında bir tercih yapma zorunlulukları olsaydı hangisini tercih edeceklerine dair soru sorulduğunda deneklerin %52,4'ü kurumu tercih ederken %47,6'sı da aileyi tercih etmektedir. Çocukların geneli kurumun kendilerine sunduğu hizmetlerden memnun olsalar da tercihler birbirine çok yakındır. Bu sonuç “kurum bakımında kalmakta olan çocuklar aile yanında olmayı kurum bakımında kalmaya tercih etmektedirler” hipotezimizi kesin bir şekilde doğrulamamış olsa da yakın bir sonuç çıkarmıştır. 15-18 yaş arası çocuklar ergenlik dönemlerinde olmaları ve duygu yoğunluklarının daha fazla olması sebepleriyle diğer yaş gruplarına göre aileyi kurum bakımına göre daha çok tercih ettikleri söylenebilir (Tablo 46).

Kurumu tercih edenler gerekçe olarak; “kurumu sevdiğim için”, “kardeşlerim için”, “ailem istemediği için”, “kuruma alıştığım için”, “aile yanında mutlu değilim”, “kurumda çok iyi bakıldığı için”, “daha çok mutluyum”, “hocalar için”, “şiddet görmekten korktuğum için”, “kurum daha iyi bakabileceği için”, “arkadaşlarım için”, “ailem olmadığı için”, “kurumu aile gibi gördüğüm için”, “maddiyat için” cevaplarını vermişlerdir.

Aileyi tercih edenler ise gerekçe olarak; “orada kendimi daha mutlu hissettiğim için”, “kardeşlerim için”, ailemi sevdiğim için”, “en kötü bir aile kurumdan iyidir”, “babam için”, “aile gibisi yok”, “annem için”, “aileye daha çok ihtiyacım olduğu için” cevaplarını vermişlerdir. Belli bir süre ailesi yanında kalmış olan veya bir şekilde ailesiyle ilişkisi devam eden çocukların aile ortamlarının bu soruya verilen cevabı etkilediği görülmüştür. Ayrıca ebeveynleri ile yakın ilişkide olan çocukların ailelerini kuruma tercih ettikleri görülürken, ebeveynleri ile görüşme sıklığı az olan veya onlarla yaşamayı düşünmeyen çocuklar da ailelerine nazaran kurumu tercih etmektedirler.

Sonuç olarak; koruma ve bakım altında bulunan çocukların, kaldıkları kurumdan duydukları memnuniyet düzeyinden bağımsız olarak, çocukların dünyasında aile algısının eksikliği çok önemli bir yer tutmaktadır. Bu sebeple korunmaya ihtiyacı olan çocukların, koruma ve bakım altına alınma nedenleri ile aile eksikliği bağlamında yaşadıkları ve yaşayacakları olumsuz etkiler arasında anlamlı bir bağ kurularak çeşitli öneriler getirilmeye çalışılmıştır.

ÖNERİLER

Sosyal Hizmet mesleğinin ve sosyal politikanın birincil amacı bireylerin sosyal işlevselliklerinin sağlanması önündeki engelleri ortadan kaldırarak, topluma daha etkin bir şekilde katılımlarını sağlamaktır. Türkiye’de korunmaya ihtiyacı olan gençlerin sosyal işlevselliklerini yerine getirebilecekleri bireyler olarak yetişmelerini sağlamak amacıyla çeşitli hizmet modelleri uygulanmaktadır. Bu hizmet modellerinin en yaygınlarından biri de kurum bakım modelidir. Kurum bakımında kalmakta olan çocuklara, bu kurumlara kabul edilmeden önceki yaşantılarını iyileştirmek için neler yapılmasının gerektiği ve ailelerin yanında bakımlarının sağlanabilmesi için mevcut durumlara ek olarak ne tür tedbirlerin alınması gerektiği tespit edilmeye çalışılmıştır. Yapılan araştırma bulguları neticesinde aşağıda yer alan öneriler geliştirilmiştir:

1. Korunmaya ihtiyacı olan çocukların bakım ve korunmasının sağlanması, topluma sağlıklı bir birey olarak yetiştirilmesi konularında oluşturulacak politika ve uygulamalarda; çocukların bireysel, yaş ve gelişim özellikleriyle birlikte aile ortamının özelliklerini, dış etkenler tarafından gelebilecek olumlu ve olumsuz tepkileri, sosyal kurumların yapısal özelliklerini ve mevcut personelin niteliklerini göz önünde bulundurarak elde bulunan tüm kaynakları en etkin bir şekilde kullanabilmek için gayret etmek ana ilke olmalıdır.
2. Korunmaya ihtiyacı olan çocuklara sadece maddi kaynak sağlamaktan ziyade kendi kendilerine yetebilecekleri, yetişkin bir birey olduklarında mutlu ve sağlıklı bir aile hayatı kurmalarına olanak sağlayacak çalışmalara ağırlık verilmelidir.
3. Çocukların konu alındığı sosyal politika uygulamalarında, hem çocukların bakım, güvenlik, eğitim ve sağlık gibi temel sorunları çözülmeli, hem de çocukların “bireysel gelişim imkânlarının arttırıldığı, karar verici yapısının yetkin kılındığı, geleceğe daha sağlam adımlarla yürüyebilecekleri” önlemlerin alınması gerekmektedir.
4. Ailenin de temel alındığı çocuk koruma politikalarını yönlendirip bunun organizasyonunu yapacak, merkezi, yerel, üniversiteler, kamu ve diğer sosyal kuruluşları da çalışma süreci içine alacak, politika ve alanda yapılacak uygulamaları yönetecek kapsamlı bir çocuk üst kurulu/ofisi kurulmalıdır.
5. Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı’nın aile ve çocuk koruma alanlarında ki çalışmalarına ek olarak başta Sağlık Bakanlığı, Milli Eğitim Bakanlığı, Adalet Bakanlığı ve Yerel Yönetimler olmak üzere devletin diğer kamusal birimleri ile de koordinasyon sağlanarak bu çalışmalarda aktif rol almalarına yönelik uygulamalar geliştirilmelidir.
6. Medyanın çocuklarla ve aile ilgili yayınlarda daha titiz bir politika izlemesi gerekmektedir. Çocukların ihmal ve istismarının sergilenip özendirildiği, aile yapısını bozan gösterimlerin yayımlandığı program, reklam, dizi veya diğer yayınların bir süzgeçten geçirilip, ağır cezai yaptırımlarla önünün kesileceği uygulamalar oluşturulmalıdır.
7. Her ne kadar sosyal medya, geniş bir kitle tarafından kullanılıyor olsa da çocuklara ve aileye yönelik olumsuz bir durum sergileyen kişi veya grupların önüne geçilecek önlemler alınması gerekmektedir. Bu hususta devletten; yayın

organlarını, iletişim araçlarını ve sosyal medyayı, aileleri ve toplumu çocukları koruma konusunda eğitecek, bilgilendirecek ve yönlendirecek şekilde bir güvenli bilişim ortamını oluşturması beklenir.

8. 5395 sayılı Çocuk Koruma Kanunu'nun 4'üncü maddesinin (j) bendinde belirtildiği üzere, toplumsal sorumluluğunun paylaşılmasından hareketle, kurum bakım modelinin son çare olarak görülmesi gerekmektedir ibaresi yer almaktadır. Bu kapsamda; ekonomik yoksunluk çeken ailelere sağlanacak nakdi yardım ile çocuklarının, kendi yanlarında bakımlarının sağlanması, bunun mümkün olmadığı durumlarda koruyucu aile ya da evlat edinme hizmetlerinden faydalandırılması ve bu uygulamaların nitelik ve kapsamının zenginleştirilmesi gerekmektedir.
9. Korunmaya ihtiyacı olan çocuklara yönelik uygulanmakta olan koruyucu aile modeli desteklenmeli ve profesyonel bir yapı haline getirilmelidir. Koruyucu aile olabilecek kişilere yönelik eğitici kurs merkezleri açılarak kursu başarıyla tamamlayan aileler bu alanda istihdam edilmelidir.
10. Bir çocuğa, doğduğu andan itibaren risk grubunda olduğu teşkil edecek aileler, yapılacak çalışmalarla belirlenerek bu ailelere çocuğun gelişimi, korunması ve psikolojisi konularında eğitici hizmetler verilmelidir. Eğitim sürecine dâhil edilecek ailelere alanında uzman kişilerce manevi danışmanlık ve rehberlik hizmetleri verilmelidir. Koruma altına alınabilecek özelliklere sahip çocukların korunma altına alınmadan önce ihtiyaç ve sorunlarının belirlenip bunların çözülebileceği bir ara kurum olmalıdır.
11. Aile Eğitim Programı uygulamasının daha geniş alanlara yayılacak şekilde programlanması, bireylerin bu uygulamaya katılımlarının artırılması, bu sayede aile içi iletişim ve ilişkinin sağlıklı bir yapıya kavuşturulması gerekmektedir. Sadece aile bütünlüğünün sağlanması ve boşanmanın engellenmesi değil boşanma aşamasında olan bireyleri de yaşanabilecek olumsuz durumlara karşı hazır hale getirmek amacıyla ailelerin danışmanlık, eğitim ve destek hizmetleri alabilecekleri birimlerin artırılması gerekmektedir.
12. Korunmaya ihtiyacı olan çocukların kalmakta olduğu kurum ve kuruluşlarda dinî ve manevi temelli sosyal hizmetlerin kurumsal olarak uygulanabilmesi için yasal bir altyapı oluşturularak ilgili kurumlarla işbirliği yapılmalıdır. Çocukların gelişim dönemleri göz önünde bulundurularak ihtiyaç duyabilecekleri görsel ve yazılı materyaller hazırlanmalıdır.
13. Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, korunmaya ihtiyacı olan çocukların problemlerinin tespit edilmesine ve buna ilişkin çözüm önerilerinin getirilmesine yönelik yapılacak çalışmalara karşı destekleyici olmalıdır.
14. Kurum bakımında kalmakta olan çocuk ve gençlerin bulundukları ortamın olumsuz etkilerinden korunmalarının sağlanması için sosyokültürel faaliyetlere ve bireysel yeteneklerini ön plana çıkarabilecek sanatsal ve sportif faaliyetlere katılımlarının sağlanmasına ağırlık verilmelidir. Kurumların, ailenin yerini tutabilme olasılığının çok güç olduğu görülmüş olsa da, çocukların ruhsal sağlığının en olumlu düzeye getirebileceği şekilde düzenlenmesine yönelik çalışmaların devam ettirilmesi gerekmektedir.

15. Çocukların eğitimine devam etmelerini engelleyen sebeplerle mücadele edilerek, yapılacak hukuki ve toplumsal düzenlemeler ile sağlıklı bir eğitim almalarını örgün eğitim sistemi içerisinde kalmalarını sağlayacak programlar düzenlenmelidir.
16. Kurum bakımında kalmakta olan çocuklardan ailesi akrabası ya da diğer yakınları olan çocukların, aile bağlarının devam ettirilmesi noktasında çalışmalara devam edilmelidir. Sadece ekonomik ve iş kaygısı sebebiyle kurum bakımına verilen çocukların tespit edilmesine yönelik ailelere yönelik yapılan çalışmalar titizlikle yürütülmelidir. Bu noktada alanında uzman kişiler tarafından çok kapsamlı bir şekilde sosyal inceleme raporları hazırlanmalıdır.
17. Kurum bakımında kalmakta olan çocukların anne ve babalarının eğitim ve sosyokültürel düzeyleri göz önünde bulundurulduğunda, özellikle bu yapıya sahip ailelerin daha fazla nüfus ettikleri bölgelerde çocuklara yönelik koruyucu ve önleyici çalışmalara ağırlık verilmelidir. Bu bölgeler başta olmak üzere diğer tüm okullarda, rehberlik çalışmalarının aileleri de kapsayacak şekilde yapılması ve korunmaya ihtiyacı olan çocukların tespit edilmesine yönelik programlar düzenlenmelidir.
18. Bu hususlar günümüzde de üzerinde çok fazla durulan konulardan biri olan okul sosyal hizmeti uygulamasının gerekliliğini bir kez daha gözler önüne sermiştir. Eğitim ve çocuk refahı sisteminin sağlanabilmesi, çocukların tehlikeli durum ve risklerden korunabilmesi için okul sosyal hizmeti uygulamasının Türk eğitim sistemi içerisinde yer alması bir zorunluluk halini almıştır. Okul sosyal hizmet birimlerinin yaygınlaştırılması sonucunda alana yapılacak katkının en üst seviyede olabilmesi için alanda öncelikli olarak sosyal hizmet bölümü mezunu meslek elemanlarının istihdam edilmesi gerekmektedir.
19. Benzer bir araştırma ailesi yanında kalan çocuklar için yapıldığında, çocukların hayata ve aile kurumuna bakışlarının tanımlayabilmesine katkı sağlayabilecektir.
20. Korunmaya ihtiyacı olan çocukların tespit edilmesinde ve bu çocuklara hizmet veren kurum bakım modellerinde başta sosyal hizmet bölümü mezunları olmak üzere alanında uzman meslek elemanlarınca hizmetlerin sunulması esas alınmalıdır. Ayrıca çocukların nitelikli sağlık hizmetlerine hızlı bir şekilde erişmelerine katkı sağlaması amacıyla kuruluşlarda görev yapan hemşire, doktor ve diğer sağlık personeli sayılarının artırılması gerekmektedir.

KAYNAKÇA

- Adams, R. (2015). Çocuklar, Gençler ve Ailelerle Çalışma. R. Adams, L. Dominelli, & M. Payne içinde, *Sosyal Hizmet: Temel Alanlar ve Eşleştiril Tartışmalar* (T. Tuncay, Çev., 1. b.). Ankara: Nika Yay.
- Aka, V., & Güngör, F. (2018, Ekim). Çocuklara Yönelik Yerel Yönetim Uygulamaları: Esenler Belediyesi Örneği. *Yalova Sosyal Bilimler Dergisi*(17), 187-214.
- Akbaş, E., & Atasü Topçuoğlu, R. (2009, Nisan). Modern Çocukluk Paradigmasının Oluşumu-Eleştirel Bir Değerlendirme. *Toplum ve Sosyal Hizmet*, 20(1), 95-103.
- Aktan, C. C., & Özkıvrak, Ö. (2008). *Sosyal Refah Devleti*. İstanbul: Okutan Yay.
- Aktaş, A. M. (2013). *Ben ve Ailem* (1. b.). Konya: Atlas Akademi Yay.
- Aktaş, G. (2015). Türkiye'de Aile Sosyolojisi Çalışmalarına Genel Bir Bakış. *Sosyoloji Konferansları*(52), 419-441.
- Akyüz, E. (1988). Medeni Kanun ile Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Kanunu Açısından Korunmaya Muhtaç Çocuklar. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 20(1-2), 11-20.
- Akyüz, E. (1991). Çocuğun Güvenliği İlkesi Işığında Korunmaya Muhtaç Çocuklar. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 24(2), 709-734.
- Akyüz, E. (2000). *Çocuk Haklarının ve Güvenliğinin Korunması:Ulusal ve Uluslararası Hukukta*. Ankara: Milli Eğitim Basımevi.
- Aral, N., & Gürsoy, F. (2001). Çocuk Hakları Çerçevesinde Çocuk İhmal ve İstismarı. *Milli Eğitim Dergisi*(151), 1-5.
- Aslanova, K. (2015). *Medeni Hukuk Dersi Sorular ve Cevaplar* (1. b.). Ankara: Seçkin Yay.
- Attepe, S. (2010). Anne Baba Kaybının Çocuklar Üzerindeki Etkileri. *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi*, 23(23), 23-28.
- Aydın, M. (2000). *Kurumlar Sosyolojisi* (2 b.). Ankara: Vadi Yay.
- Balo, Y. S. (2009). *Uluslararası İlkeler Işığında Çocuk Koruma Kanunu ve Uygulaması*. Ankara: Seçkin Yay.
- Bayer, A. (2013). Değişen Toplumsal Yapıda Aile. *Şırnak Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 4(8), 101-129.
- Bilen, M. (1983). *Ailede Kurumlarda ve Toplumda Sağlıklı İnsan İlişkileri* (3 b.). Ankara: Teknik Basım Sanayi Matbaası.
- Birinci Uzun, T. (2016). Türk Medenî Kanunu'na Göre Velâyetin Kullanılması ve Çocuğun Yüksek (Üstün) Yararı İlkesi Doğrultusunda Boşanmada ve Evlilik Dışı İlişkide Birlikte Velâyet Modeli. *Hacettepe Hukuk Fakültesi Dergisi*, 6(1), 135-166.
- Bıyıklı, L. (1987). Yetiştirme Yurdundaki Çocukların Zihinsel ve Psiko-Sosyal Gelişimlerinin İncelenmesi. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 20(1), 87-98.
- Bıyıklı, L. (1995). Korunmaya Muhtaç Çocuklar ve S.O.S. Çocuk Köyleri. *Özel Eğitim Dergisi*, 2(1), 3-10.

- Can, İ. (2014). Ailenin Tarihsel Gelişimi: Dünü, Bugünü ve Yarını. M. Aydın içinde, *Sistemik Aile Sosyolojisi* (2. b., s. 65-86). Konya: Çizgi Kitabevi Yay.
- Canatan, K., & Yıldırım, E. (2013). *Aile Sosyolojisi* (3. b.). İstanbul: Açılım Kitap.
- Ceylan, C. (2016). Türkiye'de Çocuk Adalet Sistemi (Örnek Vaka İncelemesi). P. Akkuş, & Ö. Başpınar Aktükün içinde, *Sosyal Hizmet ve Öteki Disiplinlerarası Yaklaşım* (2 b., s. 224-231). İstanbul: Bağlam Yay.
- Cılga, İ. (1986). Korunmaya Muhtaçlık Olgusunun Sosyolojik Analizi. *Cumhuriyet Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi* (7), 31-45.
- Cılga, İ. (1989). *Korunmaya Muhtaç Gençlerin Sorunları ve Yetiştirme Yurtları*. Ankara: TC Başbakanlık Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğü Gençlik Hizmetleri Daire Başkanlığı.
- Cılga, İ. (1994). *Gençlik ve Yaşam Niteliği*. Ankara: Damla Matbaacılık.
- Coşkun, A. (1994). Geleneğin ve Geleceğin Kavşağında Modern ve Dindar İnsan Karşı Karşıya. *Bilgi ve Hikmet*, 6, 45-49.
- Çakışoğlu, M., & Aktaş, Y. (1997). Yetiştirme Yurdunda Kalan Gençlerde Ruhsal Belirtiler. *Gençlik ve Ruh Sağlığı Dergisi*, 4(2), 74-83.
- Çakmak, A., & Darıca, N. (2012, Yaz). 7-11 Yaş Grubu Kurumda ve Ailesi Yanında Büyüyen Kız ve Erkek Çocuklarının Anne Figürü Çizimlerinin Duygusal Gelişim Açısından İncelenmesi. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 11(41), 147-160.
- Çakmaklı, K. (1991). *Aileler İçin Sosyal Hizmet*. İstanbul: Aile Araştırma Kurumu Başkanlığı Yay.
- Çamur Duyan, G. (2011). Parçalanmış Aileler ve Sosyal Hizmet Müdahalesi. Y. Özkan içinde, *Sosyal Dışlanma ve Aile: Sosyal Hizmet Müdahalelerinde Güçlendirme Yaklaşımı* (3. b., s. 13-29). Ankara: Maya Akademi Yay.
- Çelik, C. (2005). Çocuk Kavramı ve Medeni Hukuk Açısından Çocuk Haklarının Tarihi Gelişimi. *E-Akademi, Hukuk, Ekonomi ve Siyasal Bilimler Aylık İnternet Dergisi*(36).
- Çengelci, E. (1988). Korunmaya Muhtaç Çocuklara Yönelik Sosyal Hizmetler ve Mülki Amirlere Düşen Başlıca Görevler. *Türk İdare Dergisi*(378), 202-234.
- Danış, Z. M. (2007). Sosyal Hizmet Mesleği ve Disiplininde Sosyal Politikanın Yeri ve Önemi. *Toplum ve Sosyal Hizmet*, 18(2), 51-64.
- Demirbilek, S. (2000). Korunmaya Muhtaç Gençlerin Topluma Kazandırılmasında Yetiştirme Yurtları. *D.E.Ü.İ.İ.B.F. Dergisi*, 15(2), 137-152.
- Dikmen Özarlan, A. (2016). *Çocuk ve Çocukluk Sosyolojisi* (1. b.). İstanbul: Resse Kitabevi.
- Dizman, H., & Gürsoy, F. (2004). Anne Yoksunu Olan Çocukların Saldırganlık Eğilimlerinin İncelenmesi. *Çukurova Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 2(27), 7-17.
- Doğan, İ. (2016). *Türk Aile Sosyolojisi: Tarih-Gelenek-Modern Zamanlar* (1. b.). Ankara: Pegem Akademi Yay.
- Duman, M. Z. (2012). Aile Kurumu Üzerine Tarihsel Bir Okuma Girişimi ve Muhafazakar İdeolojinin Aileye Bakışı. *İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi*, 1(4), 19-51.
- Durkheim, E. (2013). *Toplumbiliminin Yöntem Kuralları* (1 b.). (K. Kıvılcımlı, Dü., & Ö. Ozankaya, Çev.) İstanbul: Cem Yay.

- Elmacı, D. (2010, Güz). Günümüzün Yetim Kalan Kuruluşları: Yetiştirme Yurtları. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 4(8), 949-970.
- Ereş, F. (2009). Toplumsal Bir Sorun: Suçlu Çocuklar ve Ailenin Önemi. *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi*, 17(17), 88-96.
- Erkan, G. (1995). *Korunmaya Muhtaç Çocuklar: Çocuk Yuvalarında Bir Araştırma*. Ankara: SHÇEK Yay.
- Eryılmaz, A. (2010). Aile Yapısı Ergeni Mutlu Eder mi? *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi*, 22(22), 21-30.
- Eyce, B. (2000). Tarihten Günümüze Türk Aile Yapısı. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler MYO Dergisi*, 1(4), 223-244.
- Feyzioğlu, F. N. (1979). *Aile Hukuku*. İstanbul: Fakülteler Matbaası.
- Friedlander, W. A. (1966). *Sosyal Refah Hizmetine Başlangıç* (2. b.). (R. Taşcıoğlu, Çev.) Ankara: Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığı Sosyal Hizmetler Genel Müdürlüğü Yayınları.
- Gençcan, Ö. U. (2009). *Vesayet Hukuku*. Ankara: Yetkin Yay.
- Giddens, A. (2000). *Sosyoloji*. (H. Özel, & C. Güzel, Çev.) Ankara: Ayraç Yayınevi.
- Giddens, A. (2016). *Sosyoloji: Kısa Fakat Eleştirel Bir Giriş* (6. b.). (Ü. Y. Battal, Çev.) Ankara: Siyasal Kitabevi.
- Giddens, A., & Sutton, P. W. (2016). *Sosyolojide Temel Kavramlar* (2. b.). (A. Esgin, Çev.) Ankara: Phoenix Yay.
- Gökçearslan Çiftçi, E. (2009). Türkiye'de ve Dünyada Korunmaya İhtiyacı Olan Çocuklara Yönelik Hizmetlerin Tarihsel Gelişimi. *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi*, 19(19), 53-66.
- Güler, D., & Ulutak, N. (1992). Aile Kavramının Tarihsel Gelişimi ve Türk Toplum Yaşantısında Aile. *Kurgu Dergisi*(11), 53.
- Güneş, A. (2013). *Çocuklarda Mahremiyet Eğitimi-Labirent* (17. b.). İstanbul: Selis Kitaplar Yay.
- Güngör, F. (2018). Aile ve Çocuk. N. Avcı, & E. Aksoy içinde, *Aile Sosyolojisi* (s. 90-121). İstanbul: Lisans Yay.
- Güngör, F., & Erdurak, Y. (2012). Çocuk Hakları ve Uygulama Stratejileri Bağlamında Sokakta Çalıştırılan Çocuklar. *Yalova Sosyal Bilimler Dergisi*, 6(12), 1-35.
- Güngör, F., & Güneş, G. (2012). Dünya'daki Gelişmeler Paralelinde Türkiye'de Değişen Özürlülük Politikaları. *Yalova Sosyal Bilimler Dergisi*(3), 25-44.
- Hatemi, H., & Kalkan Oğuztürk, B. (2014). *Aile Hukuku* (4. b.). İstanbul: Vedat Kitapçılık.
- Hökelekli, H. (2009). *Çocuk, Genç, Aile Psikolojisi ve Din* (1. b.). İstanbul: Değerler Eğitimi Merkezi Yay.
- Hüseyinoğlu, S. (2017). *Korunmaya Muhtaç Çocukların Koruma Altına Alınma Nedenleri: İstanbul Örneği*. Haliç Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), İstanbul.

- İnan, A. N. (1996). *Çocuk Hukuku Bakımından Korunma Kararı, Koruma ve Emniyet Tedbiri Kavramları*.
- İsмен, A. E. (2004). Duygusal Zeka ve Aile İşlevleri Arasındaki İlişki. *Sosyal Bilimler Dergisi*, 55-75.
- Jacquin, G. (1969). *Çocuk Psikolojisinin Ana Çizgileri*. (M. Toprak, Çev.) İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Kapancı, K. B., & Başoğlu, B. (2016). Çocuğun Medeni Hukuk Kuralları Çerçevesinde Şiddete Karşı Korunması. *MÜHF-HAD*, 22(1), 347-364.
- Kapçı, E. G., & Hamamcı, Z. (2010). Aile İşlevi ile Psikolojik Belirtiler Arasındaki İlişki: Erken Dönem Uyum Bozucu Şemaların Aracı Rolü. *Klinik Psikiyatri*, 13(3), 127-136.
- Karakuş, Ö., & Tekin, H. H. (2012). Çocuk Koruma Kanunu Uyarınca Haklarında Danışmanlık Tedbiri Uygulanan Çocukların Özellikleri (Konya Örneği). *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi*, 7(29), 29-44.
- Karataş, K. (2001). Toplumsal Değişme ve Aile. *Toplum ve Sosyal Hizmet*, 12(2), 89-98.
- Karataş, K. (2007, Ekim). Türkiye'de Çocuk Koruma Sistemi ve Koruyucu Aile Uygulamaları Üzerine Bir Değerlendirme. *Toplum ve Sosyal Hizmet*, 18(2), 7-20.
- Kesen, N. F., Deniz, M. E., & Durmuşoğlu, N. (2007). Ergenlerde Saldırganlık ve Öfke Düzeyleri Arasındaki İlişki: Yetiştirme Yurtları Üzerinde Bir Araştırma. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*(17), 353-364.
- Kesen, N. F., Karakuş, Ö., & Deniz, M. E. (2010). Yetiştirme Yurtlarında Kalan Çocukların Kuruluşa Geliş Nedenlerinin İncelenmesi. *Toplum ve Sosyal Hizmet Dergisi*, 23(1), 139-150.
- Koşar, N. G. (1992). *Sosyal hizmetlerde aile ve çocuk refahı alanı* (2 b.). Ankara.
- Kökenli, H. (2009). *Çocuk, Genç, Aile Psikolojisi ve Din* (1 b.). İstanbul: Değerler Eğitimi Merkezi Yay.
- Kurt, S. L. (2016). Çocuk Haklarına İlişkin Temel Uluslararası Belgeler ve Türkiye Uygulaması. *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi*(36), 99-127.
- Kurtuluş, A., Salman, N., Günbet, G., Boz, B., Cenger, C., & Acar, K. (2009). Denizli İlinde 12-15 Yaş Arasındaki Suça sürüklenen Çocukların Sosyodemografik Özellikleri. *Pamukkale Tıp Dergisi*, 8-14.
- Mavili Aktaş, A. (2014). *Aile İçi Şiddet: Kadının ve Çocuğun Korunması* (2 b.). Ankara: Elma Yay.
- Memiş, H. (2014). Küreselleşme ve Yoksulluk İlişkisi. *AKADEMİK YAKLAŞIMLAR DERGİSİ*, 5(1), 144-161.
- Myrick, G. (2001). *Evlilik ve Yuva* (1 b.). (H. Taylan, Çev.) İstanbul: Yeni Yaşam Yay.
- Nirun, N. (1994). *Sistemik Sosyoloji Yönünden Aile ve Kültür*. Ankara: Atatürk Kültür Merkezi Yay.
- Oktay, A. (1989). Korunmaya Muhtaç Çocukların Eğitimi. *Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*(1), 101-115.

- Okutan, A. (2009). *İnsanlık Tarihinin İlk Sosyolojik Kurumu:Aile*. Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı Yay.
- Onur, B. (2009). *Türk Modernleşmesinde Çocuk*. Ankara: İmge Kitabevi.
- Onur, B. (2009). *Türk Modernleşmesinde Çocuk* (1. b.). Ankara: İmge Kitabevi Yay.
- Ögel, B. (1979). *Türk Kültürünün Gelişme Çağları* (2. b.). Ankara: Kömen Yay.
- Özbey, S. (2010). Okul Öncesi Çocuklarda Uyum ve Davranış Problemleriyle Başa Çıkma Ailenin Rolü. *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi*, 21(21), 9-18.
- Özdemir, N., Sefer, N., & Türkoğlu, D. (2008, Aralık). Bir Sosyal Sorumluluk Projesi Örneği:"Korunmaya Muhtaç Çocuklar". *C.Ü. Sosyal Bilimler Dergisi*, 32(2), 283-305.
- Özdemir, S. (2012). Dînî Sosyal Hizmetlerin Temelleri. *Süleyman Demirel Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*(25), 193-210.
- Özel, E., & Zelyurt, H. (2016). Anne Baba Eğitiminin Aile Çocuk İlişkilerine Etkisi. *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi*(36), 9-34.
- Özen Kapız, S. (2002). İş-Aile Yaşamı Dengesi ve Dengeye Yönelik Yeni Bir Yaklaşım: Sınır Teorisi. *Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 4(3), 139-153.
- Özgür, Ö. (2011). Kurum Bakımı Altındaki Çocukları Anlamak ve Onlarla Çalışmak:Bağlanma Teorisinden Bir Bakış. *e-Journal of New World Sciences Academy*, 6(1), 96-106.
- Öztürk, M., & Ünal, V. (2015). Yetiştirme Yurdunda Ayrılanların Sosyalleşme ve Toplumla Bütünleşme Durumları (Sivas Örneği). *C.Ü. İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 16(1), 119-134.
- Özyürek, A., & Demiray, K. (2010). Yurtta ve Ailesi Yanında Kalan Ortaöğretim Öğrencilerinin Kaygı Düzeylerinin Karşılaştırılması. *Doğuş Üniversitesi Dergisi*, 11(2), 247-256.
- Parin, S., & Bilan, S. (2007). Devlet ve Çocuk İlişkisi Bağlamında Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumları Üzerine Bir Analiz. *Sosyoloji Dergisi*, 3(14), 119-128.
- Sağlam, M., & Aral, N. (2017). Tarihsel Süreç İçerisinde Çocuk ve Çocukluk Kavramları. *Çocuk ve Medeniyet*, 1(2), 43-56.
- Saran, N. (1993). *Antropoloji*. İstanbul: İnkılap Kitabevi.
- Sarı, Ö. (2014). Aile Kurumu ve Ailenin Tanımı. M. Aydın içinde, *Sistemik Aile Sosyolojisi* (2. b., s. 17-35). Konya: Çizgi Kitabevi Yay.
- Sayita, S. U. (1996). *Türk Hukukunda Çocuğun Koruyucu Aile (Kişi) Yanına Yerleştirilmesi*. İstanbul: Filiz Kitabevi.
- Seven, M. A., & Engin, A. O. (2007). Türkiye’de Kadının Eğitimi Alanındaki Eşitsizlikler. *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 9(1), 177-188.
- Seyyar, A. (2007). *Sosyal Hizmetlerde Bakım Terimleri: (Ansiklopedik Sözlük)*. Ankara: Şefkatli Eller Yay.
- Sezek, S., Kasapoğlu, A., & İnce, Z. (2014). Korunmaya Muhtaç Kimsesiz Çocukların Devam Ettikleri Okulların Yöneticilerinin Bu Çocukların Sorunlarına ve Sorunların Çözümlerine Yönelik Mesleki Donanımları. *Eğitim Bilimleri Dergisi*(39), 97-119.

- Sheafor, B. W., & Horejisi, C. J. (2014). *Sosyal Hizmet Uygulaması Temel Teknikler ve İlkeler* (1. b.). (D. B. Çiftçi, Dü.) Ankara: Nika Yay.
- Sönmez, M. (2002). *100 Göstergede Kriz ve Yoksullaşma*. İstanbul: İletişim Yay.
- Suğur, N., & Doğru, E. S. (2010). Koruma Altındaki Çocukların Aile ve Devlet Algısı Üzerine Bir Araştırma. *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi* , 1(65), 115-133.
- Süleymanov, A. (2009). Çağdaş Türk Toplumlarında Aile ve Evlilik İlişkileri. *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi*, 17(17), 7-17.
- Şahan, H. (2009). *Yetiştirme Yurtlarında Kalan Gençlerin Aile Aile Kurumuna Bakışlarının Değerlendirilmesi*. Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Sakarya.
- Şeker, A. (2009). *Topluma Hizmet Uygulamaları* (1 b.). Ankara: Nobel Yay.
- Şeker, A. (2015). *Sosyal Çalışma ve Sosyal Hizmetler Cep Sözlüğü*. Ankara: SABEV.
- Şenocak, H. (2005). *Korunmaya Muhtaç Çocuklar: İstanbul Yetiştirme Yurtları Üzerine Bir Alan Araştırması*. İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, (Yayınlanmamış Doktora Tezi), İstanbul.
- Şenocak, H. (2006). Korunmaya Muhtaç Çocuklara Sağlanan Bakım Yöntemleri. *Sosyal Siyaset Konferansları Dergisi*(51), 176-228.
- Şentürk, Ü. (2008). Aile Kurumuna Yönelik Güncel Riskler . *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi*, 14(14), 7-31.
- Şentürk, Ü. (2012). Parçalanmış Aile Çocuklarının Eğitimdeki Başarı/Başarısızlık Durumu(Malatya Örneği 2006). *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi*, 7(29), 105-126.
- Şimşek, Z., Erol, N., Öztıp, D., & Özer Özcan, Ö. (2008). Kurum Bakımındaki Çocuk ve Ergenlerde Davranış ve Duygusal Sorunların Epidemiyolojisi; Ulusal Örneklemde Karşılaştırmalı Bir Araştırma. *Türk Psikiyatri Dergisi*, 19(3), 235-246.
- Teker, S. (2015). Korunmaya ve Bakıma Muhtaç Çocukların Din Eğitimi ve Manevi Bakım Hizmetine Yönelik Görüşleri. *Akademik Araştırmalar Dergisi*(66), 167-193.
- Tepetaş Cengiz, G. Ş., & Kılınç, F. E. (2016). Erken Çocukluk Dönemini Koruma Altında Geçirmiş Bireylerin Aile ve Devlet Metaforlarının Belirlenmesi. *Amasya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 5(1), 156-183.
- Tezel Şahin, F., & Özbey, S. (2007). Aile Eğitim Programların Baba Katılımının Önemi. *Toplum ve Sosyal Hizmet Dergisi*, 18(1), 39-48.
- Tomanbay, İ. (1999). *Sosyal Çalışma Sözlüğü:Toplumbilim, Ruhsbilim, Eğitimbilim, Yöntembilim, Nüfusbilim, Hukuk ve Ekonomi Boyutlarıyla*. Ankara: Selvi Yay.
- Tomanbay, İ. (2017). *Sosyal Çalışmayı Yapılandırmak* (3. b.). Ankara: SABEV Yay.
- Tunca, T. (2016). Türkiye'de Değişen Aile ve Çocuğa Yüklenen Anlamlar. N. Adak içinde, *Değişen Toplumda Değişen Aile: Sosyolojik Tartışmalar* (2. b., s. 163-176). Ankara: Siyasal Kitabevi Yay.
- Tümkiye, S. (2005). Ailesi Yanında ve Yetiştirme Yurdunda Kalan Ergenlerin Umutsuzluk Düzeylerinin Karşılaştırılması. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 3(4), 445-459.

- Uluğtekin, S. (2004). *Çocuk Mahkemeleri ve Sosyal İnceleme Raporları*. Ankara: Türkiye Barolar Birliği Yay.
- Üstün, E., & Akman, B. (2002). Korunmaya Muhtaç Çocukların Benlik Algısının İncelenmesi. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 23(23), 229-233.
- Üşür, İ. (2002). Küreselleşme ve Yoksulluk. Y. Özdek içinde, *Yoksuluk, Şiddet ve İnsan Hakları* (s. 45-52). Ankara: TODAİE Yay.
- Yalvaç, M. (2000). *Aile Sosyolojisi: İlkel Toplumdan Modern Topluma Aile*. Malatya: Evin Ofset Matbaacılık .
- Yaman, S., & Ekinci, M. (1998). Erkek Yetiştirme Yurdunda Kalan Gençler Üzerine Bir Araştırma. *Journal of Anatolia Nursing and Health Sciences*, 1(1), 28-35.
- Yaşar, Ö., & Dağdelen, N. (2013). Korunmaya Muhtaç Çocukların Yetiştirilmesinde Çocuk Yurtlarından Çocuk Evlerine Geçişin, Çocukların Sosyo-Kültürel ve Psikolojik Gelişimlerine Etkisi Üzerine Bir Çalışma:İsparta Örneği. *Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 18(2), 199-221.
- Yavuzer, H. (1982). *Çocuk ve Suç*. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Yay, S. (2014). Tarihsel Süreçte Türkiye’de Sosyal Devlet. *21. Yüzyılda Eğitim ve Toplum*, 3(9), 147-161.
- Yazıcı, E. (2012). Korunmaya Muhtaç Çocuklar ve Çocuk Evleri. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 9(18), 499-525.
- Yazıcı, E. (2013). *Korunmaya Muhtaç Çocuklara Yönelik Sosyal Hizmetler: Kurum Bakım Hizmetinden Yararlanmış Bireyler Üzerine Bir Araştırma*. Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, (Yayınlanmamış Doktora Tezi), İzmir.
- Yazıcı, E. (2014). Türkiye’de Çocuk Koruma Sistemi ve Koruyucu Aile Bakım Yönteminde Yeni Yaklaşımlar. *Çankırı Karatekin Üniversitesi İİBF Dergisi*, 4(2), 247-270.
- Yıldırım, E. (2005). Bir Modernite Rüyası: Ailenin Sonu mu?-Kütahya Yetiştirme Yurdu Örneği. *Aile ve Toplum Dergisi*, 7(2), 85-92.
- Yılmaz, G. (2006). Yetiştirme Yurdu ve Yuvalarda Yaşayan Çocuklar. *Türkiye Klinikleri Journal of Pediatric Sciences*, 2(2), 103-108.
- Yolcuoğlu, İ. G. (2009, Nisan). Sosyal Çalışma ve Çocuğun İyilik Hali. *Toplum ve Sosyal Hizmet*, 20(1), 85-93.
- Yolcuoğlu, İ. G. (2009). Türkiye’de Çocuk Koruma Sisteminin Genel Olarak Değerlendirilmesi. *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi*, 18(18), 43-58.
- Yolcuoğlu, İ. G. (2014). *Bireylerle, Ailelerle, Gruplarla ve Toplumla Sosyal Hizmet*. İstanbul: Nar Yay.
- Yörükoğlu, A. (1983). *Değişen Toplumda Aile ve Çocuk* (1. b.). Ankara: Aydın Kitabevi Yay.
- Yurteri Tiryaki, A., & Baran, G. (2015). Kurum Bakım Deneyimi Olan Kadınların Çocukluk Dönemi Kurum Yaşantıları:Nitel Bir çalışma. *Hacettepe Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 26(1), 23-44.
- Zastrow, C. (2013). *Sosyal Hizmete Giriş* (1. b.). (D. B. Çiftçi, Çev.) Ankara: Nika Yay.

Zevkliler, A., Ertaş, Ş., Havutçu, A., & Gürpınar, D. (2015). *Yeni Medeni Kanuna Göre Medeni Hukuk: (Temel Bilgiler)* (9. b.). Ankara: Turhan Kitabevi.

Zeybekoğlu Dündar, Ö. (2016). Değişen ve Değiş(e)meyen Yönleriyle Aile: Yapısı, Türleri, İşlevleri. N. Adak içinde, *Değişen Toplumda Değişen Aile: Sosyolojik Tartışmalar* (2. b., s. 39-64). Ankara: Siyasal Kitabevi Yay.

Kanun ve Mevzuat

2000/04 Sayılı Korunmakta Olan Çocuklar Hakkında Düzenlenen Raporlar. Formlar ve Diğer Belgeler Hakkındaki Genelge

2011/02 Sayılı Çocuk Evleri Çalışma Usul ve Esasları Hakkında Yönetmeliğin Uygulanması Hakkında Genelge, Yayınlandığı Tarih 14.02.2011

2012/15 Çocuk Hizmetlerine İlişkin Genelge, Yayınlandığı Tarih 07.05.2012

2016/01 Sayılı Sosyal Hizmetler Kanunu Kapsamında Tanınan İstihdam Hakkının Kullanımı ve Bakım Sonrası Rehberlik Hizmetleri Konulu Genelge, Yayınlandığı Tarih 19.02.2017

2828 Sayılı Sosyal Hizmetler Kanunu, R.G. 27.05.1983, S.18059

4721 Sayılı Türk Medeni Kanunu, R.G. 08.12.2001, S.24607

5237 Sayılı Türk Ceza Kanunu, R.G. 26.09.2004, S.25611

5395 Sayılı Çocuk Koruma Kanunu, R.G. 03.07.2005, S.25876

AÇSHB 2017 Yılı Sonu Verileri, 2017

Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı Faaliyet Raporu, 2016

Çocuk Destek Merkezleri Yönetmeliği, R.G. 25.03.2015, S.29310

Çocuk Evleri Çalışma Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelik, R.G. 05.10.2008, S.27015

Çocuk Haklarına Dair Sözleşme, 20.11.1989

Çocuk Koruma Kanununa Göre Verilen Koruyucu Ve Destekleyici Tedbir Kararlarının Uygulanması Hakkında Yönetmelik, R.G. 24.12.2006, S.26386

Danışmanlık Tedbiri Kararlarının Uygulama Usul ve Esasları Hakkında Tebliğ, R.G. 25.10.2008, S.27035

Korunmaya Muhtaç Çocukların Tespiti, İnceleme, Koruma Kararlarının Alınması Ve Kaldırılmasına İlişkin Yönetmelik, R.G. 28.11.1983, S.18235

Sosyal Hizmetler Kanunu Kapsamında Tanınan İstihdam Hakkının Kullanımına İlişkin Yönetmelik, R.G. 12.06.2014, S.29028

T.C. Anayasası, R.G. 09.11.1982, S.17863

TÜİK, Ulusal Eğitim İstatistikleri Veri Tabanı, 2008-2017

EKLER

EK 1: ANKET FORMU

Açıklama: Bu anket formu, yüksek lisans çalışması için hazırlanmış olup tamamen bilimsel amaçla kullanılacaktır. Kurum bakımında kalmakta olan çocukların aile kurumuna ilişkin düşüncelerini değerlendirmeyi amaçlayan bu çalışmada kişisel bilgileriniz yer almayacağından ve herhangi bir bilgi paylaşımı olmayacağından, samimiyet ve içtenlikle cevap vermenizi ümit ederek şimdiden teşekkür ederim.

Muhammed Enes TEMELLİ

1. BÖLÜM: DOSYA BİLGİLERİNDEN ELDE EDİLECEKTİR

Soru 1-) Cinsiyeti nedir?

- 1) Kız
- 2) Erkek

Soru 2-) Yaşı kaçtır?

- 1) 9-11
- 2) 12-14
- 3) 15-18
- 4) 18'den büyük

Soru 3-) Nerede doğmuştur?

- 1) Bilecik
- 2) Bilecik dışı (.....)
- 3) Bilmiyorum

Soru 4-) Hangi kurum bakım hizmetinden faydalaniyor?

- 1) Çocuk Evleri Sitesi (Erkek)
- 2) Çocuk Evleri Koordinasyon Merkezine bağlı Çocuk Evleri

Soru 5-) Kaç yıldır kurum bakımında kalıyor?

- 1) 0-3 yıl
- 2) 4-7 yıl
- 3) 8-11 yıl
- 4) 12-15 yıl
- 5) 16 yıldan fazla

Soru 6-) Eğitim durumu nedir?

- 1) İlkokul
- 2) Ortaokul
- 3) Ortaokul (Açık öğretim)
- 4) Lise
- 5) Lise (Açık öğretim)
- 6) Ön lisans
- 7) Lisans

Soru 7-) Anne ve babasının eğitim düzeyi nedir/neydi?

	Anne	Baba
1) Okur-yazar değil		
2) Okur-yazar		
3) İlkokul		
4) Lise		
5) Üniversite		
6) Bilmiyorum		

Soru 8-) Anne ve Babasının mesleği nedir/neydi?

	Anne	Baba
1) İşçi		
2) Çiftçi		
3) Esnaf		
4) Memur		
5) Emekli		
6) Serbest Meslek		
7) Çalışmıyor		
8) Bilmiyorum		

Soru 9-) Ailenizin ekonomik durumu hangisine uymaktadır?

- 1) Yoksul
- 2) Orta
- 3) Zengin
- 4) Bilmiyorum

Soru 10-) Aile bireylerinden herhangi kimse ile irtibatı/ilişkisi devam ediyor mu?

- 1) İlişkisi düzenli bir şekilde devam ediyor
- 2) İlişkisi düzenli olmasa da devam ediyor
- 3) İlişkisi yok (13. Soruya geçiniz)

Soru 11-) Aile bireyleri ile ilişkisi devam ediyorsa, en çok kimle iletişim halindedir?

- 1) Teyze/Dayı
- 2) Amca/Hala
- 3) Anne
- 4) Baba
- 5) Kardeşler
- 6) Diğer.....

Soru 12-) İletişim halinde olduğu aile bireyleri ile en çok hangi şekilde ve ne sıklıkta görüşüyor?

GÖRÜŞME ŞEKLİ	GÖRÜŞME SÜRESİ				
	Haftada bir	İki haftada bir	Ayda bir	Birkaç ayda bir	Yılda bir iki sefer
Kuruma ziyarete gelir					
Telefonla konuşuruz					
Evinde veya işyerinde gününbirlik ziyaret ederim					
Evinde yatılı izinli olarak kalırım					
Diğer.....					

Soru 13-) Kaç kardeştir?

- 1) 1
- 2) 2
- 3) 3
- 4) 4 ve daha fazla
- 5) Bilmiyorum

Soru 14-) Kurum bakımında kalan kardeşi var mı?

- 1) Evet
- 2) Hayır
- 3) Bilmiyorum

Soru 15-) Evet ise kaç kardeşi kurum bakımında kalıyor?

- 1) 1
- 2) 2
- 3) 3
- 4) 4 ve daha fazla
- 5) Bilmiyorum

2. BÖLÜM

Açıklama: Bu anket formu, yüksek lisans çalışması için hazırlanmış olup tamamen bilimsel amaçla kullanılacaktır. Kurum bakımında kalmakta olan çocukların aile kurumuna ilişkin düşüncelerini değerlendirmeyi amaçlayan bu çalışmada kişisel bilgileriniz yer almayacağından ve herhangi bir bilgi paylaşımı olmayacağından, samimiyet ve içtenlikle cevap vermenizi ümit ederek şimdiden teşekkür ederim.

Muhammed Enes TEMELLİ

Soru 1-) Hayatınızda sizin için değerli olan bir kişi (kendinize yakın hissettiğiniz, değer verdiğiniz ve sevdiğiniz vb. gibi) var mı?

- 1) Evet
- 2) Hayır

Soru 2-) Evet ise bu kişi sizin neyiniz olmaktadır?

- 1) Aile/Akraba (Anne-Baba, Kardeş, Teyze, Hala, Amca Dayı vs.)
- 2) Grup sorumlusu
- 3) Sosyal servis görevlisi
- 4) Kurum bakım elemanı
- 5) Kurum müdür/müdür yardımcısı
- 6) Arkadaş
- 7) Gönüllü Aile
- 8) Diğer.....

Soru 3-) Bu kişi ile irtibatınız/ilişkiniz devam ediyor ise en çok hangi şekilde ve ne sıklıkta görüşüyorsunuz?

GÖRÜŞME ŞEKLİ	GÖRÜŞME SÜRESİ				
	Haftada bir	İki haftada bir	Ayda bir	Birkaç ayda bir	Yılda bir iki sefer
Kuruma ziyarete gelir					
Telefonla konuşuruz					
Evinde veya işyerinde gününbirlik ziyaret ederim					
Evinde yatılı izinli olarak kalırım					
Diğer.....					

Soru 4-) Size göre bir annede en çok hangi özellik olmalı?

- 1) Arkadaş gibi davranmalı
- 2) Sabırlı ve anlayışlı olmalı
- 3) Şiddet uygulamamalı
- 4) Şefkatli olmalı
- 5) Otoriter olmalı ve sözünü dinletebilmeli
- 6) Benimle ilgilenmeli
- 7) Güler yüzlü ve cana yakın olmalı
- 8) Beni dinlemeli
- 9) Diğer

Soru 5-) Size göre bir babada en çok hangi özellik olmalı?

- 1) Arkadaş gibi davranmalı
- 2) Sabırlı ve anlayışlı olmalı
- 3) Şiddet uygulamamalı
- 4) Şefkatli olmalı
- 5) Otoriter olmalı ve sözünü dinletebilmeli
- 6) Benimle ilgilenmeli
- 7) Güler yüzlü ve cana yakın olmalı
- 8) Beni dinlemeli
- 9) Diğer

Soru 6-) Size göre bir ailede olmazsa olmaz özellik nedir?

- 1) Güven
- 2) Dürüstlük
- 3) Özveri
- 4) Maddi Destek
- 5) Hepsi
- 6) Hiçbiri
- 7) Diğer

Soru 7-) Bir aileye ihtiyacınız olduğunu hissediyor musunuz?

- 1) Evet
- 2) Hayır
- 3) Bilmiyorum

Soru 8-) Cevabınız evet ise, en çok hangi durumda hissediyorsunuz?

- 1) Kendimi mutlu hissettiğim zaman
- 2) Kendimi üzgün hissettiğim zaman
- 3) Kendimi yalnız hissettiğim zaman
- 4) Kızgın olduğum zaman
- 5) Her zaman
- 6) Bilmiyorum

Soru 9-) Size göre bir aile en çok hangi konuda destek sağlamalı?

- 1) Duygusal destek
- 2) Ekonomik destek
- 3) Din/İnanç desteği
- 4) Eğitim desteği
- 5) Hepsi
- 6) Hiçbiri
- 7) Bilmiyorum
- 8) Diğer

Soru 10-) Bulduğunuz kurumdan memnun musunuz?

- 1) Memnunum
- 2) Kısmen memnunum
- 3) Memnun değilim
- 4) Bilmiyorum

Soru 11-) Bulduğunuz kurumda yeterince ilgi, alaka ve destek gördünüze inanıyor musunuz?

- 1) Evet
- 2) Hayır
- 3) Kısmen
- 4) Bilmiyorum

Soru 12-) Kurumun size sunduğu yemek ve temizlik hizmetlerinin kalitesinden memnun musunuz?

- 1) Memnunum
- 2) Kısmen memnunum
- 3) Memnun değilim
- 4) Bilmiyorum

Soru 13-) Kurumun size sunduğu eğitim ve sosyo-kültürel faaliyetlerinden memnunuz musunuz?

- 1) Memnunum
- 2) Kısmen memnunum
- 3) Memnun değilim
- 4) Bilmiyorum

Soru 14-) Kaldığınız kurumda kendinizi geliştirebilecek bir ortam olduğuna inanıyor musunuz?

- 1) Evet
- 2) Hayır
- 3) Kısmen
- 4) Bilmiyorum

Soru 15-) Başarıya ulaşmak için sizce önemli olan şey nedir?

- 1) Mutlu bir aileye sahip olmak
- 2) Maddi gelir seviyesi yüksek olmak
- 3) İyi bir eğitim almış olmak
- 4) Mesleki bilgi ve beceriye sahip olmak
- 5) Diğer

Soru 16-) Size göre örnek alınması gereken kişi aşağıdakilerden hangisidir?

- 1) Arkadaşları tarafından kabul görüp sevilen kişi
- 2) Mutlu bir aile ortamı kurabilen kişi
- 3) Gelir seviyesi yüksek olan kişi
- 4) Eğitim seviyesi yüksek olan kişi

Soru 17-) Kurumda en çok kimi seviyorsunuz?

- 1) Bir arkadaşımı
- 2) Grup Sorumlusunu
- 3) Sosyal Servis meslek elemanını
- 4) Müdür/Müdür yardımcısını
- 5) Bakım elemanını
- 6) Hiç kimseyi
- 7) Diğer

Soru 18-) Herhangi bir sorunla karşılaştığınızda en çok kimle çözmeye çalışırsınız?

- 1) Müdür
- 2) Müdür Yardımcısı
- 3) Sosyal Servis Görevlisi
- 4) Grup Sorumlusu
- 5) Sağlık Servis Personeli
- 6) Bakım Elemanı
- 7) Arkadaşım
- 8) Diğer

Soru 19-) Kurumla ilişkiniz kesildiği zaman kiminle yaşamayı düşünüyorsunuz?

- 1) Annem ve babamla
- 2) Annemle
- 3) Babamla
- 4) Kardeşlerimle
- 5) Akrabalarımle
- 6) Arkadaşlarımla
- 7) Yalnız
- 8) Diğer

Soru 20-) Kurumdan ayrıldıktan sonraki süreçte sizi düşündürecek herhangi bir konu var mı?

- 1) Var
- 2) Yok
- 3) Bilmiyorum
- 4) Diğer

Soru 21-) Cevabınız evet ise sizi en çok düşündüren konu nedir?

- 1) Ekonomik ve mesleki konular
- 2) Mutlu bir aile kuramama düşüncesi
- 3) Toplumla bütünleşememe
- 4) Başarısız olmak
- 5) Yalnızlık
- 6) Diğer

Soru 22-) Aile ve kaldığınız kurum arasında bir tercih yapma zorunluluğunuz olsaydı, hangisini neden tercih ederdiniz?

- 1) Aile
Neden?
- 2) Kurum
Neden?

EK 2: BAKANLIK İZİN YAZISI

T.C.
ÇALIŞMA, SOSYAL HİZMETLER VE AİLE BAKANLIĞI
Eğitim ve Yayın Dairesi Başkanlığı

Sayı : 94952863-605.01-E.307116
Konu : Muhammed Enes TEMELLİ

08/08/2018

Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğünün 20.07.2018 tarihli ve E.301964 sayılı yazısı ile Yalova Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyal Hizmet Anabilim Dalı yüksek lisans öğrencisi Muhammed Enes TEMELLİ'nin "Koruma ve Bakım Altında Bulunan Çocukların Aile Algısı: Bilecik Örneği" konulu tez çalışmasını Bilecik Çocuk Evleri Sitesi ve Çocuk Evleri Koordinasyonu Merkezinde uygulayabilme talebi bildirilmiştir.

Söz konusu talebe ilişkin alınan Makam Onayı yazımız ekindedir.

Gereğini rica ederim.

Ayşe ERGEZEN
Bakan a.
Bakan Yardımcısı

EK :
1- Onay

DAĞITIM :

Gereği:

Bilgi:

Bilecik Valiliğine (Çalışma, Sosyal Hizmetler ve Aile İl Müdürlüğü) Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğüne
Üniversiteler
(Yalova Üniversitesi Rektörlüğü)

T.C.
ÇALIŞMA, SOSYAL HİZMETLER VE AİLE BAKANLIĞI
Eğitim ve Yayın Dairesi Başkanlığı

Sayı : 94952863-605.01-E.305800
Konu : Muhammed Enes TEMELLİ

02/08/2018

BAKAN YARDIMCILIĞI MAKAMINA

Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğünün 20.07.2018 tarihli ve E.301964 sayılı yazısı ile Yalova Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyal Hizmet Anabilim Dalı yüksek lisans öğrencisi Muhammed Enes TEMELLİ'nin "Koruma ve Bakım Altında Bulunan Çocukların Aile Algısı: Bilecik Örneği" konulu tez çalışmasını Bilecik Çocuk Evleri Sitesi ve Çocuk Evleri Koordinasyon Merkezinde uygulayabilme talebi bildirilmiştir.

Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğünün 20.07.2018 tarihli ve E.301964 sayılı yazısı ile olumlu değerlendirildiği bildirilen söz konusu araştırmanın 31/12/2018 tarihine kadar İl Müdürlüğü koordinesinde, kuruluş müdürlüğü gözetim ve denetiminde, günlük işleyişi aksatmadan, çocukların kişilik hakları ve güvenlikleri gözetilerek, ses-görüntü kaydı alınmaksızın, iş akışını aksatmayacak şekilde gönüllülük esası çerçevesinde, ilgili kuruluşun ve çocukların ebeveynlerinin onayı alınarak, araştırma sonuçlarının herhangi bir yerde yayınlanmadan önce Kurum izni alınması ve araştırma bitiminde birer örneğinin Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğüne ve Eğitim ve Yayın Dairesi Başkanlığına gönderilmesi koşulları ile gerçekleştirilmesi hususunu;

Olurlarınıza arz ederim.

Tayyar BAHAR
Şube Müdürü

O L U R
02/08/2018

Ayşe ERGEZEN
Bakan Yardımcısı

EK :

*Bu belge elektronik imzalıdır. İmzalı suretinin aslını görmek için <https://bys.aile.gov.tr/EvrakDogrulama> adresine girerek (20t0PW-UuPZib-KRoTbc-8W1kb7-fP9Gy0yC) kodunu yazınız.

EK 3: ENSTİTÜ ONAY YAZISI

T.C.
YALOVA ÜNİVERSİTESİ
Sosyal Bilimler Enstitüsü

Sayı : 63919175-302.14.08-E.1800015173
Konu : Anket İzni (Muhammed Enes
TEMELLİ)

23/05/2018

BİLECİK AİLE VE SOSYAL POLİTİKALAR İL MÜDÜRLÜĞÜ

Enstitümüz Sosyal Hizmet Anabilim Dalı Sosyal Hizmet Tezli Yüksek Lisans programı 147203003 numaralı öğrencisi Muhammed Enes TEMELLİ'nin "Koruma ve Bakım Altında Bulunan Çocukların Aile Algısı:Bilecik Örneği"konulu tezi ile ilgili anket çalışmasını yapabilmesi için gerekli iznin verilmesi hususunda;

Gereğini arz ve rica ederim.

e-imzalıdır

Doç. Dr. Fethi GÜNGÖR
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürü V.

Ek: Muhammed Enes TEMELLİ Anket

Belge Doğrulamak İçin: <http://ubs.yalova.edu.tr/ERMS/Record/ConfirmationPage/Index> adresinden FUZAAM kodu girerek belgeyi doğrulayabilirsiniz.

Adres : Bahçelievler Mahallesi Çınarlık Yolu Caddesi 77100 YALOVA	Bilgi İçin İrtibat : Telefon : Belgeçeyir No : İnternet Adresi :	Omer Kahveci - Enstitü Sekreteri V. (0 226) 8150009
--	---	--

e-posta : kahveci_706@mynet.com.tr

1800015173 numaralı belge, 5070 sayılı Elektronik İmza Kanununun 5. maddesi gereğince Fethi Güngör tarafından 23.05.2018 tarihinde güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.

T.C.
YALOVA ÜNİVERSİTESİ
Sosyal Hizmet Anabilim Dalı

Sayı : 21463751-300
Konu : Anket Çalışması

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

Anabilim dalımız Sosyal Hizmet Tezli Yüksek Lisans 147203003 numaralı Muhammed Enes Temelli adlı öğrencimiz Bilecik Aile ve sosyal Politikalar İl Müdürlüğüne bağlı Bilecik Çocuk Evleri Sitesi Genel müdürlüğü, Bilecik Çocuk Evleri Koordinasyon Merkezi ve Bozüyük Çocuk Destek Merkezinde 30/05/2018-30/11/2018 tarihleri arasında 5 iş gününü kapsayacak şekilde anket çalışması yapması için gerekli izinlerin alınması hususunda

Gereğini bilgilerinize arz ederim.

Prof. Dr. Musa ŞAHİN
Anabilim Dalı Başkanı

Ek: ANKET ÇALIŞMASI (1)

Adres : Bahçelievler Mahallesi Çınarlık Yolu Caddesi
77100 YALOVA

e-posta : candanalp_1986@hotmail.com

Bilgi için İletildi : Özlem Şahin - Memur
Telefon : (0 226) 8150000
Belgegeçer No :
İnternet Adresi :

ÖZGEÇMİŞ

